

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

3 3433 06738604 9

1. No subject

NIW

4

1

Christiern Pedersens

Danske Skrifter

udgione

af
C. J. Brandt og H. Th. Senger.

Forste Bind

Postillens Winterpart.

Kjbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.

Erykt hos J. P. Christ.

1850.

K 2 A
aav

N1W

B 462

WOW WOW
31284
WOW WOW

Christiern Pedersens
Færtegnis - Postil

udgivet

af

C. J. Brandt og H. Ch. Senger.

Vinterparten.

Kjøbenhavn.

I Gyldendalske Boghandling.

Trykt hos J. P. Quist.

1850.

1: L P

2007 2008
2009
2010

Forord.

Da Christiern Pedersen for trehundrede Aar siden tog sig for at udsætte og udtyde de hellige Evangelier for sine Landsmænd paa deres Modersmaal, udtalte han det som sit Haab at „intet usørligt eller avindsfuldt Menneske med Rette kunde sige, det var ilde eller ubekvemmeligt gjort af ham“. Naar vi nu med dette Bind aabne en ny Udgave af den navnkundige Forfatters Danske Skrifter, nære vi et lignende Haab, at Ingen med Rette maa kunne lække vort Foretagende eller Udførelsen deraf. Hvorvidt dette Haab skal finde sin Opfyldelse er vel noget, som ikke med Visshed kan vides, men hvorefter vi dog ikke ganske kunne undlade at udtale vor Forventning. Thi sandt nok, saalange der ikke foreligger mere end et enkelt Bind, der i flere Henseender venter paa sin Belysning og Udførelse af dets Efterfølgere, hører vort Arbejde endnu til dem, der efter Ordspøget hverken fortjene Lov eller Løst; men paa den anden Side er der ogsaa en Hovedsag, som Udgiverne af et saadant Værk maa have paa det rene, endnu før end første Bind udgaar, endnu før end første Aft sendes hen i Trykkeriet, og det er de almindelige Grundsaetninger, hvorefter det hele Foretagende skal fremmes. Naar disse ere rigtige og vel overvejede, og naar de efterfølges omhyggelig under Udgivelsen, da tør man vel ogsaa haabe at Arbejdet skal svare til sin Bestemmelse, og fyldestgøre retmæssig Forordning. Det første er vistnok et Spørgsmaal hvorefter der kunde tales meget, men som alligevel ikke enten kan eller bør behandles udførligt og udtømmende, saalange der ej kan henvises til Udførelsen i sin Helhed. Desuagtet vil det i et Forord til første Del dog være paa rette Sted, kortelig at fremstille den Raade, hvorpaa der er begyndt og hvorpaa man fremdeles agter at fortsætte; saaledes at den kyndige Læser deraf til en vis Grad kan sættes istand til

at kende og vurdere den Plan, Udgiverne have fulgt og indtil Enden ere stude at følge.

Det er ikke vor Agt, her at optage Forhandlingen om, hvorvidt det er ret af os at fremdrage disse gamle Skrifter, eller om hvad Gavn og Glæde Nutiden kan have af at kende dem. Nu da vi ere stredne vort Maal saa nær, ville vi først lade Manden og hans Skrift tale deres egen Sag, og skulle, naar Værket er sluttet, ikke undlade efter Gvne at bidrage vort til at fremhæve hvad Betydning der baade i den ene og den anden Henseende bør tillægges Chr. Pedersens Virksomhed, og hvad Udbytte, ikke for en bød Kundskab men for det Liv vi alle deltage i, Kjenndskabet til denne Virksomhed kan give.

Vi have begyndt vor Udgave med hans Hovedværk fra det første af de to Læderum, som hans Forfatterbane af sig selv banner; nemlig med hans saakaldte Værtegnis-Postil. Af denne indeholder dette Bind kun den første Del, Winterparten. I andet Bind skal Sommerparten følge, og vil da blive ledsaget af de Oplysninger, vi har samlet om Kilderne hvorfra Forfatteren har søgt sin Postil, og noget nærmere om de to Udgaver der have af den.

Her ville vi, hvad ovenfor er antydnet, indskrænke os til at omtale den Maade, hvorpaa vi, som denne Prøve viser, have i Sinde at fremdrage Chr. Pedersens danske Skrifter. Enhver anden Udgivelses-Maade ufortalt, have vi aldrig været i Tvivl om, at disse Skrifter, der nu ere saa godt som Bibliotheks-Sjældenheder, første Gang de efter den lange Hvile paany udsendes, burde gjengives i deres oprindelige Skikkelse. Vi tro ikke der kan være nogen Uenighed om denne Grundsætnings Anvendelse, netop paa den Mand der indtager en saa betydningsfuld Plads i første Række af danske Skribenter. Thi er det nogensteds af Vigtighed, baade lærerigt og fornøjeligt, at kende en Forfatters Sprogform indtil den yderste Flig, da er det hos denne Forfatter, der med saa saa Forarbejder hvorfra han kunde lære, maatte igjennem en Række af Skrifter i mange Aar være sin egen Læremester, og fik derved Lejlighed til at vise de store Gaver han af Naturen besad til at føre Ordet til Bogs, til paa en utvungen og pafselig Maade at lade Bennen udtrykke en livlig Tale om aandelige Gjenstande. Saa, Et af To, vilde vi som Udgivere hellere udsætte os for den Bebrejdelse, at vi af Uvishedhed for Manden, havde været for angstlige i at gjengive hans Værk uforandret, end vi vilde

berøbe ham Noget der rettelig kunde kaldes hans, hvad enten dette skete ved at tage eller ved at give. Man kunde, med andre Maal for Øje, rette hans Skrivebrug efter vor, og f. Ex. udgive hans Ny Testament til almindelig Læsning; det kunde fortjene det, og vilde sikkerlig finde Læsere. Men et saadant Foretagende laa udenfor det Formaal vi havde sat os. Man kunde endvidere lade ham gennemgaa en mere kritisk Skole, bringe ham i mere Overensstemmelse med sig selv, saa Øjet ikke paa hver Side stødes af de forskjellige og som det tidt synes uenighedsmæssige Maader at udtrykke samme Lyd paa; man kunde ligesom gøre den gamle Forfatter opmærksom paa, at han nogle Steder havde været heldigere, og stole paa hans Tillidelse til at gøre ham ligesaa heldig overalt. Vi negte ikke et saadant Forsøg dets videnskabelige Berrttigelse, det kunde være et lærerigt sproghistorisk Paradigma, der uden tvivl kunde lykkes saa godt, at Chr. Pedersen selv maatte bisalde det, som han havde levet nu; men eftersom han levede for tre Aarhundreder siden og ikke var i Besiddelse af denne Overensstemmelse med sig selv, maatte man i saa Fald lade ham nyde godt af en senere Grandstignings Udbytte. Altsaa det kunde maaske blive et smukt, men blev derhos dog et fremmed Klædebond man maatte laane ham. Men et saadant Foretagende laa udenfor det Formaal vi havde sat os. Dette var nemlig at gjengive hans Skrifter med de Dyder han formaaede at meddele dem, med de Dyder, han ikke formaaede at fri dem fra, et Maal vi ikke have søgt at naa ved at give et dødt Aftryk af Udgaverne, thi det var Forfatterens eget Værk vi ønskede at lade komme tilsyne, og ikke de mange Trykfejl, hvori han idetmindste som Forfatter er uskyldig. Man kan jo vel lade os høre, at vi altsaa her have ladet en Dør staa aaben for den Vilkaarlighed vi saa gjerne vilde have luft ude; og det er ganske sandt, Noget bliver der altid tilbage hvori man maa stole paa Udgiverne, men vi have stadig, uden at forbyde os i det Smaalige, besittet os paa at dette Noget skulde blive saa lidet som mulig.

Af de to Udgaver af Postillen, er det ikke bevist, at Forfatteren selv har haft umiddelbar Del i Lethøjger-Udgaven fra 1518, og indre Grunde tale imod at han har haft det. Som Følge deraf have vi lagt Pariser-Udgaven (1515) til Grund for vor, men heltigjennem sammenlignet den med den anden, og optegnet alle væsentlige Uligheder i de saakaldte „Andringer“, hvor første Udgave er betegnet med A, anden med B.

VIII

Kun naar overvejende Grunde talte for Læsemaaden i Anden, have vi fulgt den, men stedse anmærket hvad Første har i Stedet. I de saa Lidsfelde hvor vi ansaa os forpligtede til at rette begge Udgaver, er det ligeledes anmærket bag i Vogen, eller i Texten ved [], hvor det kunde ske ved at tilføje et eller nogle Bogstaver. Selv af de 230 Bogstavfejl vi i første Udgave med god Samvittighed have rettet som indkomne ved Trykningen, har vi anmærket nogle, naar de i nogen Henseende syntes os at være det værd.

Vi have ikke med Vidende udstrakt vore Rettelser til Noget der greb ind i Forfatterens Eget, selv om dette ikke var af det Gode. Følgelig har vi heller ikke kunnet indlade os paa et forbedrende Gjennemsyn af hans mange Citater, som ere meget fælsfulde, baade de af den hellige, og de af andre Skrifter. Kun et Par Steder, hvor det tydelig var Trykfejl, have vi rettet, f. Ex. naar det Rigtige stod i Texten eller i Randen; eller hvor Fejlen var saa haandgribelig, at den syntes kun at kunne hidrøre fra Trykningen, saasom S. 289¹, hvor der citeres 1 Kong. 142 (xlii), eller S. 286²⁰ hvor der skrives: 7de Kong. Bog. Hvad her er sagt om hans Citater i Almindelighed, gælder ogsaa om de latinske, hvad Sproget angaar; ikke sjelden stode de an mod de grammatikalske Regler, men kun et Par Steder ansaa vi os berettigede til at forandre.

De almindelige Fortørlingstegn, som Betegnelsen af m og n ved en Streg over det foregaaende Bogstav, 3 i Enden af Ord for et eller ed, have vi opløst overensstemmende med hvad Forfatteren selv paa andre Steder skriver. Derimod have vi beholdt de Afførlinger, som Nutidens Læsere uden Vanskelighed ville kunne forstaa og som tilbørlig endnu bruges paa samme Vis.

Mange Læsere ville maaske savne Skjeltegn og bebrejde os at vi have unbladt at give en saa betydelig Rettelse for Læsningen. Os forekommer det, at naar man er lidt vant til at læse ældre dansk Skrift, da er Rettelsen ikke stor, og bliver stedse mindre, jo lettere for ej at sigte løsere Sætningerne ere sammenknyttede. Ere de kunstigere sammenskyngede, kan saadanne Mærker være mere nødvendige for at finde Vej. Dertil kommer, at Chr. Pedersen heller ikke ganske fattes Betegnelser for at lette Læsningen og Forstaaelsen. Disse maatte isaaald være opofrede, dersom vi skulde givet ham nyere Tegn, og selv det af hans Eget vilde vi

nødig ofre, omendog vi maa indrømme, at han kun meget ufuldkomment har gjenneført sit System. Det er imidlertid umiskjendeligt, at det har været hans Agt at gjøre Skjel i Talem med de store Bogstaver; thi skønt han ingenlunde til alle Læder har overholdt det, kan man læse mangen Side ned, uden synnerlig at sævne vore nuværende Lægn, naar man lægger Mærke til, at de store Bogstaver, hvor de ikke ere brugte i Navne, skulle vejlede Læsningen. Dernæst benytter han stundum (.) hvor Læsningen kræver et Hvilsepunkt, og endelig Klammer, dels to til at omslutte en indfaldt Sætning, dels en enkelt Klamme, hvortil da tidt et Punktum eller blot et stort Forbogsstav i et følgende Ord betegner Udgangen. Denne Brug af en enkelt Klamme forekommer nemlig saa hyppig, at det ikke kan være Trykfejl overalt, som paa nogle Steder, at den tilsvarende Klamme mangler, men han har uden al Tvivl villet benytte denne ene som Skjeltegn.

De Oplysninger vi have tilføjet bag i Bogen haabe vi, vil kunne lette Forstaaelsen af nogle Steder, der maaske ellers vilde falde en Del Læsere noget dunkle; de skulde i næste Bind blive forsøgede med en oplysende Riste over de i Postillen citerede Kirkefædre, yngre Kirkelærere og andre Forfattere.

Med Hensyn til de Læsere, der mangle Øvelse i at læse ældre Dantsk, ville vi endnu tilføje et Par Ord angaaende vor Forfatters Skriftsprog. Vi nære det Haab, at den ikke skal stramme Nogen tilbage fra Læsningen af hans Skrifter, og at Enhver der ellers har Sands for Indholdet og den jævne Tale hvori det meddeles, snart vil finde hvor ringe Møje det koster at gjøre sig fortrolig med Skrivemaaden. Saavidt vi kunne, holder den vaklende Maade hvorpaa han udtrykker Selvligheder, mest Besvær. Grunden til denne Vaklen sees let, er den at det unge Skriftsprog famler efter Udtrykket for Lyd der endnu i Mundarterne ingenlunde ere saa bestemt udprægede og afgrænsede, som de ere det i vort nu udbannede Skriftsprog og i Deres Mund som ere paavirkede af dette. Vi ville derfor erindre om at å-Lyden udtrykkes tidt med aa, ligesom nu, men ogsaa afværende med a og o, f. Ex. spade, forrade (spaa'de, forraade) for skind 36° (Saareskind), onde ond 295° (onde Aand), derimod stadig helland (Selligaand); i-Lyden betegnes ligesaatidt med y, som med i, 276³² tygge mad er tiggæ Rab, lyn Fleder 347³⁰ er Lin-Klæder; omvendt betegnes y-Lyden ofte ved

X

i f. Gr. sin 237te er Syn; sundum ogsaa med u, saasom naar der 88de.¹⁰ Klages over at Endene havde formegen tunge o: Lyng. — Endnu en Bemærkning være os tilladt, fordi den næsten kommer til Anvendelse paa hvert Blad. Talordene betegnes efter Latinen med Bogstaver i, ii, v, x, osv. 1, 2, 5, 10. Det misforstaas maaſte letteſt ved i, der forekommer allerhyppigſt, og ſkal naturligvis ſom ubeſtemt Kjendeord læſes en eller et, overensſtemmende med Ords Røn, der følger efter, og ikke i, ligesaa lidt ſom ii, vi, lvi, cix ſkal læſes ti, vi, lvi, ſix, men 2, 6, 54, 104.

Med diſſe Forord, ſom vi ikke vil haabe, ſkal hyppige nogen Krætte, udfende vi da første Del af den berømte Forfatters Skrifter. Skønt vi ikke tvivle om, at Nogen med Udholdenhed til at harve hvad vi har pløjet, vil kunne efterviſe os enkelte Uoverensſtemmelſer med vore egne Grundſætninger, og maaſte Feſttagelſer, tør vi dog trøſtlig give os ſelv det Vidneſkbyrd, at vi har ikke ſparet nogen Glib, og tillade os derfor paa det beſte at anbefale Værket til dem blandt Chr. Pedersens Landsmænd og Landsfrænder, der have Hjerte og Øje for de henrundne Læder og det Liv der rørte ſig i dem, i den Overbeviſning at om der end intet Andet var af ham at lære, ſaa er der dog dette, hvorledes Danſke Folk ſkulde tiltales paa jævn, tydelig og „ret Danſke“.

November 1850.

**Alle Epistler oc
Euangelia**

**som lesiss alle Søndage
om aared.**

Sammeledis

**Jule dag Paaske dagh.
Pinge dag.**

meth deriss vdydning oc gløse
oc eth Hertegen till huer dag
met flere artichle som alle menniske
nyttelige ere

En alsommectiste Gwd Jomfru Marie oc alle
 gwdz helghen i hiemmerigiss rige till loff oc ære
 Alle ensfoldige Danste folt som ide forstaa latine
 til notte oc salighed Ere alle Epistler och Ewangelia
 som læsiss alle søndage vdsætte paa danste met
 deriss vdydninger oc i Jerteghen til hwert aff dem At de
 som ide latine forstaa Mne nw selfue læse paa danste hworlediss
 de rettelige lessue stulle effter gwdz budord som stonde i dem
 Och fonge siden effter deriss død den ewindelige glæde for
 vden ende **A M E N**

For herre bad self sine verdighe apostle gonge om verden
 oc predide oc lære alle menniste de hellige ewangelia
 (han sagde till dem) hwilken som tror och bliffner døpter han
 skal bliffue saligh Hwilken som ide tror han skal fordomiss
 ewindeliche Inghen land tro de hellighe ewangelia vden han
 dem wel forstonder Forstonder han dem ide Da bliffuer han
 fordømed Thii er det nytteligt och vel tilbørligt ath de vdsættiss
 paa reth danste faar ensfoldige ligfolt stuld som ide forstaa
 latine Oc sacte en helder fonge tit prediden Hwad notte eller
 gaffn twnde simpel almwe fonge aff dem Om de all eniste lessdiss
 for dem paa latine Vden de och siden sagdiss for dem paa deriss
 eget maall Vor herre siger i den hellige læst Wilt dw komme till
 hiemmerigiss rige da holt vor herriss budord Hworlediss kan noghen

XIV

holde dem vden han wed samme ewangelia I hwilke de hellighe euangelifter screffue samme budord aff vor herriff eghe münd (Sanctus Lucas figer actuum ii capit) Den werdighe helliand kom aff hiemmelen pinget dagh i brendendiff twngers signelse till de hellighe apostle och andre vor herriff disciple Oc de bleffue alle Da opfylte aff samme werdighe helliand och talede strar alle twnghemaall Ath de skulde siden predide och lære alle menniste som vor i werden de hellighe euangelia paa deriff eget maall saa alle dem wel forsonde kunde Sancte Banff apostel oc euangelista oc Sanctus Lucas screffue till greken euangelia paa grekiste ath de skulde dem vel forsonde Sanctus Matthens screff ewangelia paa ebraiste til dem som talede ebraiste maall Sancte Pouild apostel screff epistler paa grekiste och ebraiste till dem som talede saadanne maall Hagde nogen aff dem screffuit euangelia till danmardiff Mige Da hagde han dem visselighe screffuit paa ret danste saa alle det forsondet hagde thii hwert menniste bor ath kunde dem paa sit eget maall Inghen skal tro ath de ere helligere paa eth twngemaall en paa eth andet De ere saa gode paa danste oc tydste som de ere paa latine naar de ellerff reth vdydiss Thii land inthet vfornymfugt eller awendzfulth menniste rettelige sigge ath det er ilde giort eller ubequemmeligt At vdsatte dem paa danste Men ingen land bliffue salig for vden dem och den hellige tro

Casslen met hvilken alle epistler oc euangelia krax findiff som leffiff alle søndage om aareth

Aduentz søndag

Epistola ad romanos Fratres Scientes quia hora est iam	6
Glosen oc vdydningen der paa	6
Euangelium Cum appropinquasset ihesus	8
Vdydningen oc glosen der paa	8
Første prediden preparare in occursum	13
Anden prediden Ecce rex tuus	18

Anden søndag i aduent

Epistola fratres Quaecunque scripta sunt ad	22
Euangelium samme dag erunt signa in sole	23
Om viii serdeliff tegen som ste stulle faar den yderste domme dagh	26

Tredie prediden Tunc videbunt filium hominis venientem	29
---	-----------

Tredie søndag i aduent

Epistola Fratres Sic nos cristimet homo	34
Euangelium samme dag Cum audisset iohannes in vinculis	35
Ath hwert menniste skal gerne bere haard oc hwass ftedebon	39

Fierde søndag i aduent

Epistola Fratres Gaudete in domino semper	42
Euangelium samme dag Miserunt iudei ab iherosolimis .	43

Jule aften

Euangelium Cum esset desponsata mater ihesu	48
--	-----------

Jule dag till Cristmesse

Epistola ad titum c ii Charissime apparuit enim gracia dei	50
Euangelium til samme messe Cuius edictum a cesare angusto	51

Sanctus ieronimus siger at iomfru maria sit stor glæde der hun fødte vor herre	54
Jule dag til anden messe	
Epistola Charissime apparuit benignitas	56
Euangelium til samme messe In illo tempore pastores loquebantur ad invicem	56
Jule dag til hønmesse	
Epistola Fratres multipharie multisque modis	59
Euangelium til samme messe In principio erat verbum et verbum	60
Vor herre lod sig føde faar sin hinde sagh skyld . . .	62
Om mange vnderlige ting som stede iule nath	65
Prediden paa iule dagh	
Ecce euangelizo vobis gaudium magnum	67
En anden prediden paa iule dag	
Natus est nobis hodie	74

Sancti Staffenss første martiriss dag

Euangelium matthei xlii c In illo tempore Dicebat ihesus turbis	84
Om sancti staffenss verdige naffn sammelediff hanss leffnid oc legende	87
Om mange vnderlige iertegen han gjorde	90
Sammelediff	91

Sancti hanssiff apostelsff oc euangelistsiff dag

Euangelium Johannis [xv]i In illo tempore dixit ihesus petro sequere me	94
Om sancti hanssiff verdige naffn sammelediff om hanss leffnid oc legende	96
Om sancti hanssiff alderdom oc vnderlige oc hellige endeligt	102
Mange vnderlige iertegen han gjorde i sin lifsniff tiid	97 - 104

De hellige Ukyldige borns dag

Euangelium Matthei ii c In illo tempore angelus domini apparuit in somnis iosep	105
Mange sla deriss born i hiell baade legemelige oc aandelige	107
De hellige vskyldige borns legende	111
Første søndag næst efter iule dag	
Epistola Fratres quanto tempore	118
Euangelium samme dag In illo tempore erant iosep et maria mater ihesu	118
Jomfru maria gjorde sin benedidhe søn is velgærninger her paa iorden Som alle cristne mennisse oc bør at gøre hannem aandelige	122

Nyn aarss dagh

Epistola ad galathas iii c Fratres priusquam veniret fides	128
Euangelium samme dag In illo tempore Postquam consumati sunt dies octo	129
Der herre vdgaff sit benedide blod sin gonge faar vaar skyld	134
Alle mennisse baade vnge oc gamle læriss huorlediss de lessue stulle	136
Alle mennisse stulle aandelige omstære deriss legeme i ser honde maade	137

Hellige tre kongerss dagh

Euangelium Matthei ii ca Cum natus esset ihesus in bethlehem	142
Prediken samme dag Ecce magi venerunt ab oriente iherosolimam	149
Sam honde sag ath rige ville icke gerne falde paa kne	155
Om de hellige tre kongerss naffn sammelediss deriss legende	158
Den søndag næst efter hel. tre kongerss dag	
Epistola Fratres obsecro vos	162

XVIII**Taflen paa Epistler och Euangelia**

Euangelium samme dag Cum factus esset ihesus annorum duodecim	163
At alle faareldre ære deriff børn plichtige i ser honde maade	167

Den søndag næst efter tyuendag inle

Epistola fratres habentes donaciones	173
Euangelium samme dag Anacle facte sunt in cana galilee	174
Om ectheffaff och hwo det først stidtedhe och stidede .	180

Anden søndag efter tyuende dag inle

Epistola fratres nolite esse prudentes	188
Euangelium samme dag matthei viii c cum descendisset ihesus de monte	189

Tredie søndag efter tyuende dag inle

Epistola fratres nemini quicquam	202
Euangelium matthei viii c Ascendente ihesu in nauiculam	202
Haffuit ligniff ved verden faar iiii honde sag stuld .	208
Menniffensff hieerte ligniff ved haffuit faar iiii honde sag stuld	209

Fierde søndag efter tyuende dag inle

Epistola Fratres induite vos	212
Euangelium Matthei xiii c Simile est regnum celorum homini qui seminavit	213
God sæd er fire dwbbel Ond sæd er oc iiii dwbbel .	215

Fempte søndag efter tiuende dag inle

Euangelium Respondens ihesus dixit	220
---	------------

Den anden søndag for fastelagenff søndag

Epistola Fratres nescitis quod hii	225
Euangelium samme dag Simile est regnum celorum homini patrifamilias	230
Den hellige kirde ligniff ved en vingaard	231

Den søndag næst faare fastelagens søndag

Epistola Fratres libenter suffertis	238
Euangelium samme dag In illo tempore Cum turba plurima	241

Fastelagens søndag

Epistola Fratres si linguis hominum loquor	248
Euangelium samme dag In illo tempore Assumpsit ihesus duodecim	250
Der er siw honde ting til som gør mennisten blind	253

Første søndag i faste

Epistola Fratres hortamur vos	259
Euangelium samme søndag In illo tempore Ductus est ihesus in desertum	260
Mennisten fristiff i iiii honde maadhe	267
Sworlediff hwert menniste skall retthelighe faste	270

Anden søndag i faste

Epistola Fratres rogamus vos	282
Euangelium samme dag In illo tempore egressus ihesus secessit in partes	283

Tredie søndag i faste

Epistola Fratres estote imitatores	293
Euangelium samme dag In illo tempore erat ihesus eiiciens demonium	294
Dwme dieffuilstaff vd driffuiff aff mennisten met iiii honde ting	300

Medfaste søndag

Epistola Fratres scriptum est quoniam abraham	305
Euangelium samme dag In illo tempore Abiit ihesus trans mare galilee	306

Pinelse søndag

Epistola Fratres Christus affluens	317
Euangelium samme dag In illo tempore Dicebat ihesus turbis	318

Palme søndag

Epistola Fratres hoc enim sentite	329
Euangelium samme dag Cum appropinquasset ihesus .	330
Om vii bond som holde menniskene i synderne . . .	333
Sworlediff samme vii bond løstiff skule	336

Vor herriff pinelse paa lange fredag

Euangelium egressus est ihesus	341
--	-----

Paaste afften

Sworlediff iomfru maria oc apostlene sørgede . . .	371
--	-----

Casslen paa Iertegen som de floude i boghen

Forst eth iertegen om vlysthed oc hofferdighed . . .	10
Eth iertegen om gudz vnderlige oc retwise dom som han gjorde med en bodel faar iomfrw mariess milde bon skyld	28
Eth iertegen om en qwinde i brabant som leffde i strenghed	40
Et andet iertegen om en iomfrw som leffde meget strengelige	40
Eth iertegen om vor herriss tilkommelse i en dødz time	46
Eth ierteghen om vor herriss barndom och milhed . .	66
Om mange vnderlighe ierteghen som sancte staffen gjorde	90
Eth ierteghen ath faareldriss bander haffue stor mact .	91
Eth iertegen om en siwg qwinde som bleff helbrede i sancte staffenss kirke	92
Eth iertegen om en qwinde sancte hanff opregde aff døde	97
Eth iertegen om verdenss forfengelige rigdom . . .	98
Eth Andeth ierteghen om verdenss rigdom	98
Credie iertegen om verdenss rigdom och forfengelighed	99
Iertegen om forgifft sancti hanff drad oc han oprenssde to aff døde	100
Eth iertegen om en roffuere sancte hanff omwendhe .	101
Iertegen som sancte hanff gjorde effter sin død met kongen aff england	103
Iertegen om dem som ide ville reffse deriss børn . .	115
Ierteghen om eth gaath vskyldigt barn	116
Eth iertegen at off bør alle ath loffue gwd faar altingh	126
Eth iertegen om Ihesu naffn krafft och mact	140
Eth iertegen ath ihesu naffn haffuer mact mod onde begerelser	141
Eth iertegen om gerighed til guld och penninghe . .	148

XXII Tafflen paa Iertegen som de bonde i boghen

Eth iertegen om en fribaaren mand som ide vilde høre messe om søndagen eller andre hellige dage oc ide helder holde helligt	157
Eth iertegen om en aagerfall och twende hanff sønner	171
Ierteghen om to som leffuede til hobe i ectestaff och iomfrwdom	186
Ierteghen ath hwer skal offre och tinde gud aff det beste	200
Eth iertegen ath iomfrw maria frelsse sine tienere i hassuiff nød	210
Eth iertegen om farighed oc vtolmodighed	218
Eth iertegen om ind som tiende gud meth stor ydmngshed	223
Eth iertegen om en bonde pige som vel arbejdede i vingaarden	236
Eth iertegen om en bonde som ide vilde høre prediden	246
Eth iertegen om en mand som vor retferdig oc wlydsalig	257
Eth iertegen om en ledmangere som ide vilde tage afte afte onsdag	280
Iertegen om en riddersff frwe som bleff befengder meth dieffuelen oc møste sine find faar sin store bram och høfferdighedz skyld	291
Iertegen om en qwinde som hagde mange diffle om sig	303
Iertegen om en nynde som ide vilde scrifte en hemmelig synd	315
[Et iertegen at diefftene fly for det hellige korsff . . .	327]
Iertegen om hellig korsff mact mod dieffuelen . . .	338
Eth andet iertegen om det hellige korsff krafftighed .	340

Om vor herriss pineff ihukommelse

Er effter følger mange gaffuer oc fruct som de fonge
de gerne offuer tender vor herriss pineffe Første gaffue
oc fruct er at de omuendiff til gud fra deriff synder
Thii ath naar eth menniffe betender vor herriss død oc pine
da bliffuer han beqwem till at gøre ret scrifftemaall oc bod
for dem met anger oc rwelse Hun gør oc menniffen beqwem
til at gøre fyllest for synden huilfed han gøre skal met almiffe
gerninger oc gudelige bøner Vor herre fastede i xl daghe at
wii skulle veluillelige faste for vaare synder han gaff och
rundelige alle det som dem vor nytteligst til lifff oc siell At
vii skulle giffue fattige aff det got han off forlent haffuer
Sanctus Anselmus scriffuer ath vor herre gaff sit testamente Anselmus
der han hengde paa det heilige kors oc delede milhed oc
barmhertighed meth alle Først gaff han gud fader sin siel
Ioderne sit legeme iomfrw marie sancte hanff. apostlene for-
solning oc modgong her i verden Hoffueren paradiff Alle
syndere som ide ville gøre penitentz helwede . cristne men-
niffe som haffue anger och rwelse for deriff synder korsset Det
vor ath de skulde stedze offuer tende hanff død oc pine han
bad paa korsset at han der met vilde giffue off got erempell
at vii skulde bede Sanctus Augustinus siger all vor herriss augustinus

leffnid paa iorden vor off til eth crempell at leffue effter
 gregorius sanctus Gregorius figer all vor herriff gerning vor off til
 en lerdom oc kenedom Thii ftall huer som vill gore peni-
 tentz faar fine synder idelige haffue vor herriff pine i fin
 hwgkommelse oc opregne met fig hworlediff han vor hwstrugen
 krenid oc laarffsefted oc bede ndmgelige ath han formedelft
 den pine vil forbarme fig offuer hannem da fonger han
 naade til at gore plict oc bod for samme fine synder Alle
 syndere som formerde ved dem selfue at de ere forherdede
 i synderne oc ide twnde tyde dem ilde ath vere de ftulle
 haffue tilftuct til hanff pine da fonge de naade til at gore
 plict oc bod for dem

Alden gaffue er Vor herre vill gore eth retferdigt men-
 nifte aff det fom for vor belagd met mange synder Er
 nogen hofferdigh da ftall han offuer tende vor herriff ftore
 ydmghed da forlader han hannem fin hofferdighed Er nogen
 nidft da ftal han betende hanff armod och fattigdom han led
 paa iorden och giffue fattige folft almiffen Da aff flettiff den
 synd aff hannem Er nogen hafsig da ftal han betende vor
 herriff milhed och barmhertighed fom han giorde mod alle
 Baffuer nogen had eller auind till fin wren Da ftall han
 tende at han bad got for fine wrenner fom hannem pinte
 er nogen wlyft Da ftall han betende vor herriff hwstrugelse
 oc hanff hellige fem vunder Baffuer nogen wrede i fit hierte
 til nogen Da ftal han betende at vor herre lod opftinge fit
 hierte met det hwaffe spiwd for den lertighed han hagde
 til off Er nogen lad da ftall han betende De ftompede nagle
 met hwilke hanff foder vore i gennem flague Och ath hanff
 fodspor ftode fulde met blod der han bar det hellige korff
 Saa ftal huer self opregne fine synder och bede vor herre
 ath han formedelft faadan hanff pine vil forlade hannem dem

Endie gaffue er ath gudz fon vil gore en ftadig fred
 mellem gud fader oc den fom kommer hanff pine i
 hw thii at met hanff dad och pine vor giord en ftadig fred

welkem gud fader oc menniffenff ion Oc den samme fred
forneyff igen naar nogen offuer tender hanff pine oc gør
menniffenff siel pwr oc salig Sanctus Bonauentura siger At Bonau-
ingen ting affløser menniffenff synder saa meget som vor turs
herriff pineff i hufommelse hwn gør

Fjerde gaffue er Ath all verdensf modgongh och forgh
bliner det menniffe læth at bere som offuer tender vor
herriff pineff Maar nogen offuer tender hanff pine da fonger
han hufgswalelse i sin sorg oc dronelse David siger aff vor Paul
herriff mwnd Cum ipso sum in tribulacione Jeg er hof den
som haffuer modgong oc sorg ieg wil frelse hannem oc gøre
hannem salig oc glad Thii stulde alle som stedde ere i nogen
sorg haffue tilfhwet til wor herriff pine da hielper han dem
gerne der aff Haffuer nogen hofuit werd da stal han be-
tende hworlediff vor herre wor kronet met den hwasfe torne
krone som staa ind i hanff benedide hofuit oc hierne Haffuer
han ont i egen hender føder eller fide da stal han be-
tende den pine wor herre led paa de fine lemmer oc bede
hannem at han formedelft den wil hielpe hannem Haffuer
nogen hunger tørst eller kuld da stal han betende at vor
herre led sodanne planer for vor skyld sanctus Bernardus Bernardus
siger Huad er det som dig ide tydiss gaat at være naar du
ihufommer vor herriff pine

Empfe er Ath vor herre obenbarer hannem hworlediff
han leffue stal effter hanff vilge Oc han giffuer hannem
naade til at fuldfomme hanff vilge met Sanctus Johannes Johannes
siger i sit xv c aff wor herriff mwnd Sine me nihil potestis ^{eo} capi
facere I kunde inthet gøre uden mig Maar nogen twiler paa
noget da stal han sly til vor herre oc bede hannem om sin
naade at hand formedelft sin pine wil giffue hannem wifdom
til at forfionde det han wil wile oc det som hannem er
nytteliff til hanff sielff salighed David siger O dw alsom- Paul
mecliffte gwd lær migh ath gøre din wilghe thii dw est min
gwd och flabere

Sette er At vor herre vil giffue samme menniste gudelig-
hed i hanff herte oc hore hanff bon Maar en haffuer
ingen kerlighed til at tiene vor herre da skal han fly till
hanff pine saa songer han rundelige gwdelighedz sodme
augustinus sanctus Augustinus siger Inspice vulnera etc See vor herriff
saar som henger paa korffet oc hanff verdige blod som rinder
aff hanff legeme han bøyer sit hoffuit ned til tegen at han
vil hore dem som fly till hannem hanff herte er obet til
tegen at han alle elste vil hanff hender ere vdracte thi han
vil tage alle i fagn Alt hanff legeme henger der oben-
barlige til tegen at han off der met igenløse wilde

Swende er at vor herre betegner oc merder hannem i
trende stade paa hanff legeme I hanff hender thii han
vil hielpe hannem i all hanff modgong oc sorg I hanff
herte at han aldrig forgleme skal sin gud oc stabere i hanff
foder at han ide skal gonge fra hannem men blive hoff
EsaiaSi obliuisci potest mater etc Er det saa at din moder for-
glemmer dig sin lodelige son da skal ieg aldrig forgleme dig

Etende er At eth mennisten land fortiene mer naade
aff gud i det han offuer tender vor herriff pineff En
han gøre kunde om all den hellige kirke oc alle menniste paa
crisostomus iorden baade for hannem sanctus Crisostomus siger Nulla res
est que magis ad salutem hominum etc Der er ingen ting
til som mer kommer mennisten til salighed en vor herreff
dødiß oc pineff i hufommelse

Jende er At samme pineff i hufommelse offuer gonger
alle de gode gerninger som nogen land gøre thii at
inthet er vor herre saa tadnemmelig oc mennisten saa
Albertus nytteligt som vor herriff pineff amindelse Albertus magnus
magnus siger Simpler meditacio passionis etc En ensfoldig vor herreff
pineff i hufommelse er mennisten mer nytteligt en han fastede
til vand oc brød i aar i gennem Oc hustruge sig daglige
til blodz met suober oc leßde huer dag dauidz psaltere

Ende er At vor herriff pineff idelige i huſommelse er menniffen mer nyttelig oc gaſſnlig en iomſw maria oc alle gudz helgene baade for hannem Thii menniffenſſ ſalighed er icke all eniſte i hellige mendz bøn Men hun er mere i vor herriff bitter død oc pine met huille han off igen løſſde Sanctus Criſoſtomus ſiger Omnis ſalus hominum in morte criſto-
criſti poſita eſt All menniffenſſ ſalighed er ſat i vor herriff mus
ſware død och pine

Elleſte er At hagde noget menniffe forſomelige leſſuit alle ſine dage oc han betende vilde vor herriff pine da ſinge han ſaa ſtor naade ſom en anden der hagde tienth vor herre all ſin liſſuiſſ tiid oc icke hagde haſſt ſaadan i huſommelse aff hanſſ pine En dog at han hagde offuit ſig i andre gudelige gerninger thii ſtal huer ſom før haſſuer leſſuit forſomelige oprette det met vor herriff pineff amindelse ſom Sanctus Bernardus ſiger ſcio quod merita Jeg ved at mine Bernardus
velgerninger rede icke til min plict och bod thii vil ieg ſig til vor herriff barmhertighed ath hanſſ pine och ſaar opfylde hwad mig ſattiff

Elſſte fruct er At vor herre vil glæde oc huſwale hannem po ſin yderſte tiid met ſin gwddommelige nernerelſe Och giſſue hannem ſiden den ewige glæde i hiemmerige Det er menniffen meſt nyttelugt at vor herre er da hoſſ hannem thii dieſſuelen friſter hannem da alder meſt oc opregner hanſſ ſynder ſom han haſſuer giort at han kan komme hannem i miſſhoſſ thi det er ſarligſt for ſielenſſ fortabelſe Thii ſtall hwer bede gwð ath han da frelſer hannem

Første Søndag i Aduent

Epistola ad Romanos xiii

Fratres Sciētes quia hora est iam nos de somnis

Denne epistel som er eth sendige breff paa danske som læsist i dag i den hellige kirke Den screff den verdige apostel Sancte Poueld till de Rømerske och stonder hwn i hans trettende capittel oc lyder saa paa wort maall.

Ere brødre som er alle cristne menniste Viidher at det er nu tiid at wi opstonde aff søffue Det er aff waare synder Thii at naadens tiid och wor salighed er nw nermere en wii hagde acthet oc trod Matten er framfaren . som wor den gamble low Oc daghen til stunder nu . det er den hellige tro. Lader oss fordi aff legge mørkens gerninger . som er wore synder Oc fore oss i klarhedsens vaaben som er dygdelige gerninger At wii mwe erlige framgonge paa den yderste domme dag. I stulle icke læffue i offuerflodighed met mad oc drik Icke helder i ladhed eller vlystshed . Icke helder i awend eller trette Men i stulle anamme Ihesum cristum i ethers hierte hw synd oc vnderstondelser.

Glossen oc Vdtydningen her paa.

Paulus
xiii. ca.

Denne forscreffne epistel som stonder sist i sancte pouelds trettende capittel hwn læst i den hellige kirke paa denne første Aduentz søndag som er i dag Thii han lærer oss oc alle cristne menniste i hende at wii stulle rede oss at wi anamme mwe ihesum cristum wor frelsere tilbørlige Och opregner han ser almindelige sware synder som wii nw fly

skulle Met hwilke huert menniske reddelige oc bluelige fram-
 gonge maa for gwdz strenge dom Den første er offuer-
 flodighed met mad oc kresne retther Om hwilled Salomon Salomon
 siger. we worder de menniske som elste deriff bug for deriff
 gud Den anden er drudenstaff Der om siger oc Salomon
 Drider ether ide drudne aff vin thii der aff kommer
 vlystshed Saa bør off at fige drider ether ide drudne aff all
 thii der aff kommer vlystshed. Two sig offte drider druden
 met vilge oc for act han synder der met dødelige saa tit
 han det gør. Two som kommer en anden til at dride sig
 druden eller noder hannwm der til han synder oc dødelige
 saa tiit han det gør Den tredie er ladhed oc blode senge
 Der om scriffuer Sanctus Jeronimus figendiff En dog at Jeroni-
 den alsommectiste gud lader solen sinne offuer onde oc gode mus
 Dog skal dig blueff at solen sin offuer dig men dw ligger
 oc vender dig i en blod seng aff ledie Her om scriffuer och
 Salomon figendiff Tigerniff som en dør vendiff paa sine hengsle Salomon
 Saa vender i lad sig i sin seng Oc i blant sine synder Den in libro
 fierde er vlystshed Om huilken Sancte Pouild siger Alle de sapien.
 som offue dem i vlystshed oc hoor de skulle ide songe dell Paulus
 eller part i hiemerigiff rige Den femte er kiff oc trette
 Der om scriffuer Sanctus Augustinus oc siger kiff oc trette Augusti-
 beblinder eth menniske at han ide kan kende sandhed Den nus
 fiette er awend Om hwilken Sanctus Jeronimus siger Er Jeroni-
 det saa at dw begerer hiemerige Da skal du rense din hw mus
 oc hierte fra awend som hassuer broderstaff met dieffuelen
 som er fword meth awend Med disse forscressne synder swlle
 wii hassue wor omgengelse meth Ihesu cristo oc offue off i
 gode gerninger effter sancti Augustini raad som siger Two Augusti-
 som ide effter følger ihesu cristi fodspor han er ide ret nus
 cristet menniske.

Evangelium secundum matheum. xxi. ca.

In illis tempore Cum appropinquaret ihesus

Dette hellige Evangelium som læses i dag i den hellige kirke paa Søndagens vegne det scriffuer off den verdige Evangelista Sanctus Mathæus i sit et oc tyvende capittel och lyder det saa paa danke.

En tiid wor herre ihesus cristus gid fra Bethania mod Iherusalem oc kom til en by paa vegn som ligger neden, op til Oliveti bierg som kallis Betphage Da sagde han til twende sine discipule Gonger till Iherusalem der finde i en hunden aseninde oc hendiff føl løser dem oc leder dem hiid til mig Er det saa at nogen spør huort i wille met dem da suarer hannem at herren haffuer dem behoff saa lader han dem strar gonge Dette giorde wor herre at det fuldkommess stulle som profeten tilforn spaat hagde (sigendiff) **O** i menisse i Iherusalem (Siger) Nu kommer din rette konge mild oc spagferdig sidendiff paa en aseninde oc henniff føl Der herriff discipel giorde som han dem befalet hagde **O**c ledde aseninden oc hendiff føl til bage igen met dem oc bredde deriff kleder paa dem oc sette wor herre der paa Der han kom til Iherusalem da kom der en megtig stor flare met folk mod hannum Somme bredde deriff kleder paa vegn och somme strødde meth palme qwiste mod hannum **O**c robede de alle gladelige som ginge faare hannum oc bag hannum sigendiff Ulsignet were du som kommer i den hiemmelste herriff naffn frels off alle. **A** Saa lyder denne hellige lest i sig self Nu effterfølger glosen oc vdydingen der paa.

Vdydningen oc Glosen her paa.

En hellige mand Sanctus Crisostomus scriffuer at wor herre kom tit tilforn til Iherusalem Som sancte Hans bewiser Dog red han aldrig der ind for nu eller lod brede kleder emod sig eller strø met vrther eller palmer eller

gøre sig nogen anden heder eller ære Aldrig optende han
helder deriſſ hw eller hietter til ath loffue hanſſ guddommelighed
for nu mod han ville taale ſin død oc pine da red hand der
ind met ſaadan heder oc ære At de ſulle ſonge deſſ yder-
mere awend til hannum oc fullomme hanſſ pine Dette ſamme
ewangelium leſis och om palme ſøndagh. Certus. Miſit duos Certus
discipulos. Her herre vdfende twende ſine disciple ſom vor
ſancte hanſſ oc ſancte Jey Somme ſcriffue at det ſulle
vered ſancte Peder oc ſanctus Philippus . At de ſulle løſe
aſeninden oc henniff ſoll oc lede hannum dem. Der met
vnderſtøndiff twende ſoll ſom wor Jøderne oc hedninger
ſom freſte waare aff deriſſ vantro oc dieffuelenſſ wldſe
formedeſt apoſtlenſſ prediden oc lerdøm. Vor herre vdfende
oc to apoſtle At betegne at alle menniſſe freſis fra al
ſynd met tu budord ſom er Elſt din gud offuer all ting
oc din ieſſu criften lige ved dig ſelf J diſſe tu budord
fuldømmeſſ all retferdighed oc all ſynd vdelydiff Certus Certus
Dicite filie syon. O alle menniſſe i Jheruſalem ſiger Nu
kommer din rette hiemmelſſe konge Diſſe ord ſcriffuer den
werdige Profete zacharias i ſit niende capittel Meth huille zacharie
han ſpaade at Gud ſulle komme til Jheruſalem met ydmughed nono ca.
oc armød ridendiff paa en aſeninde oc hendiff ſol Her ſkal
huer merde at wor herre red forſt paa aſeninden halff wegn
Saa paa ſollet ſom vberedet wor oc wilt . til iheruſalemſſ port
Siden red han paa aſeninden igen til templen Der met
vnderſtøndiff at wor herre kom hiid til verden at igenløſe
twende hende ſoll ſom vor Jøderne oc hedninger Met aſen-
inden ſom tam oc ſpag wor vnderſtøndiff Jøderne ſom lenge
tilforu hagde wered vnder den gamble low Met ſollet ſom
vberedet och wilt vor vnderſtøndiff hedningene ſom icke en da
hagde nogen low at leſſne eſſter Certus Et impoſuerunt ſuper Certus
eos veſtimenta ſua Met Kederne ſom hanſſ diſcipel lagde paa
aſeninden oc ſolled vnder wor herre Underſtøndiff gudz bud-
ord oc hanſſ naade Chii at ligerniſſ ſom troppenſſ lønlighed
ſkuleſſ met Klæder Saa ſkuleſſ oc vaare lønlige ſyndelige
legemenſſ begerelſer oc ſynder met hanſſ budord oc naade Alle

menniffe ere tilbønelige til synden aff deriff nature som Sancte
 Paulus Ponild scriffuer Ad Ephe ii Den tiid Adam hagde brudet
 ad Ephe ii gudz bud da kende han sig at vere nogen Det vor syndelig
 Cii teg han figen blad oc skulte syn lønlighed met Men til-
 forforn men han wor i vstyldighedsenff stat daa kunde han ide
 Certus blueff Certus Turbe autem precedebant Oc alle de som ginge
 faare oc bag hannum robede gladelige oc sagde velsignet vere
 dw som kommer i den hiemmelste herriff naffn Met dem som
 ginge faare hannum vnderstondiff patriarderne oc profeterne
 som screffue och spaade om hanff tilkommelse oc fedelse Met
 dem som effter hannum ginge vnderstondiff Apostlene martireff
 oc andre helgene oc doctores som predicked oc lerde den
 hellige tro oc hanff lessnid død oc pine oc hanff verdige op-
 farelse til hiemmelff oc andre artidel och puncte i den hellige
 cristelige tro Vor herre red paa aseninden oc henniff soll for
 i anden sag styld Chi at de ere spagferdige dynwr aff nature
 Med hvilke alle gode ydmnge menniffe ligness mwe Men dieffuelen
 rider offnerdadighe oc hofferdige menniffe Oc styrer oc regerer
 han dem nu her paa iorden i vstyshed offnerdadighed offner-
 flodighed vretferdighed vbarmhertighed oc i andre flemme
 dødelige synder Siden rider han dem til den enige heluediff
 fordømmelse som de skulle ride hannum igen dem til ydermere
 ve oc pine som aldrig songer endhe Der om vil ieg sige eder
 i sant Tertegeu oc der met ende min tale.

Et Tertegeu om vstyshed oc hofferdighed.

Hi lase at to gudelige brødre ginge om landene at
 predick gndz ord Den elste aff dem hagde besynderlig
 mact at affløse mange pawe sager En tid komme de til et
 stort Slot paa huilket der bode en mechtig Erwe der sagde de
 gudelige messe Daa sagde hwn vid sig selff Nu skal ieg scriffte
 til denne broder oc sige hannum mine synder thi han er
 fremed oc kommer hid ide sacte mer ieg thaar ide nu blueff
 der ved Saa scrifftede hwn sig til den elste Daa saa hanff
 broder en todffe sprunge aff hennis mund for hwer den find

hunn sagde oc de hoppede alle vd aff kirken Om siger vilde
hunn oc sagd en stor synd oc ored wor i mwnden dog holt
hwn det inde oc tagdet da saa samme broder i grwm drage
i henniff mwnd men han drog sig ind i henniff halff igen.
Saa komme oc alle padderne igen oc sprunge ind igen effter
hannum Der de vore deden gong[n]e oc komme noget paa vegn
da sagde den unge broder till den anden den swm han saa
Dette forundrede hannum storlige thi git han strax till bage
igen oc ville lert samme frue gode raad her emod der han
kom til Slottet da vor hwn død Chi bleffue de baade ganste
bedrøffuede oc baade inderlige til gud for hende Credie dagen
der effter obenbarede hun sig for dem oc red paa en grum
dieffuel som slapter wor i en dragiff lignelse der hengde to
versingelige hwggorme om henniff halff som slede oc bede
henniff brist oc spener ganste græselige I hwert henniff øge
sad en forgiftig padde at riffue dem vd Aff henniff mwnd
vdfor græselig ild oc swogelff lwe Benniff hoffuit wor besat
met stemme øgler som reffue haar oc lod aff til beens Benniff
ørn sadde fulde met gloende stnd oc pile Bendiff hender
stedeff oc bediff aff to grumme hunde Chi fulde samme brødre
ned til iorden aff ret forferelse oc redsle Da sagde hwn O
alsommectiste gudz venner fructher inthet Men vider at ieg
arme creatur er enige fordompt for i dødelig synd som ieg
bedreff i vlystshed met en min frende oc ville icke scriffte henne
thii mig bluediff at fige henne for min strifftefader Saa manede
han hende at hwn fige stulde for huad sag hwn red den
dieffuel oc hwi de orme saa planede henniff legeme hwn
suarede De øgler bide mith hoffuit saa swarlige for de guld
span seppel frandse oc anden ting som ieg plegde at bere paa
mit hoffuit De padder grawe mine øgen vd thii ieg vbluelige
saa paa mandfolk meth dem och gaff dem der met vlysthedz
legen Mine ørn pineff meth gloende stnd thii ieg ville gerne
høre baguasselse fortaelse oc vlyste ord Myn mwnd pineff
met gloende swogelff ild oc lwe Chii iegh bespottede andre
oc fortaledede dem oc taledede loffactige ord oc qwad vbeqwemme
viser oc kyste mange vbluelige De hwggorme henge om myn

halff for de guldleder ieg hengde paa hannum De bide mit bryst oc swge mine spener for ieg prydede dem met atskillige klenode oc led dem til syne oc stede andre oc tage vbluelige paa dem Disse hunde slide oc bide mine hender. for ieg gaff hunde god mad som ieg stulle giffuit fattige folk Oc for ieg bar mange guldringe paa dem met dyrebar stene Jeg rider nu denne grumme dieffuil oc drage for ieg høfferde mig aff min rigdom oc slect. Oc wor hoffmodig i myt sind oc gerninger oc forsmade fattige oc vnder trydte dem Oc hagde kostelige heste oc forgilte arme til offuerdadighed thii skal denne dieffuel ride oc nedertrydte mig i heluede igen her effter. Den part neden for min beltested met lender oc laar pineff alder suariste met gloende ild oc stemme orme for den vnssthed som ieg der met bedreffuit hassuer Da sagde henniff scriffte fader sig mig for hvad sag mest siele fordømmess. Ewn swarede mandfolk fordømmess for mange honde synder Men qwindfolk serdeliff for fire honde synder Først for deriff onde mwnde oc forgiffelige twnger For de offuer maade pryde deriff legeme met guld solff och kostelighe kleder For de bruge trolldom Oc for de en gore ret striffstemaal men blueff at sige deriff synder fram Han spurde om hwn ide twnde frelsis Ewn sagde ney met grædelig rost Der met loff dieffuelen hastelige til heluede met hende Chi stulle wii alle vere ydmnge Den alsommectiste gud red paa aseninden at bete off at han wil ride paa ydmnge och spagferdige mennisse det er han wil styre och regere dem her paa iorden oc ride dem siden til den ewige hiemmerigiff glæde som aldrig songer ende Diid at komme oc der at bliffue det vnde off den alsommectiste gud som er benedidet til ewig tiid. A M E N.

Sermos primus Forste predicken.

Preparare in occursum dei tui israel. Amos iiii

Iffe ord som iegh nw hassuer begynt myn tale met **Amos**
Dem scriffuer den mechtige Profete Amos i sit fierde **iiii. ca.**

Capittel oc lyde de saa paa danste **O** du israelss
folt red digh mod din gudz tilkommelse Disse ord mwe
rettelige saa sigis i dag til hwert cristet menniste **O** du
cristne menniste red dig emod din gudz tilkommelse thii denne
Sondag kallis Aduentz sondag det er gudz tilkommelsis son-
dag For di bor hwert got menniste nw at rede sig mod hanff
tilkommelse Naar nogen konge eller herre skal komme til
nogen stad eller by. Da sendiff der atskillelige bud for hannwm
at bebude hanff tilkommelse at de skulle rede dem til at anamme
hannwm hederlige oc ærlige Met denne konge vnderstondiff
vor herre ihesus cristus Om hwess tilkommelse oc fødelse den
hellige kirke nw daglige synger til iwle dag Thi bor off alle
at rede off til at anamme oc vndfange hannwm ærlige oc
tilborlige. Som ieg begynte myne ord **O** du israelss folc som
er hwert cristet menniste red dig mod din gudz tilkommelse.

En hellige kirke vdsender i dag trende verdige sendebud
ath bebude denne kongiff som er wor herriff tilkommelse
Det forste er sancte Pouild Det andet. zacharias Prophete Det
tredie er sanctus Mathews ewangelista Sancte Pouild scriffuer
forst at de skulle hassue dem i trende honde maade som rettelige
anamme ville denne konge som er wor herre **I** forste maade
stulle de were vogue Som han scriffuer i syn epistel til de **Paulus ad**
Romerster i det trettende capittel som læsis i dag i den **Romanos**
hellige kirke saa lydendiff Det er nw tiid at wi opstonde aff **viii. ca.**
soffue Naten er framgongen oc dagen tilstunder nw For wor
herre led sig føde daa soffue mesten alle mennistene thii de
waare i naten det er i synden **I** naten er trende honde ting
som komme menniste tillæt soffue. Mørthed toldhed oc fuctighed
Naten er naturlige mørk thii drager hwn menniffen til soffn
fordi pleger man almindelige at lyde vinnue oc dørre naar

man vil soffue. Kolhed drager oc menniften til soffn thii soffuer man mer om vinteren en om sommeren Suctighed

Aristoteles drager oc till soffn som den vise mestere Aristotiles scriffuer *Apor humidus etc* Den suctighed som dragiff op i hiernen aff magen han kommer menniften til at soffue thi soffue born mere en gammelt folk fordi de haffue mere naturlig vedfte i dem Det vor icke vnder at de soffue i det gamble testamente thi de waare i syndensf morthed oc dieffuelensf vildfarelse De wore oc forkyllede thii de hagde inthet aff den verdige helliandz brende[n]de kerlighed i dem De vaare oc suctige aff legemensf synder oc onde begerelser Denne nat er nw framgongen oc dagen tilstunder nw Thii skulle wii icke nw lenger soffue Men idelige woge i gudz tieniste Det rette lyss oc dag er nw kommet som bort forde mørked naten oc all vildfarelse Oc gaff off visdommensf klarhed For di scriffuer *Esaias* prophete i sit niende capittel (*Populus qui ambulabat in tenebris*) Det felt som gif i syndensf mørk Det ser nw klarhedsensf lyss Den helliandz ild er oc nw kommen som optend haffuer all verden oc bort forde all soldhed som *Sanctus*

Succ vii. *Lucas* scriffuer i sit tolfte capittel aff gudz mwnd sigendiff (*Ignem veni mittere in terram*) Jeg kom at sende den helliandz ild offuer all iorden at han skal brende i alle menniffesf hierter Den rette soll er oc nw kommen som tærrer oc bort driffuer all suctighed som menniften hagde til legemensf løfte oc syndelig begering I andre maade skulle de afflegge deriff sorte reffue oc vrene kleder oc føre dem i deglige rene kleder Met disse sorte kleder vnderstondiff tarighed oc nidstæff thi at tarige oc nidste menniffe brende indwertiff aff stor sorg oc omhw som de haffue at de kunde sande oc stræbe mer til hobe oc der aff bliffuer deriff troy sort oc deriff siel suertiff oc formordiff der aff for gud Chi at nidste menniffe ere saa sorte oc

Chrenorum formørche for gud at han dem icke kende land *Chrenorum quarto*

quarto ca. (*Denigrata est super carbones facies eorum*) Deriff ansiet er fortære en twll saa engen dem kende kan paa gaderne Met disse vrene kleder vnderstondiff vlystshed som er en vrenlig oc verflyggelig synd for gud thii skal hwert menniffe besynderlige

benare sig der fra i denne hellige tiid Chii at døde noget menniste i en dødelig vlyst synd tha bleffue han fordomet til enig tiid Oc sagdiß alle messer for hannum som læsis offuer al cristendommen til domme dag da kunde han ide der met frelsis O huor greseligt oc grumt det er at tende her paa at mennistens siel som vor herre igenløst haßuer met hans dyre blod oc bitter død oc pine saa yndelige fortabess skal for saa liden en legemens løste O hwor sorgeligt oc gredeligt det er at mennisten saa flammelige forlaste skal sin arme siel met vlystshed oc styhie hende fraa vor herress Jemfru mariess alle gudz engless oc helgeness omgengelse oc den alderstørste hiemmerigiss glæde Oc bebinde hende til den ewige fordomelse oc pine som aldrig fonger ende der som de grumme dieffle skulle slide oc riffue henne met atskillelige planer i det græselige oc dybe heluede Som Sanctus Iheronimus scriffuer *Qui Jheronimus* *lurariatur uiuus mortuus est.* Den som leßuer vlystelige han skal fordomeß vden han gør der fore ret plict oc bod Met de Hæfne klæder merkliff høfferdighed Som der stonder *Prouerbiorum* *xiii ca.* *Inter superbos semper iurgia sunt.* *prouerbia-* *Eblant høfferdige menniste er altid riss oc trette* *De trette rum xiii ca.* altid sammen thi den ene vil were offuer den anden Met de rene klæder som sancte pouild myndet off paa at fore off vdi Paulus mod vor herriss tilkommelse i det han siger *Induamur vestes* *virtutum et bonorum operum* Det er at wi skulle offue off i dygder oc gode gerninger oc serdeliss i kerlighed til gud oc vor ieffn cristen. *Quia charitas operit multitudinem peccatorum* Chi at kerlighed som wi haßue til gud oc vor ieffn cristen skuler vore synder Chi skulle wii elste vor ieffn cristen oc serdeliss fattige folk oc giffue dem almisser oc gøre anden misßvnedh met dem thi saadanne gode gerninger skulle siden were mellum off oc waare siender diefflene som en skjold oc beßtermelse.

Et Andet sendige bud som den hellige kirke vdsender i dag det er zacharias profete som lærer oc bebunder zacharie off hwor fore wi skulle nu rede off til at anamme denne *nono ca.* lange hederlige oc erlige Oc siger han *Dicite filie syon ecce*

rer tuus venit tibi mansuetus O i menniste som er i Iherusalem
 met hville alle cristne menniste merkliff siger Seer her kommer
 din longe mild oc spagferdig ridendiff paa en aseninde Her
 skal hwer merke at wii gerne anamme fire honde personer
 Først vor longe oc herre Vore flectinge Dem som haffue for-
 skyldet noget got aff oss Oc vore serdeliff venner Thii skulle
 wii oc gerne nu anamme ihesum cristum hederlige som er
 vor rette longe oc herre som merkliff i det Profeten siger Ecce
 Ater Se her kommer din longe Som vor herre her oc selff
 videndiff byrd om som der stonder Johannis riii vocatis me
 magister et domine I kalde mig herre oc mester Der met fige i
 sandingen thi ieg er oc saa Pilatus sagde oc til vor herre
 du est longe vor herre swarede Det siger du for ieg er longe
 Ide sagde vor herre det aff nogen hofferdighed men oss alle
 til en salig lerdom oc vndernifelse Van kan ide hofferdiff
 thii han er alder mestiff oc haffuer ingen offuer sig At hofferde
 sig . Det er at ophoffue sig offuer andre Thii kan mennisten
 hofferde sig thi han haffuer andre oner sig Saa giorde oc
 lucifer mod vor herre som vor offuer hannum thi stod han
 hannum nederste ned i heluediff aff grwnd Vdi Anden maade
 anamme wii gerne vore flectinge Det vnderstondiff i det at
 Profeten siger (tuus) Vor herre anammede mandom aff iomfru
 maria i de maade er han vor broder Som der scriffuiff
 Gene. Gene. xrvii. Frater enim et caro nostra est Van er vor broder
 Bernardus oc vort lod oc blod sem Sanctus Bernardus oc siger Jeg
 men at vor herre ide nu kan forsmaa mig men han er aff
 mit lod oc blod Sordi bor mennisten nature at holdiff i stor
 ere oc verdighed men hwn er slapt effter gudz ansigt Oc hwn
 er lige met engle nature oc vor herre haffuer selff anammet
 hende Vdi tredie maade anamme wi gerne dem som haffuer
 giort oss noget til gode Det vnderstondiff i det Profeten siger
 (venit tibi) det er sagt vor herre kom for mennisten salighed oc
 gaffn . thi at alle menniste vore fortabede oc bebundne till
 heluediff mørk oc forburg oc en maatte se vor herriiff blide ansigt
 for Adam oc eue hagde brodet hans bud Vdi fierde maade
 anamme wi gerne vore serdeliff venner det merkliff i det

profeten siger (mansuetus) Thii vor herre som mild oc spagferdig som en god ven kommer til en anden Som der scriffuis Mathei xi ca. Discite a me quia mitis sum. Lerer aff mig siger Mathei vor herre thii ieg er mild oc ydmng i mit hierte. End som ^{st. ca.} formedagiff vor grwm som en løffue mod onde menniste Han er nw mild oc spagferdig som eth lom Mti lese at engen kan gribe en enhiurning men naar han kommer i en iomfruerff stød tha bliffuer han tam oc spagferdig Saa giorde oc Christus ihesus vor herre som ligness maa ved en sterck løffue oc enhiurning Der han kom i Jomfrw marieff stød tha bleff han tam oc spagferdig som eth lam

Et tredie bud som den hellige kirke vdsender i dag er Sanctus matheus evangelista at bebude off huerlediff wi anamme skulle denne songe Oc siger han at wi først skulle anamme hannem met kerlighedz tegen Det betegness off met det ad de i Iherusalem bredde deriff kleder paa vegn for hannum oc strødde met palmer oc vrter mod hannwm Saa strøde oc wii nw mod hannum vaare kleder naar vi giffue fattige folk oc pillegime mad oc oll i hanff ere oc gøre andre misfunderlige gerninger Dieffuelen han slyer fra den rigdom som noget giffuis aff i gudz naffn Men han bliffuer ydelige paa nidstiff oc larige mennistiff rigdom som inthet giffuis aff i gudz naffn Vdi anden maade skulle wi anamme hannwm met eth rent oc pwrt hierte Det merkliff i det at de ginge mod vor herre met oliue quiste oc grene Chi at de menniste som erlige leffue oc offue dem i gode dygdelige oc retferdelige gerninger de ligness ved oliue quiste som altid ere grøne Vdi tredie maade skulle wi anamme denne songe met en w offuernindelig strid Som betegniff i det at de ginge mod hannum met palme quiste De menniste sigiff rettelige at bere palme quiste som stride mandelige mod dieffuelen oc offuerninde hannwm oc hanff falske eggelse Som der scriuess Jacobi iiii Stender Jacobi fast mod dieffuelen saa slyer han fra eder Strider oc hordelige iiii ca. mod verden oc hendiff forfengelighed saa offuer winde i primo Johende som der stonder Primo Johannis v ca. Hec est victoria. hannis v.

Nii skulle offuerwinde verden met vor tro Vii skulle stride
 mandelige mod vort eget legeme som Sancte Pouild lærer off
 primo Co-primo Corin. nono ca. Castigo corpus meum Jeg reffer oc
 rin. ix. ca. plawer mit legeme met faste och velt at det icke skal fonge
 mact mod myn siel Vdi fierde maade skulle wii anamme
 denne songe met stor loff oc ere Det betegness i det at de
 alle sunge gladelige mod hannum der han indred i iherusalem
 oc sagde velsignet vere du som kommer i den alsommectiste
 gudz naaffn frels off alle Saa skulle wii oc alle nu loffue vor
 herre i hanff tilkommelse met mwnd hierte oc gerninger Chi
 det loff nogen gør vor herre met munden vden hiertet sol
 met det er hannum icke tadnemmeligt Icke er det helder vor
 herre tadnemmeligt at nogen loffuer hannum met mwnd oc
 hierte. vden der sol gode gerninger met Ver om scriffuer
 sanctus Mat. i syt vii ca. aff vor herriff mund figendiff (Men
 omnis qui dicit michi domine domine Icke skal hwer komme til
 hiemmerige som kaller mig herre herre. met munden oc hiertet.
 Men den som fulkommer gud faderff vilge som er i hiemmerige
 oc offuer sig gode dygdelige gerninger han skal komme ind i
 hiemmerige Diid at komme oc der at bliffue det vnde off den
 alsommectiste gud som er benedidet til enig tiidh

Sermo secundus. Anden Predicken

Ecce Ver tuus venit tibi mansuetus Mat. rri ca.

 Iffe ord scriffuer den verdige euangeliste Sanctus
 mathens i sit [eth oc] tyvende ca. Oc lide de saa paa
 danste Se din songe kommer dig mild oc spagferdig
 Kere venner i haffue vel tilforn hort huorlediff Adam oc Ewe
 oc andre hellige patriarder och profeter som i lang tiid waare
 i helwediff forburg inderlighe begerede wor herriff tilkommelse
 Moyses Chii sagde Moyses Emitte manum tuam de alto O alsommectiste
 gwd send off din hielp oc trost aff de øuerste hiemmerigiff
 trone Den tiid den aldermectiste gud fader i hiemmerige hørde
 deriff nydelige oc store begering da bleff han rørd aff milhed
 oc barmhertighed Oc sagde til gwd søn oc gwdh den helliaand

De ord som Esaias scriffuer i sit fette Capittel. Quem mittam Esaiæ ser-
et quis ibit nobis Hvem skal ieg vdsende eller hvo skal neder ^{to ca.}
fare aff oss at igenløse mennistenff son fra dieffuelen Da
swarede gudz son vdsend mig thi ieg er der till redebøn Saa
vdsende gwd fader hannum at frelse all verden Chi maa ieg
nu fige de ord som ieg begynte min tale med Ser her kommer
din lange mild oc spagferdig Saa maa nu hwert cristet
menniste fighe Se her kommer din lange ath frelse digh som
de hellighe forfedre saa lenghe begherede ath se och saage
hannum ide dog allighenel I hwilke ord hwert menniste
merke maa twende ting Først hanff werdighed som komme
skal i det her sigiff lange I anden maade hanff ydmughed
som komme skal i det her sigiff mild och spagferdigh.

Maar en lange komme skal til nogen by eller stad daa
gøre de fire hunde ting som i staden bor Først glede de dem
mod hanff tilkommelse om han er mild oc barmhertig mod
sine vnderfotte i sine domme oc gerninger Oc en tager
veldelige deriff gotz oc penninge met vrette Sandelige nuwe
wi nu alle glæde oss mod denne vor longiff tilkommelse thii
han tom ath frelse oss fra dieffuelen som før hagde mact
offuer oss Oc wi hagde bleffnit enige fortabede hagde han
ide igenløst oss met hanff haarde død oc pine Vdi andre
maade da fene de oc rense deriff huff mod hanff tilkommelse
Saa skulle wi oc gøre mod vor herriff tilkommelse Det er at
wi skulle gonge til scrifte oc gøre plict oc bod for wore
synder met ret anger oc ruelse oc hassue fullkommelige vilge
til at bedre oss at der bliffuer inthet i vore hierter som hannum
nedeligt eller vederstiggelig kan were Chi siger Sancte paulus ^{paulus}
i dag i Epistelen Ablicianus opera tenebrarum et induamur
arma lucis. Wi skulle bort lasse mørkenff gerninger oc føre
oss i klarhedsenff waben Det er wi skulle afflegge vaare synder
oc ossue oss i gode dydelige gerninger som er i ydmighed
lystshed toemodighed oc kerlighed til vor ieffn cristen Vo denne
artidel skulle de tende som hassue stedse dødelig auind til
deriff ieffn cristen oc en ville offuergiffuen aff deriff hierter
hwerken for gudz skyld de anamme ide deriff lange som er

vor herre i denne hellige tiid men døde de i saadan awind da bleffue de ewige fordømede Vdi tredie maade skulle de føre dem i deglige oc rene fleder som anamme ville denne deriff konge Det er at de skulle leffue kystelige retferdige eddruelige mildelige oc spagferdelige vden kiff oc trette Hwert menniste bør nw at føre sin siel i atskillelige deglige fleder. Først i forgyllede der met merckiff kerlighed Saa i hvide fleder der met merckiff renkliffghed Siden i sorte der met merckiff ndmyghed Saa i røde der met merckiff vor herriff død oc pine oc hanff røde blodige saar som wi idelige i wor hw oc hierte offuertende skulle Vdi fierde maade skulle wi offre oc giffue vor konge oc herre dyrebar gauer som de hellige tre konger gjorde Først guld det er et pwert oc rent hierte for vden al synd thii er der engen saa fattig at han en kan offre vor herre guld Det er at han skal tynde sine synder ilde at vere oc haffue fullkommelig vilge til at bedre sig mod Sapientie gnd Der om scriuiff Hanc quesui hanc amari sponsam assumere quinto ca. Den siel begerede ieg at anamme till myn brud som sørger oc græder for syne synder Siden skulle wi offre hannum rogelse Tobie ter- det. er vore gudelige bøner Her om scriffuess Tobie iii Hwo cio ca. som vil komme til gud han skal idelige læse oc bede thi at naar wi læse oc bede gwdelige da tale wil met vor herre Saa skulle wi offre hannum mirram Det er at wi skulle twinge vare legeme met faste vext oc eddrwhed oc andre gode gerninger Thi at ligerniff som orme dø oc fordriffuiff hwor mirra streeff Saa fordriffuiff oc vlysthed offuerflodighed naar wi twinge waare legeme met faste oc wect Denne kongiff milhed oc spagferdighed betegness off i mange hende maade Vdi Første at han anamme ville syndige menniste til sig som vor Sanctus mathens ewangeliffa oc sancta maria magdalena som opfuldet vor met de syw dødelige synder Vdi anden maade at han hore vil syndige menniste Som beuises met dem som bode i Ninue stad som siwndess skulle for deriff synder skyld Men gwd han hørde deriff ndmyghe bøner och sparde dem for den angeruelse och penitentz som de gjorde for deriff synder. Vdi Tredie maade ath han swarer dem mildelighe som taler till

hannum som han gjorde syn apostel Jude der hannum for-
 raadde oc iøderne i vrtegaarden den tiid de skalle gribe
 hannum Som Sanctus Johanneß scriffuer i sit firtende capittel Johannis
 Han sagde till dem hwem lede i effter' de sagde at ihesum ^{vi ca.}
 nazarenum han swarede mildelig det er ieg Effter dii at denne
 lunge er saa mild oc barmhertig Da ville wii alle fly i dag
 til hannum met waare ydmigelige och gudelige bøner ath
 han vil vnde off hiemmerigiff glede met sig til ewig tiid.

A M E N

Anden Søndag i Aduent

Epistola ad romanos xv ca.

Frates queunque scripta sunt ad nostram doctrinam

Ere venner denne Epistel som læsis i dag i messen paa Søndagenff vegne den screff den hellige apostel sancte Ponild till de gode cristne menniste som wor i Rom och stonder hwn i hansf femtende capittel Oc lyder hwn saa paa danste

Ere brøder oc søster Alt det som screffuit er i det gamble testamente aff de hellige Patriarder oc Profeter oc i det ny testamente aff de hellige Apostle martireff doctoreff oc andre hellige menniste om deriff medliding oc tolmødighed Det er alt sammen scriffuit off cristne menniste til en god lerdøm At wi skadelige hobeff stulle paa den enige salighed For den store hugsmødelse som wi haffue aff den hellige scriffth Chi at hwn loffuer off den enige glæde effter dette liff som aldrig kommer ende paa Den alsommectighe gwd som giffuer alle gode cristne menniste tolmødighed i deriff modgang oc siden stor hugsmødelse effter deriff sorg oc bedrøuelse Han giffue oc eder alle oc hwer serdeliff vnderstondelse oc visdom til at forstønde disse artidte som Cristus ihesus self predidede oc lærde øbenbarlige her i werden At i rettelige met eth hierte och mwndhoff hedre oc loffue mwe den alsommectighe gwd oc hiemmelste herre som er gud fader i hiemmerige Chi anammer nw til eder dem som sorgfulde oc vanskemctige ere oc hugswaler dem blant eder Ligeruiff som cristus ihesus anammede off til sig oc gaff off syn benedide hugsmødelse Vii vaare oc vanskemctighe som i nw ere Det giorde han fordi at hansf naffn skal hedres aff mange andre menniste for de gaffuer han off giffuit haffuer ieg siger eder sandelige at cristus Ihesus predidede Iøderne ømskerelse Och lod sig self. ømskere paa

det atz han stadfeste ville oc fulkomme alle de ord som gud fader i hiemmerige deriff forfedre de hellige patriarder tilforn loffuit hagde Alle hedninge som ide waare fødte aff ioderne oc haffue alligenel songet dob oc cristendom dem bør serdeliff inderlighe atz tade hedre och tiene den aldermectigste gud fader i hiemmerige for syn store besynderlige barmhertighed oc naade En dog at deriff forfedre siuge ide i forme tiid saadan roft oc lofte aff hiemelen som ioderneff gjorde. Som dauid prophete scriffuer aff gudz sonff mwnd figendiff Jeg dauid skal siy det saa at hedningene skulle vederkendiff dig oc loffue propheta dig for deriff rette gud oc stabere Oc de skulle synge hogtidelige oc hedre och ære dit werdige naffn Framdeliff siger Esaias Esayas profete kommer alle hedninge oc gleder eder met den alsommectigste gud so vel som ioderne som kalliff vor herriff eget folk Kong dauid siger i psalteren i den xvi psalm O i alle hedninge dauid som haffue songet dob oc cristendom loffuer oc tader den ewige gud O alle ioder som ere israelff børn loffuer oc hannum. Esayas siger igen i sit nyende capittel. En skal Esayas fodiff aff iesse slect oc hedningene skulle haffue deriff hob til hannum han skal vere deriff rette konge oc regere dem Den alsommectigste gud som wii alle hobes til han verdiff til at opfynde eder met al aandelig glede i den hellige frisselige tro som i nu anammet haffue Han vnde eder oc sin hiemmelste fred oc den helliandz naade oc indgydelse at alle edersff gerninger mwe bliffue hannum tacknemmelige oc eder selffue fructsommelige til den ewige salighed

Euangelium secundum lucam xxi ca.

In illo tempore dixit ihesus discipulis suis Erunt signa in sole et luna.

Enne hellige søndagiff lest scriffuer off den hellige Ewangeliste Sanctus Lucas i sit eth oc tyuende capittel oc lider hwn saa paa vort maall.

Er herre Ihesus cristus talede til sine apostle oc sagde Der skal ste oc seess vnderlige och ny tegen i solen maanen oc i stierne for den yderste dommedag Och her paa iorden

skal bliffue stor plawe och trong blant mennisten for den
 græselighe storm oc bulder som haffuit skal giffue aff sig Chii
 at folked som da i verden leffue skulle fornisue oc bliffue
 vansmetlige aff den retsel sorg oc drøuelse som da skal komme
 offuer all verden Oc englene i hiemmerige skulle forfereff oc
 ynnde offuer mennistene Noget der effter skulle de see Jomfruensff
 son Ihesum cristum som er baade gud oc menniste komme aff
 hiemmelene ned i en sky meth syn hiemmelste machth och maiestat
 Maar disse iertegen ste da haffner edersff hierte til gwd met
 stadig tro oc hoff Sordi den tiid kommer da snarlige at i oc
 alle retferdige menniste skulle bliffue salige och stynnende oc
 ærefulde baade paa sielen oc legemet Oc sagde vor herre dem
 her paa soden en efftherlignelse At de visselige vide skulle
 at verden skulle forgongiff naar de swedanne tegen saage
 Maar i se sigen træ blomsterff oc songe loff da vide i visselige
 effter natwrenff loff ath sommeren snarlige komme skal Saa
 mwe i oc visselige vide ath den yderste strenge domme dag
 komme skal snarlige naar i saadan tegen paa hiemmelene i
 haffuit oc paa iorden set haffue Sandelige siger ieg eder ath
 mennistene som da leffue de skulle ide do for alle disse græselige
 ting fremfarne ere Hemele som planeterne sive vdi skulle
 da songe en ny sticketse Oc alle elemente baade vand veder och
 iord skulle forklariff aff ilden Men myne ord de ere sandhe
 oc skulle bliffue til enig tiid Saa lyder dette ewangelium i
 sig selff * Her effter følger vdydelsen oc glosen der paa.

Glosen oc udydnyngen her paa

DEn alsommectiste gud som ville at mennisten skulle altid
 vere redebon til at do oc anamme siden hiemmerigiff
 glæde met hannum Han paa myndet oc siger mennisten den
 sorg plaffue oc drøuelse som skal gonge offuer verden for den
 yderste domme dag paa det at han skal drage mennistene fra
 denne verdensff forfengelighed Oc at de som ide nu ville rædiff
 hannum i deriff vellost oc glæde Ath de da skulle rediff
 hannum i deriff ve sorg oc bedrøuelse. Certus Erunt signa

Certus

in sole et luna Aff disse tegen som vor herre taler om at der
 ste skulle for dommen haffue wii mange seet oc daglige hore
 oc fornemme Der wor seet Aar effter gwdz byrd Mdrriii om
 middagiss tiide vnderlige tegen aff mange vralige menniste i
 valland Rom oc andre land der om tring. Forst iii soler røde
 som blod oc iii maaner oc røde som blod Vnder samme iii
 soler Oc emellem dem stod i rot forff oc iii regn hwer Om
 trig oc orloff hore wi at alle land oc rige ere fulde met oc
 den ene finer trætter oc deler mod den anden oc myrde oc
 sla huer anden i hiel at man mer nw see maa dagligen her
 aff en wi screffuit finde i bøgerne Om volgerne i haffuit at
 den ene skal storme mod den anden Det er oc nylige sleet i
 vesterseen mod flanderen oc holland at storm oc haffuit haffuer
 bort taget mange hele by met ager oc eng closter oc kirker
 fell oc fæ at de ere altsammen bort fundne i haffuit Effter
 di at her er saa mange framfarne aff forscreffue tegen da
 thaar engen twile paa at de andre en snarlige efftersølge
 Thii skulle alle rediss her saare och lessne retferdelige oc erlige
 effter ihesu cristi budord thii wii vide ide paa hwad tiid eller
 time han off kalde vil for sin strenge dom *Certus Virtutes Certus*
celorum merebuntur. Endz engle offuer engle och hanff
 werdighe helghen skulle rediss oc frycte for samme strenge
 dom O kere venner Men de skulle grwe som nw sider ouerst
 i de skynnende engle for oc aldrig syndede Hwer mwe da
 wii arme obenbare syndige menniste da stelue oc beffue som
 mange dodelige synder her paa iorden bedressuit haffue Oc
 neppelige giort ret plict oc bod for en aff dem som det sig
 burde Thii mwe wii alle rettelige fige de ord som Sanctus
 Iheronimus scriffuer Super matheum. Hwad helder ieg soffuer *Iheronimus*
 eller voger . eder eller drider da indiss mig ath ieg horer *super ma-*
 den græselige røst i mine ørn saa lydendiss. Stonder op i døde *theum*
 menniste oc gonger for gudz strenge dom at gøre regenstaf
 for eder gerninger som Sanctus paulus siger oc *Horrendum paulus.*
est incidere in manus dei uiuentis O hwer græseligt oc grwmt
 det er at komme for den lessuende gudz dom met negen synd.
 Certus Tunc videbunt filium hominis Da skulle de se iomfrw Certus.

marie søn met stor mact oc velde som de ide vilde se her paa iorden i hans armød och ydmynghed O hwad sorg och we stulle offuerdadige och dulle menniste da fonge naar de se de arme fattige menniste som de forsmade her paa iorden were clarerre en solen och ath de stulle giffue dom offuer dem meth wor herre oc stywde dem neder til den enige ve oc fordomelse O dnllinge O hofferdige menniste hwad hielper da eders forbannede hofferdighed eder effter denne verden uden at neder sende eder i heluediff aff grund Der ere en nu mange til diff ver som dieffuelen saa forblindet hassuer at de sig ath heluede er ide andet en at prestes ville der met røde oc lyse solt Naar de did komme oc de grumme dieffle pine oc slide deriff twnger met gloende iern flo for saadanne loffactige ord Da fonge de at vide om heluede er til eller en Det er visselige til der skal engen twile paa Chii wor herre siger self i lesten binder hender och føder paa hannum oc laster hannum ned i det enige heluediff mørk oc pine som er ewindelig graad oc tender gnidsle oc andre greselige piner.

Er effter følger Otte serdelis tegen som ste stulle fordommen **H**wille Sanctus Gregorius klarlighe bescriffuer oc vdynder aandelige forste tegen er at mod den strenge dom da skal solen formørkliff oc bliffue sort saa ath hwn skal inthet syn eller lywff giffue fra sig mod iorden oc mennisten Dog beholder hwn alligewel sin klarhed i sig self. Der met vnderstondiff at mennistene stulle saa forwendiff mod dommedag fra gud som er den rette sol at de neppellige ville leffue effter hans budord men bliffue i deriff stemme leffnid oc store synder. Dog beholder gud alligenel syn klarhed oc megtighed ath de ide ville leffue effter hans vilge Andet tegen er Ath maanen bliffuer saa rød som blod men han møster dog aldrig syt rette syn Der met maa vnderstondiff den hellige kirke som tit oc ofte hassuer veret rød glord i det at mange gode helgen hassuer vdgndet deriff røde blod for gudz naffn skyld oc den hellige cristelige tro hwn formørckess oc nu saa tit som verdens hassdinger veldige gøre hende nogen offuerlast oc vret Dog skal hwn alligewel bliffue ved mact til domme dag Chi wor

herre sagde self til Sancte Peder apostel Porte inferi non preualebunt aduersus eam Dieffuelen i Beluede Onde hoffdinge oc vmilde tiranner oc andre skalte som ere dieffuelenss sendige bud oc lemmer de skulle icke fonge mact at forderffue oc vndertryde den hellige kirke Credie tegen er At Stierneerne formordiff oc giffue inthet flyn fra dem Det met maa vnderstondiff kirkenss personer oc prelater som lære oc vnderuise skulle ensfodelige menniste hworlediff de rettelighe lessue skulde effter gudz budord De giffue engen god lerdøm eller exempel fra dem effter hwilke simpel menniste vel lessne twnde vor herre til loff Sierde tegen er Ath eth Rige skal stride emod eth andet en lunge med en anden en herre medh en anden Ath den ene kan vnder tryde den anden och forderffuen Det met vnderstondiff at der skal bliffue atskyllelige fry oc orloff i mange land oc rige mod retferdighed och der offner bliffuer den menige almue forderffuit oc mange vtalige menniste stammelige slagne oc myrde for deriff longerff gerighedz skyld oc vretwise fryd Sempte tegen er at bolgerne i hassnet skal storme oc bryndiff til hobe den ene med den anden oc giffue der offuer stort bulder oc storm aff dem ouer all ierden Det met vnderstondiff at den menige almue kystediff felt oc bynder skal gøre opstod med deriff longer herrer oc hoffbønder oc vere dem vhorige oc vlydige Siette tegen er At mennistene skulle saa rædiss oc skelssue mod den grumme dommedag at de skulle icke kunde stonde paa ierden Det met mwe nidssæ oc farige menniste vnderstondis Som sig saarualige effter verdens rigdom at de icke giffue dem stunder till at høre en messe eller tiene vor herre en tiende part aff en time om dagen Men de frycte saa sterlige ath de noget fortabe skulle aff deriff gek penninge koptmanskaft eller andet at de ueppelige giffue dem tiid til at ede dem mette Sywende tegen er At alle gudz helgene i hiemmerige rædiss oc grwe mod den strenge dommedag Hwor maa da fattige syndige menniste beffue och skelssue mod samme dag men gudz vdualde helgen der fore grwe Dette maa aandelige vnderstondiff met dem som haffue negre leen i forlennig aff nogen herre de rediss altiid

ath de skulle bliffue stilde ved dem Chii tage mange alt det de fonge twnde baade met rette oc vrette at de fattige vnder-
 sette beholde neppelige naal i vegge igen Saa steer det oc i
 den hellige kirke mange stediff at prelaterne tage til dem det
 fattige prestmend oc cappelane skulle føde dem aff thi at de
 rediff at de icke ellers skulde føde dem Ottende tegen er. At
 den alsommectiste gud Jomfru marie søn skall da komme i
 styen met alderstørste mact i syn maieskath at dome lessuendiff
 oc dode och giffue hwer løn for syne gerninger Der met maa
 vnderstondiff den hellige cristelige tro som off er høy til at
 forstode Men formedelst den verdige helliandz naade trafft
 oc mact och mechtige indgydelse daa bliffuer hwn alle menniste
 klar at forstode met hwilken alle menniste foruerffue oc
 komme skulle till hiemmerigiff rige det wnde off gud fader
 søn oc den helliand til ewig tiid amen.

Chii Tertegen om dom effter døden.

Ii læse at det wor en bodel som hedrede Jomfru maria
 met en Aue maria naar han gif fram for hendiff billede
 oc besol sig hende i wold En dag som han bad til Jomfru
 marie da kom domerenss bwd at han komme skulle at henge
 en mand der han kom paa vegen da wor der nogre hanff
 stender som sloge hannwm i hiel Der wor oc i samme by en
 god gudelige prest som plegde at gonge om alle kirke gaarde
 som i byen vaare hwer nath. Der han kom paa vor free
 kirke gaard den nat effter at samme bodel slagen wor Da
 saa han der ganste meget folk blant hwilte han kende mange
 som han tilforn lessuendiff kend hagde Chii sagde han til en
 aff dem hwad betydder det at her nw er saa meget folk Han
 suarede hannwm Bodelen her i byen vor slagen i hiel i dag
 oc difflene haffue fanget hanff siel oc fige at hwn hør dem
 til Men iomfru maria siger twert emod at hwn hør hende
 till Nu stender dette folk her at høre dom der om Chi At
 den Alsommectiste gud som er en streng oc retwiss dommere
 skall nw komme aff hiemmelten oc dome dem emellem Da

tencthe presten ved sig ieg vilde at ieg kunde nogen sted skylde mig her at Jeg motte høre denne dem saa trob han vnder noget kommer der han havde styvlt sig da saa han den Alder veldigste domere komme sidendiff paa en domstol och hanff benedide moder Jomfru maria meth Saa komme de grømme dieffle gongendiff och framledde bodelenss siel som de swarlige bundet havde oc beuiffde ath hwn for mange honde. store synder skyld som han bedreffuit havde vor dem rettelige tilfalden Her emod swarede Jomfru maria ati den time han døde da tiende han hende oc beføl hende sin siel oc der fore wor hwn hende retthelige tilfalden Den tiid dommeren dette hørde da ville han ide fortørne sin alder keriste moder Oc han vilde ide helder gøre diefflene nogen vræth Chii gaff han saadan dom at sielen skulle komme til troppen igen at han motte gøre plict oc bod fore sine synder Oc beføl at siige Pawen i Nom at han skulle lade gøre serdelis kirkenff almyndelige bøn for hannwm Saa spwrde der en at hwo pawen dette siige skulde Da swarede iomfru maria kalder hiid den prest som der haffuer styvlt sig da han kom tha stæ hwn hannwm i deglig rosen och sagde for den til pawen Oc sig hannwm dette dw seet oc hørt haffuer Oc antworde hannwm denne rosen til iertegen Den tiid pawen saa samme deglige rosen da trode han fullkommelige det presten hannwm sagde oc lod fullomme fornessnde bøn Siden bleeff samme siel frelst och kom til hiemmerige Diid at komme oc der at bliffue det vnde off gud alsommectigste

Sermo tercius. [Credie Predicken.]

Eunc videbant filium hominis venientem luce rri

 Jffe ord som ieg nw begynde myn tale met dem scriffuer den hellige ewangelista Sanctus lucas i sit eth oc tywende capittel oc lesiff de i dag i den hellige lest oc lyde de saa paa danste Da skulle de see Jomfru mariess søn komme Den mechtige Doctor Isidorus scriffuer (in libro de summo bono) at der skal vere fire hande personer i hwer

dom. Først dommeren saa de som skyldige ere saa sagvolderen
 oc siden vidende Effter di at dette ewangelium lesis i dag
 om gudz tilkommelse til den strenge dom thii taleff i samme
 lest om forneffude fire honde personer Først om dommeren
 som er den alsommectiste gud som mertiff i de ord ieg begynte
 myn tale met *Tunc videbunt filium hominis* Da skulle de se
 iomfru marieff søn komme Thii han skal da komme at dømme
 alle menniste oc giffue gode wenniste den ewige glæde oc
 salighed Oc onde menniste den enige ve oc fordomelse Denne
 domere skal da saa retferdelige dømme at hanff dom skal engelunde
 Isidorus twende omwendiff Isidorus scriffuer ath domme plege at for-
 wendiff i fire honde maade. Først for Medsel for Venstæff for
 Eccle vii. Had for Gaffuer. Først for redsell der om scriffuis Eccle. vii.
 (Moli querere uelle inder fieri) Du stalt ide begere at ville
 vere dommere vden dw tant offuer vinde alle synder met din
 gode lessnid oc retferdighed At dw en selff stalt rediff for
 Isidorus den aldermectiste dommereff ansict Isidorus siger Thwo som
 dylier sandingen for nogen mandz redsell han forlørner der
 met den alsommectiste gud thii han mer rediff mennisten en
 sin gud och stabere Vdi anden maade for gaffuer Der om
 Eccle. rr. scriffuiff Eccle. rr. Encenia et dona ercecant oculos indicis.
 capitulo Giffi oc gaffuer de forblinde dommerenff egen der om Caler
 Augusti- oc Sanctus Augustinus. Oc siger. Usque adeo cupiditatis
 nus. innoleuit malum. Berighed er nw vorden saa menig At for
 hendiff skyld er der kommed til en sedwane at selge low oc
 ret I Credie maade for had I Sierde maade for venstæff
 Disse twende artidle ere nw saa menige ath det gorff ide
 meget behoff at bewise dem met den hellige scrift thii hwer
 man vid ath det nw gonger saa til Denne retferdighe dommere
 som er gud i hiemmerig han kan ide omwendiff met nogen
 aff disse forscreffue fire artidle Ide met redsell thii han er
 Job vii. alsommectist Som der scriffuis Job vii Numquid timens
 capitulo. arguit te Ment dw at han rædiff naar han dømmer dig Men
 Men saa meget som nogen er mectigere oc yppermere diff
 Sapiencie ydermere strengere oc swarere dom giffuer han offuer dem
 sermo ca. som Salomon scriffuer Sapiencie vi ca. Potentes potent er

tormenta patientur De Mechtige skulle taale mechtige for pine.
 Han kan icke helder omvendt for venskab thii han er alder
 retferdigst Thi giffuer han streng dom offuer sine egne brodre
 som er alle cristne menniske paa mandommens vegne Thii
 Siger David profete i psalteren Frater non redimet Din David in
 egen broder skal icke frelse dig Icke helder for gift eller ^{psalteris.}
 gaffuer Thii han er alder rigest Som Salomon scriuer ^{Proverbia}
 Proverborum sermo (Non atquiescit cuiusquam precibus) han
 horer da eugen bon han tager icke helder gaffuer at han da
 nogen frelse skal der om siger oc Sanctus Bernardus Meniet ^{Bernardus}
 dies illa in qua valebunt plus pura corda Den dag skal
 komme at ensoldighe rene hierte skulle haffue mer mact en
 subtilige floge och falske ord Oc en ren samvittighed mer en
 mange sette swlde met guld oc penninge som Johannes ^{Johannes}
 Crisostomus oc siger. Tunc ne diuicie pro diuitiis Da skal ^{crisosto-}
 icke rigdom hielpen at frelse rige met Icke helder foreldris ^{mus}
 bon for derisf børn. Icke skulle helder da englene bede for
 mennisten som de plege at gøre thii ath der ster da ingen mildhed
 Han omvendt icke helder for had eller anind thii han er
 alder bæt oc han kan icke haffue awind i sig eller had til
 nogen Men han elster alt det han haffuer skaff som Salomon
 siger Sapientie sermo Diligis omnia que sunt. O dw alsommestige ^{Sapientie}
 gud dw elster alt det til er oc dw lant icke hade noget som ^{sermo ca.}
 dw skaff haffuer Vdi Anden maade de som skyldighe ere Der
 met vnderstondt syndige menniske som fordames skulle Om
 huille Sanctus Bernardus siger O quam anguste erunt tunc ^{Bernardus}
 vie reproborum O hvor trange skal da syndige menniskif
 vne bliffue Thi at offuer dem sider den strenge vrede
 dommere Under dem er det dybe oc grumme heluede Paa
 derisf hogre side derisf store synder som lerer paa dem Paa derisf
 venstre side utalige dieffle som drage dem til pine oc ve
 Indwertt plawer derisf egen samvittighed dem at de saa flemme-
 lige haffue forkast dem selfue Vduertt den sware ild som gonger
 offuer all verden Swort skal da arme menniske fly De kunde
 icke komme op. thii der sider den strenge dommere Under
 dem er det dybe heluede Ei si de de ord som Sancte hanff

Apocalip- scriffuer in Apocalipfi serto capitulo. Dicent Montibus et
 sis vi. ca. collibus cadite super nos. De fige da till flore bierg oc smaa
 Salder offuer off oc skuler off fra denne strenge dommeriff
 anfict som nw sider i sit maiestatiff sæde De twnde ide fly
 bort paa hogre side for deriff synder som Sanctus bernardus
 figer. Tunc loquentia simul peccata dicent Mii ere etherff
 synder oc i hassue bedressuit off thii ville wi ide offuer
 giffue ether men følge eder for den strenge dom De kunde
 ide fly paa venstre side for diefflene som lærer paa dem som
 augustinus sanctus Augustinus scriffuer Presto tunc erit diabolus recitans
 quidquid fecimus Da er dieffuelen til stede och opregner alt
 det onde wi gjort hassue oc figer paa huad tiid oc i huad
 sted wi bedressue vore synder De kunde ide helder fly til
 Pauli verden igen thii hwn stonder da i brendene lwe som David
 profete figer Ignis ante ipsum precedat Der skal komme ild
 offuer verden for hannum Credie maade skal der vere vold-
 sagere i dommen som lærer paa nogen Alle creatur de lere
 nw paa syndige menniste Først verden saa alle elemente
 Crisosto. vand wer ild oc iord som Crisostomus scriffuer super mattheum
 In illo die nichil est quod respondeamus Det er inthet beuent
 at wi da ville suare for off Thii hiemmelene lærer paa off
 som Hugo de sancto victore figer Ego lucem sibi dedi Jeg
 gaf dem lyus oc dag till hugsnalelse Vered figer ieg gaff dem
 alle honde fule til deriff liffuiff begering Vandet figer iegh
 gaff dem siste til deriff mad Jorden figer ieg gaff dem fæ
 faar oc alle honde dywr oc brod vin oc oll til deriff fode
 Saa figer ilden de skulle brendiff aff mig Vandet figer de
 skulle sendiff i mig Mered figer de skulle wendiff op ned aff
 mig Jorden figer de skulle slugiff aff mig helssuede figer de
 skulle pineff i mig Vdi Hierde maade skal der vere vidende
 mod mennistene Først gud som er offuer hannum som
 Hieremie scriffuis Hieremie rrit Ego sum inder et testis tuns Jeg er
 rrit ca. din dommere oc dit vidende Det andet vidende hassuer
 han indwertiff hoff sig som er hanff egen conscientz och
 samwittighed som Sanctus Augustinus figer Quisquis futurum
 iudicium times etc. Du som rædiff den tilkommendiff dom

reffse din samwittighed oc onde begerelser Det tredie vidende
er den engild som gwd haffuer giffuit hwert menniste der
fall beware hannwm som Job scriffuer *et* *Renelabunt celi* Job *et* *ca*
id est angeli iniquitatem eorum Englene stulle obenbare
mennistenff synder oc bere vidende mod dem pa domme dag
Der faare ville wi nw alle haffue hw oc vilge til at bedre off
mod vor gud oc flabere Ath han vil frelse off paa den
strenge domme dag oc vnde off hiemmerigiff glede Did ath
komme [och der ath bliffue Det vnde off den alsommectiste
gwd til ewigh tiidh Amen]

Credie Søndag I Aduent

Epist. Ad Corint. iiii ca

Frates Sic nos.

Denne Epistel som læsis i dag i den hellige kirke paa søndagens vegne den screff den verdige Apostel Sancte pouild til den menige almue som bode i en stad kallis Corinthus som ligger i Achaie land i Greken met huilken han straffer dem lempelige Thii at de domde vfornymstelige oc fortaledede andre menniste oc Inder samme Epistel saa paa wort maall.

Ere brødre wii som ere nw stidede i den hellige kirtiff embede wii stulle haffue wor leffned oc omgengelse saa erlige och bequommelighe blant andre menniste At de kunde sandelige fige om oss ath wii ere Ihesu cristi tienere oc embetzmend At stide hans hellige sacramente i blant de gode menniste som wille leffue effter den hellige cristelige tro Men i haffue mange spørffmaall oc idelige ransaghe mellem eder selffue huem i ville dome paa at være vor herriff tro embetzmend Jeg acter en føge ting hwad i dome eller fige om mig inthen til eller fra Eller hwad noget andet menniste siger her i verden Ide domer ieg mig helder selffuer Ath were vor herriff tro embetzman eller en Jeg vid ide met min rette samwittighed ath ieg haffuer nogen synd paa mig Ide kan ieg fordi fige mig at vere for vden synd eller retferdig thii ieg motte haffue nogen synd paa mig som ieg ide ved Den alsommectiste gud han er myn dommere Der faare stulle i ingen dome for den yderste strenge domme dag Da kommer den alder veldigste gud verdens herre oc skabere Oc domer obenbarlige alle mennistess lønlige synder tander oc begerelser

Saa fonge alle gode menniste loff oc ere aff den hellig tre-
foldighed oc alt hiemmerigiff herflaff oc siden den enighe
salighed.

Euangelium secundum Matheum xi ca.

In illo tempore Cum Adisset Iohannes in vinculis

Inne lest som levis i dag i den hellige kirke paa son-
dagenff vegne den scriner off den hellig Apostel och
ewangeliste sanctus Mathens i sit elloffte capittel och
inder hwn saa paa vort maall.

En tiid den renliffuede hellige mand sancte hanff bap-
tista vor last i torned oc bwnden der haardeligen aff long
Herodiff Oc han horde oc spurde i samme torn mange store
vnderlige gerninger oc Jertegen som Mor herre ihesus cristus
giorde met mange syngue menniste Da sende han to aff sine
disciple til vor herre hnille som sagde til hannum Est du
den som komme skal til heluediff forburg Eller wii skulle bide
effter nogen anden som off der aff frelse skal Vor herre
suarede dem Conger igen til hanff baptiste Oc siger hannum
mine ord som i hassue hort Mine gerninger som i hassue set
at ieg hassuer giord De som blinde vore hassue nw songet
deriff syn igen oc see De som doffue vaare hore nw De som
halte vaare de gonge nw De som spidelfte vore de ere rensede
aff deriff verstyggelige syngdom De som dode vaare de ere
opregde oc hassue songet liff igen De ensfoldige menniste
som vaare aandelige fattige De predide nw oc bebude
mennistene hiemmerigiff glede oc den enige salighedh helligt
er det menniste som stadelige holder den hellige cristelige tro
oc ide lader sig omwende met pine eller død och bliffuer
bekkemed der met ath han laster troen Da disse sendinge bud
vaare bort gongne Da begynte Ihesus ath tale til den megle
almue som der till stede vor om sancti hanff oc sagde O i
menniste hwor effter ginge i vd i ørken och stoffuen som sancte
hanff vor Ath i vilde see et tomt røer som bøyes for alle
honde vær Sancte hanff er ide tom eller vstadic som eth

roer Men han er opfyld meth den helliand at engen kan bøye eller driffue hannum fra sandingen hwerken met pine eller død At han en alligenel straffer synden oc det som vbequemmeligt er Eller ginge i vd at see eth menniste som gonger i bløde oc forede kleder De som plege ath bere kostelighe forede kleder och stynende kleder bon de findess i longerff och store herre gaarde Men sancti hansiff kleder ere aff en cameliff hwd och andre hwasse haar som ere ind vende til hansff bare legeme oc han giorder sig met i stide aff eth forstind Eller ginge i vd ath se en Profete Sandelighe siger ieg eder ath Sancte hansff er ydermere en i profete Han er den som der stonder screffuit om Malachie tercio ca. Gud fader sagde til gud søn See ieg stal sende bud for digh till verden som ligness maa ved en engild aff hiemmelten Han stalt rede vegn for digh till dw kommer selfuer. & Dette er den hellige lest som hwn lyder i sig selff

Glossen oc vdtydningen her paa

 Ere venner denne nernerendiff lest maa deliff i fyre parter vdi huille vor herriff tilkommelse klarlige merkiff maa Første part er Ath vor herre i dag hwsualede sancte hansff som fangen vor oc stadfeste hansff disciple i den hellighe tro Den tiid Sancte Hansff straffede kong herodem for det sleme hoor han bedress met syn egen broderff hustru som han hagde veldelige taget fra hannum da led han kaste hannwm i fange torn formedelst hendiff bøn oc raad Saa kom der aff hansff discipete som hannum hwsuale ville oc sagde hannum aff de store vnderlige iertegen som wor herre da giorde offuer alth isde land thii vdsende han to aff dem till hannwm ath de skulle spørge oc forfare om han wor den sande Messias som Profeterne fordwm hagde spaat om Som igenlose skulle mennistennf kon Eller de skulle byde effter nogen anden Ide giorde Sancte hansff dette for noget twil sthld eller at hannum missf tendte i nogen maade at han en vere skulle vor rette frelsere Thii han hagde tilforn selff døpt hannum och saa

ſenbarlige den verdige helliand komme neder aff hiemmelen
 offuer hannwm i en dweſſ lignelſe Och han hørde Gudh fader
 oc da ſige Denne er min alder ſeriffe ſøn etc. Men han
 giorde det ath de ſtulle bliffue deſſ ydermere ſtadfeſte i den
 hellige criſtelige tro . oc at han ſtulle ſonge god hugſualleſe i
 ſit fengſel I Den Anden part ſtonder ſyw honde iertegen
 ſom vor herre bad Sancti Hanſiff diſcipel ſige hannwm
 huille Sanctus gregorius Aandelighe vdynder Certus Ceci gregorius
 vident det forſte er at blinde de ſe der met vnderſtondiff Certus
 ſyndige menniſte ſom ere forblindede i ſynden och deriff onde
 gerninger Maar de høre gwdz ord oc prediden i den hellige
 kirke oc legge dem paa hierte oc haſſue vilge till at bedre
 dem mod gud Da ſonge de deriff ſywn igen oc ſee Det andet
 er Certus Claudi ambulat De halte de gonge Det ſteer Certus
 naar menniſte offuer giſſuer deriff ſynder oc leſſue retferdelighe
 effter gwdz budord Det Tredie er Certus . Leproſi mundantur Certus
 De ſom waare ſpedeſte de geriff helbrede. Det ſteer naar
 vñſte menniſte ſom ſynneſſ ſpedeſte for gud de offuer giſſue
 deriff ſlemme vrenlighe leſſnid Det ſierde er Certus Surdi Certus
 audiunt. Det ſteer naar onde offuerdadige oc gerige menniſte
 ſom ide ville høre gudz ord oc prediden At de emwendiff til
 gud igen och ſonge vilge til at lere och høre gudz ordh oc
 legge dem paa hierte oc merle dem grandgiwelighe. Det
 fempte er Certus Mortui reſurgent De ſom døde waare op Certus
 ſtonde nw ighen aff døde Det ſter naar ſyndighe menniſte
 ſom døde ere for gud for deriff mangfoldelighe ende och
 ſlemme gerninger ſtyld ſonghe den helliandz naade och aff
 legge deriff ſynder oc offue dem ſiden i gode dngdelighe
 gerninger oc leſſue effter gudz vilge Det ſiette er Certus tertus
 Pauperes ewangelizantur Fattige enfoldelige menniſte predide
 gudz ord Det ſteer Maar noget ydmngt oc enfoldeligt menniſte
 ſom inthet actiff her paa iorden oc regniſſ dog alder klogeſt
 oc viſeſt heſſ gud At han lerer eller figer offuerdadighe
 menniſte gwdz vilge ſom regniſſ for gud vſornymſtige och
 vanwittighe en dog ath de her i verden ſynneſſ alder klogeſt
 oc viſiſke. Det Sywende er Certus Beatus qui non fuerit tertus

scandalizatus in me. Vellig er den som sigh ide lader omwende fra troen meth nogen pine eller død Det seer naar noget menniste horer nogen tale mod gud i hiemmerige eller mod hanff budord oc vilge eller mod den hellige kirkeff frihed at hand det straffer aff all hanff mact oc formwe Chi at sanctus

Jeronimus Jeronimus siger Han synder neppelige saa megit der bryder den hellighe tro Som den gør der tilfleder at hwn brydiff oc kan besterme hende oc ide vil I denne tredie part Er trende vnderlige spøsmaall som vor herre gjorde til almwæn som

tertus vor hoff hannum om sancte hanff Det første vor Tertus Quid cristis in desertum Ginge i vd i stoffuen at se et tomt røer som bøyes for alle hunde vær Som han vilde sig Sancte hanff er ide omwendeligh eller let oc tom som et røer Men han er stadig i den hellige tro som han betede den tiid han dristelige oc dierffuelige straffede kong herodem for det hor han gjorde met sin broder Ione Det Andet vor

tertus Tertus Quid cristis videre hominem mollibus vestitum. Ginge i vd at se eth menniste som er kled i kostelige bløde forede kleder Som han ville sig nen Chii ath Sancte hanff er kled i hwasse haar aff Camele dñwr Det tredie vor Tertus Sed quid cristis videre Prophetam Som han ville sig Sandelige han er mer en profete oc helligere Chii at i blant de som fødte er aff qwinde. Daa vor der aldrig nogen helligere fød I denne Fierde part Siger vor herre At sancte hanff er det rette sende bud som gud fader loffuede at vdsende for hannum ath han stulle predide oc lere hanff tilkommelse Som Malachias Profete scriffuer i sit niende capittell aff gud faderff mwndh

Alle menniste stulle nw tage got Exempel aff Sancte hanff baptiste oc bere nest deriff bare trop hwass och hord kledbon at spege deriff legeme met Chii ath hwo det gør han songer der aff stem hunde gaffu Først spagiff hanff legeme fra vbequemmelig legemelig løste Som den gode qwinde

Judit Judit hwn gjorde hun bar i haar kled paa sig at spege sin

Ciprianus trop met der saar bleff hwn kyst i sin leffued Ciprianus siger De som gouge i silke oc purpur kled de twude ide haffue

vor herre hoff dem Sanctus gregorius siger . Swad er eth Gregorius
 menniste som er offuer vettiff lofselige Nede Andet en i grass
 som er kaldet vden till Sanctus Bernardus siger Blode Neder Bernardus
 føde loff actige gerninger i legemed I Anden maade frelser
 det dem aff deriff modgang oc sorg Som det Nede met dem
 i Niue stad Den tid Jonas prophete hagde sagt dem at Jonas
 samme stad synnde skulle inden ferrethwe dage Da førde de propheta.
 dem i sede oc haarleder oc strødde aste paa deriff hoffuit
 och faskede . Saa vende vor herre sin vrede fra dem Eigeruiff
 twert her emod lese wii i de Homerstiff historier Ath den som
 først bar der purpur Nede han bleff strar i hieslagen aff
 tordwn oc lwnn ild I Tredie maade bliffue de gerne bøn-
 høre met gwd som bere huaff Nedebon som Der stonder
 screffuit Eccle. xrv. ca. Oracio humilitatis nubes penetrat Ecclesiast.
 vdmnghedz bøn gonger i gennem snerne oc hemmelen oc xrv. ca.
 lader sig ide nssue for hwn kommer til gud oc bliffuer bøn-
 hord Som Danid Prophete och siger Resperit in orationem Danid
 humilium Mor herre saa till vdmnghe mennistiff bøn Eigeruiff
 twert emod da behinder hofferdig och lofselig Nedebon mennisten
 bøn Chii ath de bliffue ide bønhorde meth gwd Som der
 scriffuis Jacobi quarto ca. Superbis resistit deus. Mor herre Jacobi
 hader hofferdighe menniste I Sierde maade frelser huasse quarto ca.
 Neder mennisten aff de pinactelige Nedebon som fordømde
 siele foriff vdi Som Mor herre siger self gennem Profeten Danid
 mund Jeg stal omwende deriff stat oc hofferdighed til enig
 stendsell oc flam Oc for hwer atskillig Nedebon och farffue
 met strig oc flige som de hassue paa deriff Nader Stal ieg
 giffue dem en atskillig pine i heluediff aff grund I Sempte
 maade skulle de songe clare oc stynnende Nedebon i hiemerige
 som bere huasse Neder her paa iorden at spege deriff legeme
 met som Sancte hanff scriffuer in apoca.vi.ca. Date sunt illis Apocalip.
 singule stole albe Vor herre gaff dem alle oc hwer serdeliff v. ca.
 hvide stynnende oc deglige Neder Hiemmerigiff oc salighedz
 Nedebon er klarer en solen Som sanctus mathews scriffuer i Mathews
 sit trettende capittel Fulgebunt insti sicut sol Metferdige
 menniste skulle stynne som solen Der om taler och Anselmus Anselmus

och siger At retferdighe menniskiff sielc skulle bliffue syu folt
 Bernardus clarerre en solen er nu Sanctus Bernardus figher hwor
 clare menth dw ath retferdighe menniste da bliffue Chii skal
 hwert menniste gerne Spøge sit legeme meth hwasse neder
 faste och vett deth meste han kan ath hanss siel maa bliffue
 Jeronimus stinnende i den ewighe salighed Chii scriffuer Sanctus Jeronimus
 in epistola Nullus labor durus Inthet arbende skal vere en
 swart Och engen tiid skal vere hannwm long met hwille han
 forwerffue kan den enighe salighed Wer om finde wii et
 crempell oc iertegen saa lndendiss

Eth Iertegen om legemenss strengthed

Er wor en quinde i Brabant hwn lodh sig indelyde
 i en liden bod hwn bar eth pandzer paa sin bare
 trop der offuer bar hwn eth haar nede aff borster
 och andre hwasse haar som twnde ind slinge blant pandzer
 ringhene paa hendiss bare trop hwn laa paa den bare iord
 och hagde noget stene vnder sit hoffsuit for sin hoffsuitgerd
 Hwn od ide vden tre gonge om vgen oc da beblende hwn
 et søge slide brød met asse och drack der vand til At hwn
 motte fonge den euige salighed som hwn oc gjorde.

Det andet Iertegen om strengthed.

Hi lase aff en god gudelig Jomfru som gaff sig vdh
 paa en vildene stow oc orten paa det at hwn deff yder-
 mere kunde fonge aarsage til at spørge oc twinge sit
 legeme oc der rolige tiene den alsommestige gud Wer oplette
 hwn sig en hule til en bolig vnder et bierg i huillen hwn
 vor vdi i atten oc tyue aar Oc inthet andet od en roder
 vrther och fruct som hwn fand i stoffuen oc drack der vand
 til Hwn aldrig taledede eller saa noget menniste saa lenge

hwn vor paa samme stow Mogerstund effter hwn vor død da kom der twende heremite vforwandiff til hendiff bdlig oc funde hendiff legeme degligt oc klart for vden ald versyggelighed hwilled de gandste gudelige begroffue Chii at de sandelige merke kunde at den alsommectiste gud hagde anammed henniff siel til den enige salighed Diid at komme oc der at bliffue etc.

Fierde Søndag I aduent.

Epistola Ad philipenses quarto capitulo

Fratres Gaudete in domino semper.

Here venner skulle i merke at dende epistel och sendighe breff som lesis i dag i den hellige kirke paa søndagenff vegne den screff den hellighe Apostel Sancte pouild till de gode cristne menniste som bode i en stad Ved Philipppis. Och lyder

hwn saa paa vort maall

Oære brødre oc søster gleder eder nu oc altid i den alsommectiste gud oc icke i denne swigefulde oc forgængelige verden Jeg siger ati skulle glediſſ baade Induertiff i edersſ hierte Oc vdwertiff met edersſ legeme At edersſ dngdelige gerninger och hellige lessnid bliffuer obenbarligt och kwndgiord for alle menniste baade onde oc gode I mwe vel glediſſ thi at den alsommectiste gud er altid hoſſ eder ath høre edersſ bon oc giffue ether alt det ether er nytteligt baade till liſſ oc siel Thii torſſue i icke haſſue omhw eller formegen tande for legemensſ føde oc kede Maar i ville noget bede aff vor herre Da tader hannwm forſt ndmgelen och krlige for alle de gaſſuer som han eder tilſorn giffuit haſſuer Och beder hannwm ſiden met mwnd och hierte saa kommer edersſ bon och begering tadnemmelige for hanſſ anſict Den hemmelſte fred som er den ewige ſalighed som engen vnderſondelſe hwerten engliſſ eller menniſtiſſ nogen tiidh tilſulde beſynde kan Van beware edersſ hierte liſſ ſiell och vnderſondelſe Ati inthet andet begere en ati mwe bliſſue met vor herre Iheſu criſto verdensſ frelsere til ewig tiid **A M E N**

Euangelium secundum Iohannem Primo ca.*In illo tempore Miserunt indei ab Iherosolimis*

Dette hellige Euangelium oc lest som Iesús i dag i den hellighe kirke det scriffuer den hellige Apostel oc Euangeliste Sancte Hans i sit første Capittel Oc lyder det saa paa vort maall

Jøderne som bode i Iherusalem de vdsende nogre prestes oc messedegne aff tempelen till sancte Hans baptiste oc lode hannwm spørge hwo han wor Han swarede dem strax och sagde hwo han wor Och belende ath han ide wor Cristus som de hagde menth Da spwrde de om han wor belhas Han sagde ney Da spwrde de frandeliff om han vor en Profete han sagde ney Da sagde de sig oss da sandelige hwo du est ath wi twnde giffue dem swar igen som oss hassuer vdsent Swadh siger dw dog om dig self Han swarede Jegh er en robende rost i ørten oc stoffuen sigendiff Neder eder mod den alsommectiste gudz tilkommelse Som Esaias Profete for sagde De som vd vaare sende det wor aff de phariseer oc dyndel gode som synthess at were meget gudeligere och erligere i deriff lessned en andre Chii sagde de til hannem hwi døber dw i vandet Men du ide est cristus belhas . eller Profete Sancte hans swarede Jeg døber alsom enisse i vandet Men der er nw en i blant eder som i ide kende Han er den som skal komme effter mig Oc han wer for mig Han er saa mechtig at ieg ide er verdig til at løse hans sto twenge Disse spørffmaall wore giorde till sancte hans vdi Bethania paa hin side iordanff flod der som han døpte almwen Dette er lessen som hwn lyder i sig self.

Glossen oc Udtydningen her paa

Den tiid sancte hans vor trediwge aar gammel da for han alle vegne om kring i de land som ligge hof iordanff flod oc predidede oc lærde almwen at de skulle gøre plict och bod for deriff synder Och sagde han til dem som komme til

hannum at lade dem døbe haffuer ret anger oc ruelse for
ederff synder oc gorer ret Penitentz Chii ath oren er nu sat
paa roden oc skal aff hwyge hwert træ som ide ber god
fruct och det skal kastis i ilden (Det er saa ment) at hwert
menniste som ide er retferdigt oc øffuer sig i gode gerninger
Det skal snarlige dø och siden kastiff ned i heluediff ild
och pine Saadanne gode lerdomme gaff han dem faare oc
mange andre ath han der med kunde drage dem fra deriff
synder Den tiid Joderne i Iherusalem spurde Sancte Banfis
vnderlige fødzel hanff store hellighed oc hanff strenge leffnuid
Da forundrede dem der paa storlige oc mente mange aff dem
at han vor Cristus Chii vdsende de fornessnde prestes oc
messe degne at lade spørge hannum huo han vor Oc der met
giorde de hannum stor ære Udi Fire honde maade Forst Ath de
opperste ioder som vore fødte aff den megtigste iode slect aff
huillen vor herre lod sig føde de sende bud till hannum som
tertus mertiff i disse ord Tertus Miserunt iudei I anden maade At de
vdsende bud til hannum aff deriff megtigste kongelige stad som
vor hoffuit staden i alt iode land som mertiff i disse ord
tertus Tertus Ab iherosolimis I tredie maade at de vdsende Prestes oc
tertus messe degne til hannum som skulle vere gudeligere oc erligere
i deriff leffned en andre Som mertiff i disse ord Tertus
Sacerdotes et leuitas I fierde maade at de begerede videndiff
byrd aff hannum self om han vor cristus for hanff hellighe
leffnuid skuld at de mette vift om saa vor eller en som mertiff
tertus i disse ord Tertus Tu quis es Huo est du Han suarede strar
Jeg er ide cristus Da de det horde da forundrede dem mere
huo han vere skulle Chi at de hagde leest i Profeterneff
spaadom at cristus som kallis paa deriff maal messias skulle
komme oc frelse dem Sammelediff vor det oc spaad at Helhas
komme skulle som Malachias Profete scriffuer i sit fiste capittell
aff gud faderff mund Ecce ego mittam vobis Heliam profetam
Jeg skal sende eder Helham Profetam for den strenge domme
dag Chii spurde de hannum om han vor Helias han sagde nen
her paa figher Sanctus Gregorius ath Sancte Banff mette
vel kallis Helhas i tre honde maade Forst faare hanff strenge

leffnidz skyld thii ath han gid i haar fiede och giorde sigh
 med i fide leder aff eth faar find som Belyas giorde Siden
 faare han haardelige straffede synden oc sparde ingen ehwor
 mechtig han vor som bewisis i det at han obenbarlighe straffede
 kong herodem for det hoor han bedreff met sin broderff
 hufru Som Belyas straffede Kong Machab obenbarlige faar
 hanff synder oc onde leffnid I Credie maade motte han oc kaldiff
 helhas thi at ligerwiff som sancte hanff vor Nor herriff sende
 bud at bebude hanff forste tilkommelse Saa stal oc Belyas
 bebude hanff anden tilkommelse mod den yderste domme dag
 Tertus. Propheta es tu Siden sagde de est du en Profete han tertus
 sagde ney Men ieg er den som Esaia profete scriffuer om i Esaie
 fit feretwende capittel Oc stal robe i orken at alle mennistene^{el ca.}
 skulle rede dem mod wor herriff tilkommelse oc gøre plicht oc
 bod for deriff synder oc leffue retferdelige framdelliff sagde
 de Men du est icke Cristus. helias eller prophete Hwi döber
 du da Her paa siger Crisostomus at de icke aldeliff ville vide
 hwi han döpte men de giorde det mere at de forbynde ville
 hannum at döbe sancte hanff suarede Jeg döber i vandet al
 eniste Men er der en blant eder som vor forre oc stal komme
 effter hues flo tuenge ieg er icke verdig til at løse Som han
 vilde saa sigde ieg tor troppen Men den alsommestiffte gud
 som er i blant eder han stal to edersf siele oc rense dem aff
 synderne Der herre omgidiff blant ioderne oc ed oc dract
 met dem At de icke skulle falde i mishoff eller fortuile naar
 de horde hanff hellige ord oc prediden Han vor fore sancti
 hanff ti han slapte hiemmel oc ierd Han skulle komme effter
 hannum det vor at han skulle predide oc lere dob oc cristendom
 oc taale hanff horde ded oc pine oc der met igenlose mennis-
 lensf kon sanctus Jeronimus gör her et spørffmall oc siger Jeronimus
 Hwi sagde sancte Hanff ieg er icke verdig at løse hanff flo
 tueng effter di ath vor herre aldrig bar flo paa sine söder
 oc han sammelediff forbød apostlene at bere flo som der
 stender Luce decimo Christus semper fecit opere quod docuit verbo Luce 1.
 Nor herre fuldkommede altiid met sine gerninger det som han
 predidede oc lerde met sine ord Sancte hanff sagde det aff

tertius

for ndmyghed Thii ath en kan ide bethe en anden forre
ndmyghed en løse hanff sto twenge. Tertius. Hec in bethania
facta sunt Dette som i hassue nw hørt det stede i en stad
tallis bethania Denne by Bethania som her neffnis i lesten
Det er ide den by i huillen vor herre opregdsde lazarus aff
døde hof iherusalem Men det er en anden by tolf valste myle
fra Iherusalem paa hin side Jordans flod som oc tallis
Bethania. Her motte nogen spørge Hvor faare Iederne
trode mer at Sancte Hanff skulle vered den rette messias
och verdens frelsere en vor herre Her till Swater Sanctus
Crisostomus och siger at det vor for trende Bonde sag
først for sancte Hanff vor fød aff for flect Dog ganske
vnderlighe thii hanff foreldre vaare gamble och vfrwctsomme-
lige Men vor herre som de mente vor fød aff en yng
qwinde och i medalderne mand. Anden sagh vor for Sancte
hanff hagde hvasse haar kleder och lefde strengelighe och
od fruct och drad vand Och vor herre bar almindig kledbon
Oc oc oc drad vdi gestebud och bryllep met andre. Credie
sag vor for Sancte Hanff synde alle menniskess omgengelse
oc laa i orken oc stoffuen Och vor herre omgidiff met mennissen
Och ed och drad met obenbare syndere thii sende Iederne bud
till sancte Hanff och lode spørge hannum at om han wor
cristus Here venner Som sancte Hanff nw sagde almwæn
aff vor herriff tilkommelse her i lesten Saa vil ieg och nw
fige ether eth Crempell och Iertegen hworlediff vor herre
kommer tilt och offte till gode menniske for de dø her aff
werden Och der meth wil ieg ende myn tale paa denne tiidh.

Et Iertegen om vor herriff tilkommelse

I lese i en bog i huillen bescreffne ere mange gode
broderiff leffnid aff Sworte brodre orden Ath der wor
en yng broder aff samme orden Udi et deriff conwent
och kloster i england som tallis Derbia som leffuede ganske yd-
mygelighe oc gudelighe och offuede sig idelige i gudz tieniste
Han gif til en by ide langt der fra och hagde meth sig

trende aff sine ordenff brødre och gæste vdi et grobrødre kloster Der bleff han strax død snvg oc vor der inde hoff hannwm i det lammer han ligghe stulle to brødre aff samme kloster Som han laa paa sengen saa holt han sin hond for syne egen och lo sagtelige Thii spurde den som wor supprior i klosteredh ath. hwi han lo Han swarede Fordi at Sanctus Eadmundus wor longe oc martir kom nw ind till mig och hwæd er swlt met flynnende engle Eiden stund der effter lo han fast mere och sagde lader off nw alle hedre denne hiemmerigis drotning Jomfru mariam met Salue regina som nw kom Den tiid de hende hagde leest da sagde han O hwor tadnemmelige och kerlige anammede Jomfru maria denne bon hwn lo gladelige der viid Moger stund der effter Vende han sig mod dærrer och bleff bleg oc sort i hanff egen oc sagde nw kom den Alsommectiste gwd ath dæme mig saa swettis han saa swarlighe skalff oc benede at de alle som nernerendiss waare grwede der saare Och han talede ligerwiss som han hagde stundet paa en verdzens dom Stundwm sagde han. Men det er ide saa. stunden sagde han. iegh stonder deth till ath saa er Siden sagde han O Jomfru maria gad ide nw fra migh i denne myn død Framdeliff sagde han O milde ihesu forlad mig denne søge synd Da sagde fornessnde Supprior tere broder regniss och smaa naadelige synder eblant store och dødlighe synder Han swarede gredelige. ia visselighe regniss de Da sagde swpprieren tere broder falder engelediss i misshoff En dog at nogen engild aff hiemmerige miss trøste eder Thii ath gwdz misswndhed er saa stor ath hwn offuer gonger alle mennissiff synder och endstæff Saa swarede han hannwm igen met et mildt och glat ansict sigendiss Sandelighe er han mild och barmhertig thii han hæffuer nw forladet mig myne synder Uelsigned oc benedidet vere Jomfru Maria och alle gwdz helgen som nw waare her tilstede at bede for mig Och der medh gaff hand syn and op mildelige i gudz hender som kom strax til hiemmerigiss rige Diid ath komme och der ath bliffue Det vnde off den alsommectiste gwd til ewigh tiidh.

Jule afften.

Euange. secundum Mat. i. ca.

Cum esset desponsata.

Iesten som læsis i dag i den hellige kircke den scriffuer den hellige Euangelista Sanctus mathens i sit forste capittel Oc lyder hwn saa paa danste

En tiid iomfru maria vor giffuen ved iosep efter iode leuen da formerdte han at hwn vor fructsommelig for en de komme sammen Han vor en god retswiss mand thii ville han ide obenbare dette Men han offuer tendte hworlediff han kunde hiemmelige offuer giffue henne som han laa i denne tande saa kom gudz engild til hannum i hansf soffen oc sagde O iosep som er fød aff dauidz flect du stalt ide frycte at haffue mariam din hustru haff dig Det som hwn haffuer vndfanget i sit lifff Det er aff den helliand Hwn stal føde i son oc dw stalt kalde hansf naffn ihesum Han stal gore mennistene sit folk helbrede aff deriff synder Dette vor giort at det fuldkommess stulde som long tiid tilfern spaat vor aff profeten Esaias som sagde Det stal ste at en iomfru stal vndfonge oc føde i son oc hansf naffu stalt kallis emanuel Det er sagt gud er nw met off her paa iorden.

Udtydningen her paa.

Iden iomfru maria oc iosep vaare giffne til sammen da bleff hun bebuden aff gabriel engild at hwn føde stulle gudz son dog viste Iosep der inthet aff Strar der effter da gif hwn bort till sancte Elizabet syn frende met ioseps samtyde oc tilladelse At hwn vilde trosste oc tiene hende den

stand hwn laa i barsel feng oc see sancte hanff som bebude
 stulle vor herriff tilkommelse her i verden Oc der vor hwn i
 tre manede Der hwn kom til bage igen daa saa iossep at hwn
 vor fructsommelig oc han viste icke at det vor aff den Helli-
 andz krafft formedelst engelenff bebudelse thi mistencte han
 hende oc det vor icke vnder fordi hwn hagde saa lenge vered
 borte Der emod betendte han henniff store hellighed oc dygde-
 lighed som han tilforn altiid fornumet hagde oc siger sanctus
 Crisost. at hannum tycthe at det vor vmuelig at hwn
 hagde beblandig sig met nogen mand Han vor dygdelig oc
 retferdig thi ville han icke obenbare eller sige det for nogen
 han vor icke viss paa at hun hagde forseet sig thi vilde han
 lonlige offuer giffuit hende Motte nogen spørge hwi sagde
 icke Jomfru Maria hannwm at hwn vor bebuden met engelen
 Der Suare doctores til oc sige At man skal icke obenbare
 saadanne vnderlige ting vden det vaare gudz serdeliff vilge
 thii holt iomfru maria det hemmelige meth sig selff Siden
 kom engelen till Iossep som han laa oc grwndede hworlediff
 han kunde komme fra hende oc sagde till hannwm Iossep
 frycte inthet at bliffue haff Iomfru maria Det hwn vnd-
 songet haffuer det er aff den helliandz krafft Och dw stalt
 lalde hanff naffn ihesum han skal frelse alle mennistene aff
 deriff synder.

Jule dag til krist messe.

Epistola ad Titum capitulo secundo.

Charissime apparuit enim gratia dei saluatoris.

Enne hellige Epistel som lesis i nat i Crist messe den screff den verdige Apostel Sancte pouild i til en biscep hed Titus som vor hauff discipel Oc stonder hwn i hanff andet capittel oc lyder saa paa danste.

DEn hiemmelste gudz alliff vor frelseriff naade oc misfund-
hed Er nw kundgiord obenbarlighe for alle menniff Med
den mandom som gudz søn anammede for menniffenff salighed.
Med hwilled legeme Cristus ihesus lerd off baade met ord
oc gerninger Ath wii stulle vederfige dieffuelen oc alle aff-
gude Werdenff forfengelighed Nigdom oc legemenff begering
oc løfte Och leffue her i verden bequemmelige oc eddrnelige
met mad oc driad Oc vere milde oc retferdige Ath wii alti-
id ere rede til ath anamme den ewige salighed som wi alle
hobeff til Oc bide oc toffue effter den hemelste oc stercke gud
som er Ihesus cristus ath han stal igentomme met syn
guddomff maieftat oc klarhed paa den yderste strenge domme
dag Som tilforn tolde den suare død oc pine for wor skyld
ath han wilde aff to alle vaare synder oc ondflaff Oc gaff
off siden dob oc cristendom at wii der met stulle renfis aff
vaare foreldriff synder Han vnde off nw den helliandz
naade at wii mwe tediff hannum met vaare gode gerninger
Lær menniffene obenbarlige disse ord som dem ide forre
haffue hort Och styrcke dem i den hellige tro som tilforn
henne hort haffue ath de elste ihesum cristum deriff herre oc
flabere effuer allting.

Euangelium i krist messe Juce ii ca.

In illis temporibus Erat edictum a cesare Augusto

Enne hellige læst oc euangelium som lesis i dag i
 Crismesse Den Scriffuer den hellighe euangeliste sanctus
 Lucas i sit andet capittel Oc lyder hwn saa paa danste.

Di Rom vor en mectig kensere hed Octavianus som lalle-
 diff oc Augustus for hanff store mact oc mectighedz skyld
 han gjorde i Rom et menigt bud ord oc lagde det strenge
 paa ati alle land oc rige offuer all verden skulle bescriffuis
 alle de menniste som der vaare vdi baade rige oc fattige
 store oc smaa Oc hwer aff dem skulle giffue kenseren en solff
 penning till stat som hanff billede oc naffn vor stempeld paa
 Denne scriffuelse oc mandtall begyntess Forst vdi i land
 lallis Syria Aff den Hoffding som der vor paa kenserenff
 vegue och lallediff Sirinus Som vor for borgere i Rom Och
 begynte han hendhe først i det land Thii det ligger mit i
 verden Och syden for han paa alle sider der om kring i
 øster Nester Synder oc nør at optage saadanne penninge
 Oc bød for nessnde Octavianus at alle vdledninge oc fremmede
 oc alle andre ehwo de helst vaare skulle fare til de by steder
 oc torp som de vaare fødde vdi oc der lade deriff naffn be-
 scriffue oc vdgiffue forscreffne solff penning oc der met veder-
 tendiff ath de vaare den Romerske kensereff vnderfotte thii
 for nw Ioseph aff Nazaret op til Betlehem for han vor aff
 kong Davidz slect som der begyndiff at han ville der lade sig
 bescriffue oc vdgiffue syn penning Oc hagde han Jomfru
 mariam met sig som da snarligen føde skulle gudz son Den
 tiid de vaare framkomne til betlehem Da fødde Hwn sin
 eniste søn ihesum oc swøbte hannwm i nogre smaa Klude oc
 lagde hannwm i krubben for oren oc asenen thi Iosep kunde
 engenstedz fonge herbere i byen for han kom silde fram
 Samme nat vor der nogre hyrder paa marken oc vogede
 offuer deriff hiord Saa kom gudz engild ned aff hiemmelen
 och stod hoff dem och gudz lywff stinde offuer dem oc de bleffne
 storlige forferede aff den sywn och skyen Da sagde Engelen

Jule dag til krist messe.

Epistola ad Titum capitulo secundo.

Charissime apparuit enim gratia dei saluatoris.

Enne hellige Epistel som lesis i nat i Crist messe den screff den verdige Apostel Sancte pouild i til en biscop hed Titus som vor hanff discipel Oc stonder hwn i hanff andet capittel oc lyder saa paa danste.

En hiemmelste gudz alliff vor frelseriff naade oc miskundhed Er nw kundgiord obenbarlighe for alle menniffe Med den mandom som gudz søn anammede for menniffenff salighed. Med hwilket legeme Cristus ihesus lerde off baade met ord oc gerninger Ath wii stulle vederfige dieffuelen oc alle affgude Herdenff forfengelighed Nigdom oc legemenff begering oc løste Och lessue her i verden bequemmelige oc eddruelige met mad oc driad Oc vere milde oc retferdige Ath wii altiid ere rede til ath anamme den euige salighed som wi alle hobess til Oc bide oc toffue effter den hemelste oc sterde gud som er Ihesus cristus ath han stal igenkomme met syn guddomff maiestat oc klarhed paa den yderste strenge domme dag Som tilforn tolde den suare død oc pine for wor skyld ath han vilde aff to alle vaare synder oc ondskaff Oc gaff off siden dob oc cristendom at wii der met stulle renfis aff vaare forældriff synder Han vnde off nw den helliandz naade at wii mwe tediff hannum met vaare gode gerninger Lær menniffene obenbarlige disse ord som dem icke forre hassue hort Och styrde dem i den hellige tro som tilforn henne hort hassue ath de elste ihesum cristum deriff herre oc stabere offuer alting.

Euangelium i krist messe Luce ii ca.*In illo tempore Erat edictum a cesare Augusto*

Enne hellige læst oc euangelium som Iesus i dag i
 Crismesse Den scriffuer den hellighe euangeliste sanctus
 Lucas i sit andet capittel Oc lyder hwn saa paa danffe.

Di Rom vor en mectig kensere hed Octavianus som kalle-
 diff oc Augustus for hanff store mact oc mectighedz skyld
 Han gjorde i Rom et menigt bud ord oc lagde det strenge
 paa ati alle land oc rige offuer all verden skulle bescriffuis
 alle de menniste som der vaare vdi baade rige oc fattige
 store oc smaa Oc hwer aff dem skulle giffue kenseren en sølf
 penning till stat som hanff billede oc naffn vor stempeld paa
 Denne scriffuelse oc mandtall begyntess Først vdi i land
 tallis Syria Aff den høffding som der vor paa kenserenff
 vegne och kallediff Sirinus Som vor for borgere i Rom Och
 begynte han hendhe først i det land Thii det ligger mit i
 verden Och syden for han paa alle sider der om kring i
 øster Nester Synder oc nør at optage saadanne penninge
 Oc bød for neffnde Octavianus at alle vðledninge oc fremmede
 oc alle andre ehwo de helst vaare skulle fare til de by steder
 oc torp som de vaare fødde vdi oc der lade deriff naffn be-
 scriffue oc vdgiffue forscressne sølf penning oc der met veder-
 tendiff ath de vaare den Rømerste kensereff vnderfotte thii
 for nw Joseph aff Nazaret op til Betlehem for han vor aff
 kong Davidz slect som der begyndiff at han ville der lade sig
 bescriffue oc vdgiffue syn penning Oc hagde han Jomfru
 mariam met sig som da snarligen føde skulle gudz søn Den
 tiid de vaare framkomne til betlehem Da fødte Hwn sin
 eniste søn ihesum oc swøbte hannwm i nogre smaa klude oc
 lagde hannwm i krubben for oren oc asenen thi Josef kunde
 engenstedz songe herbere i byen for han kom silde fram
 Samme nat vor der nogre hyrder paa marken oc vogede
 offuer deriff hiord Saa kom gudz engild ned aff hiemmelen
 och stod hōff dem och gudz lywff flinde offuer dem oc de bleffue
 forlige forferede aff den sywn och flyn Da sagde Engelen

til dem i skulle icke rædiss eller forferiss Chi ieg er kommen at bebude eder stor glede som skal komme alle mennisse til gassn som er i verden Chi at i nath er verdenss frelsere fød cristus ihesus i kong dauidz stad som er Betlehem Cill iertegen ath i vide skulle ath ieg siger eder sindingen Da skulle i der finde et barn swøbt i nogre klude som ligger vdi en krubbe for en ore oc i asen Strax engelen disse ord sagt hagde Da hørde de en megtig stor engle skare swynge met hannum oc loffue den alsommectiste gud sigendiss Bede oc ære vere den alsommectiste gud i den øffuerste hiemmerigiss trone Oc fred vere met alle de mennisse som paa iorden ere som haffue en god vilge oc kerlighed och et ydmuyt herte til deriss gud og skabere.

Udtydningen oc Glosen her paa.

I Di denne hellighe leest som Sanctus Lucas scriffuer i sit andet capittel skulle wii Serdeliss merke fem merkelige Artidle Den første Er den store mact oc velde som kenseren och de Romerske hagde den tiid vor herre vor fød Som merliss her i Terten meth disse ord. Cxiit edictum a cesare Augusto Den tiid vor herre ville lade sig føde da skidede han det saa aff sin guddommelig forsin effter sin egen vilge at al verden skulle vere de romerske vndergissne oc at der skulle vere fred oc ro ener alle land oc rige i verden Chii ath naar Ante cristen komme skall Da skulle alle mennisse her twert emod gissne dem fra den Hellighe Romerske kirke och fra kenseren och bruge try och orloff den ene modh den anden offuer alle land oc rige saa der ingenstedz skal vere fred oc rolighed paa den tiid Den tiid vor herre ville lade sig føde da fød Octonianus Romss kensere offuer all verden ath huer det mennisse som til vor skulle gissne hannum i solff penning oc lade scriffue sit nassn Det giorde han mest ath han ville vide Swor meget solt han hagde i sine landh och rige Och ath hwer vide skulle hanff store mach och velde Den Anden Artidel er Jomfru mariess lydactighed I det at

hwn nw vor lydig at fullomme kenserenff bud oc vilge oc fare met Josef saa langer vey paa denne tiid Thii hwn ey viste paa hwad stund eller time hwn søde stulde ihesum verdenff frelsere Hwn hagde ret aarsage til at hwn motte bleffuit i nazaret men det vor saa fat met henne Men den Profecie stulle fullommess som spaad vor forme tiid som sonder midhee quinto Et tu betlehem terra iuda in principibus Michæ non es minima Micheas profete spaade At vor herre stulle quinto ca. fødiss i betlehem thii for hwn veluillige diid met iosep och red de iii dagiss ferd paa hanff asen Strar hwn vor kommen diid da fødte hwn Ihesum sin eniste søn ret om midnatiff tide Credie Artidel Er Mor herriff store ydmngghed som han hagde i syn fødzel Som wii alle merke kunde i det at han ville lade sig legge vdi en krubbe for vffelighe creatur En dog ath han vor lunge offuer alle longer oc herre offuer alle herrer Och alt det som til er horde hannwm til Alligenel ville han armelige fødiss til verden ath han der met ville giffue alle menisse crempell til ath de stulle vere ydmnghe Sierde Artidel Er vor herriff fødzelss obenbarelse Thii ath den tiidh vor herre vor fød Da kom gudz engild aff himmelen oc obenbarede oc sagde hyrderne som der alle vegne om tring vaare och vogede och vorthede dereff se hiorder faar och andet Ath ihesus verdenff frelsere vor fød i betlehem Nw bleff den Profecie och fuldkommen som Esaias Profete Esaye. screff i sit sywende capittel. Ecce virgo concipiet et pariet vii ca. filium Seer Der stal en iomfrw vndfange aff den helliand och føde en søn. Ath enghelen nw først bebudede hyrderne vor herriff fødzel som vagede offuer deriff iord Der met maa Mandelige vnderstondiss gode kirkensff prelater och sogne prester som vage och vorthede deriff iord fra dieffuelen. Det er ath de lære deriff almwe och sogne folt hiemmerigiff vey som er gudz budord. Dem vil gud hugsuale meth den helliandz naade her paa iorden Och siden effter døden vnde dem ath se samme frelsere marie søn som hyrderne saage i dag Semte artidel er Om det loff oc ære som vor herre stede i syn fødzelss tiid Thii At mennissene ide loffuede hannum all

eniste Som vor Jomfru maria hanff benedide moder som loffuede och erede hannwm baade først och sist Josef den hellige mand aff syn formue och de gode hyrder som der til tallede vaare Men alle gudz engle i hiemmerige loffuede oc hedrede hannwm sigendiff loff heder oc verdighed vere den alsommectiste gud i hogste hiemmerigiff trone Och fred och ro vere met alle menniste paa iorden.

Sanctus Jeronimus siger at den tiid vor herriff fødzelss time tilstundede da hagde Jomfru Maria ydermere glæde oc frygd en hwn hagde førre nogen tiid hwn grwndede dyblige och offuer tendste ynderlighe Vor herriff ewige gwd-dommelighed oc alder største maiesstat och verdighed Oc ath alle menniste aff all deriff mact oc formue bør at loffue oc taade hannwm for sine velgerninger Som hwn vor i denne hellige dybe tande Da fødte hwn Ihesum verdenss frelsere for vden all ve oc pine Och fald strar paa lne och bad til hannwm oc kende hannwm for sit gwd skabere och søn Saa tog hwn hannwm i sin fagn oc ydmogelige kyssede hannwm oc lagde hannwm til sit hellige bryst oc gaff hannwm at dy aff sine spener oc swøbte hannwm i nogre smaa flwde Oc hwillen glæde hwn hagde der hwn hørde gwdz engle sywngue och sige Koffuit vere gwd i hiemmerige som nw er fød Der komme mange hyrder løbendiff at loffue oc ære hannwm Chii gwdz engle hagde sagt dem ath verdenss frelsere vor fød i Betlehem strar de hannwm saage fulde de paa lne at hedre oc loffue hannwm Oc hwad stor glede vor da offuer all werden Chii samme nat wor om vend till klar dag Och i øster rige vore sede iii soler paa hiemmelten som omfiger gaffue dem alle tre til hobe i en soll. Innocencius Pawe den tredie aff det naffn scriffuer at de Romerske hagde bygd eth mectigt kosteligt tempel den tiid de vaare saa mectige Oc spurde de aff deriff aff gud som hed Apollo huor lenge det stonde stille Da suarede han dem Til en iomfru føder barn Da bleffue de alle glade Oc mente at det vor w mueligt oc der saare stille samme tempel stonde euindelige Men den nat vor herre vor

fød da fald det ned til iorden Oc i den samme sted flonder nu Jomfru mariess kirke Paa den tiid hagde de Kommerste saa stor vilge til deriss kensere som hed Octavianus Augustus at de vilde bede til hannum for en aff gud Da besyndede han sig at vere dødelig oc raadde met en Profetisse som kaldediss Sibilla om der skulde nogen tiid fødiss nogen som skulle bliffue mectigere en han vor Saa gif Sibilla Jule dag om middagiss tide ind, i eth herberge och lass syne gudelige bøner oc lod hannum saa se en mectig klar cirkel hof solen oc mit i hannum stod en alsomdeglist Jomfru oc hagde i barn i syn sagn der vndrede hannum storlige paa Chii sagde hun .dette barn som du nu seer det er mectigere en du est loffue oc hedre det Han hørde i rost da fige i hiemmelu om Jomfru marie Denne er hemerigiss tempel Chii lod han bygge i kirke i det samme sted som en nu kalles paa denne dag hiemmerigiss tempel.

En tiid Jomfru maria hagde lagd vor herre i krabben da græd hun bestelige for den store armod hun saa paa hannum som vor all verdens flabere at han da vor saa arm at han inthet hagde som hun kunde legge vnder hans hoffnit och neppelige saa mange flude som hun kunde suobe hannum i Der kan neppelige noget mennisse paa iorden besinde hendiss kerlige offuerflodige graad som hun da gred for hannum Chii hun visselige viste at han vor henniss gud oc flabere Oc hun nu for armod skyld nøddiss til ath legge hannum i en krable paa høs oc straa for vffellige creatur som vor oren oc asennen.

Jule dag Til anden messe

Epistola ad Titum iii ca.

Charissime apparuit benignitas et humanitas.

Enne epistel som læsis i dag i denne Anden messe den screff den verdige Apostel Sancte Pouild til en biscop hed Titus oc stonder hun i hanff tredie capittel oc lyder saa paa danffe

Alderteriste Tite . Mor herriff Ihesu cristi alleff wor frelseriff velwillighed och mandom bleff off obenbared ide for de retwise gernynger skyld . som wii kunde gøre oc forskyldde eller fortiene saadan naade met Men aff hanff store vbegribelige barmhertighed och milhed gjorde hand off beqwemme til den ewige salighed met dob oc cristendom Den helliand som giffuis i doben . han ender det gamble testamente oc leffnid som vor pin actigt oc grwmt Och han begynnder det ny testamente som er meget løstigt fructsommeligst oc saligt Han sendiff off saa rwndelige i doben at han bort driffuer oc aff sletter al vor synd oc endstaf Oc giffuer off hugsualelse igen oc sin benedide naade Formedelft vor herriff Ihesu cristi suare død oc pine aff huilken vor dob haffuer al sin krafft och mact Och wii ere gjorde retferdige oc rette arffuinge met hannum til hiemmerigiff rige

Euangelium secundum Lucam ca.ii.

In illo tempore Pastores loquebantur adiuuicem.

Ette Euangelium som læsis i dag i den Anden messe det scriffuer den Verdige Ewangelista Sanctus Lucas i sit andet capittell Oc lyder det saa paa vort twngemaall

En tiid englene hagde sagt och bebudet hyrderne ath vor herre vor fød oc fore op igen til hiemmelen Da sagde hyrderne till hwer anden Vii ville gonghe til betlehem ath se gwdz son aff hemmelen effter som engelen haffner nu sagt off Saa ginge de hastelige diid oc fwnde Jomfru mariam oc Josef Och det lille barn ihesum liggendiff i krubben Den tiid de dette saage Da kunde de kende oc merke effter engelenff ord at det vor gudz son all verdenff slabere oc frelsere Thii sagde de obenbarlige til Jomfru Mariam oc Josef det syn de saage paa marken och hworlediff engelen hagde taled til dem och ath de hagde hort al som sodeff oc listeligst engle sang Alle de menniste som dette hørde de forwndrede der storlige paa Jomfru maria grwndede serdeliff paa disse ord Oc idelighe tracterede dem i sit hierte Hyrderne ginge till bage igen till deriff hiordh Och loffuede oc arede gud i hiemmelen for alle disse hellige oc vnderlige ting som de hagde hort oc seet i denne nat. Dette er den hellige læst som hwn lyder i sig selff

Udtydningen her paa.

Ere venner i denne hellighe læst stulle i merke Sem serdeliff Artidle Forst hyrderneff lydactighed thi at strar der Engelen hagde sagt dem at vor herre vor fød i Betlehem da sagde de til hwer anden Vii ville gonge diid at se ihesum vor frelsere Saa maa oc nu alle gode menniste sige til hwer anden naar de vide at messe skal sigiff eller de høre ringe der til Kommer wii ville gonge at see vor gud oc slabere oc loffue hannwm I den Anden artidel merkiff hyrderneff veluillighed oc flittighed som de hagde til ath fuldkomme deth engelen dem sagd hagde Thii At de strar offuer gaffue deriff hiord oc ide toffuede til anden dagen Eller til de fwnde fonge nogre andre i deriff sted som samme hiord kunde tage vare i deriff fra verelse Her met maa vnderfondiff gode retferdige oc ndmge menniste som veluillige fuldkomme gudz ord och lerdome strar de høre dem predide i den hellige

kirke eller anderstedz I Credie Artidel merckiff hyrderneff
 hellige oc sande ord oc lerdom Chii at de først sagde oc
 obenbarede Jomfru marie och Josef de vnderlige ting de
 seet oc hort hagde Oc siden alle andre menniste oc benide
 det met de store iertegen som de hagde seet paa hiemmelten
 At alle Joderne storlige forundrede der paa Her met maa
 vnderstondiff gode predide fedre och sogne prestes som sig oc
 lere den menige almwe de store vnderlige oc mechtige iertegen
 som de haffue seet oc lest i den hellige scrift at gud haffuer
 giort baade i hemmelen oc paa iorden I Den Fierde artidel
 merckiff Jomfru mariess store visdom oc fornymstighed Chii
 at hwn stadelige stedste i hwilom oc inderlige betencke nat oc
 dag de vnderlige store iertegen. oc det alder clariste syn. oc
 den søde engle sang som hwn hørde Oc den store løst oc
 glæde hwn hagde i syn eniste sønn fødsel som vor henniff
 gud oc stædere Guille artidle oc puncte hun siden effter
 hanff opfarelse til hiemmelss predidede oc lede hanff verdige
 apostel och discipel oc andre cristne menniste vdi mange aar
 oc der met styrkede dem i den hellige cristelige tro oc gudz
 kerlighed Saa gør oc hwert got menniste naar det hører
 gudz vnderlige iertegen oc naade som han haffuer giort
 mod mange menniste At han kommer dem stedze i hw oc
 lerer oc siger andre dem oc icke lader dem fare ind at et
 øre oc vd aff det andet igen som en røg I Fempte maade
 Merckiff hyrderneff ydelighed i deriff embede Chii at den tiid
 de hagde seet oc bedet til gudz søn oc hanff benedide moder
 met deriff gudelige bøner tha ginge de till deriff hiord igen
 at tage hannum vare for vlsue oc onde dñur Saa skal oc
 hwer sogne prest gøre Naar han haffuer bedet til gud oc
 tient hannum da skal han gonge til sit sogne folk oc tage
 dem vare fra diffuelen oc lere dem gudz budord meth

Jule dag Til høymesse.

Epistola ad hebreos Primo capitulo

Frates multipharie multisque modis olim deus

Alle cristne menniste skulle vide at den verdige Apostel Sancte pouild screff denne epistel oc sendinge breff til de iøder som waare omwende till den hellige cristelighe tro och hagde anammed dob och cristendom Udi huilfed breff han forklarede oc vnderuiste dem den Herdighed oc høgtidelighed som dette ny testamente haffuer offuer det gamble . Saa sigendiss paa vort maall.

Ere brødre mangfoldelige oc i mange maade Da taleden Den alsommetiste Gud i forme tiid til waare forsedre i det gamble testamente i gennem Profeterniss mwnde **A**w i dette ny testamente taleden han obenbarlige till oss met sind benedide eniste søn som anammede wor nature gud fader stidede hannum at were offuer alle creatur baade Engle oc menniste Met hannum skapte gud fader all menige verden Thii at de ere baade lige i guddommen gudz søn føddiss aff gud fader ligerviiss som skynned aff solen Han er gud faderff obenbarelse for mennisten Han oppholder all verden med syn guddomss mact Han gaff oss lægedom mod alde waare synder **A**w sieder han øwerst i hiemmerigiss glæde hoff gudz faderff høgre hand Saa meget yppermere en englene Som hanss naffn vdwiser at han kaldiss oc er gud faderff eniste læffuende oc naturlige søn Til huillen aff englene sagde nogen tiid gud fader Disse ord **D**w est myn eniste søn Jegh fødte dig aff ewindelig tiid Siden siger gudh fader om gudz søn ieg skal vere hannum for en fader oc beslerme hannum Oc han skal were mig faare en søn thii han er mig i alle maade horig oc lydig

effter myn egen vilge Den tiid gud fader vdsende sin eniste
 sön til verden oc gjorde hannwm obenbarlig for mennisten
 Da figer scrifften at Alle gudz engle skulle loffue tiene och
 tilbøde gudz sön i sin guddom gwd fader figer till englene
 i hiemmelten Myn sön slapte eder oc stidede eder til sine
 sendige bud ath bere och fige hanff vilge for mennistene Oc
 stwnnw at heffne offuer onde menniste met brende[n]de ild oc
 swerd . gud fader figer ydermere til find sön O myn sön som
 est gwd met mig Dit rige det bliffuer ewindelige Dyn low
 oc lerdøm er retwiss Dw regerer oc bewarer gode menniste
 Oc dw neder tryder oc i hiel slager hofferdighe och alle onde
 menniste Dw elfter alt det som got er . Och hader alt det
 som ont er Fordi haffuer ieg som er gudh fader smwt dig
 paa mandømmen baade till longe och biscop Denne smørelse
 som er den helliaudz sødhed och gaffuer haffuer giort din
 siel glad oc frygde fuld Chii hwn er fri och vbesmittet aff alle
 finder ydermere en nogen anden helghen som dw haffuer
 deled din naade med ath de haffue deriff salighed for din
 skyld Dw som est herre och gwdh dw stakte iorden aff forste
 verdensf begyndelse och hiemlene ere och dit hand verd De
 skulle fonge en anden omwendelse Alle styer och den regemente
 som nw er i værid och pleger aarlige ath were hwn skall
 all forfariff Men dw skall bliffue ewindelige Hiemlene och
 elementene de skulle fonge en ny stidelse Eigniff som eth
 menniste der fonger ny klæder och taster de gamble bort
 Men dw min eniste och benedide sön Dw est och bliffuer w
 forwendelig och din ewighed fonger aldrig ende Dette er
 epistelen som hwn lyder i sig selff etc. ⁂ Her effter følger
 den hellighe lest strax

Euangelium til høymesse Jule dag Johannis.i.

In principis erat verbum . Et verbum erat apud.

ette høgtidelige Euangelium oc lest som læsis i dag
 i høgmessen Det scriffuer all eniste den mechtige och
 hellige Apostel och ewangeliste Sancte hanff i sit forste
 capittel oc lyder det saa paa vort maall

Gudz søn han er aff ewigh tiidh Gudz søn er altid hoff
 gud fader w atffilleg i guddomen han er fander gud
 Han er lige enig oc mechtig aff enig tid met gud sin benedide
 fader han skapte met gud fader alle creatur oc al menige
 verden oc al den ting som til er baade aandelig oc legemelig
 synlig oc vsynlig for vden synden som er giord for vden
 hannum Saa han er engen aarsage eller begyndelse der til
 at hun nogen goriff skulde eller bedriffuiff thi hwn er twert
 mod mennisten nature Oc mod alt det gud haffner skapt
 Swad som giordiff mod gudz søn paa hanff benedide legeme
 i vndfangelse . fødelse . pinelse . død opstandelse oc opfarelse
 til hiemmelff Det wor alt sammen off giort til det ewige lif
 oc salighed Gudz sønff leffned her i verden Han vor mennisten
 olywselse Mange syndighe menniste finge aff hanff guddomff
 liwff i deriff hierter Onde fortwilede oc forblindede menniste
 De twnde inthet begribe aff hanff styn och klarhed Eth helligt
 menniste vor tilffied och vdsent aff den alsommectiste gud
 som hed Johannes Han kom at bære vidende at dette ewige
 lywff gudz leffuende søn hagde anammed mennisten nature
 Oc vor sandelige fød aff Jomfrw maria paa legemenff vegne
 At mennisten skulde tro paa gudz søn effter dette hellighe
 mennistiff Johannis lerdøm Ide vor Johannes gudz søn
 som mange tendte om hannwm for hanff hellighe leffnid styld
 Men han skulle lære och vnderuise almwen baade met ord
 och gerninger och bere vidende om dette hemmelfte lywff ihesu
 cristo Gudz søn er i sant lywff som altid stinner aff ewig
 tiid oc aldrig land mørkiff eller vdslydesh Alle creatur som
 oplwffde och stynnende ere baade aandelige oc legemelige de
 haffue deriff lywff aff hannwm han opluuser alle mennistene
 i verden vden dem som stywler dem oc gonge fra hannwm
 meth onde gerninger och ide ville anamme dette benedide
 lywff Han wor her i verden meth sin guddomff neruerelse och
 vnderlighe gerninger och verden er skapt aff hannem Men
 onde menniste som leffde effter verdens vildelse De wilde ide
 kende hannwm for deriff rette gudh Han kom hiid ned til
 verden som er hanff egen hand gerning och anammede mandom

Men ioderne som Iakob i scrifften hanff eget folt de vilde
 icke anamme hannum for gwdz søn som han sandelighe er
 Men hwo som helst de waare Joder eller hedninger Mig eller
 fattig Fribaaren eller træl Ung eller gammel Mand eller
 qwinde Som hannem kerlighe anammede meth en stadig tro
 Dem gaff han alle mact met dob oc cristendom ath bliffue
 alle sammen gudz børn til den ewighe salighed De som skadelige
 tro ath han er sandelighe baade gud och menniste De ere icke
 fordi gudz børn aandelige at de soddiff legemelige meth legemenff
 beblendelse Men fordi at de soddiff siden aff gud selff meth
 dob cristendom och den hellighe cristelighe tro **Aw** haffuer
 gud faderff eniste søn aff hemmelen anammed mandom her
 paa iorden oc tilhobe foyed wor nature oc syn **Mii** saage
 hanff guddommelige mact i mange iertegen som han giorde
 her paa iorden **Chii** bekende wii at han er gudz eniste søn
 fword met naade oc sandhed **Od** wil forlade alle synder och
 giffue mennisten all den glæde som han dem loffuit haffuer i
 sit skynende och ewige rige. **A M E N**

Vor herre lod sig sode for syu sager skyld.

Først at han vilde gøre høfferdige menniste ydmnge
Chii at høfferdighed vor saa stor till **At** mennisten
 wild vere lige met gud i hiemmerige Som der merckiff
 met de ord som dieffuelen sagde til **Ewe** **Eder** aff denne fruct
 da bliffue i saa wise oc floge som gwd er selff **Chi** skulde
 ydmngghed vere saa stor her emod at gwdh skulle bliffue
Ambrosiusmenniste Som Sanctus Ambrosius siger *Oportuit ut tanta effect*
humilitas cristi quanta ade superbia Det vor nytteligt at vor
 herriff ydmngghed vor saa stor som adamff høfferdighed Den
 tiidh Adam wor menniste da ville han vere gwdh **Fordi** ville
 gwdh her emodh bliffue menniste alligewel han vor gwdh
Anden sag vor **Ath** han vilde ighenløse mennisten **Chii** tolde
 han saa megen modgong her i werden meth armodh hwngher
 tørst faste bespottelse och forsmedelse **Od** siden lodh han
 swarlighe hwstrwghe och trone och vdfrede sig paa det

hellighe Iorff saa alle hanff leed oc lemmer skyldiff hwær fraa anden Och led siden den haarde død och pine paa det hellighe Iorff och lod opfinge syt benedide hierte och vdgaff sit hierte blod for vor salighedz skyld at han skulle der met drage off til at elste sig Swad Ierlighed kunde gud fader i hiemmerige ydermere bewise mennistene En han gjorde den tiid han gaff syn eniste søn i døden for vor skyld. Credie sag vor Ath han ville bespise gode menniste meth sit benedide legeme her paa iorden Som han gjorde Englene i hiemmerige meth syn guddommelighed Fierde sag vor Ath han vilde bethe off syn store Ierlighed Thii det wor stort Ierlighedz tegen ath han anamme ville mennistens nature Som Sanctus Bernardus siger Swad større Ierlighed kunde gud bewise off en at han anammede vor frendelige nature Sempte sag vor At han ophøye ville mennistens nature offuer alle engle den tiid han anammede mandom da ophøiede han vor nature offuer englene Siette sag vor ath han ville forlighe mennistene met gud fader i hiemerige Mellem hwille der wor stort w venstaff Chi Adam alliff wor forfader hagde fortørned hannum swarlighe i trende honde maade Først meth roff och tag Thii han tog veldelige mennistens løn fra hannum meth den synd han gjorde den tiid han brød hanff bud oc od ebled I Andre maade ath han for actede hannum i det han brød hanff bud I Credie maade ath han fuldkommede sin egen vilge och forsmaade wor herriff Nu twude der ide bliffue fred mellem dem ighen Meth mindre en mennistens løn gaffuiff gwd fader igen som vor fra hannum taget Och det twude inthet menniste gøre Och ey helder nogen engild Thii tog gud søn det sig till at han ville igenløse mennistene meth syn død och pine och forlige dem igen meth gwdh fader Syvende sag vor Ath han vilde fulkommelighe hellig gøre mennistene baade til liiff och siel Ath de effter denne forgengelige verden komme skulle till den ewindelige glede i hiemerigiff rige och opfulde de engle for som de waare flapte till.

Hert menniste maa si i dag till sig selff O myn siell betend nu meth hwor stor armød och vselhed den alsom-

mestiske gud ville lade sig føde til verden for din skyld Den
 som alting haaffuer slapt lodh sig i dag føde i betlehem i en
 stold som hwerken vor dør eller vegge paa men oben paa alle
 sider O hwad er det vnderligt oc yndeligt ath se verdensff
 gwd och stabere ligghe i en krubbe for asenen och oren swobt
 vdi nogre gamble klwde gredende och stelwende aff frost oc
 kuld Lader off alle. sig till hannwm O dw alderwerdigste
 engle longhe som kom till denne verdensff vselhed oc armod
 for vor skyld oc lod dig føde aff denne fattige Jomfrw maria
 som ide haaffuer saa meget ath hwn kan swobe dig vdi Och
 dw haaffuer ey noget som du kant bøye dit hoffuit til Swad
 est du begerendiss aff off Swad kunde wi offre oc giffue dig
 nw som dig tadnemmeligt vere land Vilt du haaffue guld
 selff pennynge eller andre klenode Sacte du siger ney her til
 Milt du da haaffue huff til dig oc din moder Ild til at verme dig
 ved eller Neder til at swobe dig vdi Ihesus dette lille barn
 suarer her till Jeg vill ide haaffue verdensff rigdom løst glede eller
 velde Men ieg haaffuer nw anammed mandom at ieg vdi tretten
 och tywe aar wil lide armod hwnger tørst velt bespotelse for-
 smædelse hustringelse kronelse oc siden den horde død oc pine for
 edersff skyld Wille i gøre mig noget til vilge igen for al denne
 kerlighed som ieg beniser eder Cha giffuer mig alde edersff
 synder oc legger dem paa mine skulder oc tyder fullkommelige
 ilde at vere met anger oc ruelse ati dem nogen tiid bedriffue
 skulde Saa vil ieg gøre fuldest for dem oc holde ethersff
 penitenti oc bod O hwad haarde hw och hierte maa det vere
 som ide nw ville offuergiffue deriss synder och antworde dem
 deriss gwdh och stabere som saa kerlige rober till dem sigendiss
 Aff legger edersff synder O giffuer mig dem Lader off alle
 giffue hannwm dem oc haaffue act oc vilge til at bedre off och
 aldrig synde mere ath wii mwe fonge det ewige rige som
 han til off bereded haaffuer i hiemmerige A M E N

Om mange underlige ting som skede Jule nat

Først at en iomfru sit barn oc bleff alligenel en clar
 ren iomfru Sanctus Bernardus siger Det er vnderligt Bernardus
 huorlediff mennistene kunde tro at gud vor menniste
 oc at hun bleff iomfru som hagde songet barn Der skal ingen
 twile paa at iomfru maria en bleff en klar iomfru effter
 hun hagde fød ihesum Thi hun aldrig hagde nogen beblandelse
 met nogen mand paa iorden Men den verdige helliaend anammede
 de alderkyffeste oc puriste blodz draaber som vor i henniff
 liiff oc der aff stapte han vor herriff legeme Sanctus anselmus Anselmus
 scriffuer At Her Berre land stabe mennisten i fire honde
 maade Først vden quinde oc mand som han stabe Adam I
 anden maade aff en mand vden quinde som han stapte Euam
 Credie maade aff mand oc quinde som nw er naturenff
 menige loff Sierde maade aff en iomfru vden mand som nw
 skede i dag der han tog selff mandom Item der stonder in
 Historia ecclesiastica At den tiid Jeremias profete skulle fare Jeremias.
 til egypten Da spaade han at en Iomfru skulle fode barn
 Oc naar det skede da skulle alle aff guderne falde neder Thii
 gjorde de prester som aff guderne toge vare et iomfru marie
 vilkede oc finge det i barn i sin sagn oc baade der hiemmelige
 til i en lonlig sted i tempelen Siden spurde Cholomens songe
 dem at long tiid der effter Hwi de det gjorde De swarede
 hannum at deriff forfedre hørt hagde aff fornessnde profete
 at i barn skulle fødiss aff en iomfru som er songe offuer alle
 songer oc det tro wi fullkommelige Item Orosius historiographus Orosius
 oc Innocencius Pawe den tredie aff det naffn de scriffue at Innocen-
 den tiid vor herre vor fød da vor der i kilde i Rom Hwn tius
 gaff olye aff sig saa offuerslodighe Jule dag at samme olye
 stod ned i hyberim det er en elff som løber i gennem Rom
 paa huiffen sted nw stonder iomfru marie kirke Sibilla hagde Sibilla.
 dette tilforn spaat ath naar samme kilde gaffue olye aff sig
 som hwn plegde at giffue vand Da skulle vor herre fødiss. Item
 Crisostomus scriffuer at de hellige tre songer vaare po i bierg
 iule nat at bede deriff gudelige bøner Da obenbarediss en

Stierne hoff dem som vor slapt som eth alsom deglist barn oc der finde et kers faare i hans hoffuit han taledet til dem och sagde Farer til Jodeland der skulle i finde dette barn fød aff en iomfru

Item Bartolomeus de proprietatibus rerum scriffuer Ath balsum træ de singe blad oc blomster iule nat oc gaffue strax balsum aff dem

Item Octavianus augustus saa samme dag paa hiemmelen en cirdel i huilken en iomfru stod met i barn i sin sagn
 Sibilla Och Sibilla sagde hannum ath det barn vor da fød som vor herre oc longe offuer alle Saa forbød han strax at nogen skulle kalle hannum herre effter den dag som Orosius scriffuer

Item Sanctus Jeronimus scriffuer At alle de menniste som gjorde de synder mod naturen de døde samme nat ehvor som helst de ware paa iorden Oc det gjorde vor herre at den synd en mere brugiff skulde i mennistens nature som han da anammede hadde Och vor den synd saa slem oc vederstyggelig for gwd Som sanctus Augustinus scriffuer at hand hadde tendt at offuergiffuit at anamme mandom for hendiss styld Saadanne vnderlige ting stede iule dag oc nat met mange andre flere som tiden ide nu rede til at tale om paa denne tiid etc.

Et Tertege om vor herriss barndom

I lese at det vor en kloster Jomfru som løff aff sit kloster och gaff sig i eth obenbarligt stor leffnid Mange aar der effter da tycthe hun sine synder ilde at vere Thi gaff hun sig til sit kloster igen ath gøre plict oc bod for sine synder som hwn bedressuit hadde Omfiger tendte hwn paa den strenge domme dag paa huilken gud retferdelige dome vil offuer alle menniste Oc hende gruede for den sware helwediss pine som hwn lide skulle fore syne synder oc der fore bleff hwn mistroffig at hun skulle kunde fonge naade aff gud Hwn offuertendte oc den flere glæde i hiemmerige er oc at engen som besmyttet er met nogen synd maa komme der ind da gruede hende och at hwn nogen tiid skulle komme til naade

Siden betendte hwn inderlighe vor herriff suare død oc pine at han den ledet hagde for syndige menniste at han dem igen lose ville fra dieffuelen Saa græd hun bestelige oc sagde O du alsommectiste gud hwad skal ieg giffue dig igen for alle de gaffuer som dw hassuer giffuit mig En Jule nat begynde hwn at offuer vege oc tende At den alsommectiste gud hagde da ladet sig føde Oc at smaa spede børn mildess oc giffue dem til fredz snarlige naar de ere fortørnede Saa gil hwn i kirken oc fald ndmygelige paa sine Inæ for iomfru mariess billede som hwn hagde sit barn i sagnen Oc offuer tendte vor herriff barndom oc fødzell Oc ath han anamme ville mandom for mennistens salighedz skyld Saa græd hwn bestelige och tæthe alle sine synder fulkommelige ilde at vere met ret anger oc ruelle saa meget som hende mest mweligt vor O[c] sagde O dw alder mildeste barn ihesu criste som lod dig føde til verden at du vilde frelse syndige menniste Forbarme dig nw offuer mig arme synderinne och forlad mig mine synder Saa hørde hwn en røst suare sig saa lyndendiff Dyne synder ere dig forladne formedelst dette lille barns milhed som du nw paa kallede Siden leffuede hwn strengelige oc hellige oc sit i got endeligt her aff verden.

Sermo Quartus [Fierde] Predicken.

Ecce euangeliz vobis gaudium magnum. Lucæ ii.

Disse ord som ieg nw hassuer begynt myn tale meth dem scriffuer den hellige Euangeliste sanctus lucas i sit andet capittel oc lesis de i dag i den hellige læst i cristmesse oc lyde saa paa vort twnge maall Seer ieg bebuder eder stor glæde thii at verdens frelsere er nw fød Here venner blant alle de høgtidelige oc hellige dage som wi hassue om aared da bør denne dag at holdiff alsomhøgtideligste oc helligste met stor glæde oc verdighed aff alle cristne menniste Thi at wor frelsere er nw fød til verden Som leo pape Leo papa. scriffuer *Hec phas est ibi locum esse tristicie etc.* Det er ide

loffligt eller tilbørligt at der er nogen sorg eller drøvelse paa ferde Som vor herriff fødsel betynder voss vor frelselse oc salighed Hvad land der høriß løsteligere oc glædeligere till i verden eller vnderligere oc mere gaffnlic En at ihesus cristus verdensß frelsere er nw fød Thi stulle wi nw alle vere glade aff alt vort hierte hw oc find oc merke oc acthe de ord . som gudz engel sagde til hyrderne Jule nat Seer ieg bebuder eder stor glede thii verdensß frelsere er fød.

Denne myn tale som ieg nw haffuer begynt for eder vil ieg dele vdy trende parte. I den første vil ieg sige eder historien aff vor herriff fødzelse I den anden part Den store glede som alle bør at haffue aff vor herriff fødzell I den tredje part Aff vor herriff oc iomfrw mariess armod som de hagede her i verden for mennissensß salighedz skyldh.

In den første part vil ieg anamme de ord som lesß i dag i det hellige euangelio oc lest Criit edictum a cesare Disse ord stonde oc screffne i en bog kallis historia ecclesiastica oc lyde de saa paa vort maall Octavianus kensere regnere tw oc feretyue aar Oc i det tolfste aar for han døde da gjorde han saa stor fred i alle de land oc rige som vore vnder hanß oc de romersterß mact oc vold at man engensledz harde noget fry eller orloff Saa hwer man motte da vel sige de ord som Profeten Esaias scriffuer i sit andet capittel. Conflabunt gladios suos in vomeres De stulle smedie deriß swerd i plog iern och deriß glawensß aadde i segle Oc siger oc samme Profete i samme capittel Der skal inthet rige eller land fry eller orloge mod det andet paa den tiid at vor herre fødiss skal Som kong Danid oc siger i psalteren i den lxxi psalm Orietur in diebus eius iusticia et abundancia pacis Der skal bliffue retferdighed och fred naar vor herre fødiss offuer all verden Her vor och saa stor fred och retferdighed i Danmarkis rige den tid vor herre lod sig føde som Sars grammaticus forðum Pronest i roßilde scriffuer i Danmarkiss latine kronide At kong frede hind frede gode som daa vor konge han lagde guld paa almyndelige venge oc ingen rørde det aar oc dag

Esaias

David.

Sars
gramma-
ticus.

emellem Engen hagde helder laaff eller lyde for lifter eller dorre thi alle leffuede retuiflige met huer anden saa dem icke giordiff laafe eller lyde behoff for deriff huff Den tiid fornemffnde Octavianus Romffe kensere sad saa fredelige vden alt orlog Da ville han vide tall paa Alle syne land oc rige Steder Slot byer oc torp Samelediff ville hand oc vide tal paa alt det folk som hannum vor vndergiffuit Chi sigiff i dag i den hellige leff Erit edictum a cesare augusto Kenserem Certus. bød at alle menniffe skulle bescriffuis baade fattige och rige bønder oc køpstediff mend Oc bød han at hwer skulle fare til den by som han vaare fød vdi vnder sit liff oc huer skulle giffue en sølff penning saa god som 2 almyndelige pennynge at de der met bekende skulle at de vaare hannum vnder giffue oc det romeste rige oc naar de samme penning vdgiffuit hagde da skulle deriff naffn bescriffuis at Kenserem motte vide huad mact oc velde han hagde naar han samme register horde læff Ber offuer siger simon de cassia at Octavianus giorde simon det aff stor hoffmodighed oc syndede der met mer mod gud en de cassia Kong dauid giorde den tiid han lod telte israelfs folk som der stoder ii Regum rriiii for huilfed dauid oc samme folk ii regum vere suarlige plauede aff gud thii spør samme Simon de rriiii. cassia huer faare vor herre icke plauede denne kensere nu Der suariff til at han vor w verdig til at fonge nogen heffn eller plaue der fore her i verden Chii han vor i hedning som sanctus Augustinus scriffuer At mange ere w verdige til augustinus at fonge nogen heffn for deriff synder her i verden thi at de skulle fonge euig pine effter deriff død i den anden verden Chii er det eth vift tegen til Maar onde vmilde menniffe oc Tiranner haffue stedffe verdens framgong her i verden Ath de skulle fonge euig pine oc ve i heluede effter deriff død som Sanctus Augustinus scriffuer i den bog som kallis de ciuitate dei Om Kong Affuero som altiid hagde sin framgong her i verden

Di den anden part vil ieg fige ether aff den store glede som alle bør at haffue aff vor herriff fødelse Den glæde som

Gabriel engild bebudede om vor herriff fødzell wor den storste glede der verden nogen tiid songet haffuer Oc det vor ide vnder thii At cristus Ihesus som nw er fødder han frelse off fra dieffuelen Mennistene de glede dem ide all eniste i dag aff vor herriff fødelse Men alle engle i Hiemmerige Crisosto. glede dem der aff Johannes Crisostomus scriffuer Gaudere debet iustus etc. Retferdige menniste stulle nw glediff Chi han er nw fød som stal giffue dem løn for deriff retferdelige gerninger Syndige menniste stulle oc nw glediff som tyde deriff synder ilde at vere oc haffue vilge til at bedre dem thii han er nw fød som kom at frelse alle som haffue anger oc ruelse for deriff synder Englene de singe i dag saa stor glede at de neder fore til verden at bebude oc vnderwise alle menniste deriff glede Eignerniff som eth menniste der er glad Han betegner och siger andre aff sin glæde Denne glæde vor saa stor at hun gif i gennem iorden ned til helædedess forberg at bebude de hellige patriarker oc profeter vor herriff fødzel Samme glæde vor oc saa stor at hun spurdiff til øster. Mige der som de hellige tre konger bode Der fore gaffue de offuer land oc rige oc toge dyrebare gaffuer met dem oc fore strar aff sted at offre dette lille barn som vor deriff skabere oc frelsere Denne glæde spurdiff oc til Mom oc det vor oc seet en Jomfru samme tiid haff solen som hagde et barn i sin fagu Oc der aff bleff kenseren saa glad at han offrede samme barn rogelse Oc vilde ide siden lade kalde sig gud som han førre gjorde Denne glæde er saa stor at alle menniste de glediff ifte all ene om dagen men om natten met oc der faare haffue wi tre messer paa denne dag oc ingen anden tiid om aared som en prest siige maa i en kirke for off Der er inthet got cristet menniste til at han haffuer en songet stor glæde i dag i syt hierte aff vor herriff fødzell Her twert emod mwe de vel sørge i deriff hierte som denne nat framdraget haffue met dobel leg drudenstaf eller fort dem i rødegimer eller anden dieffle ham De mwe oc vel sørge som da grassue effter penninge eller bruge anden troldom Som mange gøre met de frommer oc smuler aff brød som de gemme Jule afften der til Chi

er det fullkommelige raadeligt at hwo som haffner forset sig i nogen aff disse synder eller i nogen anden at han gonger til scriffte oc tyder det ilde at vere eller han bliffuer ide del actig met gud oc hanff verdige engle oc helgen oc alle gode cristne menniste i denne store glæde de haffue i dag som er en begyndelse til den glæde de skulle haffue siden til enig tid Alle menniste skulle oc aandelige glediff i dag At gud er vorden menniste paa det at mennistene skulle bliffue hellige oc salige ewindelig I anden maade At gud er vorden tienere oc swend At wi skulle bliffue herrer i hiemmerige I Credie maade At gud han ned for aff hiemmelen at tage mandom at menniste skulle opfare til hiemmelen I Fierde maade er vor herre bleffuen iomfru mariess son At wi alle skulle bliffue gudz born I Fempte maade er vor herre bleffuen dødelig paa legemensf vegne Ath wii alle som dødelighe ere skulle bliffue vødelige paa sielensf vegne Siette maade ath gud som er rigest han er vorden fattigst At gode oc fattige ydmnge menniste skulle bliffue rige til ewig tiid met haunwmi hiemmerige.

Di Credie maade vill ieg sige eder aff vor herriff oc iomfru mariess armod som de hagde her i verden oc der met vil ieg ende min tale paa denne tiid Chi skulle i merke at vor herre obenbarer off syn armod i fire honde maade Forst At han hagde i armt oc vseligt herbere Som der sywngiff i dag i den hellige kirke Stabulo imponitur qui Certus continet mundum Han søddiff i en stold oc lagdiff i krubben for øren oc asenen Som staffte all verden oc styrer oc regerer hende Her offuer siger Sanctus Bernardus Mide qualiter pro te Bernardus factus est rer See den aldermegtigste kongiff store armod oc fattigdom Swor er nw hanff kongelige sal oc hanff store maiestat oc ere som hannum burde at ste oc geriff han ligger nw i en arm stold Her om scriffne doctores oc sige at samme stold vor ide vden eth tag oc stnull som vor giort mellem tw hwff paa en al myndig vey som fattige folk plegde at stonde vnder at stnule dem for regn oc snee om vinteren oc om sommeren for het sol styn Oc det vor obet paa veggene for vden dørre

oc lode Der i giorde Josef en trubbe aff gamble knøbbe oc
 stode som han der fand oc bant sin asen til paa huilken han
 forde Jomfru mariam paa den lange vey Oc oren sammelediff
 som han selge vilge at betale met de penninge som de stulle
 giffue kenseren til vederkendelse oc den anden part ville han
 haffue til Jomfru mariess barsel at kossue mad oc dride fore
 Der wor herre vor fod da lagde Jomfru maria hannum i
 Abacuk ii ca. trubben paa det at den spedom Som Abacul scriffuer i sit
 tredie capittell In medio duorum animalium cognosceris.
 oc siger han O du gud du stalt kendid mellom tw dywr
 Somme scriffue at iomfru maria lagde hannum mellem oren
 oc asenen at han vermest stulle aff deriff aande thi det vor
 swar Iud och frost da han vor fod Den tiid han lagdiff i
 trubben da fige mange doctores at oren oc asenen fulde paa
 Esai i ca. knæ mod hannum At det fulkommest stulle som scriffuis Esai
 primo ca. Cognoscat bos possessorem suum. Eth vskelligt best
 oc diwr skal kende sin herre oc hosbonde Mer herre lod sig
 oc fode vdi i saa ströbelict oc armt huff at han der met ville
 giffue alle menniste til kende at han ide lenge ville vere her
 paa iorden oc at engen anden her lenge leffue kan Her vdi
 merdiff deriff daarlighed oc vforntymstighed som bigge suare
 store huff oc inthet tende eller acthe at de forwerffue oc
 fortiene kunde den euige belig i hiemmerige De som haffue
 mange store huff de stulde tende paa denne vor herriff armod
 oc lene fattige folk huff for hanff skyld som bediff det i hanff
 naffn At de ide paa den yderste dom hore stulle de ord som
 Mer herre da fige vil til onde rige menniste som nw forsmaa
 fattige oc en ville lene dem huff Jeg vor fattig Oc i vilde
 ide lene mig huff Gonger nw bort fordi i forbannede menniste
 i den enighe heluediff ild oc fordomelse

Di andre maade wor vor herre fattig thii at han lagdiff
 paa hs och straa i trubben oc en hagde huerken dyne
 eller pwde vnder sit hoffsuit som han kunde bære det til O
 hwilken stor armod wor herre led och led sig fede met Der

er neppelig nogen hyrde! saa fattig eller nogen bonde saa arm at han en haaffuer nogen pnde eller buffter at legge vnder sit barnff hoffuit Men den alsommectiste gud lagdiß paa ho oc straa i trubben At han der met ville lere off at wi ide stulle haaffue formeget blode sengellæder dynner eller puder aff huille troppen kan ledyess til at opstonde til gudz tieniste Der stulde de tende paa som stedffe ville haaffue iii eller iiii dynner vnder dem oc saa mange puder oc hoetdynner der til oc fige at de ide elderrß soffue kunde Det er ide den rette vey til hiemmerige Thi han er ganste trong Vor herre vor fattig i syn mad som wii sywng i dag i den hellige lirse Paruoque lacte pastus est Han er opfødt met ganste søge Certus welk som Jomfrw marie gaff hannum at dy Der met gaff hwn alle gode quinder got erempel oc effterligning At de selfue stulle giffue deriff børn at dy oc opføde dem Och en holde ammer til dem om de selfue haaffue dy Som der oc scriffuis i kirkelogen (Distinctione . v . Ad eius) Quinder stulle selfue giffue deriff børn at dy oc ide holde der ammer til etc. Vor herre vor fattig paa kledebon Thi han vor swøbt i smaa reffne klude Sordi at Jomfrw maria wor saa fattig ath hwn en hagde en hell klud eller klede som stor nock vor til at suebe hannum vdi Hwn fødte hannum for vden al sorg oc ve oc strar han vor fød da bad hun til hannum oc befende hannum faare sin gud oc flabere den som hun vndfanget hagde aff den verdige helliand Hun suøbte hannum self oc lagde hannum i trubben oc der vor engen quindfoll hoff hende huerken iørde moder eller anden thi de giordess der inthet behoff Sordi hwn vor inthet snug oc en helder fornam nogen ve eller modgang som quindfoll haaffue Ide vor der helder da nogen quinde verdig til at tractere hanff benedide legeme Thi fige mange vsanningen her vdi at der stulle vered quinder hoff hende paa samme tiid Som mange oc falskelige male at hun stulde ligget i barsel seng oc hagd quinder til hielp hoff fig Det er aldelliff vsanningen oc løgn Vor herre lod sig suøbe i smaa klude at han ville giffue alle menniste effterligning oc aarfage till ydmynghed At de ide stulde hofferde dem met

kostelige kleder eller pryde det arme dødelige legeme met
fodrede kleder eller kostelige bløde rynkede oc krusede fiorter

Sermo de Matinitate cristi Prediken

Natus est vobis hodie saluator Face ii.

Ere venner disse ord som ieg begynte min tale met dem
scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit
andet capittel Och lyde de saa paa wort maall

Ederff frelsere er fød i dag I denne nernerendiff tale som
ieg nw haffuer begynt for ether vil ieg sige ether aff vor
herriff ihesu cristi benedide fødelse oc Aff iomfru mariess
alder clariste oc reniste iomfru dom At huer man skal tro oc
vide at hun bleff en stær iomfru efter sin fødzel oc Aff henniff
store armod Paa det at wi nw motte alle vorde bequemme
til at høre oc merke nogre gudz ord som hannum kand komme
til loff oc ere oc vore siele til salighed Da ville wi alle fly
til hanff benedide moder mariam och hilse henne met Den
Engle hilfen som Gabriel engil hilfede henne met sigendiff
huer i sin sted Vil maria Natus est vobis hodie saluator.
Ederff frelsere er fød i dag Fra første verdenff begyndelse oc
til denne alder helligste dag da vor der aldrig horde nogre bedre
eller nøtteligere tidinge En disse ere som ieg nw begynte myn
tale met (Ederff frelsere er fød i dag) Guad løsteligere eller
gledeligere tiende kunde wi arme menniste nogen tiid høre
Som dømde oc fortabede vore till helffuediff pine for waare
forfedress synder En at vor frelsere er fød i dag

Och i dess beder forstonde skulle de ord ieg begynte myn
tale met Da vil ieg der paa sige eder i efterlignelse Det
vor en megtig swar stad i huilken der vor ganste megen
almue Han bleff belagd aff sine fiender paa alle syder reuth
om tring som daglige stormede oc stride paa hannum met stor
mact oc bleffue saa lenge for same stad at de vaare fuld
nær døde aff hunger oc tørst thi ath de kunde engen spisning

fange vdwertiff ind till dem Och deriff fiender vilde engen
 tage till nade eller fange aff dem Men i hiel sloghe saa
 manghe de kunde offuerkomme aff dem Den tiidh stadzenff
 Herre och konghe dette spurde da screff han dem hemelige
 til i staden at han snarlige selff komme ville at frelse dem
 aff samme bestolling thi han vor stard oc mechtig nod Chi
 bleue de alle ganste glade oc daglige ventede hanff tillkommelse
 Met denne stad vnderfondiff verden oc met folled som der vdi
 vaar alle mennistene som belagde vaare aff vtalige grumme
 dieffle i fem tusinde aar oc mere fra Adam brød bwdet oc
 til vor herre lod sig føde At de i staden hagde brøst paa
 mad oc dride Det er at mennistene hagde engen den helliandz
 naade som dem styrde kunde at stonde mod diffene oc deriff
 suare fristelser Maar nogen gil aff staden da sloge deriff fiender
 dem strar i hiel vden al milhed oc barmhertighed Det er
 strar et menniste dode her aff verden Da toge diefflene hanff
 siel til den enige død oc fordomelse Denne longe som screff
 dem til i staden Det er gud alsommectiste som vdsende sine
 hellige patriarder oc profeter til verden som screffue oc spaade
 at han skulle komme oc frelse alle mennistene fra dieffuelen
 Den første vor Moyses han sagde til gud fader O du alsom- *Moyse*
 mectiste Gud fader ieg beder dig ydmuigele ath dw sender off
 den du off loffuit haffuer som off frelse skal Som der stonder
 Erodi *iiii ca.* Den Anden vor David prophete som ropte til *Erodi*
 vor herre paa alle mennistenff vegne Oc sagde O aldermeectiste
 gud lad kende din store mact oc velde oc kom at frelse off
 Den Credie vor Salemon som ropte til gud den helliand oc *Salomon*
 sagde Mitte illam de celis sanctis tuis O du gud den helliand *Sapiencie*
 vdsend din søn oc visdom at han maa bliffue hoff off oc hielpe *nono ca.*
 off at stride mod dine w venner Den Tierde vor Esayas som *Esaye*
 ropte op til gudz søn oc sagde Utinam disrumperes celum et *triiii ca.*
 descenderes Gud giffue at du ville oplade hiemmelen oc
 nederfare at frelse off Andre propheter ropte oc sagde O herre
 kom snarlige at frelse off oc løffue ide forlunge Sanctus
 Ambrosius scriffuer At de hellige propheter oc gode forfedre *Ambrosius*
 idelige begerede gudz sonff fødelse oc sagde Maar skal verdenff

frelfere komme Maar skal han fødiss Maar skal han seff her paa iorden Huer sagde vid sig Monne ieg ide stulle se hannum for ieg dor Monne ieg ide stulle leffue saa lenge han fødiss O motte ieg leffue den dag som han fødiss paa O motte ieg se den met mine ogen som opluser alle gode hierter O motte ieg se den met min ogen som ieg tror effter den hellige scrift at komme skal at frelse all verden Siden Jomfru maria vor bebuden aff gabriel engild at hun fode stulde gudz son Da begerede hun daglige at den tiid snarlige komme motte Oc Josef och hun de regnede daglige dagiss til paa huad tiid han snarist fødiss kunde effter mennistenff menige naturlige lwff saa sterlige begerede de at se hannum.

En tiid Jomfru maria hagde baared ihesum cristum i sit alder reniste Jomfruelige liff i ni maanedes oc sex dage da kom kenserens bud oc breff som hed Octavianus Augustus at huert menniste vnder sit liff oc gudz stulle fare did som han vaare fød oc giffue kenserens bud i solff penning saa god som i menige penninge aff deriss mynt Oc lade sig indscriffue til en vedertendelse at han vaare vnder kenserens Den tiid iosep som vor fød i betlehem hørde disse strenge budord Da bleff han ganste bedroffuit thii han en viste paa huad tid maria fode stulde ihesum da sagde han ved sig self O ieg arme vñle mand far ieg nw til betlehem da songer ieg ide at se denne alderhelligste ihesu cristi fødelse Far ieg oc ide diid da miste ieg mit liff Huad skal ieg fordi gore Der han kom ind til Jomfru mariam da saa hwn at han vor bedroffuit. thi sagde hwn kere fader i stulde nw vere glade mod ihesu cristi fødelse oc nw sørge i huad stader edor Han suarede hende Alder keriste brud oc daather Saadanne strenge kenserensff bud er her nw komne at huer vnder sit liff skal fare diid som han er fød Oc far ieg nw fra dig da songer ieg ide seet din benedide sonff fødelse som de hellige patriarder oc Profeter altiid inderlige begerede aff gud ath de motte bliffus verdige til at se Far ieg ide diid da mester ieg mit liff Jomfru maria hngsuaede hannum som gode danne quinder bør at

gøre ved deriff hosbonder naar de formerde ath de ere be-
 droffuede Och sagde Kere fader græder ide Jeg vil følge
 eder for hugsnalelse til betlehem thi ieg er oc aff dauidz
 slect Da bleff iossep glad ath hun hannem følge vilde Men
 han tailede dog hwad han gøre skulde Thii han fryctede at
 hwn skulde føde sit foster paa vegen i marken eller stoffuen
 Oc han bluediff at hwer mand skulle straffe hannum Oc
 fige hwi fører du met dig dette vnge synglige quindfolt saa
 lang vey du mot flamme dig der fore men hende tingest er
 saa fat maria sagde kere fader skoder inthet huad de fige men
 hiertet oc vilgen er god Det er gudz vilge at ieg skal følge
 eder til Betlehem thi min eniste søn skal der fødiss som
 Micheas profete screff i sit fempte capittel Et tu betlehem ^{Miche}
 inda etc. Origenes scriffuer at iomfru maria kunde den bog ^{v ca.}
 bedre en nogen profete (som kallis biblia) I huillen det ^{Origenes}
 gamble testamente bescriffuis. saa fore de aff Masaret Maria sad
 paa asenen. oc iossep gif fore oc lidde hannum met grime
 skaffet Oc kere venner seer huille maade som da hiemmerigiff
 drotning All verdens frue oc den alder mestiste gudz moder
 Oc huillen stor ydmynghed hende fulde i alle henniff gerninger
 oc facter Der de komme til betlehem daa kunde de ingenstedz
 fonge herbere Oc der paa scriffue doctores at det vor for
 trende hende sag. styld Første sag vor at de vaare long wegiff
 hiemme oc fremmede oc vbelende Anden sag vor thi at
 betlehem vor i liden by oc der bode mange fribaarne vdi
 aff long dauidz slect oc mange andre gode mend som komme
 skulde hagde sent deriff bud for dem at lade tage alle herberne
 Credie sag vor for herbergeriff gerighedz styld Den tiid de
 saage at iossep vor fattig oc hagde et synligt quindfolt met
 sig oc i asen oc en ore Da mente de at de ville haffue meget
 rom oc de kunde ide meget baade eller fonge mange penninge
 aff dem Saa bade de iossep spørge sig anderstediff om herberge
 thi de kunde ide huse hannum. Siden gif iossep fra et huff
 oc till andet oc begerede herbere for syne penninge ehwor
 han kom da sagde de alle at husene vaare fulde met folt
 Den tiid Josep kunde ingenstedz fonge hwiff for penninge da

stemmediff hannum at han skulle saa gonge op at gade oc ned igen Jomfru maria bluediff oc der ved men hun bar det tormodige Siden bad iosep for gudz skyld at iomfru maria motte fonge hwff thi hun en viste paa huad time hwn skulle føde sit foster Dog vilde ingen lene henne hwff Men de sagde alle til iosep flamme dig du gamble mand at du fører dette unge quindfolk saa langer vej men hendiff ting er saa fat. saa gred den fattige iosep oc sergede suarlige for iomfru mariess skyld Men hwn hugsuade hannum kerlige oc sagde Iere fader giffuer eder till fredz oc græder icke lader off spørge til noget hospitale eller sywge hwff ath wii der kunde fonge herbere Der de taledede hosbonden til der vdi om huff Da suarede han i ere karste och sunde Och dette hospital er stictet for sywge menniste icke fonge i her hwff seer eder om andre wege Saa gif naten paa oc det begynte at mørkiff Om siger swnde de i vdsfwr mellem tw hwff vnder huilfed fattige folk oc bønder plegde at sette deriff asne oc quig naar de komme til torffnis for regn oc snee Da sagde Jomfru maria Iere fader her ville wii bliffue thii det er icke erligt ath wii saa silde lenger vande paa gaden Da sagde iosep O ieg arme fattighe mand skal iegh engen stedz fonge hwff til dig i iasten Jomfru maria suarede Hwert det sted i verden er Det er gudz hwff Thii ville wi bliffue her Saa tog iosep Jomfru mariam aff asenen met alder største reuerentz oc ere Oc lidde saa asenen oc oren ind oc bant dem Och hengde en gammelt pield som et heste tede der hand hagde ført paa asenen met sig for iomfru maria thii der vor ingen dør faare Saa gif han i byen oc kopte nogen halm oc tull thii det vor stor frost Som aff halmen gaff han oren oc asenen Aff den anden part redde han i seng til iomfru mariam Och sagde O du alsommectigste gud i hiemmerige hwad wilt du nw siige till mig at ieg reder dyn benedide moder saa yndeligen seng Scriffen siger at iomfru maria bleff i samme vdsfwr i tretten dage i det minste Thii ad de hellighe tre konger offrede der till vor herre tolfte dagen Som glosen siger Super Matheum secundo ca. ii ca. Swor er nw denne mectighe Drotningiff stynnende palat

glo. super
matheum

secundo ca. ii ca.

som hwn skulle føde sit forster i Bwor er nw frwer oc iomfruer som hende tiene skulde Bwor er nw mad oc kostelig drit met vrther som man henne stende skulde Men her er inthet andet paa ferde en stor armød Buert menniste maa nw aandelige sigte til sig selff hagde ieg vered til paa den tiid da skulle ieg taget hende hiem till myn oc læth hende huff Gud giffue ati ere ide nu saa storlige skyldighe som Ioderne den tiid vaare Mene i ati ide haffue set iossep och iomfru mariam bedendiff huff i dag oc i vilde ide anamme dem Iw Chi met iossep vnderfondiff prestien i dag oc met Iomfru maria som bar ihesum vnderfondiff det verdige sacramento gudz hellighe legeme Buo aff eder haffuer det anammed i dag sacte engen Men i ville alle aarsaghe eder som de giorde Och sigte ati skulle haffue edersf venner til gest i disse dage oc gøre gilde oc gestebud meth dem och der faare kunde i ide anamme hannum nw Somme ville oc sigte at de haffue alle huff fulde oc der fore kunde de ide lene hannum huff Det er de som i nat haffue druded dem drudne och fulde och lessnit i offuerslødighed de haffue ide rwm til hannum Men de bede hannum fare till deriff nabo Der met maa vnderfondiff gode ydmugge oc fattige menniste der fonger han snariste huff etc.

Midnatiff tide da fornam Iomfru maria aff den helliandz besynderlige naade at hun da føde skulle ihesum verdensf frelsere Chii bleff hun ganzte glad oc løstlig baade aff hw och hierte mer en hwn nogen tid vered hagde i alle sine dage oc henniss ansiet flynde som en sol Da sagde iossep O velsignede iomfru Buad betyder dette. Hun suarede gladelige Nu skal ieg føde gudz søn Chi stod han hastelige op oc vilde gonge i byen efter qwinder som skulde vered hoff hende paa den tiid Bwn forbød hannum ath gonge noget stedz thii det giorde hende inthet behoff at haffue qwindfoll hoff sig som qwinder plege at haffue Oc sagde hwn igen til iossep ligerwiff som ieg vndfid hannum met løst och glæde saa skal ieg oc føde hannum met alder største glæde oc frygd for vden alt ve oc sorg Iossep suarede iegh vil gøre efter edersf

vilge alderhelligste iomfru thii i vide bedre hworlediff det skal være en iegh Thii fare manghe ville her vdi diff ver som fige ath der skulle veredh qwindfolt och iorde moder hess Iomfru maria paa den tiid Det er vsandigen och loagn Thii ath den bog som det stod vdi hwn vor giort mactloeff och forbuden ath stonde til tro eller læsis Aff pelagii panes raad Sanctus Jeronimus siger Nulla ibi obstetrix nulla mulier-
cularum sedulitas interfuit Der wor engen ierde moder eller qwindfolt tilstede paa den tiidh Thii ath ligerwiff som et solstyn gonger egennem i klart glass och det bliffuer helt och vftad Saa gif och gwdz søn aff Iomfru Mariess alder clariste iomfruelighe liff hende vftad hwiltin hwn strar anammede met sine benedide hender stondendiff paa sine kne oc gierde hannum den alder første reuerentz met heder och ere oc bad til hannum sin gud søn oc stabere Oc sagde O veldigste herre ver vel kommen til iorden at frelse alle menniste O benedide herre som de hellige patriarcher oc profeter saa lenge begerede at see ieg beder til dig aff alt myt hierte thii Atti det dw est gud Da est dw min stabere I det dw est menniste da est dw myn søn. Saa løste hwn hannum paa sine foder i det han vor henniff gwd Siden pga hanff hender i det han vor henniff stabere Siden paa hanff mwnd i det han vor hendiff søn Saa bad hwn til hannum hundrede gonge som doctores scriffue saa sigendiff Dw est myn herre oc gud Dw est min frelsere Dw est myn alder keriste søn Saa gif iosep fram oc græd aff ret glæde oc sagde O alderkeriste iomfru tillad at ieg maa nw bede til din søn oc gudz søn som de hellige forfedre saa lenge begerede (Oc vor dette hanff bon) O du alsommectigste gwd velsigned vere dw till ewig tiid som nw haffuer vnt mig arme syndighe menniste saadan naade ath ieg maa see digh Sem manghe Profeter och konger begerede ath se tilforn och saage dog icke Saa begynte wor herre ath græde thii det wor stor frost och kuld Thii wermede iosep nogre smaa klude som Iomfru Maria sid hannum i hwilte hwn siden swøbte syn søn vdi Saa vilde Iosep gonget i byen och hent i qwinde som skulle giffuit vor herre at dy Swilled

hwn hannum strengelige forbød Da sagde han O helligste Iomfru Maria huad ville i da gøre men i haffue inthet dy. hun suarede gud fader i hiemmelen skal det forsyne Saa fald hun paa knæ oc bad til hannum saa sigendiff O gud fader i hiemmerige wi haffue baade i søn till hobe Thi verdiss nw at forsyne hannum met mest oc dy som forsyner aller creatur som til er paa iorden Saa bleffue strax beggiff henniss bryst oc spener fulde met dy Som wi snunge i den hellige kirkle (Sola virgo lactabat vberē de celo pleno)

Samme nat som vor herre vor fød paa. hwn vor saa klar som dagen er om middagiss tide Oc vor herriff anfict oc legeme det stinde som solen gør naar hun oprinder Thii komme mange løbendiss aff dem som vor i staden at de vilde see hvor dette stin begyntiss oc hvor aff det kom da iomfru maria hørde dette bulder oc muel oc fornam ath de vilde diid komme tha lagde hun vor herre i krubben Den tiid Joderne saage at skynnet kom aff barned Daa sagde somme. profeterne screffue at naar den rette messias verdenss frelsere komme. da skulle naten bliffue klar som dagen Somme sagde munne det ide vere denne samme Andre de sagde tiger querre siger ide saadanne ord Singe kong Herodes at vide at wii sagde saadanne ord da koste det waare lifff Thii torde de ide lalde hannum den rette messiam. eller gwdz søn

Motte nogen spørge at hwi iomfru maria lagde vor herre i krubben thi oren motte stonget hannum met sine horn oc asenen motte bidet hannum met tenderne Sanctus Lucas aarsager henne oc siger (Quia non erat locus in ^{lucas} diuersorio) thi at der vor ide. anderstedz rum i samme vdstør ^{ii ca.} oc stold Nu motte nogen suare sancto luce igen Effter di at Iomfru maria fødte vor herre vden all pine och vr. hwi motte hun ide da holdet hannum selff i sine arme oc stød her suareff til At det vor giort for trende sager skyld Først at scrifften oc profecien skulle fuldkommess Anden sag vor at iomfru marie der met let stode vilde sin armød Credie ath

hun ville giffue off exempel til ath vere horige oc lydige Til denne Første sag maa huer fige at det vor spaaat aff Profeterne at vor herre skulle leggiff i krubben mellem vffellige diwr oc de stulde tilbede hannum som nw oc stede Gender oc befinder huad glæde iomfru maria sid den tiid hun saa at oren oc asenen fulde paa lne for hendiff søn oc hedrede oc loffuede hannum der met Merker oc huad sorg hwn sid strax her emod der hun saa isderne forsmaa hannum oc gonge til bage igen oc ide vilde loffue hannum Til den Anden sag maa figiff At det vor paa den tiid stor tuld oc Jomfru maria hagde ide mange klæder Chii lagde hwn wor herre i krubben at oren oc asenen skulle werme hannum met deriff

Abacuk aande Som Abacul Profete spaaat hagde at ste stulde.

M iomfru mariess store armød som ieg rorde och talede om i den tredie oc fiste artidel der ieg begynte myn tale scriffue doctoreff at hwn wor saa fattig at hun ide hagde saa meget helt klæde eller læret ath hwn twnde swøbe sin søn vdi men hun swøbte hannum i negre smaa klæde Oc lagde hannum i krubben mellem disse vffellige creatur ath han skulle fonge nogen verme aff dem Den tiid hwn lagde hannum i krubben da gred hwn suarlige at hwn for sin store fattigdom skyld noddiff til at legge hannum paa haarde straa oc halm oc han hagde engen ting hwerten pnde eller klæde som hwn twnde legge vnder hans hofuit Och hwn sandelige viste at han wor den aldermectiste gud som hagde slapt hiemel oc iord och wor herre oc fonge offuer alle andre konger oc fester O hwilken stor armød hiemmerigiff drotning da leed men hwn en hagde saa mange klæder at hwn beware twnde sin eniste søn met for frost oc tuld Men noddiff til at tage hiehp aff oren oc asenen at de hannem verme skulle meth deriff aande Two er saa haard aff herte eller hw at han en nw met Jomfru maria græde vilde Om han hannum saage i saadan armød oc vffelhed som hwn da giorde Denne fattigdom led han veluillige for vor skyld Ath han ville gore off alle cwindelige rige met sig i hiemerige Til den Credie

sag maa sigis at hun det giorde off alle til exempel at wii
stalle vere horige oc lydige for waare konger oc herrer Thii
at en ore er i stort diwr oc haffuer tw horn Met hwille som
merkliff verdensf herrer oc forster Met asenen som bær suar
byrde merkliff bønder oc menig almue Thi lagde iomfru
maria syn søn mellem dem baade at betegne off ath wii twnde
alle bliffue salige oc fenge hiemmerigiff rige saa vel mechtige
oc rige som fattige De mechtige herrer oc forster i det at de
lessue retwislige mod deriff vnder sette och en gøre dem w
reth for had awind eller gaffuer skyld De fattige i det at
de ere deriff herrer oc hosbønder horige oc lydige oc lessue
retwislige mod deriff ieffu cristen At wii mne alle komme til
forneffnde hiemmerigiff rige Det vnde off iomfru mariess
benedide søn som er velsigned oc benedidet til ewig tiid amen

Sancti Staffens dag

Euangelium secundum Matheum xlii ca.

In illis temporibus Dicebat ihesus turbis

En som læses i dag i den hellige kirke den scriffuer
den verdige euangeliste Sanctus Matheus i sit xlii
capittel Oc lyder hwn saa paa vort maall

Er herre Ihesus cristus sagde till Ioderne och
deriff Presters hoffdinge Jeg sender till ether
Profeter Nise mend. Oc scriffuere at de skulle lære eder den
hellige tro Men i plawe oc pine dem oc sla somme i hiel
somme korsfeste i somme hustruge i vdi eders tempel Och
forfylge oc ieye dem fra en stad til en anden Chii skal der
komme blodig heffu ouer eder oc eders aff føde for alt det
megle vskyldige blod som i haffue ladet planid oc pint aff gode
menniste fra abels tiid i det gamble testamente oc til det
menløse zacharie blod som i myrde oc i hiel sloge i eders
templeff vobn hwff Sandelige siger ieg eder at samme heffu
skal komme offuer eders aff føde. O iherusalem som i hiel
slar och myrder hellighe Profeter och stener dem i hiel som ere
sende till dig Ewer ofte vilde ieg haffue kommet oc saffned dine
born til hobe ligerwiss som en hone der saffner sine kyllinghe
vnder sine vinge Oc dw ide vilde Alder i sandhed at denne
eders stad Iherusalem skal neder slaff oc bliffue plat øde
Jeg siger eder for sandinghen at naar myn pine er fullkommen
da skulle i ide see mig mer. for ieg kommer till den strenge
dom da skulle i sige Melfignet er den som kommer i den
alsommectiste gudz naffn

Betydningen her paa

En tiid vor herre vor tretten oc tyue aar gammel paa
 den xiii dag i marss maaned som vor en tisdag da sagde
 han disse ord som i nu haffue hørt til Jøderne oc preste
 høffdingene at han hagde sent dem Propheten Thii at mange
 aff vor herris apostel oc discipel spaaede och sandelige sagde
 mange ting som ste skulde som Sancte hans giorde som der
 staar i en bog som kallis apocalipsis At han hagde sent dem
 scriffuere der met betegness de iiii euangelister som vor Johannes
 Lucas Marcus oc Mathens som screffue de hellige ewangelia
 oc vor herris gerninger Oc sammeledis apostlene som screffue
 epistlerne oc hellige sendinge breff at vnderuise oc lere mennisten
 gudz vilge met Han hagde oc sent dem vise mend Thii ath
 de waare opfyllde met den helliandz naade oc visdom som dem
 lere skulde den hellige tro tertus Et er illis occidetis Oc i Tertus
 sla somme i hiel aff dem Chi at de i hiel sloge Sancte Ip
 Sancti hans broder Oc slende sancte staffen i hiel tertus Tertus
 Et crucifigetis Oc i forss festsomme aff dem som de giorde
 Sancte Andrius Oc hans broder sancte peder apostel tertus tertus
 Et er eis flagellabitur thii ath de hustrøge alle apostlene till
 lige i deris iude tempel oc forbode dem ath predide i Ihesu
 nassu oc om hans bud ord Som der stonder Actuum iiii ca. Actuum
 Da suarede Sancte Peder At huer bør mer at lyde gudz bud iiii ca.
 en mennistens tertus Omnis sanguis iustus Alle retuise tertus
 mennistens blodh som vdgiffuit er for retferdighedz skyld fra
 abels tiid (som hans egen broder Cain i hiel slo for han
 vor retferdigh och rogen aff det offer som han brende gudh till
 loff aff sin tyende for op i hiemmelen thii han tinde aff det
 beste han hagde oc Cains røg for ned modh iorden thii han
 vor w retuiss oc tinde aff det verste oc en befindende vilde at
 gud ham w giffuit hagde alt det han hagde Saa gor mange
 en nu hwilte som fonge lon der effter som det sig bør paa
 den strenge dom) oc til zacharie Profetens Barachieffs sonns tiid Det
 skal heffnis paa eder Denne zacharias straffede Israels fonge oc
 alt hans felt (aff den helliandz besynderlige naade oc indgydelse)

for de syndede mod gudz budord thii stende de hannum i hiel i deriff vobn huff hess isde tempelen der som de plegde at brende deriff offer vdi

Stall och hwet merke ath alle retuise mennistess død
 baade store och smaa rige och fattighe mertiff met Abellss
 och zacharie dødth thii ath Abell wor en simpell enfoldigh
 faare hyrde och w lerd Och zacharias wor en metligh klog
 och lerder mand och meget forfaren i lowen tertus Amen
 dico vobis Her herre sagde sandelighe siger iegh ether ath
 denne heffn stall gonge offuer eder och alle isder De bleffue
 och siden plawede aff wor herre i mange honde maade paa
 atffyllige tyder som langt waare at fige thii lader iegh det
 nw fare Tertus O Iherusalem Her neffnis staden for folled
 oc almwen som der i bode Vor herre straffede dem saar de i
 hiel sloge . husfruge och korrff fesse de gode hellige mend som
 han dem sende ath dem vnderuise och lære stulde den hellige
 tro oc sagde han Jeg vilde kommed dig tit och offte vnder
 den alsommectigste gudz lydhelse oc vilge at du stulle tient
 hannum Men du vilde icke . her paa sagde han dem en effter-
 ligning Om en hone som er mer omhyggelig at opfode oc
 beware syne kyllinge en nogen anden full Som Sanctus
 Ambrosius scriffuer at naar hwn fornemmer at nogen er
 sywg aff henniss vnge da bliffuer hwn syng met aff ret med-
 liding Och hwn voget sit liff for dem oc tager dem vnder
 sine vinge oc bestermer dem naar hwn seer nogen glente som
 dem vil bort tage Saa wor oc vor herre ydelig oc welwillig
 til ath ville frelse Jøderne oc komme dem vnder gudz faderff
 vilge til den hellige tro oc lade sit liff for deriff skyld ath
 glenten som er dieffuelen en stulle bort taget dem Tertus
 Et noluit Men du forsmade migh mine bud ord och discipel
 Thii sagde han dem den store heffn som stulle komme offuer
 dem At staden oc tempelen stulle neder slaff oc bliffue ode
 Saa stede det oc effter vor herriff død Den tid Citus oc
 Nespasianus de belagde dem saa suarlige at de ode deriff
 egne børn oc mange vtalige swlte i hiel oc sloge de staden

ved styliendiss sten fra sten Oc selde saa trediwge ioder for en penning emod ath de tilforn køpt hagde ihesum for xxx penninge Certus Dico vobis non me videbitis ammodo. Mor Certus herre sagde ydermere i skulle icke see mig effter myn død oc pine før iegh kommer til den strenge dom Da skulle de ioder som da leffue tende oc befinde at de besuegne vaare aff antecristen oc loffue och hedre mig sigendiss Uelsigned være dw som kommer i den alsommecliste gudz naffn

Om Sancte staffens verdighe naffn

Stephanns grece Latine dicitur corona

Enne verdighe hellighe martirff Sancte Staffens naffn hwess hogtiid den hellig kirke holder i dag vdleggiss oc vdtndess paa trende honde tungemaall Først paa grekesse oc daa ligness det ved i krone Thii han bar den første martir krone i hiemmerige fordi han wor den første som taalde død oc pine i det ny testamente for gudz naffn skyld Paa Ebraiske merker hanff naffn saa meget som eth exempell eller en effterligning Thii han gaff alle cristne menniste got exempel och god effterligning till ath leffue retferdelige dngdelige och formodelige oc at taale velwillige verdens modgong oc pine for gwdz naffn skyld Oc at de skulle bede got for deriss w venner Paa Latine ligness hanff naffn ved mandelighe tale thii han taledede mandelige och predickede och lerde obenbarlige mennistene gudz vilge oc budord huorlediss de rettelighe oc gudelige leffue skulde oc songe siden den ewige glede i hiemmerige effter døden

Sancte Staffens leffuid oc legende

Sancte Staffen vor i aff de syw messedeagne som vaare vdualde oc tilsatte aff Apostlene at sticke och bestille huad dem behoff giordiss Chi at den tiid vor herriff disciple bleffue mange til hobe da knærede oc murrede somme aff hedningene som om vende vaare til den chriselige tro mod ioderne som oc omwende vaare til troen Chi at

enferne oc vidwerne forfmaadiff i deriff daglige tieniffe Dete
 maa vnderftondiff i twende honde maade Forft at samme
 enler en waare til ftedde oc gore apoflene oc difciplene nogh
 tieniffe Eller ath de hagde for fwar twnge aff daglig vmage
 och arbende thi Apoflene hagde befaled dem at ftide huud
 fom behoff giordiff paa det at de kunde felffue deff ydermare
 haffue aarfage til at Predide oc lære andre gwdz vilge oc
 bud ord Den tiid Apoflene fornumme denne twedract oc
 Inwr fom vor i blant dem for viduerne hagde for megen
 tunge Da falledede de alle difciplene til hobe oc fagde Det er
 ide retferdigt eller tilbørligt at wi ftulle offuer giffue at
 predide oc lære andre gwdz ord Oc ftide mad oc øll oc andet
 fom gorff behoff til legemenß føde Thi at fielenß aandelige
 lerdom er bedre en legemenß føde Xader off fordi vduelge
 fhu fom opfullede ere met den helliandz naade oc vifdom
 Oc befale dem at ftide hwad behoff goriff Eller at de ere
 deriff forftondere fom faadant beftille ftulle dem til letftødelfe
 och hielp Och wii ville predide oc bede til gud det mefte
 wii twnde Diffe ord behagde alle vel och de famtydtede alle
 ath faa fte ftulle thii vdwalde Apoflene fhu aff vor herriff
 difcipl Aff hwille denne verdige herre Sancte Staffen vor
 den forfte Oc lagde Apoflene deriff hender paa deriff hofuit
 oc leefde offuer dem Sancte Staffen vor opfuld met den
 helliand oc gjorde vnderlige oc ftore Jertegen eblant folled
 thii finge Jøderne ftør awind till hannwm Och offuertendte
 hworlediff de kunde offuerwinde hannem i trende honde maade
 Forft met dnbe forffmaall Siden met falffe vidende oc faa
 met fwar pine oc død Der vor nogre aff Jøde tempelen fom
 fallediff libertiner de begynde forft at difputere mod hannwm
 om den hellige criftelige tro oc fette hannwm mange fware
 artidle och puncte faare Der wor och mange andre iøder
 aff atftillelighe land fom wor Alexandrien Cilicie oc Asia at
 trette oc kiffue mod hannwm met atftillelige trefte och ny
 fund mod den hellighe tro Men han offuer vand dem alle
 fommen met den helliandz naade och vifdom fom han vor
 opfuldet met Den tiid de kunde ide offuer vinde hannwm her

meth. da framledde de nogre falske vidende modh hannwm som gaffue hannwm fire haande sag først ath han skulle haffue bespotted gud och Moysen. deriff low oc deriff tempel Der han kom paa dommen Da saage de alle som der waare at hanff ansiet vor klart och skynnende som et engle ansiet Da spurde Jøde presternes hofding och dommere om det saa wor som samme vidende sagde mod hannum Da gjorde Sancte Staffen stellighe sin aarsage ath han ide det giort hagde oc sagde mod den første artidell Den alsommestste och eniste gud vere loffuit oc benedidet aff alle creatur nw oc til ewig tiid som er vddelig vsynlig oc herre oc longe offuer hiemmel oc iord och alt den ting som til er Med den anden artidel loffuede han Moysen Oc sagde aff de vnderlige Jertegen som han hagde giord i orken Oc ath han offte hagde talet met gud personlige oc hagde fordi brendene kerlighed till hannum Siden aarsagede han sig met trende hunde steel at han ide hagde fortaled deriff low først thii ath gud hagde giffuit dem den Siden for hanff skyld som lærde och vnderuise dem samme lou som vor Moises I tredie maade for samme low gaff dem som hende hwille oc fullommede den euige salighed Saa bewisde han samelediff at han ide fortaled hagde deriff tempell Thii det vor obenbared oc budet aff gud i en aandelig sywn at det bygghiff skulle Siden hagde moises det fullommed gud till ere Aw de formercke at de ide kunde offuer vinde hannem i disse maade da offuer lagde de huerlediff de kunde pine hannem til døde Den tiidh Sancte Staffen dette fornam da ville han fullomme gudz bud ord Och vnderwise och lære dem deriff sielf salighed Chi straffede han dem met broderlig kerlighed at de skulle offuer giffuit oc vdsuwt den had oc awind som de hagde i deriff hierter oc hw Oc sagde hworlediff deriff forfedre hagde stonet mod Profeterneff och andre hellige menff lerdom som de hagde spaat oc sagt aff wor herriff tilkommelse oc forsmaad den helliandz naade oc stonet emod gudz lerdom Och siden slaget dem i hiell Saa gore i nw och i ville ide høre gudz budord eller leffue effter dem i stonde emod den helliandz

naade oc gudz visdom Oc i ville i hiel sla oc dræbe dem som eder ville lære den rette ven til den ewige salighed De vaare saa forblindede i deriff forbandede ondskaff ath de engelediff ville offuergiffue samme awind som de hagde till hannwm Men de bleffue mer hadflere och vrede paa hannwm Och bede deriff tender til hobe och gnidslede. met dem til tegen ath de ville heffne dem paa hanß. trop meth swar pine Thii sagde Sancte Staffen Jeg seer gwdz søn i Hiemmerige stondendiff hofß gwdh faderß hogre hond som er redeben til at hielpe och frelse migh Och ath fordome myne w venner En dog ath han hagde nw sagt dem ath de rædiss stulle gwdz heffn och vrede det halp alligewell inthet Thii sagde han igen Jegh seer hiemlene obne och gwdz søn i hanß stat och maiestat hofß gwd faderß hogre hend Saa ropte de oc stræalede ath de en høre stulle hwad hand sagde Och der meth grebe de hannwm och lidden aff staden ath de ville stene hannwm der i hiell De falske vidende som effter isde lowen stulle kaste de første stene paa hannwm de lagde deriff tiortle oc taaber aff dem at de stulle deß bedre twnde kaste oc Sancte Ponild som paa den tiid kallediff sauluff han tog alle deriff kleder vare som kaste til hannwm Saa fald Sancte Staffen paa Inæ oc ropte op i hiemmelten oc sagde O herre ihesu criste anamme min siel och forlad dem deriff synderß thii ath de ide wide huad de gore oc der med døde hand oc vor herre anammede hanß siel Dette stede det samme aar vor herre for til hiemmelß den tredie dag i hestmaaned Sanctus gamaliel Jordede hannwm fiden i sin Ager oc Sanctus Nicodemus halp hannwm der til oc de græde baade ganste suarlige offuer hannwm

Iertegen som Sancte Staffen hassuer giort.

Sanctus Augustinus scriffuer at sancte Staffen giorde manghe vnderlighe Iertegen han oprenßde ser mennisse aff døde Han giorde oc mange helbrede aff atskyllige sywgdomme och andre vnderlige iertegen som han giorde i saa maade Ath de blomster som waare strødde paa Sancte

Staffenß Altere oc bleffue siden lagde paa fwyge menniffe da bleffue de laeffe och funde De klæder fom laage paa hanß altere oc lagdiff siden paa mange fwyge menniffe de finge ftrar bod der aff Sanctus Augustinus in libro rrii de ciuitate ^{augustinus} dei scriffuer At de blomfter fom hagde ligget paa hanß ^{de ciui. dei} altere waare siden lagde paa en blind quindeß ogen oc hun ^{libro rrii.} fit ftrar fin fwygn igen Han figer oc i samme bog At en mechtig rig mand fom vor vtriffen oc engelediff ville anamme troen han bleff fwarlige fwyg Saa gil hanß fuoger hannum w widerligt i sancti Staffenß kirke och tog aff de blomfter fom laa paa hanß altere oc lagde dem hemmelige vnder den fwygiff hoffuit Den tiid han hagde foffuit liden fwynd paa dem Da vognede han op oc ropte oc fagde taller mig Bifpen De fuarede hannum ath han vor ide i byen Saa lod han hente en preft aff huillen han ftrar anammede dob oc criften-dom Siden fagde han altiit faa lenge han leffuede O herre ihesu crifte anamme myn fiel En dog at han ide viffe at fante ftaffen fagde faa i fyt yderfte Men han fid det gode mwnd-hoff aff de rofen fom vor lagde vnder hanß hoffuit hannum w widerligt

Et andet Tertegen Om foreldreff bander.

Sanctus Augustinus scriffuer in libro rrii de ciui. dei At der vor en mectigh rich frwe hwæff hoffbonde doth wor Hun hagde r born leffuendiff effter hannum fwy drenghe och iii Jomfrwer En gong hagde de fwarlige ffortornedh henne Thii gaff hwn forbannelfe offuer dem Strar fom der oc gudz heffn oc vrede offuer dem oc de finge ftrar en grwm oc fwar fwyge Thii at de alle finge den bewende oc felwende ffoot At deriff lemmer altiit roffediff en emod den anden Thii waare de alle ganffe fforgende oc bedroffuede oc bluediff och flamediff ved at deriff venner ffwille fe faadan heffn oc w fwy paa dem Thii ginge de bort i andre land fom ingen dem kende oc fwyldiff och fwyreddiff om verden Twor de lemme da waare de fforfmaade Men te aff dem en

dreng som hed paulus och en Jomfru hed palladia De komme til en stad hed Byponia der sagde de Sancto Augustino som der vor Biscop Huorledess de finge samme syngdom och det vor femten dage for paaſte Thi raadde han dem at de ſtulle inderlige ſij til ſancte ſtaffen met deriſſ gudelige bøner huilket de oc gjorde paaſte dag ſom wor meget folkt i kirken da gik denne Paulus for Sancte Staffenss altere i hanſſ cappel oc ſald ydmuigelige paa knæ oc bad inderlige till hannum met eth ſtadigt hob oc tro at han ſtulle fornerſſue hannum ſin helbrede igen aff gud ſaa ſtod han op igen karſt oc ſwund Siden ledde de hannum til biſpen Ath han ſtulle ſee det ſtore Jertegen oc naade ſom hannum wor giort Thii lod biſpen alt dette beſcriffue och predide det om anden dagen for alt folket oc almmen Oc hanſſ ſøſter vor der i blant ſom ſtalff oc benede at alle der for gruede Da hwn dette hørde gid hwn ind i Sancte Staffenss Cappel for hanſſ altere at bede ſine bøner oc ſoffuede der den tiid hwn op veguede da wor hwn karſt och ſwund ſaa lidde de hende oc i blant almmen oc kyndede obenbarlige begge diſſe ſtore Jertegen Saa loffuede de alle gwdh ſom da der till ſtede waare for den ſtore naade han gjorde met ſyndige menniſſe for Sancti Staffenss bøn ſkyld.

Et andet Jertegen

Augustinus ſcriffuer i forneſſnde bog Ath en qwinde hed Patronia Hwn hagde en ganſte ſuar ſyngdom i lang tiidh Och forde der till mange raad men det kunde inthet hielpo hende Thii raadde hwn hemmelige meth en iøde om han kunde ingen raad ſige hende der til Han ſagde Iw och ſit hende en ring ſom ſad i ſten vdi oc bad ath hwn den bere ſtulle neſt ſin bare krop paa en ſnor thi ſamme ſten hagde ſerdeliſſ traſt med ſaadan ſyngdom Hwn bar hannum i lang tiid men det hialp henne inthet Thii git hwn til Sancti Staffenss kirke Oc bad der ſine gudelige

bøner flodendiss paa sine knæ at han henne forwerffue ville
sin helbrede igen aff gwd Der hwn opstod da wor hwn tarst
oc swnd oc samme ring fald ned paa iorden hell oc holden
Oc snoren som han sad paa bleff sidendiss om henniss lif
igen w opløst som hwn hende bwndet hagde Thi loffuede
hwn inderlige och takede gud oc Her Sancte Staffen for
syn helbrede oc denne store naade.

Sancti Hansis apostelss oc euangelistess dag.

Euange . iohannis [xx]i . ca.

Spirit iesus petro.

Ancte hanff apostel oc ewangeliste scriffuer dette
ewangelium som læss i dag i sit xxi capittell
Och lyder det mesten delen om hannem self
alligewel ath han ide wilde vdrønde sit naffn

SOr herre sagde till Sancte Peder følg mig effter Sancte
Peder vende sig om oc saa den discipel komme effter
som ihesus elste besynderlige som lagde sit hoffsuit i hanff
stød den tiidh han od sig nadwere met apostlene oc sagde
herre hwo er den som digh forraade skal Siden saa han
denne discipel komme nerner da sagde han til Ihesum hwad
endeligt skal han fonge Nor herre suarede Som han er nu
saa vil ieg at han bliffue skal til ieg kommer selffuer igen
Huad ligger dig der mact paa følg mig men Disse ord be-
gynntess fast at sprediss i blant de andre apostle oc discipeler
at denne discipel skulle ide dø Dog sagde wor herre ide ath
han en skulle dø Men saa . Jeg vil at han skal bliffue saa
leng Ieg kommer igen Dette er den discipel som bar videndiss
byrd om gud och screff mange vnderlighe artidde som han saa
Oc wi vide at hanff vidende er sant

Udtydningen her paa.

Al verdens flabere Ihesus cristus sagde till Sancte Peder.
Peder følg mig effter Det vor at Sancte Peder skulle
taale død oc pine paa i lørff for gudz naffn som vor herre

giorde for hanss skyld oc alle menniskess Oc at sancte peder ide frycte skulle for doden Men han skulle velwillige taale sin pene Certus. Conuersus petrus vidit discipulum Sancte Certus pæder vende sig om oc saa Sancte hanss Apostel oc euangeliste effter komme som lagde sit hoffuit i vor herriss skod sler torsdag afften der han od sin naduere met sine apostle Oc sagde herre hwo er den dig ferraade skall Der han kom nermere da sagde Sancte Peder Guad dod skal han lide Vor herre suarede huad kommer det dig ved folg mig effter etc. Sancte pæder vor lær ath sancte hanss thii spurde han och ville vide om han skulle och torss festiss eller hwad anden pine han lide skulle Certus. Sic eum volo manere. Mor herre Certus sagde Jeg vil at han skal saa bliffue saa lenge ieg kommer oc kalder hannem aff denne verden til den ewige ere och glæde som er i hiemmerige Som han ville saa sagt. Jeg vil ide ath han skal torss festis eller pineff till døde som dw skalt gøre oc andre myne disciple Men han skal leffue saa lenge til ieg kommer oc anammer hannum til den ewige salighed Certus Exiit sermo inter discipulos Apostlene oc Certus disciplene begynte siden at sige mellem dem selfue at sancte hanss skulle ide dø Thii ath met de ord wor herre sagde Jeg vil ath han skal saa bliffue forstode de at han skulle leffuit til domme dag till vor herre komme personlige igen ath dome leffuendiss oc døde Oc ville tage hannem till hiemmerigiss glæde met sig Certus Non moritur I det vor herre Certus sagde han skal ide dø Der mente han met at han ide skulle pineff i hiel som de andre apostle En dog at han altiid vor redebon til at ville lide pine oc dø for guh nassu skyld Her offuer scriffuer Enra ath han er sandelige død thii hanss siel er syra skyld ved hanss legeme Oc hwert menniske skall dø for waare foreldre Adam och ewe brøde guh bud som der scriffuiff ad hebreos nono cap. Statutum est omnibus hominibus semel ad hebreos mori Det er skided at alle menniske skulle en gong dø En ^{ca. nono} dog at han vor saaden i et ollar meth gloende olue da døde han ide paa den tiid Men den tiid han bleff meget gammel da tog wor herre hanss siel aff hanss legeme vden we saa

han fornam engen pine der aff denne naade stede hannum for han vor en klar oc ren iomfru paa legemenff vegne Tertus Hic est discipulus ille Nor herre sagde Dette er den discipel som skal bere videndiff byrd om mig paa det han saa oc hørde at ieg giorde Oc han screff de vnderlige artidle oc iertegen som ieg giorde baade aandelige oc legemelige Chi siger Sanctus Thomas at wii stulle alle tro hannum fullkommelighe.

Om Sancti Hansis naffn

Johannes Dette verdige sancti Hansiff naffn vdleggiff i fire honde maade Forst merker det gudz naade I anden maade Den som gudz naade er vdi Credie maade Den som giffuit er Fierde maade den som nogen gaffue er giffuen Her met merkliff fire store preuileger oc gaffuer som vor herre gaff Hannum serdelis Forst betede vor herre hannum den store kerlighed som han hagde til hannum i det at han elste hannum offuer alle andre apostle oc giorde hannum mange kerlighedz tegen mer en dem thii maa han tallis gudz naade Anden gaffue at vor herre vdualde hannum at han stulle bliffue en ren iomfru oc lyft i alle maade oc der met maa han sigess den som gudz naade er vdi Credie gaffue vor At vor herre lod hannem se mange lønlige ting om sin guddom oc obenbarede hannum huor lenge verden stulde stonde Thii maa han sigiff den som giffuit er Fierde maade besol vor herre hannum al eniste syn benedide moder paa det hellige kors Thii sigiff han den som nogen gaffue er giffuen Det vor en stor gaffue At vor herre gaff oc besol hannum sin keriste moder at han hende benare stulle Hans leffnid oc historie screff i biscop hed miletus forste gong oc siden i hed Isidorns som giorde henne fortere oc stedre

Sancte Hans Apostel oc Ewangelisten som vor herre elste serdeliff oc vdualde at han stulle bliffue en klar iomfru Efter pinget dag da Apostlene hagde songet den helliland

oc skulle stylyes at oc fare om fring i atfhyllige land oc rige oc predide och lere andre den hellige cristelighe tro Da for samme sancte hanff til eth landstæff kaldiff Asia och der bygde han mange kirker gud til loff oc ere Saa lod Domicianus kysere heute hannum oc lasten i eth allar fullt met gloende olye Men han stod op och gic der aff karst sundh aldeliff vffad i alle maade Den tiidh kyseren fornam ath han ide offuer giffue vilde at predide for denne pine styld Da bad han fore hannem paa en vds som hed Pathmos ad han der skulle sulted i hieff Oc der screff Sancte Hanff en bog som kallis Apocalyps Det samme aar bleff forscreffne kysere i hiel slagen aff almwen for den store vnilhed vffel oc vbarmhertighed som han hagde giort dem Chii bleff Sancte Hanff hent aff samme vds met stor ære oc verdighed oc forð til ephesus det vor till i stad som saa kalliff der gic al almwen emed hannum oc toge hannum ind met stor verdighed Oc sagde Hefigned vere du som kommer i den alsommectighe gudz naffu

Et Tertegen om en død qvinde

In tiid Sancte hanff kom ind i staden Da baare de en død qvinde mod hannum som hed Drusiana . som tilforn meget elste Sancte Hanff for hanff store hellighedz styld Hennis foreldre oc børn sagde til hannum O verdighe gudz apostel see wii bere dig nu din tienerinde Drusianam som altiid leffde effter din lerdom och fødte off alle Hwn inthet andet begerede paa sit nderste en at hwn motte seet dig for hwn døde Nu est dw kommen oc hwn sit dit ansiet ide at see Saa bød Sancte hanff at de neder sette skulle ligbaaren Oc løse iorde klædet aff henne Siden sagde han Drusiana Ihesus cristus min herre oc gud han opregse dig Stat op oc gac hiem i dit huss oc red mad til mig hwn stod strar op oc gjorde som han hende befaled hagde

Et iertegen om verdensff rigdom.

Alden dagen effter Sancte hanff vor kommen i for-
 screffne stad Da vor der ind Mectig naturlig mester
 i boglige konster som hed Craton han lod samble al
 almuen aff staden til hobe paa markedet at han dem lere
 ville at forsmaa verden oc heunniff rigdom han hagde to
 mechtige rige drenge hoeff sig som vaare brødre Vnille som
 solt hagde alt deriff goh oc enedom effter hanff raad oc lopt
 der faare ii dyrebar stene Som de sonder sloge for all almuen
 at hwer man se stulle at de inthet actede verdensff rigdom
 I det gik Sancte hanff der fram vforwandiff Oc horde dette
 saa kallede han samme Mester til sig oc straffede hannum her
 faare Thii han hagde giort det mere for verdensff priff oc
 loff en faare han ville forsmaa verden Oc sagde ydermere
 Vilt du haffue hiemmerigiff rige Da gor som vor herre selff
 lerde Gad och selg alt det du haffuer oc giff det fattige
 folk Da Suarede samme Craton Er din gwd saa god mestere
 som du siger Da lad hannum gore disse dyrebar stene hele
 igen Oc selg dem saa for penninge oc giff dem fattige i
 hanff ere ligerniff som ieg lod sla dem sonder for verdensff
 ere Saa tog Sancte hanff Alle stide oc smwler til hobe aff
 samme stene i syn hand Oc bad til gud saa bleffue de strar
 hele igen Saa trede samme Craton oc baade drengene strar
 paa gud oc solde samme dyrebar stene oc gaffue fattige sold
 penninge i gudz ere

Et andet Iertegen om verdensff rigdom

Er vor oc to andre Mectige rige drenge som toge
 effterligning aff disse oc solde alt deriff goh oc gaffue
 det fattighe sold och fulde siden sancte hanff oc vaare
 hanff disciple En dag saage de somme vdi kostelige klæder
 som dem hagde tient Och de hagde selffue stemme oc reffne
 klæder Da bleffue de bedroffuede oc angrede det de giort
 hagde Da merdte Sancte Hanff at de sergede oc spurde dem

for hwad sag det waar De sagde at dem angrede at de deriff
 goh saa forset hagde Thii bad han dem gonge till stranden
 oc hente hannwm siider och stene aff strand bredden Strar
 han dem sit vende han dem till guld oc dyrebar stene Oc
 bad de stalle lade det proffue De ginge fra en guldsmed oc
 till en anden syw dage om fring Och lode det forsøge Siden
 komme de igen oc sagde at alle guldsmede sagde at de aldrig
 hagde seet bedre guld eller dyrebare oc edeligere stene en
 de vaare Han sagde gonger bort oc igenløser ederss goh solff
 oc eyedom som i solde Chi ati hassue forlast den ewige løn
 som i skulle haft i hiemmerige Verer nw rige her i verden
 Oc fattige siden i døs till ewig tiid Hassuer nw verdenss
 glæde och vellost men i lessue Och siden ewig we och bedrøuelse
 effter døden

Et Tertege om rigdom

SOm sancte hanss predicatede oc sagde saa aff verdenss
 rigdom oc forfengelighed Saa kom der nogre berendiss
 met en død vng mand som hagde da vered giffi i
 tredinge dage tilforn Hanss moder oc venner de fulde for
 sancti hانسis føder oc baade met grændende thaare at han
 vilde oprense hannwm i Ihesu cristis nassu som han gjorde
 drufianam sin verdinne Sancte hanss han græd oc bad sine
 gudelige bøner til gud oc opregssde hannwm Saa bød han
 hannwm at sige forscressne hanss discipel Hwad ewig ære oc
 glæde de forlast hagde i hiemmerige Oc hwad ewig ve oc
 drøffuelse som reddiss til dem i helssuede Da sagde Han til
 dem O i arme vssle oc fortwilede mennisse ieg saa ederss
 engle bitterlighe græde och diefflene aldermest glædiss och lee
 der i kopte ederss goh igen I hassue forlast det alder clariste
 hiemmerigiss palah som besat er met stynnende dyrebar stene
 i huillet som er alder størst løst glæde oc ewindeligh ere oc
 verdighed Oc ederss sede oc bolig er bered i helwediss pine
 met otte honde plauer oc pincer Som er det Enige mørk
 Grumme oc forgiffelige orme som eder bide oc slide stalle

Gloende swøber oc lymer meth hwille i hustrugiff stulle Alder snarist ild oc suogelss lwe Alder bitterste twold oc frost effter heden Alder grummesse oc stemmest dieffless anfiste i huille i stulle daglige spegle eder vdi Ewig flam oc stendsell som i der stulle hassue for ederss synder . Oc saa Den ewindelige graad som aldrig fonger ende Chii fulde samme discipel ned paa iorden til Sancti Hansis søder oc begerede naade oc mistund aff hannum Han sagde til dem gører plict oc bod i rrr dage oc beder til gud inderlige At samme stider oc stene som i hente fra stranden oc ieg omwende til guld oc dyrebar stene for eder ad de mwe omwendiss i den stidelse som de ware der i dem først hente Den tiidh det vor stiet da bad han dem bere dem diid som de hagde taget dem hwilled de oc gjorde och bleffue siden opfulde met gudz naade oc kerlighed och døde der i salige och singe hiemerigiff rige

Et andet Ierlegen

En tiidh Sancte hanff hagde predicked offuer alt Affie land daa begynte de som tiente oc dyrkede aff gude twedractighed blant folked Oc droge sancte Hanff til en Affgudindest tempel som hed Diana oc ville nød hannum til at offred til hende Da sette han dem tw villor faare At de stulle bede til dianam at vor herriss tempel motte neder falde Oc da ville han bede til henne Eller han ville bede til gud at henniss tempel stulle falde neder oc da stulle de bede til vor herre . de samtydte det oc ginge alle aff tempelen strar han bad til gud saa fald heunniss tempel ned i grwnd oc sloff alt i stide oc hendiss billede alder smest Aristodemus som biscop vor i aff guderneff tempel han begynte her faare stor twedract i blant almwen ath den ene part vilde sla den anden i hiel Da sagde Sancte Hanff Swad ydermere ierlegen est dw begere[n]diss at ieg gøre skal Han swarede villt dw dride den forgiffst oc eder som ieg dig giffuer Oc leffuer dw siden oc bliffuer vffad da vil ieg tro paa din gud Sancte Hanff sagde ia Han sagde ieg vil lade dig se at andre ds strar de

dride samme forgifft At dw der faare frycte stalt Sa bad han to songer løff Aff borgmesteren i staden som halff hwggiff stulde dem gaff han aff samme forgifft och de styrte strar ned døde Siden tog Sancte hanff samme staal oc gjorde der forss vdoeffuer oc drad henne vd oc bleff vffad Chii begynte alle som der tilstede vaare at loffue gud Men Aristodemus sagde mig twil en nw vilt dw opregse igen disse to som døde aff denne forgifft da vil iegh visselighe tro paa din gud Saa sid Sancte Hanff hannem sin tiertel Han sagde hwad stalt ieg met din tiertel Sancte Hanff suarede At dw stalt stemme dig for din vantro oc gonge din vey Han sagde Ment dw at din tiertel kand omwende mig Sancte hanff sagde Gad oc leg hannum paa de døde Oc sig Mor herriff Apostel sende mig til ether oc bad ati skulle opstonde igen i ihesu cristi naffn Strar han dette hagde gjort singhe de baade liffigen Saa døyte Sancte Hanff samme bisp och borgmestere meth alle dereff tienere och vnderfotte och de bleffue stadige i troen oc bygde siden i kirke i hanff ere

Et Tertegen om en røffuere han omwende

Sancte Clemend scriffuer At Sancte hanff omwende en deylik sterck vng karll til den hellighe tro Hogenstund der effter skulle han fare anderstedz sit verff Chii besol han en biscop samme vng karl saa lenge han tomme till bage igen Sæye stund der effter gaff samme karl sig fra bispen til en hob obenbare røffuere oc bleff deriff formand oc capteyn Der Sancte Hanff kom til bage igen traffde han samme karl aff bispen Han swarede. paa hanff sielff vegne da er han død Chii han er høffuikmand paa det bierg oc stow for de røffuere der ligge Da gred Sancte Hanff oc dro sig i sit haar oc reff sine kleder sonder oc sagde A hwor ilde togst dw hannum vare Ath han siel stalt bliffue saa stammelige fortabet Saa bad han stide sig en heft oc red til samme bierg oc en reddiff for lifuis fare Der samme røffuere hannum saa sprand han paa sin heft oc

vilde vnd rent for stor blyscel skyld Sancte hanff rende effter aff al sin mact oc ropte effter hannum sigendiff Hære son hwi flyr du for mig gamble mand som hafuer huerken voben eller verge Rædiss inthet thi ieg vil gøre gud regenstæff for din siel Oc ieg er redebon at dø for dig Eigniss som vor herre døde for voss alle Kom igen Kom igen Hære son thii gud sende mig effter dig Der han dette hørde kom han till bage igen oc græd oc sørgede ganste bestelige At han sin gud saa fortørned hagede Sancte hanff fald ned for hanff føder oc løste hanff hond Eigniss som han fuldkommed hagede alder strengeste plict oc bed Saa fastede Sancte Hanff oc bad for hannum till gud at han forlod hannem sine synder Siden vider han hannum til en biscop

Om hanff alderdom

 En tiid Sancte Hanff vor saa gammel som Sanctus Jeronimus scriffuer ath han en kunde self gonghe till kirke uden hanff disciple hannum ledde Och han gad ide meget taled Dag sagde han saa tiit som han huilde sig paa vegn (Hære sonner elster hver andre) Om siger forvndrede dem alle at han altiit sagde disse ord Thii spurde de hannem ath hwi han altiit sagde disse ord Han suarede Forði at gud dem bod Och alle gudz budord holdiff i dette ene Sanctus Helimandus scriffuer Ath naar Sancte Hanff stulle scriffue nogeth euangelium Da bad han almmen faste och bede at han dem verdelige oc rettelige scriffue motte Hellige mend scriffue oc ath Sancte hanff hagede opledet sig en hemmelig sted i huillen han plegde at dicte oc scriffue hellige ewangelia oc anden god lerdom Oc at han hagede foruerffuit aff gud met sine bøner at der en komme stulde swar storm regn eller snee som hannum behindre twnde i sine aandelige tander oc dybe bestuelfer Oc mene oc somme at samme elemente gøre en nu samme sted reuerentz oc ære for han skyld

Om Sancti Hansis endeligt

En tiid Sancte hanff vor halff femte syuff tywe och ir aar gammild. Som Isidorus scriffuer ath det vor synw oc tryfsinff tyne aar effter vor herriff pinelse Da ebenbarede vor herre sig for hannum met sine Apostler oc discipler oc sagde. Here ven kom nw til mig Thii det er nw tiid at du anamme stalt den ewindelige hiemmerigiff glæde oc gesebud met mig oc dine met brødre Sancte Hanff sted op oc beginde ath gonge Her herre sagde paa søndag stalt du komme till mig Søndagen der nest kom al almwen i en kirke som de hagde bygd hannem til ære Oc der predickede han och lærde dem fra forste hønffe gal om naten at de stulle vere stadige i den hellige cristelige tro oc strengelige holde gudz bud ordh Saa lod han kaste en fire tant graff hof altered oc bere al iorden aff kirken siden git han ned i hende Oc holt sine hender vdi kors wiff oc sagde O alsommestike Herre Ihesu criste see Jeg kommer nw til dyn ewindelige glæde oc gesebud som du hassuer budet mig til och tader och loffuer dig ath du ville verdiss at byude mig der til For di du viste at ieg begerede digh aff alt mith hierte Der han saa hagde bedet da kom der saa stort styn offuer hannem at engen hannem se kunde Den tiid samme styn bort fared vor da funde de samme graff fuld meth engle brød Builled all stedffe siden och en nw paa denne dag op vorer i samme graff Eigeruiff som smaa sand op flyder i eth kilde spring

Et Tertegen effter Hanff død

Sanctus Edmundus som vor longe i england han pleyde at giffue alle almisse som baade hannem i sancte Hansis naffn En gong kom der i pillegrim til hannum. som huerden hanff Canceler eller cammer swend til stede vaare Oc bad hannem i sancti hansis naffn om almisse Han hagde inthet hof sig som hand hannem giffue

kunde thi gaff han hannem i dyrebar guld ring Moger fund
der effter vor en Middere aff england vdi et andet rige
Der kom samme pillegrim til hannem oc sagde For din longe
denne ring oc sig At han sende hannem den i hwess naffu
han gaff hannem for bort Her aff mercthe longen at det
wor Sancte hanss selff som han forre gaff samme ring i
hanss naffu oc are

De uskyldige børns dag

Euan. mat. ii.

Angelus domini apparuit in somnis iosep

Eften som læsts i dag i den hellige kirke Den scriffuer den hellige ewangelista Sanctus mathews i sit andet capittel Oc lyder hwn saa paa wart maall

Udz engild obenbarede sig for iosep som han soff Oc sagde til hannem Stat op oc tag barned och moderen med oc fly till Egipten oc bliff der saa lenge ieg siger dig til Det meer snarlige at kong herodeff lader lede effter barned oc vil sla det i hiel Iosep stod strax op oc tog barned oc moderen oc rymde strax om naten til egipten Oc bleff der saa lenge til Herodeff wor død Dette stede ath de ord fullkommess skulde som profeten Oseas tilforn aff gud Oseas faderff mund spaaet hagde saa lyndendiff Jeg kallede min søn aff egipten igen Den tiid kong herodeff saa at de hellige iii konger en komme til bage igen til hannum som de hannem loffuit hagde Da tendte han at han vor beswegen Thii bleff han gandske vred oc hastig Och vdsende sine swene oc tienere och lod i hiel sla oc myrde alle børn som vor i betlehem oc der omkring som vaare ii aar gamle och der forneden Da bleff den Profecia fullkommed som Jeremias spaaede saa sigendiff Jeremias Der hørdiff en yndelig grædelig røst i hiemmelen Rachel begræd sine børn och hwn kunde ide hwgswaleff thii ath de waare ide leffuendiff Saa lyder lesten i sig selff

Betydningen her paa

Sanctus Mathews scriffuer i dette samme andre sit Capittel for han begynder denne lest Ath den tiidh de hellige

tre konger havde songet athvarelse oc bebudelse aff engelen i
 søffne siden de havde offred till wor herre i betlehem ath de
 skulle faare hiem igen till deriff landh en anden vey oc ide
 til kong herodem Da sagde Engelen siden til Iosep som han
 soff Stat op oc far til Egipten met barned oc moderen Der
 offuer scriffuer **Nicolaus** de lyra At vor herre saa Herodiff
 de lyra Onde tande oc mening at han myrde oc dræbe ville alle børn
 Chi befel han engelen at sige Iosep at han fly skulde til
 egipten huilfed han oc gjorde oc bleff der i syu aar til herodeff
 vor død Som Oseas profete for spaade at ste skulde **Certus** Cunc
 Oseas herodes videns quoniam illusus esset Den tid herodeff fornam
 at de hellige tre konger ide kommu til bage igen til hannum
 Da bleff han hastig oc vred Chi han befræctede at det barn
 som de offrede till skulle bliffue mectigere en han vor oc
 driffue hannem aff rigeth Han havde oc spurt at den retferdighe
 man Simeon havde spaad om samme barn Ahaars dag der
 det vor offred i templen oc omstaaret At det skulle frelse all
 verden han havde oc hørt at Anna profetissa havde spaad mectig
 ting om samme barn som der stonder screffuet **Luce** secundo ca.
 Chi vdsende han sine swene oc lod i hiel sla alle swen børn
 som waare ii aar gamble oc der for neden Det er alle som
 vore i nat gamble . **Certus** Nor in rama Der samme børn
 saa slogiff i hiel da hordiff deriff yndelig reb oc strig Oc
 deriff moderff beste graad ve oc drouelse op i hiemmelen for
 dette græselige vbarmhertelige oc grumme mord som han lod
 gøre med disse vskyldige oc menløse børn Nu blef den profecie
 fullkommen som **Jeremias** screff i sit rrii capittel (**Certus**
 rrii ca. Machel plorans filios suos) Met dette ord Machel vnderstondiff
 betlehem Chi at Machel Jacobs hustru vor iordet der som screffuit
 stonder **Genesis** rvi ca . Sordi merliff nw met samme ord at
 rvi ca. alle qwinder i betlehem som møste deriff børn saa yndelige
 de græde bestelige oc sorgede suarlige saa ingen kunde hug-
 suale dem (**Certus** Quia non sunt . Lyra) Chi at deriff børn ere
 ide lessuendiff men vmildelige myrde for deriff øgen Mette
 nogen spørge Huor faare quinderne græde mer en mendene
 Chi at moderen er altiid mere yndfommelige offuer barned

en faderen oc det er for trende honde sag Først for barned haffuer mer aff moderen paa legemenss vegne en aff faderen Anden sag er for moderen haffuer mere vmage oc arbejnde at op føde barned en faderen thi elster hun det mer oc det som man haffuer stor vmage faare det elster man mest Credie sag er for moderen er vissere paa at det er henniss barn en faderen Men faderen kan twile der paa thii elster han det minde Som Aristoteles scriffuer *iiii ethicorum* *Matres enim plus diligunt filios quam patres*

Mange sla nu deriss børn i hiel

Mange foreldre sla en nu selffue deriss børn i hiel baade legemellige oc aandelige som kong herodes lod sla disse vskyldige børn i hiel oc det ster vdi ser honde maade Første maade Maar nogre mennisse mand eller qwinde forlemme noget foster met vrter driad eller anden konst som vndfanget er i moderss lifff da gøre de i swart mordh for gwdh i hiemmerige Oc der meth fordome deriss siele uden de gøre suar plicht och bodh der faare for de ds Thii ath samme deriss foster forlastiss der vdoeffner baade till lifff och siel **O** hwær græselig oc grum synd det er for gud at forlaste nogen siel Thii at Sanctus Bernardus siger. *Totus mundus in precium* Bernardus vnus anime estimari non potest En siel er saa edelig oc dyrebær At hwn en ligniss land ved all verden Maare det mweligt at nogen selge kunde huer den stad slot by stow mard oc alt andet som er i verden baade guld oc sølff Da kunde han ide der met betale i siel Sanctus Augustinus Augustinus scriffuer her om oc siger *Maius damnum est in amissione vnus anime quam mille corporum* Der er mere skade ath en siell forfariss en twinde mennissess kroppe Thii bør hwert qwindfolt som meth foster er merkelighe vel forware det dyrebær liggende sø som hwn ber i sit lifff At hwn en bliffuer aarsage til at det forfariss Oc skal alle dannemen erlige oc kerlige leffue met deriss huffruer Maar deriss ting- er saa fat. Oc en sla stede eller drawe dem. eller fortørne dem i naagen maade

Men formerde de at de fonge løfte til nogen mad som de selfue ville æde da bør dem tage den fra deriff egen mwnd oc giffue deriff hustruere for det foster skyld som de ere met **O**c bør alle menniste da at were dem tiensst actelige Tugendiff exempell oc effterligning aff Jomfru maria som tiende sancte elizabet vdi iii maanede men det wor saa fat met hende **H**er emod gøre mange offuer giffue oc vtilde mænd som sla oc drage **O**c træde vnder føder deriff fattige hustruere **O**ch der offuer forlæste deriff foster Miste de eller betende vilde den bitter pine de der for fonge skulle i helwediff pine de lode det vel Desligest her emod haffue och mange quinder stor w reth Som her paa drifter **O**c der vdoffuer forlorne deriff hofbunder Det skulde de engelediff gøre **C**hi gud haffuer bwdet at de skulle leffue til hobe i kerlighed De kerlinger oc troid koner synde oc suarlige . som met konst eller andet fly det saa at piger oc quinder en bliffue kunde singlige en dog at de forsee dem ofte **H**uilled mange vel lode om de en driftede her paa De piger oc quinder synde oc ganste suarlige mod gud som deriff arme foster selfue myrde at de en skulle bliffue berøffte eller forfmaade aff deriff for eldre och venner Men det waare fast bedre ath lide en søge blyfel her i verden **E**n den ewige fordomelse i den anden verden **H**uerlediff ville de både mod gud at de saa stammelige forlæste den dyrebar siel som en lobiff kunde for al verden **O** **H**wille fortwilede menniste maa det være **O** huor forblindede ere de aff dieffuelen som saa vtildelige ville dølye deriff synd oc stam met deriff vstyllige børnff død . **E**th vstelligt dnyr gjorde det ide mod sit foster eller vnge

Di Anden maade sla foreldre deriff børn aandelighe i hiel **M**aar de ener maade elste deriff børn Motte nogen siige stalt ieg ide elste mit barn her suariff til **J**w thi det er naturligt . men dog til maade **O**c ide offuer gud **C**hi der er mange som mere elste deriff børn en gud oc haffue mer løst och begering til at se dem en gud i hiemmerige saadanne elste dem offuer gud oc gøre der met dem til deriff gud som

sanctus August. scriffuer Hoc ab homine colitur quod præ ce-Augustinus
teriff diligatur Thet dyrdiff aff menniffen for i gud som man
meft elfter Chi tager vor herre mangel tiidh faadanne børn
fra deriff foreldre Ath de ffulle omwende deriff hierter igen
oc elfte hannem offner all ting Och dette er fagen ath børn
fom ere deglige floger oc fornymffige dō fvarlighe For deriff
foreldre elfte dem formeget met kreffmæde i mad oc kofelige
fleder Oc idelige tende dag oc nat huorlediff de fkunde drage
gokh och rigdom til hobe til dem ath de fkunde bliffue rige oc
flore herrer borgmeffter oc raadmen och fonge rige giffter
maall Fkunde de men ftrabe gokh till hobe de wrde en helder
det er retferdigt eller en Eller om gifftermaalene maa fle
lofflighe eller en De haffue faa flor omhygge for dem ferdeliff
om hellige dage for de fonge prydēt deriff haar och fleder
oc fommet dem til kirke at de glemme den tieniffe oc lefning
fom de for dem felffue ffulde offre gud i hiemmerige Her
om figer sanctus mathews i fit 1 capittel Qui amat filium Matthe.
fuum vel filiam super me non est me dignus Two fom elfter 1 ca.
fin fōn eller daather offner mig. han er icke verdig till ath
aanamme migh.

Di tredie maade Sla foreldre deriff børn aandelighe i
hjel Maar de lære dem onde feder At hofferde dem Ath
krufe deriff haar eller. Ath fmørge deriff anfiet at de ffulle
finne oc fyneff deglige At danke At dride dem drudne At
quede loff actige vifer At bandiff At fwerge At tale loff
actige oc ubequemme ord Diffe foreldre fom deriff børn
faadant lære eller fælde at gøre Oc en refffe dem der faare
De bliffue delactige aff alle de fynder fom de bedriffue i
faadan maade faa lenge de leffue

Di Fierde maade Maar de icke refffe deriff børn forft de
brnde Chi ath dem bør at holde dem vnder fteellig affue
Oc en tilffede at de leffue effter deriff egen vilge Som der
fonder i kirkelouen Pater debet filios castigare non femp v. q. v. non
ofculari v. q. v. non ofculatur. Faderen fal refffe fit barn Oc icke ofculatur

altid lyffe det Naar børn brude en søge ting aff vanwittighed eller vfornymstighed Da stalle foreldre sagt modige straffe dem met ord Oc lære dem at de ide saa gøre en anden tiid Som Jomfru maria gjorde den tiid hwn hagde mist sin søn ihesum i templen paa tredie dag Da sagde hwn O søn hvad gjorde du off din fader oc ieg lette effter dig met stor sorg Men ere børn vhorige eller gøre skalkhed da bør foreldre ath

Pronerbio. riii. ca. reffse dem met riss Som der stonder Pronerbio. riii Moli puero subtrahere disciplinam Si enim percusseris virga non morietur Du skalt ide forlade at reffse dit barn naar det bryder Slar du det met i riss da dor det ide der aff Men du frelser hans siel der met fra den ewige fordomelse Och du songer stor verdshyd der faare aff gud For hwert slag nogen slar sit barn naar det haffuer rettelige brudet Songer han en krone faare i hiemmerigis rige Engen skal bande sit barn hwerten quinde eller mand Chi foreldress bander haffue stor mact Som her stonder strar faare vdi Sancti Staffens legende i det Andet Tertegen.

Di Fempte maade Naar de giffue deriss børn ond effter synn Chi at børn gerne effterfolge oc lære det som de se deriss foreldre gøre faare dem . huad helder det er ont eller got Se de at deriss foreldre gerne gonge til kirke . læse . faste . gøre mistundelige gerninger met fattige . tale sandhed . loffue gud . oc haffue god omgang met nabo . genbo . Oc deriss egne piger drenge oc tienere da gøre de och gerne saa naar de op vore Er det saa ath deriss foreldre lessue vretferdelige swerge bandess Bespaatte oc forsmaa deriss fattighe ieffn cristen Och lidet gonge til kirke och mindre tiene gwd da gøre de gerne och lige saa Sanctus Gregorius scriffuer in moralibus sigendiss Saa tiit er i styldig at dø Som han giffuer andre onde exempel ath lessue effter paa iorden

Siette maade Naar nogen Aagrer penninge eller løbslar vretferdige oc beswiger sin ieffn cristen der offuer ath hand met de penninge kand gøre sine børn rige Da styder

han eth helwediff stwd egennem dem for hwer saadan penning han lader dem effter sig Mange vide oc vel selfue at de haffue meget vretferdigt got oc penninge hoff dem som de vel motte igen giffue Men de ville helder fordomess met deriff børn en de ville at de skulle bliffue arffuelose Gwd bedre dem saa forblinde de ere at de mene at deriff børn skulle lade gore meghe gwdz tieniste for dem naar de døde ere De glemme dem ganste snarlighc och neppelige lade fige en messe effter dem

De vskyldige børnss legende

Denne konge Herodes som lod i heel sla disse hellige vskyldige børn Han anammede Jude land aff en kenser hed Augustus Han hagde Ser søner som kaldediff Antipater . Alexander . Aristobolus . Archelaus . Herodess Antipas och Philippus Twende aff disse sønner sende han till rom till studium som vor alexander och aristobolus Nogre aar der effter komme de hjem igen oc waare ganste vise oc kloge oc begynte ath trette met faderen om riget Thi bleff han dem vgunstig oc vilde sat den første sin søn til konge i riget effter sig som hed Antipater Der de twende icke fonge riget da gjorde de al deriff slit til ath de twende komme hannum aff dage der han det fornam da iegde han dem aff landet Saa fore de til kenseren at lære paa hannum Herodessuere komme de hellige iiii konger til Iherusalem oc spurde hwer han wor som fødder vor och skulle vere isde konge Der Herodess dette hørde bleff han fortørned oc behendig Oc fryctede at nogen skulle vere fød af ret konge sleet som skulle driffue hannem aff riget Thii bad han de hellige tre konger at de skulle giffue hannum bud eller komme selfue til hannem naar de hagde swundet hannem oc lod som han ville offred til hannum Men han ville slaget hannem i hiel de fore hjem i anden vey effter engelenff bebudelse Der han det fornam da mente han først ath dem hagde bluedz ved at komme til bage igen thii at sternen hagde geded dem oc de hagde icke

fundet den de lette effter Thii flotte han ide mere ath spørge
 effther samme barn Siden der effter sporde han de vnderlige
 tegen som hyrderne set hagde Iule nat paa hiemmelten Och
 det den retferdighe man Simeon sagde om hannem Ayaars
 dag oc det Anna Profetissa hagde spaat om hannum da
 reddiff han storlige oc formercthe vel at de hellige tre longer
 hagde gedet hannem saa offuer tencthe han huorlediff han
 ville lade i hiel sla alle swend born som waare i betlehem
 ath han der i blant skulle och for mordeff som skulle bliffue
 longe thi flyde Iosep effter engelenff bud met barned oc iomfru
 maria ind i egipten til en stat kallis Hermopolim oc der bleffue
 dhe i syw aar Der vor herre kom ind i samme land da fulde
 Esaias alle aff gude ned offuer alt landet ehwor de waare som Esaias
 Profete tilforn spaat hagde Der vor oc i træ i forneffnde stad
 Cassiodorus som Cassiodorus scriffuer som hagde stor krafft mod atskillige
 swiger Maar nogen bant aff fructen barden eller løffuene om
 sin halff da sit han bod aff sin swiger den tiid iomfru maria
 red fram for det met sit barn da bøde det sig ned til iorden
 oc belende sin gud oc skabere Den tiid kong Herodeff tracterede
 saa at lade sla disse born i hiel Da kom kensserenff stessning
 at han skulle komme for hannum at suare sine sønner Der han
 kom paa vegu til i stat het tarsis da spurde han at de hellige
 iii longe hagde kommed der offuer met deriff sib thii brende
 han dem alt sammen Der han kom for kensseren sit han saadan
 dom mod sine sønner at han motte sette effter sig til longe
 hwem han vilde oc at the skulle være hannem herige oc lydige
 i alle maade Da han kom til bage igen da wor han driffere
 en han vor tilforn for den stadfestelse han hagde fonged aff
 kensseren paa riget Thi vdsende han sine swene och lodh i hiel
 sla alle swend born i Betlehem och der om kring som waare
 ii aar gamble oc der for nedentil i nat gamble Dette
 stede i aar och iii dage effter wor herre wor fød Thii han
 vor lenge paa vegu till rom for han kom till baghe igen Han
 Macrobius stor heffu strar samme dag Som Macrobius scriffuer Thii
 hauff minste son som vor i betlehem at amess och fostress op
 han bleff oc slagen i hiel meth de andre O hwilled yndelig

frig oc rob for da op i hiemmel en aff de vstyldige børn
 O huad stor graad och forfuld røst de arme qvinder gaffue
 mod syen Nu bleff den Profecie fullkommen som Jeremias
 spade Ath de i betlehem skulle begrede deriff børn Herodess
 sit strax mere heffn Thii hannem vor sagt at hans sønner
 som han tilforn trette met ville ladet forgiffnit hannum Thii
 lod han sla dem i hiel En anden sin søn kaste han i fange
 torn thii han mente at han ville oc forgiffnit hannum Der
 Augustus kensere spurde at han hadde ladet slaget sine sønner
 i hiel Da sagde han ath han helder ville vere herodiff
 galt en hans søn thii isder æde icke flest eller swin Der
 Herodess vor lrr gammel tha bleff han suarlige swig aff tolle
 swige slab podaget oc hans indwol raadnede aff hannum
 Der han fornam at isderne vaare glade ath han skulle
 suarlige da da lod han fange alle de degliste unge drenge
 oc karle som vor i landet Oc sagde til syn søster Jeg ved
 ath alle ville glede dem naar ieg dør Thii bywder iegh dig
 at du lader i hiel sla alle desse unge mend som ieg haffuer
 fagne strax ieg dør at deriff venner offuer alt landet skulle
 nodiff til at begræde mig met dem huad helder de vilge eller
 en Han plegde gerne ath æde eble effter sit maaltid och
 stæle det self So tog han och nu i kniff och ville der meth
 swinged sig self i hiel Och lodh som han vilde stæled samme
 eble som han vor van Der han bar honden op och skulle
 slaget kniffen i hiertet paa sig self Da stod i hans frende
 hoff som bleff det war han slo handen aff at han icke racte
 hiertet men han bleff dog saar Saa kom der strax stort strig
 oc rob paa kongens fall at han vor død Der hans elste søn
 som sad i torned dette hørde da gleddiff han Oc loffuede
 torn gemmerne store gaffuer at de lode hannum vd Der
 faderen spwrde ath sønen vor vdh kommen och gleddiff ved
 hans død Da sørgede han der faare mer en for sin egen død
 Thii lod han strax sla hannem i hiel Memigius in originali
 super matheum Scriffuer at han stæd sig i hiel met i kniff
 han stælede i eble met Oc at hans søster Salome lod i hiel

fla alle de vnge drenge oc mend som fagne vaare som han hende forre befalet hagde.

Disse hellige vstyldige børns dag bør at holdiff hellig met stor høgtiidh for trende honde sag sthld Først for de 'waare de første martires som waare i hiet slagne for gudz naffn sthld Chi skal hwer vide at der er trende honde martirium til (som tallis maa lidelse oc pinelse) Det første er som fullkommess met vilge hw oc gerning Som det stede met sancte Staffen sancte Laurentz sancte cristoffer oc andre flere som veluillige tolde død for gudz naffn Det andet er som fullkommess met vilgen oc ide met gerningen Som det stede met sancti hans ewangeliste 'sancte morten oc andre flere som altid vaare veluillige till ath taale pine om det hagde vered gudz vilge Det tredie er som fullkommess met gerningen oc ide met vilgen Som det nw stede met disse vstyldige børn som taalde martirium met gerningen al eniste thii at de ide en daa hagde skel eller vnderstondelse til at lide død met vilgen Men de bleffue dæpte i deriff eget blod. oc met deriff død verlende de ihesum cristum for deriff rette gud Vdi Anden maade bør deriff dag at holdiff hellig for deriff store tall oc store sthld Chii ath de vaare saa mange at man en viste ret tal paa dem Men sancte hans ewangelista skel den helliandz obenbarelse oc saa det i en aandelig sywn at de waare Hwindrede tusinde feretyue tusinde oc iiii tusinde Efter di at det loff som wi gore i gudz helgen her paa jorden er vor herre meget tadnemmelig Hwor ydermere er det gud tadnemmeligt at wi loffue oc ere i dag saa mange tusinde hans helgen Efter di at vor herre hører en eller to hellig mends bøn Hwor ydermere hører han da saa mange tusinde heligenff bøn Men wii tit oc ofte om aaret hellig holde en helgenff dag oc loffue hannem Hwor ydermere bør off i dag hellig ath holde saa mange tusinde helgeniff dag oc loffue oc ere dem Der kommer ingen tid om aaret saa mange helgen paa i dag vden al eniste paa alle helgeniff dag Chii ville wii alle fly til dem i dag met waare gudelige

boner at de ville-föruerffue oss naade aff gud oc hiemmerigiff
rige effter døden

Et Tertegen om dem som iche reffse deriff børn

I lase aff en mand som togh syn søn meth sigh naar
han giæ till oss leg debel och anden løss actighed Der
han vorte op da øffuede han sig i saadant leffnid som
han lert hagde aff syn fader der penningene racte icke lenger
til saa skal han fra fader oc moder oc siden fra nabo oc
genbo Thii bleff han lerd for faderen at han saa gjorde Da
straffede faderen hannem met iii eller iiii-ord Oc ville dog
icke lade riset følge meth som det burde Der han bleff stor
skal han ofte oc faderen løfde hannem to gonge fra galien
Men tredie gong der han vor greben bleff han oc dømt til
galien at engen hannum løse motte . som han stod paa stigen
bad han for gudz skyld at hand motte tale met sin fader
Der han som grædendiss da bad sønen at han hannum kysse ville
oc der met forlade hannem alt det han hagde brudet hannem
emod Som faderen bad munden til hans da bed sønen næsen
aff hannem Da sagde almwen som stod hos galien O hwor
ilde løn du din fader . Som dig tilforn twende gonge løfde
fra galien Oc nw desligest gerne vilde løst dig met syne
penninge om det hagde vered mweligt Sonnen suarede Jeg
gjorde vel oc retuislige emod hannem Thii han er aarsage
til at Jeg skal henge Hagde han straffed oc slaget mig met
riff i min yngdom naar ieg brød Da hagde ieg icke skaaleet
oc kommed til denne stammelige død Men han lod mig leffue
effter min egen vilge thii skal han haffue stendfel aff huer
mand saa lenghe han leffuer At andre maa se dem i spegel
paa hannem oc reffse deriff børn Her om scriffuer oc Kong
Salomon oc siger Qui parcit virgis odit filium suum Quo
som spar riset Han hader sit barn Der stonder oc Prouer.
nis Puer qui dimittitur voluntati sue confundit patrem et
matrem et omnes cognatos suos Det barn som leffuer effter
syn egen vilge det gør fader oc moder oc alle sine frender

stendfel oc stam Thii stulle alle dannefolt gerne reffe oc affwe deriff børn naar dee bryde

Eth Jertegen om eth got vskyldigt barn

Er fyndess i scrifften Ath der vor i got barn som vor fød aff ganste rige oc erlige folt der han vor fem aar gammel saa han nogre graa brødre aff sancti francisci orden saa bad han strar syne foreldre at de vilde giffue hannem saadan kledobon De actede ide hanff ord Oc mente det wor ide vden barne tale Men siden fornømmde de oc saage ath han altiid gif barfot oc giorde sig met en starp oc haard snor nest sit lifff han vilde ide helder tage i sine hender guld sølff eller penninge Siden hende det sig saa at der komme fremmede lobmend til hanff faderff huff de saage dette barn gonge i saadan kledobon thii spurde de hwad det betydde saa vor dem sagt samme barnff leglighed Saa lagde de i penning hemelige i den staal de drude aff oc baade samme barn dride det lille som vor i staalen Der han det giort hagde saa han penningen ligge paa bonden thii kaste han staalen mod iorden Oc saa op mod hiemmelten oc sagde met robende rost O du alsommectigste gud du vift at ieg nu brød min regel w viderlige forlad mig det saa bleff han bleg oc sort i sine ogen ligeruiff som han stulle strar doth Der hanff fader dette faarnam lodh han hente i prest som løffde hannem aff her faare saa sid han bod igen Siden om hellige dage oc andre dage naar børn lecte paa gaden saa samblede han dem til hobe om sig oc lerde dem gode seder at de stulle frygte gud oc leffue dngdelige da finge de hiemmerigiff rige Somme kende han Vater noster oc Ave maria Oc at de stulle bøye deriff kne naar de hørde Ihesu eller marie naffn neffnis Der komme oc mange gamble folt oc hørde paa hanff fornømsige ord oc gode lerdome oc toge got exempel aff hannem Maar han hørde sine foreldre banniff eller swerge da straffede han dem der faare met gredende thaare oc sagde Presten figer naar han prediker at huc som gor mod gudz bud de

fonge ide hiemmerige Han saa sin moder i hellig dag i kirken i en kostelighe rød starlagenff tiortel da visde han henne vor herriff billede paa taarffet oc sagde Here moder ser hnor rød edersff gud oc flabere vor giord met sit hellige blod for edersff skyld Oc i pryde nw edert legeme met kostelig rød flædebon haunem till hoffmod oc fortørnelse Seer til moder ati ide der mod forlæste hiemmerigiff glæde och fornerffue den røde helwediff ild meth dem Moderen lagde disse ord paa hierte oc bar aldrig mere røde flæder siden Thi hun oc alle andre kunde klarlige kende aff hauff vise ord at han hagde besynderlighe den helliandz naade Der han vor fuld nær syw aar gamild Da sit han sin helfet Och scrifftede sig Oc bad ydmngelige ath han motte fonge gudz legeme Men prestien vilde ide giffue hannem det for han vor saa yng Da ræthe han sine hender op mod hemmelen oc sagde du alsommectiste gud du vift ath all myn begering er ath ieg vilde anamme dig oc Jeg haffner giort der til alt det som mig er mueligt Thi troer ieg fuldsommelige at du ide bliffuer fra mig Hansff foreldre flode oc græde offuer hannem han hugsualede dem oc bad at de skulle leffue gwdelige effter gudz vilge oc der met gaff han sin vstydighe siell vdh Och besol hende i gwdz hender Hansff graa tiortel och cappe som laa paa hanff seng forswand den samme stund at aldrig nogen hende finde kunde Der de aff graa brødre aarden skulle læse De profundis offuer hanff graff i hanff iordelse da vor det dem w mueligt ath de kunde læse den psalm thi vnderstode de ath han wor saa hellig met gwd at det giordiff ide behoff ath bede for hannem Hansff foreldre toge saa god effter synn aff hannem at de gaffue alt det de hagde i gudz naffn oc faderen gaff sig i Sworte brødre aarden oc moderen gaff sig i Cisterff orden som Soor oc eseromff kloster er vdaß oc ende deriff liiff i gudz kerlighed

Den første søndag nest Jule dag

Epistola ad galatas quarto ca.

Fratres quanto tempore heres paruulus est

Enne Epistel som læsis i dag paa søndagensff vegne den screff den hellig apostel Sancte Pouild till dem i greseland oc lyder hwn saa paa wort maall

Saa lenge som nogen arffuing er liden oc yng da er der engen stilffmaall mellom hannem oc swenden En dog at han er ret herre oc arffuing til alt gohet thii han er der icke mectig offuer Men han er vnder sine vergiff oc forstonderiff lydelse som hanff fader der til stided hassuer til han kommer til find lassue alder Saa vaare wii oc vnder loffuen men wii waare vanwittige oc vfornymffige Men nw den fructsommelige naadensff tiid kom Da sende den alsommectiste gud off syn benedide son fød aff Jomfrw Maria vnder loffuen At han skulle igenlose oc frelse dem som vaare vnder loffuen met syn benedide pine At wi skulle fonge hiemmerige Gudh fader sende ether den heliand i etherff hierter thii ati ere gudz born Ati skulle kalle paa gud fader Sws som helst nw vederkender gud fader han er hanff son oc ret arffuing met gudz son till hiemmerigis rige

Euangelium secundum Lucam ii capitulo

Erant Iosep et Maria mater Ihesu

Sanctus Lucas den verdige ewangeliste scriffuer dette ewangelium i sit andet capittell och lyder det saa paa vort maall

Josep oc Jomfru Maria dem vndrede storlige paa de ordh som sagdiff om dette barn. Ihesu Simeon gjorde velsignelse offuer dem och sagde till Mariam Dette barn er sticket til verden Onde vtro forherdige menniste til nederfald oc gode ydmaghe menniste som tro til den ewige salighed Han er sat for et fredz tegen mellem gud fader och mennisten mod huilke mange stulle sige twert emod Och drawelsens swerd skal gouge gennem dit hierte oc mange mennistess tander stulle bliffue obenbarlighe Der wor en hellig Profetisse i templen hed Anna Phauuelf daather Hwn hagde leffuit met sin hestbonde i syn aar effter syn iomfrudom Oc bleff siden vidue i fire oc firestynt tyue aar hwn vor idelighe i templen oc fastede oc bad sine gudelige bønner til gud baade nat oc dag hwn kom oc nw i kirken oc loffuede syn gud oc stabere at hwn hagde set hannwm Oc[c] sagde til alt israelss folk at han vor nw kommen som dem stulle frelse Da Iosep oc maria fulkommet hagde i templen det som dem burde effter gudz low Daa fore de til nazaret som ligger i galilee land Barsed ihesus vorte op oc bleff stardt paa legemens vegne Oc wor fuld meth visdom oc den helliandh

Vdtydningen her paa

Ere venner aff denne lest stulle i merke Sem serdeliff Artidle Den første er Jomfru mariess och iosepss store for wndrelse paa de vnderlighe ting som de høre sige om dette barn ihesu cristo Den anden artidel Er Simeoniss oc Anne profetissis strenge spaadom som de sagde om dette barn Den Credie er at denne Anna profetisse vederlende dette barn for syn gud oc stabere Den fierde er At iosep oc iomfru maria fore hiem igen til nazaret met barsed Den fempte er At barsed vorte op oc bleff stort oc fuld met den helliand

Dette Ewangelium stede kyndelmøsse dag som vor den ferekyuende dag effter wor herre lod sig føde Och lefis det i dag i den hellighe kirke paa søndagens vegne Den

Første artidel. Tertus Crant Josef et Maria Josef som wor Nor herriff foster fader som mange mente at han skulle vered hanff fader som Sanctus Lucas scriffuer i sit tredie capittel Oc iomfru maria dem for vndrede storlige paa de vnderlige ting som de hørde om dette barn Ihesu cristo Thi at de hagde hørt aff hyrderne de store vnderlighe tegen som de saage paa hiimmelen inle nat met stort styn oc engle sang Oc siden Aff de hellige tre konger om den vnderlige stierne som dem visde vegn til betlehem som vor stafft som i barn oc hagde i røt kørff faare i sit hoffuit Aw sammelediff paa denne suare spaadom som Simeon och Anna Profetisse spaade om hannwm

AAnden artidell Tertus Et benedixit illis Simeon. Simeon velsignede Josef oc Jomfru mariam oc spaade saa om dette barn oc sagde Dette barn skal nedertryde onde vtro oc forherdige menniste Oc frelse oc ophøffue gode menniste som tro paa den ewige salighed oc drøwelsensff swerd skal gonge i gennem dit hierte sagde han till Mariam Oc det stede siden Wi gonge som doctoreff scriffue Første gong der vor herre vor greben oc bunden oc ledder til Annam oc Caypham dommere Anden gong Der han bar kørffet longe fredag aff Iherusalem oc git mellem to røffuere och vor saa yndelighe hustrugen kroneder met den huasse torne krone oc bespøttet i sit benedide ansigt at hwn neppelige kwnde kende hannum Tredie gong Der hwn saa iøderne drage hanff neder aff hannem saa ymildelige at alle hanff sar brøste op til blodz igen Och de kaste hannem haardelige nogen ned paa kørffet och sloge hanff hellige hender oc fæder i gennem met stompede Jern naffle hwert slag de sloge paa dem det skald i henniff hierte Fierde gong der hwn saa at Han vor opløfft paa det hellige kørff Oc hørde Jøderne oc deriff prestes stendelig spe oc bespaatte hannem sigendiff stamme dig nw som sagde at du vilde neder brude templen oc opbyggen paa tredie dag Du frelste andre frelff dig nw selff Est du gudz søn da sth neder aff kørffet Fempte gong der hand bad dricke paa kørffet

oc han en kunde fonge i drit renth vand Men de stendte hannem edile oc galle Siette gong der hwn hørde hannem græde och siige til gud fader & myn gud & myn gud hwi gaffst du mig offuer Shuende gong der han roffte paa forffet oc gaff sin siel i gud faders hand Ottende gong der hwn saa atþ de fænge hanff benedide hierte op met eth spiwd siden han vor død Niende gong der de toge hannem ned aff forffet Och lagde hannem i henniff stød Da gred hwn bestellige oc lyst alle hanff benedide saar Her om scriffuer Damascenus ^{Damascenus} at den pine oc ve som Jomfru maria ide sit i gudz fødelse ²²⁵ (thi hun havde da alsom største glæde oc løst) Den sit hun alder suarist i hanff benedide pinelse Oc vor Venniff pine kørre en nogen martirff eller hellig mandz wor nogen tiidh paa iorden Som Sanctus Jeronimus scriffuer Chii hwn ^{Jeronimus} pintest alder suarist indwertiff i sit hellige hierte Oc andre helgen pintest vduertiff paa legemet Nicolaus de Lyra Siger En ^{Nicolaus de Lyra} dog at Jomfru maria havde saa suare forger oc bedrøvelser i ihesu cristi pine oc død Oc vor der aff saa swarlige plawed Da bleff hwn alligenel stadig i den hellige cristelige tro oc w om vendelig der fra Men alle andre vor herriff apostler oc discipler ehwor stadige de waare tilforn Da begynte de dog atþ twile oc fonge atffikkelige vnderlige tander saa lenge de saage at vor herre opstod igen aff døde.

Endie Artidell Certus Et erat Anna Prophetissa Denne ^{Certus} Profetisse Anna hun veder kende dette barn Ihesum for sin rette gud oc flabere kyndelmøffe dag aff den helliandz obenbarelse Oc tadede oc loffuede hannem atþ han ville lade sigh føde Och sagde till alt Israelff folk och almwen at han nu vor fød som dem skulle frelse aff den grumme helnediff pine

Fjerde artidel Certus Neuerst sunt in galileam Den tiidh ^{Certus} Josef oc Jomfru maria fulkommed havde all ting i templen efter logen En dog at de waare deff ide plichtige aff rette Da fore de hiem til galilee land igen till en stad hed Nazaret som de waare hjemme oc wor herre bleff opfodh

Certeus

FEmpte Artidel Certeus Puer autem crescebat Barned vorte op paa legemenff vegne oc bleff stort oc sterdt Oc fult met visdom oc den helliand Thii at all visdom oc

Theophi. Nogstass besluttiff i hannem Her offuer scriffuer Theophilus oc figer At hagde vor herre obenbaret sin visdom oc mact i sin barndom Da hagde Swert menniste ment at det hagde vered eth iertegen oc miratel Men han hagde sig i alle maade som eth andet barn En dog ath han den time som han vndfangen vor i Jomfru Mariess liff och i all hans barndom de siden framdeliff vor saa viss oc klog oc mechtig offuer all ting som han nw er Men der han bleff stor oc mandelig da obenbarede hand mer oc mer sin store visdom oc naade Han vor dog altiid aff ewig tiid oc bliffuer ewindelige lige viss klog oc mechtig Eignerniff som Solen er altid lige klar oc lige hed i sig self om morgenen middagen oc afftenen Dog sigiff hwn at formeriff oc formindriff aff dem som songe minde eller mere aff henniff styn eller hede

Crisost.

super mat-
theum

Jomfru maria gjorde syn benedide søn Ihesu cristo Wi legemelige velgernynger her paa iorden Som off alle her nw at gøre hannem aandelige i denne hellighe tiid Først vndfid hwn hannem veluillige i sit benedide liff der hwn vor bebuden aff engelen Saa stulle oc wii aandelige vndfange hannem met en god vilge i waare hierte Thii Crisostomus

super mat-
theum

scriffuer super matth. Voluntates bone sic suaves sunt apud deum quemadmodum odoriferi flores . gode vilge er saa søde oc tadnemmelig for gud som blomster der lwther alder bæst Der ere mange menniste som ere vfructsommelige oc visne ath de ide vnfange kunde vor herre Det er de som ere forherdede i synden Oc ide ville offuer giffue hende oc ey helder haffue vilge til at bedre dem Oc de som tende oc fullkommelige acte at bedriffue nogen synd i framtiden naar de der til kunde songe aarsage oc lempe de vndfange ide ihesum men perkind som dem der til stynnder Oc saadanne ere i en farlig stat Chi at vilde en gøre en dødelig synd inden r eller rr aar oc døde hand inden den tiid i den mening

Da bleffue han ewige fordomed Chi skal huer omwende sig
Oc haffue en god vilge til gud at han vil bedre sig Der om
taler Sanctus Bernardus oc siger Cum per bonam voluntatem Bernardus
Maar wii meth en god vilge begynde at bliffue vor herriff
tienere da sthylye wii off aff dieffuelensff tieniste

J Anden maade fødte hwn ihesum Som der scriffuiff Luce
ii ca. Impleti sunt dies eius ut pareret Den tiid Jomfru
marieff tiid kommen vor at hwn skulle føde Da fødte hwn
sin eniste søn Ihesum Saa gøre oc wii Maar wii fuldkomme
en god vilge met gode gerninger da føde wi Ihesum aandelige
Somme myrde oc quelye det aandelige foster som de vndfonge
Det er de som tit oc ofte fonge den helliandz indgydelse oc
naade at de skulle øffue dem i gode gerninger oc de fielden
eller aldrig fuldkomme dem Men de stonde mod saadanne gode
indstydelsse oc acte dem inthet Somme føde oc vanstafte
foster Som wii læse at der stede der Sanctus Augustinus Augusti-
lessuede. Da føddis i barn met ii hoffsuit ii brist. iiii hender. ^{nus}
i liff oc ii feder Saa gør och i syndigt menniste naar det
bedriffuer nogen dødelig synd da føder det i vanstafft foster
for gud aandelige

E Medie maade Gaff hwn vor herre at dy oc æde Saa
gøre wii och Maar wii giffue fattige folk æde och dride i
hanff naffn Som der stonder i den hellige lest Quod vni er
minimis meis fecistis michi fecistis Det som i gjorde den
alder minste oc fattigste til gode det gjorde i mig Saa tit som
nogen giffuer nogen fattig statarl æde eller dride i gudz
naffn Da giffuer han gud det personlige Mor herre vil sige
paa den strenge dom til farne oc nidste menniste Jeg wor
hwnrig oc i gaffue mig ide at æde Jegh wor tørst och i gaffue
mig ide dride Swad ville da nidste stimpere sware hannem
som gaff dem alt det gode som de haffue paa iorden

J Jerde maade badde hwn vor herre Saa skulle oc wi berede
hannem bad Motte nogen sige huor skal ieg fonge vand

der til Her suareff til Det skalt du hente aff fire Iyder Den første er at du skalt i husomme oc optende oc opregne alle de synder som du bedressuit haffuer oc tyde dem faldommelige ilde at vere oc græde for dem som Sancta Maria magdalena gjorde der hwn tode vor herriff foder met sin graad Oc Sancte Peder græd och suarligher siden han havde forforet vor herre David deff ligest der han havde gjort hord Den Anden Iylde er At du skalt haffue med hnd offuer din ieffu cristen naar du seer det gonger hannem ilde i hond Da skalt du hugsnale hannem Credie Iylde er Ath du skalt haffue fullommelig attraa oc vilge til at se gud i hiemmerige och

Paulus. sig Som Sancte Penild sagde Cupio dissolui et esse cum cristo Jeg begerer at ieg maa do her aff verden och bliffue siden i hiemmerige meth gud Fierde Iylde som du skalt drage vand aff Er at du skalt haffue en gwdelig hugkommelse aff vor herriff

Albertus bitter død och pine Chii Sanctus Albertus siger At en hugkommelse aff vor herriff død oc pine er mere gaffulig oc nyttelig til en fielf salighed en han fastede et aar i gennem til vand oc brød Oc daglige hustrøge sig met huasse riss eller swøber saa han blødde Eller at han ledte huer dag en daniß psaltter

SEmpte maade swøbte Jomfru Maria vor herre oc lagde hannum i krubben Det betegner ydmyghed Saa gjorde och Josef ab arimathia Han swøbte vor herre der han vor død i eth rent klæde det betegnede lyfthed Saa skulle oc wi swøbe hannum i disse maade Oc vere ydmyge oc lyfste Naar nogen anamme vil vor herriff benedide legeme da skal han det anamme met stor ydmyghed oc et rent hierte Naar de som stidede ere i ectessaff rettelige ydmyge dem da swøbe de ihesum met Jomfru Maria Naar Jomfruer oc viduer leffue lyfkelige och tiene gwd da swøbe de ihesum i eth rent klæde met den gode Josef aff arimathia

SJette maade vermæde Jomfru Maria vor herre Saa skulle wii och gøre med kerlighedz ild Det er at wii skulle

haffue Ierlighed til gwd i hiemmerige oc elste hannem offuer
all ting oc vor ieffu cristen lige ved voss selfue

Siwende maade lagde hwn hannem at soffue Saa stulle wi
oc gore Det er at wii stulle rolige oc spagferdelige leffue
met vor ieffu cristen och ide tiffue trette dele Bandidiff eller
sendiff met nogen Der er och mange som ide ville lade vor
herre soffue det er gerighe menniste som nat oc dag sige
effter verdens rigdom Saa gore oc hofferdige som altid
strnge och stide deriff kleder oc to oc smørge deriff anfiect oc
kruse deriff haar och pryde dem i alle maade at de twnde
ophoffue dem offuer andre der med Saa gore oc vlyffe
menniste som nat oc dag offuer tende oc tractere hworlediff
de fuldkomme oc bedriffue twnde deriff stemme gerninger Mange
rede oc seng til vor herre oc legge hannem der vdi Men de
lade hannem ide lenge soffue eller hwileff i hende Det er de
som redde dem til mod denne hellige tid met scrifte maal anger
oc ruelse oc anammede hanff benedide legeme men de behulde
det ide lenge Thii at de snarlige fulde i synden igen och
effue dem i onde gekninger met offuerlodighed vlyffhed offuer-
dadighed drudenstaf ladhed oc i andre synder som plegiff
nw mest at bedriffuiff om Julen oc forfylgiff till fastelagen
oc framdeliff til medfaste och en lenger styndem till somme
aff lade for stor skam styld mer en for den Ierlighed de haffue
till gud Och dhe synde fast mer der vdi en de gjorde til forn
At de snarlige saa vdflyde deriff gwd som de anammet hagde.

Etende maade bar Jomfru maria Ihesum paa sine arme
Saa stulle wi oc gore Det er Maar vor herre laster off
nogen snygdom pine eller plawe paa Eller wii songe nogen
verdens modgong daa stulle wi bare dem taalmodige Item
Maar nogen neffter sit eget legeme met faste vext eller andet
for gudz styld da ber han hannem Maar nogen offuer sig i
gode dygdelige gerninger thii ath met hwillen led eller lem
der nogen gor gud tieniste med eller nogen lider pine eller
modgang paa met den ber han gud Item stulle i merke ath

der til Her suareff til Det skalt du hente aff fire kylder Den første er at du skalt i husomme oc optende oc opregne alle de synder som du bedreffuit haffuer oc tyde dem fuldtommelige ilde at vere oc græde for dem som Sancta Maria magdalena gjorde der hwn tode vor herriff foder met sin graad Oc Sancte Peder græd och suarligne siden han havde forforet vor herre Danid dess ligest der han havde gjort hord Den Anden kylder er At du skalt haffue med ynd offuer din ieffu cristen naar du seer det gonger hannem ilde i hond Da skalt du hugsuale hannem Credie kylder er At du skalt haffue fullommelig attraa oc vilge til at se gud i hiemmerige och

Paulus. siqe Som Sancte Pouild sagde Cupio dissolui et esse cum cristo Jeg begerer at ieg maa ds her aff verden och bliffue siden i hiemmerige meth gud Fierde kylder som du skalt drage vand aff Er at du skalt haffue en gwdelig huglommelse aff vor herriff

Albertus bitter ded och pine Chii Sanctus Albertus siger At en huglommelse aff vor herriff ded oc pine er mere gaffnlig oc nyttelig til en sielf salighed en han fastede et aar i gennem til vand oc brød Oc daglige hustru sig met huasse riff eller swober saa han blødde Eller at han lesde huer dag en danidz psaltter

FEmpte maade swobte Jomfru Maria vor herre oc lagde hannum i krubben Det betegner ydmuyghed Saa gjorde och Josef ab arimathia Han swobte vor herre der han vor ded i eth rent klæde-det betegnede kyskhed Saa skulle oc wi swobe hannum i disse maade Oc vere ydmuyge oc kyske Maar nogen anamme vil vor herriff benedide legeme da skal han det anamme met stor ydmuyghed oc et rent herte Maar de som skidede ere i ecteslaff rettellige ydmuyge dem da swobe de ihesum met Jomfru Maria Maar Jomfruwer oc viduer leffue kyskelige och tiene gud da swobe de ihesum i eth rent klæde met den gode Josef aff arimathia

Sette maade vermæde Jomfru Maria vor herre Saa skulle wi och gøre med kerlighedz ild Det er at wi skulle

haffue Ierlighed til gwd i hiemmerige oc alle hannem offuer
all ting oc vor ieffn cristen lige ved voss selfue

Siwende maade lagde hwn hannem at soffue Saa stulle wii
oc gore Det er at wii stulle rolige oc spagferdelige leffue
met vor ieffn cristen och ide kiffue trette dele Bandiff eller
sendiff met nogen Der er och mange som ide wille lade vor
herre soffue det er gerighe menniste som nat oc dag sige
effter verdens rigdom Saa gore oc hofferdige som altid
fryge och stide deriff kleder oc to oc smorge deriff ansiet oc
kruse deriff haar och pryde dem i alle maade at de twnde
ophoffue dem offuer andre der med Saa gore oc vnytte
menniste som nat oc dag offuer tendte oc tractere hworlediff
de fuldkomme oc bedriffue twnde deriff stemme gerninger Mange
rede oc seng til vor herre oc legge hannem der vdi Men de
lade hannem ide lenge soffue eller hwilleff i hende Det er de
som redde dem til mod denne hellige tid met scriffte maal anger
oc ruelle oc anammede hanff benedide legeme men de behulde
det ide lenge Thii at de snarlige fulde i synden igen och
essue dem i onde gekninger met offuerflodighed vnytted offuer-
dadighed drudenstiff ladhed oc i andre synder som plegiff
nw mest at bedriffuiff om Julen oc forfylgiff till fastelagen
oc framdeliff til medfaste och en lenger styndem till somme
aff lade for stor skam styld mer en for den Ierlighed de haffue
till gud Och dhe synde fast mer der vdi en de giorde til forn
At de snarlige saa vdstyde deriff gwd som de anammet hagde.

Etende maade bar Jomfru maria Ihesum paa sine arme
Saa stulle wi oc gore Det er Maar vor herre laster off
nogen syngdom pine eller plawe paa Eller wii songe nogen
verdenn modgong daa stulle wi bare dem taalmodige Item
Maar nogen neffter sit eget legeme met faste vett eller andet
for gudz styld da ber han hannem Maar nogen offuer sigh i
gode dygdelige gerninger thii ath met hwilken led eller lem
der nogen gor gud tieniste med eller nogen lider pine eller
modgang paa met den ber han gud Item stulle i merke ath

der er mange som ber hannem al enisse paa den høgre hand
 det er de som tade oc loffue gwd naar det gonger dem vel
 oc de ære kærste oc swnde Somme bere hannem paa den
 venstre hand det er de som ere tormodige i søge verdenss mod-
 gong Eller i liden sywgdome oc plawe Men gode mennisse
 skulle bere vor herre met baade hender oc holde hannem til
 deris bryst Det er de skulle altiid lige enss loffue vor herre
 kærlike Swad helder det gonger dem ilde eller vel Swad
 helder de ere kærste eller sywge Sattighe eller rige

I Jende maade skulle wii sywnghe løstelig sang Som de
 pleye ath gøre de lille børn til sønnss Det er at wii
augustinus skulle læse waare gudelige bønner til gud thii Sanctus Augustinus
 siger Oracio tua locutio est ad deum Din bøn oc lesning
 det er din tale til gwd Maar dw læss da swarer gud dig
 Maar dw beder da taler dw met gudh Maar dw loffuer och
 tader hannem for sine velgerninger Da offuer dw dig i
 engleneff och i hanss helgenss gerning thii at de idelige loffue
 hannem Som David Profete siger de som bo i hiemmerige
Bernardus de loffue gwd ewindelige Sanctus Bernardus siger Discamus
 in terris quas facturi sumus laudes in celis Dii skulle lære
 her paa iorden huorledis wii skulle loffue gwd siden i hiemmerige
augustinus Sanctus Augustinus scriffuer Vere felix effat qui posset diuine
 laudi semper insistere Han waare rettelighe salig som altiid
 loffue twnde och tiene gwdh alsommectigste Alle mennisse bør
 ath loffue gwdh for alting

Eth iertegen at off bør at loffue gud for alting

I læse ath det wor i god kloster mand som sagde ath
 alt det han saa det gaff hannem aarsage til at loffue
 gud En anden broder sagde til hannem Swad aarsage
 kan den todffe som dw der nw seer giffue dig til at loffue

vor herre Han suarede Iw visselighe Gansse stor thii ath
ieg hagde ide forskyldet aff gud i hiemmerige at han mig
slabe schulde til eth menniste der ieg skulle fødiss fordi i hw-
kommer ieg den velgerning som han mig gjorde i det Ath
han mig slabte effter sit benedide ansiet oc ide till saadan
en padde Eller til i anden vederfinggelig orm som kryber
her paa iorden effter syn føde.

Myaarß dag

Epist. ad gala. iii.

Frates priusquam veniret fides

Ancte Pouild screff denne Epistel som læsis i dag
i den hellige kirke til dem i greke land oc stonder
hunn i hanß tredie Capittel och lyder saa paa
wort maall

Ere brødre for den hellige cristelige tro kom daa
waare wii bebundne vnder Monßi low at wii skulle lessue
erlige oc retferdelige for vden synd Det wor den samme low
som off waar siden obenbared i naadensß tiid Loffuen vor da
vor lære mestere at vnderwise oc sige off hworlediß wii
retferdelige lessue sulde effter gudß vilge Men siden den rette
cristelige tro kom da ere wii idt plectige at lessue effter den
gamble low I ere nw alle gudß børn formedelß den tro
gudß søn off nw giffuit haffuer Alle som døpte ere i denne
cristelige tro som Ihesus cristus off lerde i haffue anammed
hannem i det ati effter følge hanß vilge oc holde hanß budord
Idt er nw nogen iode bebunden vnder Monßi low Idt helder
nogen greker vnder naturlig low Chii de mwe alle anamme
den cristelige tro Idt er en fribaaren yppermere en i swend
i den hellige tro Idt helder en mand mer en i qwinde Men
i ere nw alle lige enß i ihesu cristi tro Chi ati haffue alle
en tro oc idt eræ atffillelige i henne Sordi ere i alle abrahamß
børn oc arffuinge til hiemmerigiß rige

Euangelium secundum Lucam ii ca.

In illo tempore Postquam consumati sunt dies octo

Dette hellige euangelium som læsis i dag paa høgtidenff
vegne Det screff Sanctus Lucas ewangelista i sit andet
Capittel Oc lyder dhett saa paa wort maall

En tiid vor herre vor viii dage gammell oc stulle om-
steriff Do vor hanff naffn kaldet ihesus Som det vor
tilforn kaldet aff engelen for han vor vndfangen i Marieff lifff.

Ere venner en dog at denne hellige læst er den alder
stædse som falder om aaret da er hwn alligenel ganste
merkellig oc dyb i syn vdydnyng oc forstondelse Som doctores
scriffue Oc serdeliff Nicolaus de gorra Denne dag kallis Nicolaus
almyndelige paa wort maall Nyaarff dag Oc det er icke vden de gorra
sag Jeg finder dog trende honde sag der til at han saa
rettelighe kallis maa . Første er thii vor herre gaff obenbare
til kende i dag at han wor i nydt mennisse i det han lod sig
bere til templen Anden sag er Thii vor herre vdgaff i dag
sit hellighe ny blodh i sin omstærelse Credie sag er thii vor
herre i dag anammede i nyt naffn oc vor kaldet ihesus Paa
denne dag holde wii oc trende honde høntiid Som der stonder
i denne hellige læst Først ottende dagen effter vor herriff
fødelse dag Oc det merkeff i disse ord Certus Postquam consumati Certus
sunt dies octo I Anden maade holde wii høntiid aff vor
herriff benedide omstærelse Swilken omstærelse paa den tiid
i det gamble testamente giorde saa meget som dob nw gor
i dette ny testamente som den mechtige doctor Beda klarlige Beda
bescriffuer Oc ville vor herre nw selff fuldkomme den low
som Monfes budet hagde at huert suend barn stulde om-
steriff ottende dagen effter det vor fod Oc da stulde der
steriff i stide faare aff barnens lønlig ting met i flinte sten
thi vor samme omstærelse saa pin actelig oc snar at mange
born dode der aff Dog vilde vor herre alligenel lide hende
veluillige at han der met ville giffue off til kende hanff
vsnelige godhed oc den store kerlighed som han hagde til

mennistenff lön Det hagde inthet giordz hannem behoff at lade sig omffere Chi han hagde aldrig smytte paa sig aff nogen synd Men han giorde det at han fuldkomme vilde lowen som han figer selff i den hellige lest gennem euangelistenff

Matthæi mund som sanctus Matthæus scriffuer i sit v ca. Non veni
v ca. legem soluere sed adimplere Jeg kom ide at løse lowen Men at fuldkomme hende Vor herre sagde selff til Abraham som han først bød denne low I skulle hér effter aff flere i stide aff edersff lønlig ting till et tægen at der skal vere euig fred

gene. viii. oc venstæff mellem mig oc eder Som der stonder Gene.viii.ca.
capitulo. Denne lön stod paa i tw tusinde aar fra samme Abrahamsff Patriarkistid oc til vor herre led sig selff døde oc predidede død oc cristendom deff emellem hulle ioderne samme omffterelse Chi Nor herre hagde sagt tilforn Huilket dreng barn som ide bliffuer omstæared hansff siel skal bliffue fortabet Chii han forstæade myn pact oc ide holt hende I Credie maade holde wi høytid i dag for det ny naffn styld som er ihesu huilket vor herre anammede i dag Chi at det merker saa meget som frelsere Oc huad som helst wi bediff aff gud i ihesu naffn det songe wi Som vor herre sagde selff gennem Euangelistenff

Johannis mund som der stonder Johannis xv ca. Quidquid perieritis
xv ca. patrem meum in nomine meo dabit vobis Huad som helst i bediff aff gud fader i mit naffn Det skal han giffue eder

David Kong dauid Profete figer i psalteren (Propter nomen tuum domine propiciaberis peccato meo multum est enim) O du alsommectiste gud forlad mig mine synder formedelft dit benedide naffn styld thii ath de ere ganste mange Item i see alle ath fattighe folk de bediff almisse daglighe i de helgeniff naffn som de tende ath de twnde nyde mest got ath Somme i Nor frwe naffn somme i Sancti Pederff eller Sancti Pouelff naffn somme i sancte barbare naffn Saa skulle wii alle bediff naade och affløffning i dag aff vor synder i Ihesu naffn

Actuum Chii der stonder Actuum 1. Huic omnes profete testimonium
1 ca. perhibent remissionem percipere peccatorum per nomen eius Alle propheter bere videndiff byrd met vor herre ath alle menniste songe affløffning aff deriff synder formedelft hansff

naffn Item dieffuelen offuer vindiff meth Ihesu naffn Som der stonder Luce . x . ca . Demonia etiam domine subiiciantur Luce x ca. nobis in nomine tuo O herre gud diefflene ere off vndergiffne och wii hassue mact offuer dem met dit benedide naffn som er Ihesus Vor herre sagde oc selff som Sanctus Marcus ^{Marci} scriffuer i sit xvi capittel In nomine meo eiicient demonia ^{vi} De stulle vd driffue diefflene aff mennistene vdi mit naffn Item i Ihesu naffn frelsis wi oc songe hiemmerigiff rige som sancte Peder siger actunum iiii ca . Non est aliud nomen sub celo in quo saluemur Der er inthet andet naffn til som wi frelsis vdi vden ihesus Alle de som er i hiemmerige oc i heluede boye deriff knæ naar de høre ihesu naffn neffniff Chi bør oc alle cristne menniste at boye deriff knæ saa tit som de høre ihesu naffn neffnis Oc sige O dw alsommectiste gwd frelff mig formedelst dit benedide naffn sthld At dette naffn hassuer stor mact mod dieffuelen der vil ieg sige ether siden eth iertegen om før ieg ender denne myn tale

 Er motte nogen spørge for hwad sag vor herre ville lade sig omstære men han hagde engen oprindelse synd paa sig Ver til suarer sanctus Thomas Ath han det gjorde for synv honde sag Først ath han ville obenbarlige til lende giffue at han hagde ret legeme aff kød oc blod som andre menniste Anden sag wor at han fwiðkomme vilde omstærelsen som han selff bødh forme tiid Credie sag At han benise vilde han vor selff født aff Abrahamff slect som anammede den low aff hannem Sierde At han betage oc forware vilde at isoderne ide stulle hassue aarsage til at sige at de ide vilde anamme hannem for han ide vor omstaaren Semte sag Ath han ville giffue off alle exempel oc efterligning till at vere horige oc lydige Siette At han som kommen vor til verden at anammede mandom som eth andet menniste paa legemenff vegne At han ide forsmaa vilde ath fullomme den artidel aff louen som pleyde at afftwo synden aff legemet Siwende sag At i det han selff fullommede louen At han der met frelse stulle alle som waare vnder lowen som Sancte Pouild

figer ad galatas iiii ca. Mistit deus filium suum factum sub lege Gud fader vdsende sin søn som fødte vnder logen At han dem alle frelse skulle som vaare vnder lowen Thi vilde han omsteriff en dag han vor for vden all synd Som han oc siden ds ville at wi der met alle frelsiff skulde fra den enindelige død

Et denne vor herriff benedide omsterelse vdeleggiff oc betegniff i artidel oc puncte aff hans benedide død oc pine som han siden taale vilde Thi at samme omsterelse vor en figure i det gamle testamente aff hans pine som effter følge skulde Dette viste Iomfru maria vel thi hwn forstod **Origenes** alle profeterniss Profecier som Origenes scriffuer Den Forste Artidel er At Iosep sagde i dag til Iomfru maria Er det gud faderiff vilge ath din søn skall omsteriff men det er i dag otte dage at han fødte wor Iomfru Maria sagde ia det er hans vilge Saa gif iosep bort at tale met iøderne oc presterne som omstere skulde & Det betegnede At en aff hans apostel mod hans pine skulle gonge fra hannem oc til iøderne at forraade hannem som Judas siden gjorde Dette vnderstod Iomfru maria Oc viste det aff profecien thii græd hwn der iosep gif fra barned oc hende Anden Artidel vor at iosep kom till bage igen och hagde mange iøder meth sig som skulle følge barnid till templen den tiid det skulle omstere Som nogen nw beder sine venner till hobe naar noget barn skall cristneff Det betegnede At Judas kom til bage igen met iøderne i vrte gaarden ath de skulde gribe vor herre Dette viste iomfru maria Thi græd hun Tredie artidel wor at maria antuorde Presterne oc iøde høffdingene barned at omstere Det betegnede at vor herre skulle dragiff for dommerne som vor Annas canphas Pilatus oc herodes Dette viste iomfru maria thi græd hun Fierde artidel vor at de gaffue hannem naffn at han skulle kallis ihesus som merker frelsere Det betegnede den endelige dom som gaffs offuer hannem Met huillen han frelse alle menniffe aff deriff synder Det viste maria thi gred hun Femte artidel vor at iøderne toge klederne aff barned

oc gjorde det noget for de omflaaret Det betegnede at isderne
 skulle drage hannem aff sine klæder hoff forffet Dette vnder-
 stod iomfru maria thii græd hun Da sagde isderne til henne
 det kender paa ati ere vnge men i saa græde oc barned
 klæder en inthet. men de viste ide den store vnderfondelse oc
 vifdom hun havde i sit herte aff den helliandz besynderlige
 naade Siette artidel wor At den tiid de flære i flide faare
 aff barnensff lønlig ting da ropte det oc græd Det betegnede
 at vor herre skulle robe paa forffet naar han vdgaffue sin
 benedide siel Betender nw huor bestelige iomfru maria græd
 som viste det som effter komme skulle Shwende artidel vor
 At iomfru maria annemedede ihesu cristli blodz drober paa et
 linet klæde Det betegnede at den tiid vor herre hengde paa
 forffet da dreppede hanff benedide blod paa iomfru mariess
 hessuit klæde som stod vnder forffet Chi græd iomfru maria
 Ottende artidel wor den tiid de smørde vor herriff saar met
 salue oc lægedom effter han vor omflaaren Det betegnede at
 de smørde vor herriff legeme met dyrebar smorelse effter
 hanff død for han bleff begraffuen Dette vnderstod maria
 Thii græd hwn Tiende artidel vor At iomfru maria oc iosep
 lagde vor herre siden i krubben igen der de komme fra
 templen Det betegnede at Iosep aff Arimathia oc Nicodemus
 skulle legge hanff legeme i graffuen effter hanff død Dette
 viste Iomfru maria vel thii græd hwn Tiende artidel vor at
 iomfru maria stod oc gred offuer vor herre der hun havde
 lagd hannem i krubben Det betegnede at hun stonde skulle
 offuer hanff graff effther hanff pinelse oc begrede hanff suare
 bitter død som han veluillige tolde for off arme syndige
 mennisse Dette viste hun vel thii græd hwn Nw stulde alle
 mennisse huer ferdeliff ved sig ydelige besinde oc i husomme
 denne iomfru marie graad oc vor herriff bitter pine oc død
 som hun led den faare Chi han igenlæssde oc løpte off met
 samme hanff dyrebar blodz vdgjndelse oc haarde død Effter
 di at wi nw vide at wi saa dyre løpte ere Da skulle wi ide
 saa ringe oc lettelige selge off dieffuelen igen som wi gøre
 Saa tit som nogen bedriffuer en dødelig synd da selger han

fig dieffuelen i vold Den som hofferdig er. han selger fig diffuelen naar han fig hofferder offuer nogen anden Eller synder i anden maade Den som larig eller gerig er han selger fig dieffuelen faar i penning naar han ved ath han den haffuer met vrette oc en vil igen giffuen Den som vlyft er selger fig dieffuelen for hwer vlyft dodelig synd som han bedriffuer Den som offuer flodig er selger fig hannem for hwer offuer flodighed som han bedriffuer Oc saa fleer det sammelediff met andre synder som nogen bedriffuer Vor herre frelste oc kopte off igen fraa diefflene oc det ewige heluediff mork aff syn store milhed oc barmhertighed Thii vil han oc dome off igen naar wii do paa den nderfte domme dag effter hanff strenghed oc retferdighed thii flude wi alle nw saa leffue at wii waare altiid rede til at do oc gonge for hanff strenge dom Oc det kunde wii vel gore Thii han er nw saa mild modh off Ath strax off tyder waare synder ilde ath vere Oc wii haffue vilge till ath bedre off da forlader han off dem Bagde et menniste giort Saa mange synder som alle menniste gore kunde paa iorden Oc vilde han scrifte fig oc haffue anger och ruelse for dem och vilge til at bedre fig da forlader gud hannem dem strax formedelft sin vbegribelige

Bernardus milhed Her om scriffuer Sanctus Bernardus och siger Ath alle naadelige synder oc alle dodelige synder som giorde ere aff forfte verdensf begyndelse oc geriff kunde en nw til domme dag de kunde en mer ligneff ved wor herriff misfundhed En i drobe vand ligneff land ved alt det vand i stranden er Thii ath alle synder ere endelighe Och gwdz misfundhed er w endeligh

Or herre vdgaff fit benedide blod syn gonge her paa iorden for wor skyld at han off der meth rense vilde aff de synw dodelige synder Forft mod vlyftighed vdgaff han fit benedide blodh for vor skyld i sin omfterelse den tiid han lod flere i fide faare aff syn lonlig ting At han af flette vilde den synd som waare forfte foreldre meth den lem bedreffuit hagde Er der saa at nogen ved fig bradelig ath han fortorned

haffner gud i vlyffhed Da skal han icke falde i misshoff Men
fly til gwdz mistundhed oc bede hannem ydmungelige Ath han
formedelft den pine han hagde i syn benedide omsterelse vil
forlade hannem de synder han bedressuit haffner met vlyffhed
Oc saa skal hwer sig for hwer dodelig synd som her effter
op regniff Oc bediff afflosning aff henne for den part aff
vor herriff pine som der hoff bescriffuis Anden tiid vdgaff
han sit blod mod offuerflodighed det stede Den tiid vor herre
bad till gwd fader i vrte gaarden paa oliueti bierg oc suette
blodige drobe aff sit benedide legeme thi hannem gruede
paa mandommensf vegne for den bitter død oc pine hannem
tilstundede Haffner nogen brudet gud emod met offuerflodighed
da skal han bede gud forlade sig det formedelft samme hanff
blodige swed Credie gang i sin hustrugelse mod Awend Thii
wd aff ret kerlighed som han hagde til menniffen lod han
veluillighe hustruge sig fra top oc till thaa saa der wor inthet
helt paa hanff legeme Ath wii det betende stille och haffue
kerlighed til vor ieffn cristen for hanff skyld som slapte off
alle Sierde maade gaff han sit blod vd mod karighed och
nidkaff Den tiid han lod sla sine hender i gemiem meth
stompede nagle och strede dem vd paa det hellighe korff der
meth gaff han alle till kende syn rwndhed Van rachte sine
arme vdh paa korffet ath betegne ath han ville giffue alt det
han hagde Van oplod baade sine hender da at alle se skulle
at han rundelige ville giffue alt det han hagde Oc sammelediff
rundelige forlade menniffen alle deriff synder och tage dem till
sin naade och mistund Sempte maade vdgaff han sit blod vd
aff sine verdige foder mod ladhed Der han lod sla dem
i gennem met stompede icrn naffle Meth samme hanff fodher
maa menniffensf begeringh och vnderfondelse merkliff som ere
meget lade oc sene till gwdz loff och tieniste oc ath betende
den ewindeliche glæde som gwd haffner slapt dem til Maar de
betende gwdz sware blodz vdgndelse oc bitter pine Da løbe de
snarlige op till gud Oc fenge den helliandz naade til at fly ladhed
met Oc offue dem fiden i hanff tieniste Siette maade vdgaff
han sit benedide blod aff sit hoffuit mod hofferdighed Det

stede den tiid han lod trone sig saa haardelige at tornene
 stwng ind i hanff benedide hierne Paa det at han der met
 lere vilde alle menniste at de skulle vere ydmng **Her om**
augustinus figer Sanctus Augustinus Erubescere homo esse superbus ubi
 humilis factus est deus O menniste dw stalt blueff och stemmiss
 ath vere hofferdig men gud vor selff saa ydmng Sanctus
augustinus Augustinus figer igen Sub spinoso capite non decet membrum
 esse delicatum Lemmerne skulle ide vere offuerdadige oc kresne
 vnder det hoffuit som besat er met huasse torne deth er ath
 mennistene som ere gudz lemmer stwlle ide vere hofferdighe
 Men gud som er deriff hoffuit lod saa ydmngelige trone sig ath
 han der meth neder tryde vilde och aff stette alle mennistiff
 offuerdadighed Siwende maade vdgaff han sit verdige blod
 aff sit hierte mod vrede det stede longe fredag der longinus
 opstaa hanff benedide side oc hierte paa korsset och der aff stod
 blod och vand som aff tede al vrede aff mennisten oc alle
 andre synder Paa det at alle menniste stwlle offuer giffue vrede
mattheus och hasteghed oc vere milde **Thii** ath Sanctus **Mattheus**
u ca. scriffuer i sit v capittell Qui irascitur fratri suo reus erit
 iudicio . Hwo som er vred paa sin ieffn cristen oc hassuer
 hw oc vilge til met for act oc beraad hw at ville gore hannem
 ont han synder dodelige oc bliffuer fordømed om han dør
 i saadan act oc mening.

Alle menniste baade vnge oc gamble læriff i dag i denne
 læst hwerlediff de lesswe stulle Først foreldre Ath de
 stulle bære deriff børn till kirke i deriff yngdom och lære dem
 strax de twnde tale eller noget merde Ath tiene gwd oc lossue
 hannem for sine velgerninger oc holde hanff budord i alle
 maade Anden maade læriff børn ath de stwlle vere deriff
 foreldre horighe och lydighe och tilbønelige till dygd oc ære
 at deriff foreldre ide songhe sorg eller drøuelse for deriff
 skyld naar de bliffue store i det ath de stwld lide nogen w
 død for deriff missgerninger Credie maade læriff gamble
 menniste ath de stwlle effter følge Sanctum Simeonem i deriff
 alder dom och øffue dem idelighe i gode oc retferdelighe

gerninger som han gjorde oc bede gwd at de mwe fonge hannem at se for de ds her aff verden Det er ath de mwe fonge det verdighe gwdz legeme till deriff sifte spisingh Sierde maade læriff vnge menniste ath de skulle lessue i deriff yngdom ath hwer mand beder dem got oc velsigner dem oc deriff foreldre som dem opfodde som Simeon i dag velsignede Iosep Mariam oc barned met Semte maade læriff Jomfrwer och piger Ath de skulle beware deriff Jomfrw dom til de bliffue giffte som denne gode Profetissa Anna hwn gjorde Oc bede altiit till gwd som Sancta Cecilia Jomfrw gjorde sigendiff O alsommectiste gwdh ladh mit hierte och legeme bliffue vbesmittet aff synden Siette maade læriff ender och vidwer Ath de skulle lystelighe lessue vdi vidwe stat effter deriff hofbonderrff død Och gonge idelighe till kirde och tiene gwdh i hiemmerige som denne Profetissa Anna gjorde Siwende maade læriff de som ere i ecteklass At de skulle lessue kerlige oc erlighe sammen oc vere hwer anden hielfsommelighe naar behoff goriff som denne hellighe mand Iosep wor syn alder reniste brud Jomfrw Marie i det han fulde hende till kirte i dagh

Alle menniste skulle aandelighe omstere deriff legeme i Ser honde maade Forst skulle wii omstere wort hierte aff vrede had och awend och icke hassue act eller vilge til at heffne off paa nogen som off hassuer brudet emod Mii skulle och omstere wort hierte aff alle syndighe begeringer oc onde tander Oc ey samtyde dem met wort hierte at wii nogen tiidh dem bedriffue ville Thii Sanctus Jeronimus siger. *Lana* Jeronimus a malicia cor tuum vt saluus fias To och rense dit hierte aff synden ath dw mot bliffue salig Kong dauid siger i psalteren Dauid til vor herre Quis ascendit in montem domini aut quis stabit in loco sancto eius Two skall komme til hiemmerige och fonge den ewighe glede Den helliand swarer Innocens manibus et mundo corde Den som stellige lessuer for vden swig oc falskhed oc hassuer eth renligt hierte fra synden I Anden maade skulle wii omstere waare oghen aff w hassuist oc vbluelig synn Jeremie Thi ath Jeremias scriffuer i sit niende capittel Ascendit mors ^{12 ca.}

- per fenestras nostras Fordømmelse och enig pine komme indh
i gennem waare viunwe Mort legeme det er hwset i Minnwendene
ere vaare egen Den som bor i hwset det er wor siel Maar
wii ide beware vaare egen fra w beqwem synn Da gonger
dødeligh synder ind ath dem och slar wor siel i hiel Det steer
naar wii see nogen ting och acte ath bedriffue nogen dødelig
Mattheus synd der vd offuer Sanctus Mattheus scriffuer her om i sit
v ca. v Capittel och figer Si oculus tuus fuerit nequam totum corpus
tuum tenebrosum erit Er det saa ath dit offue er stalt actigt
och wblwt Da bliffuer alt dit legeme fullt met synd Sanctus
augustinus Augustinus taler oc her om oc figer Impudicus oculus impudici
cordis est nuncius Et wblwt oge er tegen til at hiertet er
Trenorum vthst Her om scriffuis oc Trenorum iii ca. Oculus meus
iii ca. depredatus est animam meam Mit offue hassuer roffuit myn
quintilia- siel fra mig Quintilianus taler oc her om oc figer Miciis
nus nostris in animum per oculos via est Maare egen ere synderneff
Quidius vege till waare siele Thii stulle wii lyde Quidii raadh som
figer Disce supercilia deponere disce timere Leer ath se blwelighe
och ydmngelighe ned till iorden thii der kommer mange synder
aff ath ind ser wblnelighe paa en anden Credie maade stulle
wii omstere waar orn Det er at wii en stulle hassue vilge
til ath høre nogen bagwaste och fortale andre eller tale w
Ecclesiast. hoffuiste och vbequemme ord Her om scriffuiff Ecclesiast. xviii
xviii ca. Sepi aures tuas spinis et noli audire linguam nequam Gerde
din orn om met torne gerde At du en høre stalt stalt actelige
Bernardus oc onde twnger Sanctus Bernardus figer Detrahente aut
detrahente andire quod horum damnabilis est non facile
direrim At bedrage oc fortale Eller at høre den som bedrage
oc fortale vill Kan ieg ide snarlige fige huilker aff dem som verft
Prouer. er Her om scriffuis Prouer. xiiii. Cum detractoribus non
xiiii commisceris Dw stalt ide omgongiff met baguastere oc for-
talere Hiede maade stulle wii omstere vaar twnge Det er
ath wii ide stulle bandiff oc swerge eller tale negre w honiste
Ephesios eller loff actige ord Som der scriffuis ad Ephesios v ca.
v ca. Omnis in mundicia nec nominetur in vobis sicut decet
sanctos etc. I stulle were hoffuiste i edersf mwnd som det

somer sig hellige menniste at were Oc ide tale vbequemme
stemme eller daar actelige ord At wii ide stulle lhwge meth
wor twnge Der om taler Sancte Pouild och siger Deponentes paulus ad
omne mendacium loquimini vnusquisque veritatem ad primum Ephesos
suum Offuer gissuer all loegn och taler sindingen huer til iiij ca.
fin ieffn cristen At wii ide stulle bandiff Der om taler Sancte
pouild til de romerfte i sit xii ca. Oc siger Benedicite et paulus
nolite maledicere Helsingner oc taler vel till edersff ieffn cristen ad Roma.
oc bander ingen Thii at de som bandiff de stulle lnde paa xii ca.
den strenge dom de ord Som Sanctus Matthens scriffuer Matthens
i sit xxx capit. Ite maledicti in ignem eternum Gonger i for- xxx ca.
bannede menniste i den ewighe helwediff ild Ath wii ide
stulle swerghe Det bod wor herre selff Som der stonder
Matthei v ca. Sit sermo vester est est. non non Ether tale Matthens
stal were ia ia. nen nen Sempte maade stulle wii omstere vi ca.
waare hender Det er ath wii ide stulle tage whoffnuisselige
paa nogen persone qwinde pige dreng eller mand thi naar
nogen tager paa en anden whoffnuisselige saa der kan folge
synd effter da synder han dodelige faare gwdh Ide stal
helder nogen stiele tage røffue eller doble nogen sit gok eller
penninge fra met sine hender Eller fla sin ieffn cristen i hiel
eller lemmelesten Men wii stulle all eniste bruge dem till de
ting som gwdh kand komme till loff och ere och wor siell till
salighed Siette maade stulle wii omstere waare foder det er
at wii ide stulle gonge til nogen sted met dem som wii twnde
bedriffue nogen synd paa Chi den hellige mand Job siger Job
i sit xxxi ca. Cunctos gressus meos ipse dinumerat Den xxxi ca.
alsommectiste gwd telger all min gong och hwert fod tred
som ieg gonger paa iorden Ide stulle wii helder danke meth
waare foder thii dieffuelene er mit i hwer dank och egger
mennistene till ath den ene stall hofferde sigh offuer den
anden Somme ath de ere degligere en andre Somme ath de
twnde bædre qwede en andre Somme ath de ære lættre ath
springhe en andre Der følger oc kysen och klappen met dank
Oc mange andre synder som tiden ide nu reder til at tale
om Men ieg vil sig ether i iertegen eller ii om det alder

verdigste naffn Ihesus aff huilfed i merke mwe huad mact
det haffuer mod dieffuelensf eggelse och der meth vil iegh
ende myn tale paa denne tiidh

Et iertegen om Ihesu naffn

I læse ath det wor i mand oc i quinde som leffuede
erlige och kerlige til hobe i lang tiid oc offuede dem
stedffe i dngdelighe gerninger Dieffuelen som er alle
gode menniffessf obenbare fiende fortrød deriff stellige leffnid
oc gode samdirectighed Thii eggede han dem baade till nat
oc dag oc gaff dem ende indfyndelser at de ffwlde henge dem
selffue Och komme diff snarerre aff denne verdenff vfelhed
Som de saa vaare i denne suare fristelse baade aarle oc filde
at de hwerten æde eller dride kunde soffue eller vaage meth
rolighed oc inthet andet befinde twnde en denne sware ydelighe
tande som de der paa hagde Da spwrde hustruen hosbonden
ath huad hannem fladde men han wor saa bedrøffuit Han
suarede Jeg haffuer act oc vilge til ath ieg mig snarlighe
henge vil Ewn sagde och strar iegh haffuer fullkommelige den
samme mening thii samtydæde de det baade oc beredde reff
oc snarer till ath henge dem meth Da sagde hustrwen igen
kere hosbonde lader off dride for vdi Ihesu naffn aff den
gode vin som wii saa lenghe gemt haffue Ath wii deff lettere
fiden do mwe Eand samtydæde det Ewn hente aff vinen der
handh flulde dride aff hannem da giorde han først kaarff
offuer hannem som han pleyede ath gore offuer det han æde
oc dride flulde oc sagde I ihesu cristi naffn ville wi dride
denne vin Han dræd och hustruen met Der de saa druded
hagde i Ihesu naffn da flyde dieffuelen strar fra dem met
alle sine falske raad och fristelser Oc de gaffue denne onde
mening aldeliff aff deriff hw och hierte Och tycthe fullkommelige
ilde at vere at de her vdi hagde fortroned gud Thii ginge
de til scriffte Oc leffuede siden erlige i deriff leffnid som
gode cristne menniffe

Et andet Terteigen om Ihesu naffu

Er wor en god mild dannemand i valland som hagde for en god sedwan Ath naar han sit begerelse till synnden Eller fornam nogre onde fristelser Da gif han til et sted som han plende at lase paa der bad han sin bon oc sagde O søde ihesu forbarme dig offuer mig Och frelff mig aff denne onde begering som ieg nw hassuer til denne synd Strar han dette hagde sagt saa flyde dieffuelen fra hannem met sine fristelser oc onde eggelser En anden god hellig mand horde oc i diffwel sigte at Alle diefflene fly alder mest naar de hore Ihesu naffu neffniss Thii skulde alle menniste gerne hassue till seed ath kalde ydelige paa dette alder verdigste Ihesu cristi benedide naffu

Hellige tre kongerss dag

Euange. Matt. ii. ca.

Cum natus esset Ihesus

Alle menniste skulle vide ath den hellighe apostel oc ewangelista Sanctus Matthens scriffuer denne læst i sit andet capittel och lyder hwn saa paa wort maal

AEn tiid wor herre wor fød i Betlehem i kong Herodis tiidh Daa komme de hellige tre konger aff øster rige til Jerusalem oc spurde at hannem saa sigendiss Hwor er den som fødder er Jøde koning Vii saage hanss stjerne i øster rige oc komme nw hiid at bede till hannem Der kong herodess dette horde bleff han bedressuit och all Jerusalem met hannem Thii kallede han sammen alle visperne oc iode høffdingene och spwrde endid aff dem hwor cristus fødiss skulde De swarede hannem at han fødiss skulde i betlehem effter den Profecie oc spaadom som Micheas screffuit hagde saa sigendiss **M** dw Betlehem dw est ide den minste stad blant de andre store stæder i iode land Thii ati dig skal fødiss en konge oc han skal regere myt folk israell Saa kallede kong Herodes hemmelige de hellighe tre konger till sig och spwrde dem inderlige at paa hwad tiid den stjerne vor dem først obenbared i øster rige Siden bad han dem fare til betlehem oc spørge grandgiwelighe om samme barn Oc sagde naar i haffue fundet det da kommer till mig igen at ieg oc kan komme diid at bede till hannem Der de hagde hørt kongenss ord fore de aff ierusalem paa vegn till betlehem Och den stjerne som de før seet hagde i øster rige for faare dem til hwn kom diid som barned vor der bleff hun stondendiss Der de saage stjernem bliffue

fladige flondendiff bleffue de gandfte glade Oc ginge ind i hufet oc funde barned i fin moderff iomfru marieff flod Saa fulde de ndmgelige paa knæ oc baade til hannem oc oplode deriff fadebur oc lifter oc hwer ferdeliff offrede hannem guld mirram oc røgelfe Der engelen hagde vnderwisd dem i foffne at de icke flulle fare till bage igen till kong Herodem da fore de hiem til deriff rige en anden vey Saa lyder leften i fig felff

Vdtydningen her paa

Ere venner aff denne nernuerendiff læft flulle i merde iiii ferdeliff artidle Førft er de hellige tre kongerff till kommelſe at fpørge oc oplede deriff rette gud herre och flabere Anden er kong herodiff raad fom han hagde meth iøderne hwor vor herre flulde fødiffe at han knnde ladet flaget hannem i hiell Credie er de hellige tre kongerff gladelige ferdſel fom de hagde ſiden de ſaage ſtiernen bliffue ſtille flondendiff at de motte der offre och bede til deriff rette gud Fierde er at Engelen bebude dem ath de flulle fare hiem igen en anden vey Certus Cum natus eſſet iheſus Den tiid iheſus al Certus verdenff frelſere hagde ladet fig føde oc anammet mandom aff Jomfru Maria i betlehem i Jødeland det figiff Sordi at der ligger et andet betlehem i galilee land om huilfed der flonder ſcreffuit Joſue rir ca. Certus. In diebus herodiff Denne Certus herodeſſ vor en hedning oc den første vdlenniff lange fom Joſue ſat vor offuer iøderne oc dem i Jeruſalem Oc ville vor rir ca. herre fødiffe i hanſſ tiid thii at riget wor daa taget fra iøderne oc kommet i fremmede kongerff mact Som Jacob tilforn ſpaat hagde fom der flonder Gene. rir ca. Mon Gene. auferetur ſceptrum de iuda etc. Den kongelige ſpire oc velde rir ca. ſkal icke tagiff fra iøderne før han kommer fom vdfendiff ſkal aff hiemmelen at frelſe all verden Deſſ emellem ath Jacob diſſe ord ſpaade och til vor herre vor fød Forlobe twſinde i hundrede och fem aar Nu komme de hellige tre konger fom Iſakſis paa latine magi for deriff fløre wiſdom och Högſtaff

skyld som gud havde dem giffuit Til iherusalem fordi de havde trod at dette barn skulde have vered fød i denne kongelige stad Der sporde de om barnet oc sagde Hvor er den iode konge som fødder er Ihesus cristus kaldediff iode konge Thii han vor besynderlige vdsent aff gud fader at frelse ioderne

Matte. Som der stonder i det xv sancti Matthei capittel Mon sum
xv ca. missus nisi ad oues Oc det gaff han siden selff til kende thii han vor opfød i nasaret oc omgidiff der mesten delen al sin liffuiff tiidh med ioderne til syn pineff tilkomelse som Sanctus

Lucas Lucas scriffuer i sit riii ca. Denne titell och naffn som disse
riii ca. hellige tre konger spurde at wor herre met i dag i det de sagde huor er iode konge Han bleff stadfæstet aff Pilato konge fredag Der han screff offuer det hellige kors saa Ihesus

Certus nazarenus iode konning Certus Midimus stellam eius in oriente
 De sagde siden Vii saage hanff stjerne i øster rige fordi komme wii nu met waare gaffuer ath bede och offre till

augustinus hannem Sanctus Augustinus siger her offuer Ath de fulde
Balaam effter denne stjerne Thii Balaam Profete havde tilforn spaat At der skulde en stjerne oprinde aff Jacobff stect som

Numeri der stonder Numeri rriiii ca. Orietur stella ex iacob Crisostomus
rriiii ca. scriffuer at de saage denne stjerne paa i bierg som de baade
crisostomus till gud oc der syntiff i barn i hende som havde i kors faare i syn panne der aff bleffue de ganske glade oc fore effter hende nat oc dag Thii ath hwn ide skynde all eniste om naten som andre stjerne gøre Men hun finde och syntiff om dagen saa deglige ath henniff skynd offuer gid solenff klarhed altiid om dagen Thii vaare de viffe paa at hun skulle framlede dem til deriff rette gwd och konge Motte nogen spørge huorlediff vor det mueligt at de hellige tre konger komme kunde i riii dage fra øster rige oc til iherusalem som

Memigius ligger mit i verden Her til suarer Memigius at det barn som de fore effter forde dem saa snart til sig Sanctus

augustinus Augustinus scriffuer at de fulkommede i riii dage i helt
Certus aarff reysning Certus Audiens autem herodes rex Der kong herodes hørde aff de hellighe tre konger at der wor fød i konge i iødeland da bleff hand ganske bedroffuit ath han skulle

bliffue vd drefuen aff riget naar barned op vorte thi han
 vor i vdenning oc i hedning Gregorius super Mattheum gregorius
 scriffuer at alle som waare i iherusalem bleffue oc bedroffuede ^{super mat.}
 Thi at de befryctede at denne herodes stulle beswared dem
 met swar stat oc twnge naar han stulde styldff ved riget eller
 heldet frig oc orlog der saare Tertus Clam vocatis magiff Tertus
 diligenter didicit ab eis tempus stelle Herodeff falledede de hellige
 tre konger lønlige til sig oc spwrde dem hemmelige ath naar
 de saage denne stierne Dette giorde han ide for vden sag
 thii han trode ide isderne vel Ser han wor i vdenning och
 fremed Oc han befryctede at de stulle bliffue barnid mer
 veluillige en hannem Der han hagde raad met dem da bad han
 dem fare till betlehem Oc komme till hannem igen naar de
 hagde fundet barned Och lod som han vilde offred der till
 Men han sagde det aff en falsst mening som Abanuss scriffuer Abanuss.
 Ath han kunde fonget aarsage til at sla barned i hiel (Tertus Tertus
 Et ecce stella) der de komme aff Jerusalem igen da saage de
 stierne Ser offuer scriffuer Crisostomus oc siger At den
 tiid de komme til ierusalem da forswand stierne for dem aff
 gudz forshwn At de stulle der spørge om samme barn Oc
 høre der Profeterneff spaadom oc de hebraiste Mestereff oc
 Doctoreff mening der paa huad de her om fundet hagde
 i scrifften tertus inuenerunt puerum cum maria matre Det tertus
 er vel troligt at den tiid iomfru maria horde dette storde
 bulder aff deriff heste oc camele diur der de komme mod
 stelden sem hwn vor inde ath hwn tog barned aff krubben
 i sit stod at de sem komme vide stulde at hwn vor moder der
 til Abanuss scriffuer At iosep aff gudz forshwn vor ide da
 til stede Ath det enseldige oc vfernymstige felt som met dem
 vor en stulle songe mistenckelse til hende at det stulde være
 hanff barn Nicolaus de lyra siger At de fulde paa knæ oc Nicolaus
 baade til hannem strar de saage hannem i iomfru marie de lyra
 stod thii ath de kende hanff guddommelighed aff den helliandz
 besynderlige indgndelse Oc maa hwer mand tro at saadanne
 mechtige konger Bagde ide ellerff fuldet paa knæ for saadant
 et armt oc fattigt barn som suobt vor i nogre gamble klude vden

crisosto-
 mus havde førre songet stor obenbarelse der om Crisostomus siger
 Den tiid de saage barned da trode de oc kende sandelige aff
 gudz tilladelse at han wor verdensff frelsere som de havde
 spwrt effter tertus Et apertis thezauris Oc hwer dere
 tertus offrede guld først Den arme moder til hielp oc trøst at fode
 sig oc barned meth thii de waare baade fattige Siden offrede
 de rogelse mod den onde oc sware lwct oc stand som der vor
 i stolden Der effter mirram at styrde barnenff legeme met.
 thi ath mirre træ styrder mennistenff lemmer aff sin rette
 nature som Naturlighe mestere scriffue Item met guldet
 vnderstondeff Hans kongelige maiesstat oc verdighed . Met
 rogelfet hanff guddommelighed Met mirra mennistenff død-
 actelighed Thii man pleger at smorge store kongerff och
 forsterff legeme meth olne giord aff mirre træ naar de be-
 graffnis stulle at orme stulle ide fortære dem . thii alle orme
 som komme ved hende de do strax aff henniss naturlige krafftighed
 tertus tertus Et responso accepto. Den tiid de havde offred da kom
 engelen til dem i søffne och bad dem fare en anden ven
 Nicolaus hiem igen Nicolaus de Lyra siger at de fore offuer haffuit
 de lyra til stibff til en stad hed tarsis Der herodes det spurde bleff
 hand ganste vred paa dem i samme stad oc brende alle deriff
 Pauli stib Som kong David spaadt havde i psalteren sigendiff In
 spiritu. vehementi conteres naues tharsis Disse hellighe tre
 konger offrede vor herre trende gaffuer At betegne at de
 havde trende ting aff hannem som vor Deriff legeme Deriff
 siel Oc timeligt goh paa verdensff vegne Chi gjorde de hannem
 der aff trende fold offer oc tieniste Først fulde de paa knæ
 der met gjorde de hannem tieniste paa legemenff vegne Siden
 baade de til hannem Der met gjorde de hannem tieniste paa
 sielenff vegne i hwilled deriff tro merckiff maa som de havde
 til hannem Framdeliff offrede de hannem guld rogelse oc
 mirram Der met gjorde de hannem tieniste oc offer aff denne
 verdensff forfengelige goh som de haffde aff hannem Saa bør
 oc alle gode cristne menniste at falde paa knæ for vor herre
 oc bede til hannem oc offre hannem aff deriff goh oc penninge
 som han dem forlent haffuer her i werden Och ide for

meget fige efter guld penninge eller verdens rigdom oc der vdoeffuer forlaste baade lifff oc siel som mange onde gerige menniste gøre diff vær

Denne nerwerendiff dag bør at holdiff hellig met stor høgtiid och verdighed for fire merkelige sager stuld Første sag er Thii ath i dag komme de hellige tre konger aff øster rige efter stjernens obenbarelse oc offrede oc baade til deriff gud oc fader oc bekende hannem at vere konge oc herre offuer alle andre konger forster oc herrer Anden sag er Thi at paa denne samme dag rrr aar her efter som Sanctus Lucas Lucas euangelista oc den werdige doctor Beda scriffue Da Beda lod han sig døbe i Jordans flod aff Sancte hans baptiste Oc da obenbarede hellig trefoldighed sig stenbarlige Først gud fader i det at de hørde hannem fige ned aff hiemmelen Dette er myn alder lærste søn Saa den helliand som kom ned aff hiemmelen vdi en dueff lignelse Siden gud som legemelige stod i floden at anamme cristendom Credie sag er thii At eth Aar der efter paa denne samme dag der han vor rrrr aar oc riii dage gammell da omwende hand vand til vin vdi i brylløp Fierde sag er Thii ath eth aar her efter paa denne samme dag der han wor rrrr aar oc riii dage gammell Da mette han fem twinde folt met fem bygh brød Som den verdighe Beda scriffuer Och kaldiff denne dag i scrifften paa latine apparicio det er obenbarelse paa danffe Thii ath paa denne dag ware giorde iiii merkelige obenbarelses Den første obenbarelse vor giord formedelst den alder clarste stjerne som de saage i dag paa hiemmelen Den anden formedelst gwdz faderff roff som de hørde aff hiemmelen Den tredie der vandet wor omwent till vin Den fierde der mange tusind folt bleffue mette aff fem brød Men i dag holde wi serdeliff høgtiid i den hellige kirke aff denne første obenbarelse som stede de hellige tre konger met stjernen thii vil ieg nu fige eter aff deriff hellige naffn oc legende

Et Tertegeu om gerighedh

I lese at det wor en mand som meget syntede effter guld penninge oc verdenff rigdom Der han en fenge twnde saa meget som hand begerendiff wor Da gid hand vdi en stow aff ret fortwilelse oc kallede paa dieffuelen Om siger kom hand till hannem i en mandz lignelse oc spwrde hwad hanff vilge wor Han suarede giff mig guld oc penninge oc verdenff rigdom da vil ieg være din tienere oc forswerge gwdh Dieffuelen sagde kom met mig ieg skal giffue dig rigdom nod Der de komme vel langt i stoffuen Da visde han hannem i ganste stor hob met guld oc penninge oc sagde gor nw det dw mig lossuit hassuer oc tag siden saa meget guld som dw hassue wilt Den arme mand wor saa forblindet aff gerighed at han forswor sin gud och flabere Oc synt i sed meth guld saa meget som han alder mest bære twnde der han kom hiem bewarede han det i en halm bend Om naten der effter bleff stwen brend och guldet meth aff lywn ild Dette lodh wor herre till aff syn store milhed oc barmhertighed At den vñle mand stulle omwent sig igen fra dieffuelen oc angred sine synder Men han wor saa optend met den brendende gerighedz ild som senlige vdslydñff kan at han en befinde twnde den ewighe hiemmerigiff glæde som han wor slapt til Chii gif han bort til samme stow ath hente mer guld aff sin herre oc hosbonde dieffuelen Da lonte han hannem ilde som han pleger at gore dem som hannem tiene Chii han brød hanff halff i tw oc fôrde hanff siel met sig til helwediff pine Her skulde de tende paa som nat oc dag siqe effter verdenff goh oc penninge oc en giffue dem stunder til at tiene gud oc bede om deriff sielff salighed Mor herre tillader ofte at mange myste deriff goh til land oc strand at de skulde fornerffue dem hiemmerige Men de siqe siden r gonge mere en de gjorde tilforn at de op fulde kunde det rom som de misste noget aff Tager alle nw gode exempell aff de hellige tre konger och befinder hwad vmage de hagde oc hwor long wey de fore At de vilde bede till deriff gud oc flabere oc offre hannem

dyrebar gaffuer Baffue i ide gwld eller penninge da offer
hannem i dag edersff gudelige bøner oc i got rent hierte och acther
ati her effter ville leffue retferdelighe ati mwe fonge hiemme-
rigiff glæde meth hannem Diid ath komme och der ath bliffue etc.

Preidicken paa hellige tre kongerff dag

*Eccc magi venerunt ab oriente iherosolimam dicentes Vbi est qui
natus est rex iudeorum Matt. ii. ca.*

Ere venner disse ord som ieg nw begynte myn tale
met dem scriuer den verdige Apostel oc ewangeliste
Sanctus Mathens i sit andet capittel Och lyde de saa
paa wort maall Seer de hellige Tre konger komme aff øster
rige til Jerusaleem sigendiff Hvor er den som fødder er isde
konning Denne Aernerendiff dag er gandste hellig oc bør at
holdiff i stor verdighed Chii at der sywngiff i dag i den
hellighe kirke all kristen dommen vdoeffuer Dies sanctificatus
illurit nobis. Denne hellige dag bleff off obenbaret met stor
klarhed oc styn kommer alle folk oc beder til gud de Helige
tre konger komme oc i dag ath bede til gud effter det store
styn de saage paa den stynnende stjerne som klarere wor en
solen Som ieg begynte myn tale Seer Der komme de hellige
tre konger aff øster rige Maar nogen longe far nogen sted
at anamme noget rige Da kommer hanff daglige tienere at
glæde dem met hannem aff den verdighed oc ære som hannem
skal ste Oc der fore loffue de gud i hiemmerige Der kommer
oc menige almwe bynder oc køpstediff mend at hylde oc
wederkende hannem for deriff longe oc herre Der kommer oc
Store herrer Riddere oc ridder mendz mend oc stende hannem
deriff gaffuer oc sig hannem huldstaff oc mandstaff Denne
longe Kristus haffuer twende Rige som er Hiemmerige oc
Jorderige hiemmerigiff rige hagde dieffuelen veldelige indtaget
vnder sin mact oc velde Chii kom vor herre till verden ath
han vilde vd driffue dieffuelen oc anamme sit rige igen Chii
komme nw forst hanff daglige tienere som ere de hellige

engle i hiemmerige at gøre dem glade met hannem for den
 flere ere hannem fle stulde Oc loffuede gud i hiemmerige
 Det stede Jule nat der de gandske sedelige oc loftelige swnge
 offuer hannem sigendiss Loffuit vere den alsommectiste gud
 i hiemmerige Oc fred være met alle menniste paa iorden
 Siden kom den menige almwe ath anamme hannem for deriff
 herre oc konge Det wor hyrderne som komme Jule nat oc
 kende hannem for deriff herre oc gwd och loffuede hannem
 inderlige aff alt deriff hierte. Framdelis komme flere herrer
 oc riddere oc giffue hannem gassuer oc sighe hannem manstaff
 Saa gjorde de hellige tre konger i dag de offrede deriff
 Herre oc konge gwd i hiemmerige deriff dyrebar gassuer oc
 sagde hannem huldstaff oc mandstaff ath de vilde vere hanff
 ewighe tro tienere Thii fulde de paa knæ och baade till hannem

Di denne nernuerendiss min tale vil ieg sighe ether Crende
 Artidel i den Første aff de hellige tre kongerff flere
 visdom I den Anden ath de hellige tre konger inderlige
 spwrde effter dette barn wor herre I den Credie At fattige
 folk hassue dem erligere oc tilbørlige at loffue gud en rige
 I Første maade loffuiss de hellige tre konger for deriff flere
 visdom oc kaldiss de fordi magi paa latine Det er wise oc
 kloge paa danste De vaare ganske wise thii at de kende i en
 stierne at gwd vor fød oc ioderne som vaare vnderuissde oc
 lerde aff Profeterne oc scrifften de forsmade at kende hannem
 thii ere de forhaanede oc forsmade aff alle for deriff vantro
 Nemigius Nemigius siger. At de hellige tre konger loffuiss oc prisiss
 aff alle for de trode i Profecie som vor i stierne Och der
 faare spwrde de effter den fremmede konge och Ioderne vilde
 ide kende deriff egen konge Oc de komme aff fremmede land
 til hannem oc disse vaare i landet oc i byen met hannem oc ide
 gregorius vilde komme til hannem Sanctus Gregorius siger Omnia
 elementa auctorem suum venisse testata sunt. Alle elemente
 bekende at deriff gud oc stabere vor komen Hiemlene bekende
 det forst thii vdsende de i stierne at bebude hanff fødsell Hassuit
 bekende hannem siden den tid han gil paa vandet oc frelse

Sancte Peder Jorden bekende hannem thii hwn skalff oc bewede
der han hengde paa det hellige kors Solen bekende hannem thii
hwn bleff formordet oc sort i hanff dødz time Stenene bekende
hannem Thii de slogiff till hobe den ene emod den anden
och brøste sønder der han gaff sin aand op Beluede bekende
hannem Thi at det løff gaff de gode siele som der vor fagne
Men de fortuilede isder som forherdede vaare i deriff vantro
oc ondskab De vilde ide kende hannem for deriff gud och
skabere Alle cristne menniste skulle kende vor herre met en
fuldkommelig tro som disse hellige tre konger gjorde Thii at
Sanctus Jeronimus scriffuer Absque noticia creatoris omnis ^{Jeronimus}
homo pecus est. Huert menniste som ide kender sin gud oc
skabere han er ide vildere en et best eller i vffelligt creatur
De menniste som tro paa hiemmeltegen troldom oc spaadom
de kende ide vor herre i en stadig tro men de ere kettere som
sanctus Gregorius siger Thi mange sige Den wor fød vnder ^{gregorius}
saadant et hemeltegen thii skulle han hengiff druckne eller brendiff
Somme sige det vor hannem ødet at han skulle forøge saadan
rigdom armod eller endeligt eller ath han skulle sla sin ieffn
cristen i hiel eller songe self bradød paa saadanne artidele
skal engen tro Thii naar i ide stiel da bliffner han ide
hengd Maar man forwarer sig self fra anden offuenfaldz
stade da bliffner han oc vel frii Den alsommectiste gud som
slapt haffner alle hiemmeltegen han haffner oc mact offuer
dem at regere dem effter sin egen vilge Sanctus Gregorius ^{gregorius}
siger Non enim propter stellas homo Sed stelle propter
homines facte sunt Mennisten er ide slapt for stiernerff skyld
men stierner ere slapte for mennistensff skyld Thi haffue de
ingen mact offuer nogen mer en gud vil Kong dauid siger i ^{dauid}
psalteren Confitemini domino quoniam bonus Medertender gud i
hiemmerige thi han er god Den vise mestere Aristoteles siger och ^{Aristo. ri.}
ri metha. Deus est optimum et sempiternum gud er det alder ^{lib. metha.}
beste som til er oc ewindelig Dauid siger igen Omnia quaecumque
voluit deus fecit in celo et in terra. Den alsommectiste gud
slapte alt det han vilde baade i hiemmelten oc paa iorden
Iii swunge sammelediff oc læse daglige Credo in deum patrem

omnipotentem . Jeg tror paa den alsommectiste gud fader i himmelen Thii skal engen tro paa saadan himmel tegen troldom spadom eller andet kerlinge sqwalder

Anden maade loffnis de hellige tre konger i det at de inderlige met stor skyd op spurde vor herre oc offrede hannem deriff dyrebar gaffuer Strar de saage sternen da fore de aff sted thi ath de saage i barn i hende som hagde i torff saare i sit hoffnit oc de hørde i røst fige Farer til iødeland der skulle i finde den lange fød som i spørge ath Chi fore de til Iherusalem oc hagde fullkommelige ment at de skulde fwndet hannem der thii det vor den ypperste kongelige stad i iødeland oc der pleyde alle at offre deriff offer i templer Oc mente de skadelige at saadant en mectigt barn fødiss skulle i den mectiste oc verdigste stad som vor i landet Her motte nogen spørge hworlediss det kwnde vere mueligt at de hellige tre konger fare kwnde vdi riis dage saa lang vey som engen mand fare kan minde en paa eth helt aarff tiidh Her til suarer Sanctus Jeronimus oc siger Ath de redhe paa dromedargess dyur som ere alsom snariste oc karstiste paa løff thi ath en dromedarius løber saa lang vey paa i dag Som en karst heft løbe kand i iiii dage Oc sternen lnsde dem stedste Chi rede de baade nat oc dag oc aldrig hwiltiff . gud gaff dem oc saadan besynderlig naade at de aldrig hwngrede eller tørste paa veyn och deriff dromedargess en helder eller nogen aff deriff tienere eller swene som dem fulde Der de komme til Jerusalem da forswand sternen for dem thii ginge de til kongen som hed Herodes oc spurde Hvor det barn vor fød som skulde vere iøde lange Her skal hwer merke ath vor herre vor kaldet iøde lange for trende hunde sag Første sag vaar . thii han wor serdeliff iøderne loffnit aff Profeternes Malachie spaadom som Malachias Profete scriffuer i sit sistte capittel ultimo ca. *Vobis timentibus nomen meum oriatur sol iusticie Aetwishedz* sool som er cristus Ihesus skal oprinde i blant eder som frycter mit naffu Anden sag wor thii han vor besynderlige send till iøderne Som han selff siger i den hellige lest som

Sanctus Mattheus scriffuer i sit xv ca. Non sum missus nisi Matthæi
ad oues que perierunt domus israel Jeg er icke vdsent vden ^{10. ca.}
till dem som fortabede vaare aff Israelfs folk Credie sag
wor thii han vor opfød blant ioderne i nasaret Om nogen
hagde spurt de hellige iii konger hwor met de viste at Jøde
lange wor fød Da hagde de swared At de saage denne
stjerne i offer rige som bebude dem at han vor fød i iodeland
Salgencius siger Puer natus nouam stellam fabricauit Det ^{fulgencius}
barn som fød er det skaffte en ny stjerne Augustinus scriffuer ^{augustinus}
oc her om sigendiff Ipse nouam stellam creauit natus Qui
antiquum solem obscurauit occisus Den skapte en ny stjerne
der han fødte Som formordede solen der han døde Denne
stjerne wor atskillelig fra andre stierne i trende maade Først
paa stædet som hwn sad vdi thii hwn sad icke i nogen aff de
hemble som andre stierne side vdi men hwn sad i væred hart
mod iorden I Anden maade skilde hwn fra de andre stierne
met sit skyn thii hwn skynde nat och dag saa klar som solen
I tredie maade thi andre Stierne de vaare skapte i verdensff
første begyndelse Och denne vor nw skapt i wor herriff fødelse
och forswand siden hwn hagde fullommed den tieniste som
hwn vor skapt til Crisostomus gør i spørffmall her oc siger ^{Crisost.}
Monne de hellige tre konger icke haffue vist At kong herodess
regnerede i iherusalem men de spurde hannem ath hwor iøde
lange fødder vor Effter dii at det stod screffuit i den gamble
low at huo der hedrede eller hyllede nogen anden lange men
kongen leffuede Han skulde pineff som en anden obenbare
skalk och forredere Hwi fricte de dhe icke ath han skulde gore
dem noget hoffmod eller last Crisostomus swarer her selff til igen
oc siger At wor herre hagde saa stadfest dem met den helliandz
naade at de inthet actede hanff vrede eller heffn. thii spurde
de dristelige aff hannem huor iøde lange vor fød Oc de
waare redebon till at de for hannem en dog at de hagde en
aldrig seet hannem Der Herodes disse ord horde bleff han
bedroffuit ath han skulde bliffue vd drefuen aff riget thii
han wor en vdenning och fremed der till Thii lodh han
brende alle kronider och bøger vdi hwilke som noget wor

scressuit aff den rette longhe slect i isde land ath der inthet
 findiff swlde om dem aff deriff effter kommere Och ath deriff
 naffn och gerninger swlde aldeliff forglemmiss Der de hellige
 tre longer fore aff Jerusalem Daa saage de stierne igen
 effter hwillen de rede framdeliff Om siger motte dem nogre
 hyrder som storlighe vndrede paa denne stierniff styn Aff
 hwille de spwrde om de icke hort hagde hwor isde longe
 fodiff swlde Da sagde de hworlediff engelen obenbarede sig
 faare dem Iule nat-meth gandste stort styn och sagde Jegh
 bebwder eder stor glæde Thii ath verdenff frelsere er nw fod
 i Betlehem Och wii ginge i samme stad oc swnde barned
 liggendiff vdi en krubbe Der de horde disse ordh bleffue de
 alsom gladest och swlde effther stierne till de komme till
 stolden som barned wor Der de ind komme saage de eth alt
 som degligst barn swabt i gamble swlde Hagde de spwrde
 effter nogen verdenff longe och swndet hannem i saaden maade
 da hagde dem blwedz vid ath de hagde redet saa longer ven
 forgeffnis Men de spwrde effter den hiemmelste longe thii
 trode de fulkommelighe effter stiernensff videndiff byrd ath
 han den wor Alligewell ath de saage engen kongelighe tegen
 eller stak hoff hannem som pleger ath være hoff konghe
 Crisost. born Som Crisostomus siger De swnde hannem hwerken meth
 kongeligh krone och en helder i for gylter seng men neppelige
 meth saa mange kleder som hanff ligeme kunde stywliff meth
 De waarf saa opfylte aff gwdz naade ath de trode fulkommelighe
 ath han wor ret gwdh verdenff frelsere och den samme som
 de lettthe effther Aff denne mening swnde engen armod som
 de saage paa hannem och hanff moder draghe dem fra Thii
 fulde de ned paa knæ bønendiff deriff anfiecte neder til iorden
 oc baade ndmyzelighe till hannem och kende hannem for deriff
 rette gud oc tackede hannem at han vilde verdiss til ath vise
 dem ven til sig formedelst den stierne som dem ledsagde
 Siden oplode de deriff lister och stryn oc offrede hannem
 Remigius guld røgelse oc mirram Oc siger Remigius At hwer dere
 offrede hannem saadanne gaffuer Der de hagde offred til
 hannem da begynte dem at hwngre oc tørste oc deriff tienere

desligest thii ode de oc drude oc forede deriff Dromedarger
siden lagde de dem till søffniff saa kom engelen och bad dem
fare en anden vej till bage igen

Di tredie maade lerde de hellige tre konger off alle at
ndmyge off for gud i hiemmerige Chi den tid de baade
til gud tha fulde de paa baade deriff knæ oc bønde deriff hoffsuit
neder til iorden oc baade gudelige aff alt deriff hierte saa
bør och alle cristne menniste ath gøre Henricus de bassia Henricus
gør her eth spørff maall Hvor faare Almweff folk bønder de Bassia
och andre fattige folk haffue dem ndmyngeligere gudeligere oc
erligere och falde paa knæ barhoffsuede och sla dem faare
deriff brøst naar de komme i kirken ath tiene wor herre En
rige oc mechtige som stonde rage oc stille oc haffue deriff hat
oc hwe paa deriff hoffsuit Oc neppelige ville bøye i knæ mod
iorden naar wor herre lofftiff Her til swarer samme Henricus
igen Och siger ath det er for fem honde sag skyld Første sag
er hofferdighed thii at stor rigdom oc verdensff lydsalighed
komer mennisten til ath hoffsmode sig oc blæff till ad ndmyge
sig som Sanctus Augustinus siger Difficile est quod non sit *augustinus*
superbus qui diues est Det er vnderligt ath han ide er *Idem*
hofferdig som er rig Han siger igen Tolle superbiam et
diuicie non nocebunt Bort tag hofferdighed saa skal rigdom
inthet flade dig til din sielff salighed Sanctus Gregorius *gregorius.*
siger Paupertas mentibus bonis esse solet custos humilitatis
Fattigdom pleger gerne at beware gode mennistiff hw oc
hierte i ndmyghed Chi ere fattige gerne ndmyge Om offuer-
dadighed stonder i iertegen første søndag i aduent so. ii. [S. 10]
Anden sag at de rige ide ville falde paa knæ Er at de ide skulle
gøre deriff kaastelige klæder w rene Oc der vdoeffner veye de
mere til deriff klæder en til gud i hiemmerige som lod drage
sig aff sine klæder hoff det hellige kors for deriff skyld siden
blodet aff hans legeme effther hans suare hustrwgelse wor
skædned i dem Tredie sag er ath de ide der met skulle møye
deriff træselige legeme som opfødt er met all vellost oc kelenstæff
Naar de op vore da gide de ide hørt en messe stondendiff paa

deriff kne Men neppelige bøyne det ene ben lidet naar prestens
 loffter wor herre Oc det gøre somme mer aff en sedwane oc
 for fortal skyld en for den kerlighed eller ere de ville gøre
 gud der meth Sierde sag er for somme ere saa styfft bundne
 i hofer oc trøyer at de en kunde bøyne dem Somme quindfolk
 besatte oc bestynde deriff kleder saa met sølff guld perler oc
 spenger at de befrygte at noget paa dem skulde brændiff eller
 gonghe aff lassue om de fulde paa kne Somme bluess oc ved
 at bøyne deriff hoffsuit ned till iorden som ide hassue stettet
 børstet eller sticket deriff haar som de vilde Thii de befrycthe
 ath noget skulde syniff paa dem som andre ide vel behage
 skulde Somme beræ och saa meget guld sølff span och tranke
 paa deriff hoffsuit och siden bestynde deriff halff meth halff
 bond som er en ny kommen seed fra de hoffmodige tyffe ath
 de en kunde bøyne deriff halff eller hoffsuit modh iorden De
 skulde betende Sworlediff den alsømmestiffe gwdh bar den
 hwasse torne krone paa sit benedide hoffsuit for deriff skyld
 och det haarde reb om hansf werdighe halff som han wor
 dragen til caluarie bierg meth Oc siden han hagde giffuit sin
 aand vd da hengde Hansf verdighe hoffsuit yndelighe blodigt ned
 paa hansf bryst De som ere hoffmodighe aff dem selfue mod
 deriff ieffn cristen Och siden forsmæ deriff gwdh och skabere
 till meth Och en ville hedre och tade hannem for alt det
 gode han dem giffuet hassuer De mwe ligness dem som Sanctus
augustinus Augustinus scriffuer om figendiff Qui peccatum peccato addit
 funem nectit cum quo ligetur Swo som legger en dødelig
 synd til en anden Han gør et reff meth hwilled han bindess
 skal i helwediff pine Sempte sag er Thii at de mene ath de
 hassue wor herre ide meget behoff Sordi ath de hassue godz
 penninge och rigdom nock Och de se at andre hedre . ere . och
 neye dem Men fattigdom och armodh nøder fattighe folk till ath
 tiene gwdh thii naar De ide hassue mad eller dride da gonge
 de til kirke oc bede gud ydmogelige ath han vil giffue dem
gregorius deriff nødtørstelige føde som Sanctus Gregorius scriffuer
 figendiff Mala que nos hic premunt ad deum ire compellunt
 Det onde wii lide her i verden Det nøder oss till ath hassue

wor tilfluct till gud i hiemmerige Esaias Profete scriffuer Esay: och her om i sit xrv capittell sigendiff Domine in angustia ^{tr ca.} quesierunt te Herre de kaldede paa digh i deriff nød och bedroffuelse Nu wil iegh siqe ether i iertegen Om en fribaaren mand som icke wilde tiene gud eller høre messe oc der met wil ieg ende myn tale paa denne tiid.

Et Iertegen om i fribaaren mand som icke wilde høre messe om søndagen eller andre hellige dage

I I lese eth iertegen i en bog kaldiff (Liber apum paa latine) At der wor i fry baaren mand i tyffland som hagde saa stor wilghe till iact ath han engen søndag eller anden hellig dag ville tiene gwdh eller høre messe Han hagde en erlig danne qwinde till hustrw hwn straffede och raadde hannem ydelighe ath han skulle høre messe och tiene gwdh men det wor inthet bewenth En dag men han wor i iact fødte hwn i dot foster som hagde i hoffuit som en løbende hwnnd meth tw hengendiff langhe ørn Thii sørgede hwn gandste swarlighe oc raadde meth syn moder oc andre frwer som hoff hende waare hwad hwn der til gøre skulde De swarede diff swarerre det land komme i iorden diff bedre er det thi begroffue de det strar Der hoffbonden kom hiem bad hand wise sig barked som fød wor De swarede at det vor begrauet thii det wor dot fød Han wilde dog endelighe se det Oc truede dem till meth i draget swerd at de motte op graffuit igen Da sagde hanff hustrw till hannem Seer nw hwor obenbarlighe den alsommectifte gwd heffner paa eder ati forsmaa hannem och icke ville høre messe om hellige dage eller tiene hannem frycther en nw ath han icke laster off flere saadanne eller andre swarerre plawer paa for edersff w lydighedz skyld I ville inthet andet fløde en iact oc løff actighed I ville icke tade gwd for alt det gode som han eder giffuit haffuer thii er det fryctendiff ati forlaste haade lifff och siell Der han saa dette verffinggelighe vanffastte døde barn

da lagde han sin hustruiff ord paa herte och fryctede for flere gudz plawer och heffn Thii omwende handh syn Ieffnuid och tiende siden den Alderuelligste gwdh Saa ville wii och alle gore Ath wii fonge mwe hiemmerigiff riige til ewig tiid Det vnde off alle gud etc.

**De Hellige tre kongerff naffn oc legende som binder
sist paa dhett fierde blad her nest saare [S. 147]**

En trettinde dag effter den alsommectiste gud vor fød Da komme de hellige tre konger til Iherusalem de kaldiff paa hebraisse Appelleius Amerius oc damascus paa Grefisse kaldis de Galgalat magalat oc Saracin . Paa latine oc Danste kaldiff de Jaspas Melchior oc Baltasar De kaldiff oc magi Paa latine thii ath de vaare gandsse vife oc kloge De fore til Iherusalem at spørge effter hannem oc det stede for iiii honde sag sthld Første sag vor Chi at de vifte at han vor fød men de vifte ide huor fordi mente de effter thi han er iode longe da fødiss han viffelige i den ypperste kongelige stad i landet Anden sag vor thii at de vifte at de viffiste oc lerdiste mend bode der som vor i landet fordi mente de at de stulle sagt dem viffelige huor han vor fød Credie sag vor at iøderne stulle ide siden twnde aarsage dem oc fige at de ide vifte at han vor fød Chi de vifte vel effter Profecierne at han fødiss stulde i Betlehem men de vifte ide naar Nu sagde de hellige tre konger dem at han viffelige fød vor Fierde sag vor At Iøderness vantro stulle obenbarlige offuer vindiff som ide vilde tro saa mange Hellige Profeterff spaadom oc scriffuelfer Oc disse hellige tre konger trode al eniste i stierne och fore veluillige saa lang vey at bekende dette barn for deriff rette gwd oc frelsere De bekende hannem at vere et ræth mennisse i det de sagde Ewor er den som fødder er De bekende hannem at vere i ræth longe I det de sagde Iode longe De bekende hannem at vere ræth gud I det de sagde Vii komme at bede til hannem Och det vor

almyndig oc menig low paa den tiid at ingen skulde bede til nogen vden til gud all eniste Kong herodes bleff hastig oc vred der de spwrde hwor iode longe wor fød For tre sager skuld Forste sag vor thii han fryctede at Joderne skulle taget dette barn for ret arffue longe oc dresfuit hannem vd for han vor fræmed Anden sag vor thii han befryctede at de romerffe skulle straffe hannem at han tilstedde at nogen anden kallediff longe vden den som Augustus der till sat hagde Credie sag wor siger Sanctus gregorius thii Den tiidh den hiemmelste longe fødte Da bleff denne verdenss longe bedresfuit fordi at de som vretferdige oc wmlde ere de mwe ide lide dem som gode oc retferdige ere Saa kalde han for sig presterne och scriffuerne och spwrde hwor han fødte skulde De sagde i Betlehem effther Profeterneff spaadom Thii kallede han de hellige tre konger hemmelige til sig Och spwrde om stierne hwor hwn sad paa hiemmelen Oc i hwad maade hwn syntess for dem Ath han der meth twnde swndet barnid om de ide ville kommed til bage igen til hannem Siden bad han dem komme till sig igen. Der de fore aff Iherusalem saage de stierne igen Som fulde dem til stolden som barnid waar vdi

Somme Doctores scriffue her offuer at det vor den helliaand som for faare dem i en stierniff lignelse at vise dem vegn somme Doctores och serdelis Crisostomus scriffue at det vor den samme Engild som Iule nat bebudede hyrderne vor herriiff fødelse oc han nw syntiff de hellige tre konger i en stierniff lignelse Andre doctores sige at det vor en Stierne som vor herre stoffte nw serdeliff at hwn bebwde skulde hanss sande fødzel Oc siden forswynde igen Dette er mest troligt oc den mening holde mesten parten som scriffue om samme stierne Strar de komme ind i hwset fulde de paa knæ oc baade till barned och kende hannem for deriff gud oc flabere oc huer dere offrede hannem guld røgelse och mirram Her offuer scriffuer Sanctus augustinus oc siger **W** alderaugustinus vnderligste barndom som hiemmel oc iord ere lydige oc tienst actelige For huillen mectige konger rædiff och falde paa knæ

saare & hellige feld & hellige fæd i huilfed fom ide flyn
 lywff Men den alder clarifte ftierne fom klarerre er en solen
 & hiemmelste palat vdi huilfed den hiemmelste longe nw
 boer och ide nogen verdensf longe prydet meth perler eller
 dyrebar ftene & haarde krubbe fom han hagde for den blode
 vögge han ftulde hwileff vdi **B**wer maa for vndre at den
 fom flapte hiemmel iord oc alting fom til er vilde lide faadan
 armød oc lade fwøbe fig i negre gamble smaa flwde **Thii**
Bernardus figer Sanctus Bernardus. & i mechtige oc wife hellige tre
 konger **B**wad gøre i nw Bede i til eth fattigt fpath barn
 i en feld fom fwøbt er i flemme flude (thii er han eder gud)
 Men i offre hannem guld Da er han oc longe **B**uor er hanff
 kongelige fall **B**uor er hanff maieftat oc kongelige fæde **B**uor
 ere hanff tienere **E**r en ftolden nw hanff kongelige fall **E**r en
 krubben hanff kongelige fæde **E**r en iosep oc maria hanff
 tienere **D**e hellige tre konger synteff wfernymftige oc vanwittige
 aff mange **Thi** are de oc bliffue wife oc flege meth gwd
Jeronimus hiemmerige til ewigh tiid Sanctus Jeronimus fcriffuer super
 epiftolam ad hebreos **G**iff act paa vöggen **O**c fe faa til
 hiemmelen **D**a feer i barn ligge i krubben betend. hworlediff
 alle engle oc helgen de loffue oc ære hannem i hiemmerige
 Siden de hellige tre konger offred oc bedet hagde til deriff
 gud oc ftabere **D**a kom engelen till dem i foffne och bad dem
 fare hiem igen at en anden vey hwilfed de oc gjorde thii de
 fore til ftibff **S**trar de komme i deriff egne land oc rige da
 leerde de andre oc predidede det de feet oc hort hagde **O**c
 bleffue felffue ftadighe i en god tro mere en de vaare tilforn
Oc baade alle ath de ftulde hedre loffue oc ære en fander
 gud fom hagde anammet mandom och ladet fig fode aff
 iomfrw Maria ath han frelse och igenløse vilde all verden
 fra dieffuelen

DEn tiidh de hellige tre konger vaare bort farne aff
 Betlehem da kom der meget folt lobendiff ath fee **J**omfrw
 Mariam och barned for det flore iertegen de faage aff ftierne
 Och for faadanne megtighe fremmede konger hagde offred til

det Thii fryctede Jomfrw Maria ath de ſwolde myrde barned ſaa ſynde hwn hiemmelighe om naten till en fattigh qwinde ſom bode i en iord keldere i byen Der ſette hwn ſig paa i ſten oc gaff barned ath dii der ſald nogre drober aff ſamme dii paa forneffnde ſteen ſom kendidſſ der en i dag och holdiſſ ſaar ſtor hellig dom deſſ mere ath nogen tager eller ſtryger paa dem diſſ denligere och mer ſtynnende bliſſue de Jomfrw Maria glemde i ſtolden nogre ſwde och i fiorte ſom hwn hagde giort til barned effter ſig der hwn ſaa haſtelighe rymde De laage der uden all heder oc ære til ſancta Helena fand dem Thii ioderne hulle den ſtald ſaa forsmædelige ſiden vor herre vor fød i hannem at der motte hwerken fæ eller ſolt komme i hannem De laſte ſaa mange ſtene oc ſtode der ſaare at ingen kunde komme der til Den tiid ſancta helena kom diid da lod hwn ſtolden op igen oc fand forſcreffne fiorte Och høet met i krubben ſom vor herre laa paa huillid hwn forde bort met ſig och det er nw i rom aldeliſſ ferſt ſom det naar paa den tiid

En tiid Sancte Thomeſſ apoſtel kom til de hellige tre kongerſſ land da anammede de dob oc criſtendom aff hannem oc predikede oc lærde andre ſaa lenge de leſſuede den hellige criſtelige tro Long tid efter deriſſ død forde Sancta Helena Conſtantini keſerereſſ moder deriſſ legeme til en ſtad hed Conſtantinopell Siden forde en hellig biſcop ſom heed Euſtargius dem till en ſtad i valland kalliff Mediolan Siden keſer Henric hadde vundet mediolan Da forde han dem till Colue ſom de nw ere och holdiſſ i ſtor ære och verdighed Och gor vor herre mange ſtore iertegen der for deriſſ ſtyld

Den søndag nest effter hellig tre konger dag

Epistola ad Ro. xii. ca.

Fratres Obsecro vos

Enne epistel screff Sancte Pouild Apostel till de
romerſke oc ſtonder hwn i hanſſ tolfſte capittel
Oc lyder ſaa paa danſke

D Alder kærifte brødre ieg beder eder for-
medelſt gudz milhed och barmhertighed Ati
holde ederſſ hierter hw och legeme i renlighed ati mwe bliſſue
eth leſſuendiff tadnemmeligt och helligt offer for den alder
megtiſte gudh Gører ederſſ tieniſte gudelige oc beqwemmelige
naar oc huor henne bør at göriff mod gwdh Oc leſſuer ide
effter onde menniſteſſ ſedwane ſom tiene verden Men forklarar
ederſſ ſiel ſom ſtafft er effter vor herre ſelſſ Ati formedelſt
den helliand mwe ſonge at vide hwad gwdz vilge er oc hwad
ſom hannem meſt tadnemmeligt er Men dette ſiger ieg eder
aff den naade ſom gud mig giſſuit haſſuer Ati ide ſtulle
begære at vide mere aff den alder hogtideliſte gwddom Eller
aff gudz lönliche vilge oc domme en eder nytteligt oc tilbørligt
er at vide Dog en til maadelighed ſom hellighe Patriarder
profeter och lære fædre eder ſaare ſat haſſue ath vide Hwer
begerer ſaa meget at vide ſom gwd ſerdeliſſ hannem vnde
vil Diff ſtadeligere eth menniſtene haſſuer den hellige criſtne
tro i ſit hierte diff ſtørre bliſſuer hanſſ wiſdom Xigerwiſſ ſom
i haſſuer mange lemmer paa ſit legeme De ere dog ide alle
beqweme til en gerning Saa ere wii oc alle eth legeme

hver effther syn maade I den hellighe kirke Och Christus
gudz søn i hiemmelen er wort hoffuit Hwert menniste stall
gøre syn Jessu cristen hielp och bistond i erlige och gwdelige
gerninger formedelst Ihesu cristi alleff vor frelseriff skyld &
Saa lydhertexten aff denne epistel i sig selff

Euang. Luce ii.

Cum factus esset ihesus annorum xii

Ene hellige læst som læsis i dag paa søndagensff vegne
den scriffuer den hellighe ewangelista Sanctus Lucas
i sit andet capittel oc lyder hwn saa paa wort maall

Er vor herre vor tolf aar gammild da gid iomfrw
maria oc iosep op til Iherusalem till deriff hogtiid som
sedwane waar i iode lossuen Oc toge wor herre met dem Den
tiidh hogtiden fuldkommen wor da gid iomfrw maria oc iosep
hiem igen Oc Ihesus bleff til bage i iherusalem men dhe
viste det ide maria mente at han hagde fuld iosep i den stare
blant mandfollene som hand wor Och iosep mente ath han hagde
fuld mariam i blant qwindfollene Der de fwindiff igen effter
i dagiff færd da spwrde den ene den anden ath hwor han
wor Oc lette siden i blant deriff frender och venner oc fwnde
hannem ide Thii fore de till iherusalem igen at lede effter
hannem Den tredie dag funde de hannem i templen sidendiff
mith i blanth de visste och klogiste doctere oc mestere som
der vaare at høre deriff ord oc spørge høye spørffmaall aff
dem At de alle vndrede paa hansf visdom oc kloge swar Da
Iosep och maria saaghe hannem side blant disse vise och
mechtighe klerde da vndrede dem storlighe der paa Och Maria
sagde till hannem Son hwad gjorde dw off Se din fader oc
ieg lette effter digh meth stor sorg och bedrøvelse Da swarede
ihesus dem Hwi lette i effter mig Visste i en vel selffue ath
migh bør ath bewise migh i de ting som myn hiemmelste
fader migh befalet haffner Disse ordh som han taledede till

dem twnde de ide forstaande Saa gid ihesus neder fra iherusalem met dem til Nazaret oc wor dem altiid horig oc lydng Hanss moder iomfru maria betractede och idelige offer tenckte disse ord i sit hierte Och Ihesus op vorte denlige paa legemenff vegne Och ydermere obenbarede syn gwddomss visdom gwddh fader till loff och ære och menniskene till den ewindelighede salighed.

Vdtydningen her paa

Jederne skulde tre gonge om aared fare til iherusalem effter deriff lou oc offte deriff offer i templen Først om paaften da hulle de stort fest oc hongtiid och offrede deriff offer gud till loff for de waare vd komne aff egipte land oc ath han frelste dem der aff. Andet fest hulle de om pinget dag i huilket de loffuede oc tædede gud for han hagde giffuit dem logen den feretywende dag effter de komme aff egipten Credie fest hulle de om høsten i huilket de hagde hugtommelse at de vdy feretywe aar hagde bod vnder paulwn i orden och offred deriff offer vnder eth paulwn aff huder och stynd som de fællede deriff tabernakel I disse forscressne tre høgtider oc fest Da burde hwer mand at komme til Iherusalem meth serdeliff offer som gwdd hagde set dem faare tilforn Det wor dog inthet budet i logen ath qwinderne stulle fare diid eller gøre noget offer Men fulde de deriff hoffbunder da wor det saa meget diff erligere oc loffligere De som bode langt fra Iherusalem de kunde och motte aarsage dem aff de tw fiste fest Men engelediff aff det første som vaar om paaften

Di denne forscressne lest mertiff trende Artidel den Første er at Ihesus bleff til bage igen i iherusalem som stonder i terten Nemanst puer Den Anden er At wor herre gjorde vnderlige spørffmaall till de wise klerke oc mestere i templen som terten lyder Inuenerunt illum in templo Credie artidel er At de spurde oc lette effter hannem som terten lyder Ego et pater tuus. Josef oc maria ginge op til iherusalem Chii

Certus

Jordanus doctor scriffner at Nazaret som vor herriff fødelse Jordanus vor bebuden vdi oc som han vor siden op fød efter han kom aff egipten Han ligger nedre i en dall i galilee land Oc iherusalem ligger paa i høyt bierg iii dagiff færd der fra Sanctus gregorius figer At wor herre gid saa lang vey til gregorius kirke off til et got exempel oc effterligning at wii skulde gerne gonge til kirke tertus Consumatisque diebus Den tiidh de tertus hagde huldet deriff fest och høytid der i otte dage Da fore de till bage igen Oc ihesus bleff i templen Dette er mod dem som ide ville bliffue i kirken saa lenge de kunde høre en messe eller i prediden til ende Men de løbe aff kirken effter dieffuelensff nydskydelse oc ende raad Oc gonge paa kirke gaarden eller paa gaden oc vasse och bagtale andre der lengiff dem inthet ved Som sancte Hanss scriffner i sit viii capittel Qui er deo Johannis est verba dei audit Huo som hør gud til han hører gerne viii ca. gudz ord Men de som ide ville høre dem De høre ide hannem til Tertus Crisostomus autem illum esse in comitatu Tertus Guilhelmus doctor figer her offuer At det wor sedwan blantguilhelmus isoderne At naar de ginge til kirke da ginge mendene serdeliff till hobe Och qwinderne en serdeliff for dem Men bornene drenger oc piger de motte gonge met huilken de vilde aff deriff foreldre Thii mente maria at ihesus hagde fæld iosep blant mendene oc Iosep mente at han hagde fuld hende blant qwinderne der de fundiff om anden dagen da spwrde den ene den anden at Hwor ihesus wor oc lette siden blant frender oc venner at hannem der de ide funde hannem da ginge de till bage till iherusalem oc fwnde hannem i templen om tredie dagen Ide funde de hannem paa gaden at lege met andre børn som man gerne pleger at finde børn men de funde hannem i kirken som er gudz bone hwff i blant floge oc vise doctere och mestere Der hørde han deriff mening om den hellige scrift oc profecier Oc han spurde dem oc at mange dybe spørffmaall igen saa de alle der paa vndrede thi det wor aldrig hørt ath eth barn talede saa floge ord Tertus Et tertus videntes Der iosep oc maria saage hannem mit blant de vise mend da forvndrede dem storlige der paa Oc maria sagde til

- hannem Son hwad gjorde dw off Din foster fader oc ieg lette efter dig oc waare gandske bedrøffuede for digh Her vdi læriss foreldre hworlediss de skulle haffue dem mod deriss børn At de ide skulle bande dem oc forfærde dem meth hastige oc haarde ord man skal først straffe dem lempelige met gode ord Mille de det ide lydhe da skal man giffue dem aff riss
- Proverbi.** Som Salomon siger Prover . rrii Moli subtrahere a puero disciplinam Maar dit barn bryder storlige da giff det vel aff riset det der der ide aff oc dw frelser hanff siel der met aff heluede Her gørff et spørffmaall huor faare iossep kaldiss ihesu fader men han ide fødte hannem Her swariss til ath det stede for trende honde sag Først for foltenff mening styld
- Succ.iii.ca** sem Sanctus Lucas scriffuer i sit tredie capittel At putabatur filius iossep De menthe ath det hagde været iosseps søn Anden
- Origenes** sag wor thii han op fødte hannem Som Origenes scriffuer sic appellatur iossep Credie sag vor thii at iossep oc maria vaare vide och giffue till hobe for vor herre vor fød Som
- augustinus** Augustinus siger multo conueniencius cristus dicitur filius iossep etc. meget erligere kallediss iossep cristi fader en nogen
- anden men maria oc hand vaare vide til hobe Huor faare sagde maria din fader oc ieg lette efter dig Hwi neffnde hwn hanff naffn for en sit Det gjorde hun for twende honde sag Først for syn alder største ydmngghedz styld Siden at hwn der met ville giffue alle qwindfolt god efterligning at de skulle
- tertus** hedre deriss hosbonder Tertus Nesciebatis Vor herre sagde Miste i ey at ieg skulle benise mig i de ting som myn hiemmelste fader mig befalet haffuer De forstode ide hwad han mente Thi at de hagde ide hort saadanne ord for aff hannem men Jomfru maria gemde disse ord idelige i sit herte och tendte paa dem nat oc dag Dette er mod de mennisse som offte høre gudz ord men de ville ide legge dem paa herte eller komme dem i hw De mwe ligniss vedh eth brudet kar som inthet
- Ecclesiast.** kan holde vdi Som der stonder screffuit Ecclesiast . rri ca. Cor
- ri. ca.** fatui quasi vas confractum Et daarligt mennistiff herte er lige som i brudet kar som inthet holder vdi

Alle foreldre ere deriff børn plichtige i ser honde maade
 Forst ere de plichtige til at lere dem huorlediff dem bør
 at haffue dem mod gud i hiemmerige Oc det bør at ste
 i Trende honde maade Forst skulle de kende dem ath tiene
 och ræddiff gud i deriff barndom Som der stonder *Trenorum*
 iii ca. *Bonum erit viro cum portauerit iugum domini ab adole-* *iii.ca.*
scencia O huor nytteligt er det en mand at han haffuer offued
 sig i gudz tieniste aff sin barndom thi ath *Aristoteles* den vise
Aristoteles mestere scriffuer *Anima pueri est tanquam tabula rasa in qua*
nihil depictum est Apta tamen depingi Eth barnss siel och
 vnderstondelse er ligerniff som en slet taffle i huilken inthet
 screffuit er oc er dog bequem til at scriffue vdi hward man
 vil Item et barnss siel er ligerniff som blot vor vdi huilket
 man trycke maa huad indsegle man vil Ewn er oc ligerniff
 som en grøn quist som i land bøye hwort han vill Lader
 nogen forst edide i eth nyt kar da smager det gerne der
 effter som der ladiß siden vdi Lader mand anden sød eller
 taastelig ting forst i eth nyth kar da smager det gerne der
 effter Hwad der kommer siden vdi thii skal hwer forst lare
 sine børn At tiene gwd Ath de saa gøre naar de bliffue
 store I Anden maade skulle de kende dem Pater noster Ave
 maria oc credo oc de r gudz budord oc huorlediff dem bør
 at leffue effter dem som Sanctus Mattheus scriffuer i sit. *xix ca. Matthei*
Si vis ad vitam ingredi Serua mandata dei Wilt dw haffue *xix ca.*
 hiemmerigiff rige da holt de r gudz bud ord Till tegen ath
 wii icke skulle glemme dem da ere de screffne paa vaare hender
 oc føder met r fingre och r thæer Credie maade skulle de
 lere dem at gonge til kirke oc høre messe oc prediden Thii
 Sanctus gregorius siger *Cibus mentis est verbum dei* Gudz *Gregorius*
 ord er vnderstondelsens oc sielens mad Her om taler *Esaias* *Esaias*
 Profete i sit *lv ca.* sigendiff *Verbum meum non reuertetur ad* *lv.ca.*
me vacuum Vor herre siger mit ord kommer icke forgesnuiff
 til migh igen Her aff maa merkiff at engen er saa haard
 eller end aff nature at vil han høre vor herriff ord at han
 en beholder der noget aff sig til salighed

Di anden maade skulle foreldre lære deriff børn huorlediff de skulle haffue dem mod deriff ieffn cristen Oc det skal vere i Trende hende maade Forst At de skulle elste dem ligerniff som dem selffue ære de fattige da skulle de gøre mistundelige gerninger met dem Her om scriffuer Sanctus **Jeronimus** Jeronimus oc siger Non memini me legisse mala morte mortuum qui libenter opera pietatis exerceuit Jeg dragiff ide til minde ath iegh nogen tiid haffuer leest at den sid vtristelig død som gerne gjorde mistundelige gerninger Her om taler och Sanctus **Matthæi** Mathæus i sit v ca. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur . Salige ere de som ere mistundelige **v ca.** Thii at de skulle songe mistundhed oc naade aff gud i hiemmerige I Anden maade ath de ide skulle gøre deriff ieffn cristen stade huerken paa rycthe eller ære gøgh eller penninge Det er at de ingen baguaste eller fortale skulle O hwor offte hører fader oc moder at deriff børn tale ilde om nabo oc genbo och ide ville straffe dem der faare Alt det onde som der kommer aff stulle foreldre andsuare faare gud De skulle strengelige forbiwde dem ath de inthet tage fra nogen huerken lidet eller meget inthen eble eller pærær Erther eller bønær **augustinus** torn eller græss Thii at Sanctus Augustinus scriffuer oc det stonder och i kirke logen Peccatum non dimittitur nisi ablatum restituatur Sinden forladiff ide aff gudh vden det igen giffuiff som nogen haffuer taget eller songet meth w rette Alle foreldre skulle lere deriff børn at de ingen fortale eller talde og naffn. thi at hwo som en anden fortal eller kommer hannem i ont rycthe han bør at forklare hanff rycthe igen eller han songer ide affløffningh aff den synd Disse ii synder ere ganste suare for gud At tage oc stiele fra en anden oc at komme nogen i ont rycthe oc fortal Thii at de gandste senlige aff løfis met anger ruelse och scriffte maall som andre synder . met mynde en det igen giffuis som bort taget er Inten gøghedh . Bedær eller ære som bort tagen er Credie maade skulle foreldre lære deriff børn ath forlade deriff ieffn cristen hwad de bryde dem emod Oc ath de all ting vende till det beste Oc ath de inthet andet gøre deriff ieffn cristen en de vilde haffue aff hannem

som Sanctus Mattheus scriffuer i sit vii ca. Omnia quaecumque Matthei
vultis vt faciant vobis etc. Gører saa mod eders ieffn cristen vii ca.
som i vilde at de skulle gøre mod ether Her om scriffuer
Cobias iiii ca. Quod ab aliis oderis tibi fieri etc. Det som Cobie
du icke vilt at andre skulle gøre digh Det gør icke dem helder iiii ca.

Di Tredie maade skulle foreldre lære deriff børn hworlediff
de skulle haffue dem mod dem selfue Først At de skulle
lessue renlige kyskelige oc erlige som Tobias lærde sin søn sigendiff Tobias
Attende fili mi ab omni fornicatione O myn lære søn forwar
digh for all w kyskhed thii all vlyskhed er dødelig synd Alden
den som fleer i ecte stæff mellem hustru oc hofbonde Her
om scriffuer Sancte Pouild och siger Engen hoor karl eller Paulus.
nogen som offuer sig w kyskhed haffuer lod eller deell i hiemmerigiff
rige Och skulde alle drenge och piger forware deriff iomfrw-
dom till de bliffue gifte Thii ath Sanctus Ambrosius siger Ambrosius
Qui non nubunt et vxoꝛes non ducunt sicut angeli in terra
sunt De som icke gifte dem och lessue alligenel i iomfrwdom
de haffue en gwdz engildz lessned herpaa iorden

Di Fierde maade skulle foreldre giffue deriff børn god-
efferligning Chi det er dem alder mest nytteligt Her
emod gør mange som lære deriff børn at danke springe oc
høfferde dem At spotte oc spe andre oc at Dride dem drudne
Her om taler Aristotiles iiii politicorum Iuuenes maxime aristotiles
ab ebrietate custodiri oportet Man skal aldermest bewaare iiii Politi
børn fra drudenstæff. thii der kommer alt ont aff Damascenus Damasce-
scriffuer i syn fierde bog Ubi bonum adolescentulum videriff nus
virtutibus effulsisse ibi mille reperies perilsse. Hvor dw
finder i vng persone som haffuer hafft sig dygdelige oc erlige
da finder du twsfinde der emodh som haffue hafft dem gandske
ilde Guilhelmus Doctor siger Qui filias suas ornant vt eas
ad choreas mittant quasi festucam vngunt vt eo melius ardeat
De som vd rede oc pryde deriff dötther oc sende dem i dank
De ligness ved den som smør i stæff at hun diff snarerre
brende skal Alle de synder som børn bedriffue met de onde
erempel som de haffue seet aff deriff foreldre der bliffue de

gregorius deel actighe aff Sanctus Gregorius siger Tot mortibus quis dignus est etc. Saa mange hende død er i plectig ath lide paa syn sielf vegne Som han haffuer giffuit andre onde exempel ath lessne effter O hwor mange hende død haffue de fortient som giffuit haffue andre saa mange onde exempel til hofferdighed met sribede oc vdskaarne klæder Och till mange andre synder som hwer opregne maa ved sig self oc tage plict oc bod for huille aff dem som han haffuer forset sig vdi At hanff arme siel en lide skal der faare saa mange hende død i den grømme heluediff pine

Semte maade skulle foreldre reffse deriff børn naar de bryde Chi at alle de synder som bornene gøre men de ere vnder deriff lyndelse dem bør samme deriff foreldre at sware til for gudz strenge dom Chii tender her paa alle sammen En dog ati selfue lessne erlige stellige oc gudfrættelige Da twnde i alligewel forlaste edersf siel for eder bornff skyldh som Sancte Pouild scriffuer Ad romanos i ca. Non solum digni sunt morte qui faciunt Sed etiam qui consenciant facientibus De ere ide al eniste plichtige at lide ewigh pine som gør dødelig synd Men de oc som tilstede ath hwn göriff oc ide ville straffen Exempel der paa Vaare det saa at fader oc moder aldrig hagde syndet dødelige Oc de ide straffede deriff børn naar de gjorde ilde men tagde oc samtykede det Oc døde de deff vdoeffuer for vden anger oc ruelse at de her vdi hagde vered forsømmelige da bleffue de ewige fordomde met bornene Saa scriffue Innocentius gregorius Cyrillus Isidorus oc Augustinus her om samdirectelige Dette er swart at tende paa Chi ligger der stor mact paa ath hwer reffser sine børn naar de bryde Maar nogen horer sit barn swerghe om gwdz naffu hanff død eller pine eller Jomfru marie naffu da skal han giffue hannem aff riset vel tath Der met milder han oc glæder gud i hiemmerige iomfru maria oc alle gwdz helgen Och han fornerffuer sig self i Irone i hiemmerige om han flo barned i den mening ath det en mere swerghe skulde eller forlorne gwdh i denne eller nogre andre synder

Siette maade skulle foreldre acthe at det gok er retferdigt
 Och ath de hassue retferdelige songed det som de ville
 lade deriff børn effter dem til arff Ver emod gøre mange diff
 vær som hassue formegen lertighed til deriff børn At de en
 offuer giffue ville det gok som de vel vide at de hassue
 w retferdelige at deriff børn en songe skulle diff mindre arff
 och der met fordome dem selfue oc bornene met O hwor
 sammelige forlaste de deriff siele veluillighe Item der er oc
 mange som icke ville giffte dem igen for deriff børn skyld thi
 de befrænte ath sige de flere børn da stulde de første songe
 mynde arff till deriff part Och de acte icke alligeuel ath leffue
 lyffelige eller ath gøre gud dess ydermere loff i deriff leffnid
 Saadanne elste deriff børn mer en gud oc de ville helder fordomeff
 en deriff børn skulle bliffue arffue lose Disse børn skulle lere
 och robe paa deriff foreldre i helwediff pine ligerwiff som de
 hagde slaget dem twisind fold selfue i hiel Thii at for hwer
 w retferdig penning som de lode dem til arff effter dem da
 stunge de deriff siele i gennem met eth helwediff swerdh och
 pine lide arffningene ath deriff foreldre hagde saadant gok
 eller penninge meth w rette och icke ville igen giffuit da
 fordome de deriff siele der meth till ewigh tiidh Ver om vil
 ieg sige ether i iertegen

Et Iertegen om en aagerkarll oc hansff sonner

I lase ath det vor i aagerkarll som hagde to sonner
 Den ene sid anger i sit hierte for sine synder i en
 prediken han horde Oc sagde strax till syn fader Hære
 fader ds wii i denne leffnid oc stidelse som wii ere nw vdi
 da bliffue wii ewindelige døde baade til lifff oc siel Conger
 fordi bort oc songer huer igen hwad i hassue aagred oc
 songet fra dem met w rette Han Swarede hastelige oc vredelige
 oc den anden hansff son met hannem oc sagde Stalt dw wære
 waar striffesfader eller lære off . gaa hæn dyn vey om dw
 wilt ds wii ville bliffue hoff wort gok gwld oc penninge
 Han tagde qwer oc gil bort i en vildene stow oc leffde der

strengelige i heremythe leffned oc tiende inderlige den alsom-
 mestiste gud Om siger døde hanff fader och hanff broder mæd
 Saa bad han gwd ath han maatte fonge at vide hwad stat
 oc stidelse deriff siele wor vdi En dag som hand wor i sine
 gudelige bøner saa kom engelen til hannem oc sagde Det
 dw begerede aff gud stalt dw fonge ath vide han tog hannem
 om handen oc bad hannem følge sig Siden ledde han hannem
 Paa i bierg oc sagde Wilt dw høre din fader oc broder han
 sagde ia See da neder i denne dal Der saa han atffnylkelige
 sware piner blant huille han horde sin fader yndelige oc
 græselige giffue sig . om siger saa han hannem sywde i gloende
 lwe oc flyde op oc neder som en ert i sywdende gryde oc
 sagde ve ve ve forbandet vere den time iegh waar vndfangen
 vdi Forbandet vere det liff mig bar til verden Da stelnede
 samme heremite oc sagde O fader est du i denne suare pine
 Van suarede Ja lære son Welsigned est du som reddiff gud
 i hiemmerige oc der met vndflyde denne grumme ewindelige
 pine tend her paa oc tien gud idelige saa lenge dw leffuer
 Der de saa taledede sammen fiod hanff broder oc op oc neder
 i glaende sywdende ild som en ert i en gryde Oc sagde stedffe till
 faderen forbandet ware du fader til ewig tiid for det wretferdige
 godz guld oc penninge som dw loft mig till arff effter dig oc
 faderen forbandede hannem ligernise igen sigendiff forbandet
 were dw son ewindelige Chi ath ieg samblede samme gok til
 hobe for dyn skyld oc holt det wretferdelige at dw det arffue
 stulde effter mig Oc der met fortabe ieg myn arme siel och
 kom till denne græselige sware pine for din skyld Da sagde
 denne heremite til dem land engen ting hielpe eder aff denne
 pine De sagde nen Chi ath engen frelsiff land aff helwediff
 pine Der han fornam at hand ingelediff twnde hielpe dem
 da gif han til bage igen oc tiende gwd ydermere en han
 giorde nogen tiid tilforn Oc ende sit leffnid i en god staat
 Oc sid den ewige salighed effter døden den vnde off alle sammen
 den aldermestiste gud som er benedidet til ewig tiid Amen

Den søndag nest effter tyuende dag Jule

Epistola ad Ro . xii. ca.

Fratres habentes donationes

Enne epistel screff den verdige Apostel Sancte
Pouild til de gode cristne oc retferdige menniste
som waare i Rom oc stonder hwn i hansff tolstte
capittell Och lyder saa paa wort maall.

Eriste brodre I som haffue gaffuer effter den helliandz
naade som edher giffne ere atskillelighe hwer for sikh hwad
helder det er met Profecie oc spaadom om nogen aff eder
haffuer saadan obenbarelse oc naade aff den helliand at
i vide de ting som ste swlle for edersff stercke tro skyld Eller
om nogre aff ether haffue saadan naade oc embede ati
hogtidelige oc gudelige stide twnde i blant mennisten hwer
som behoff goriff de hellighe sacramenthe Eller om nogen
haffuer naade aff gud at predide oc lære andre menniste
Eller om nogen kan hielpe sin ieffn cristen met salig visdom
oc nyttelige ord Eller nogre haffue saadan naade at de gore
deriff almisse gerninger hemelige at de ville der saare haffue
det ewige lif i hiemmerige oc ide verduess priff oc loff her
Eller de som ere prelater ath de altiindh tende paa ath de
swlle gore wor herre regenstass hworlediff de regere deriff
prelate damme Eller de som ere barmhertige oc milde mod
fattige menniste oc ide giffue dem onde ord for en de hielpe
dem noget goth Och de som haffue tilbørlig kerlighed til
deriff ieffn cristen ide meth smiger Konlig awind eller falskhed

De som haffue verffinggelse til onde gerninger oc gerne ville omgongiff met dygdelige oc retwise menniffe I skulle icke all eniste elste eder selfue ind byrdiff Men och glædiff at andre gode menniffe haffue retwiss och gudelig kerlighed emellem dem Gører huer anden tilbørlig heder oc ære Merer icke lade til at hielpe etherff ieffu cristen met stor brendende kerlighed till gwd. och aff ret hiertensff milhed emod dem Tiener gwd oc gører misfunderlige gerninger Haffuer ethert stadige hoff til det ewige lifff Haffuer tolmødighed i all verdensff modgang Merer idelige i edersff gwdelige bøner bedendiff for edersff egen salighed oc edersff ieffu cristenff Naar i se de hellige menniffe som er hoff eder (och haffue plat offuer giffuit verden) lide nogen nød til deriff nøttortighed da hielper dem met edersff got oc penninge Anammer fattige pillegime hiem til eder oc læner dem huff Beder got for dem som eder hader Uelfigner dem oc bander dem icke Hwer i see glade menniffe som tade gud for de ære Iydsalige Da glæder eder meth dem See i oc nogre græde oc were bedrøffuede Da græder och haffuer med gnd offuer dem aff edersff milhed och barmhertighed Engen stalt hofferde sig aff syn visdom Och forsmaa enfoldighe och simpell menniffe Men haffuer altiid omgengelse meth ydmøghe menniffe.

. Euange. Johannis ii. ca.

Kupcie facte sant in Cana

Denne hellige læst scriffuer den verdige Apostel oc ewangelista Sancte Hans i sit andet Capittel Och lyder hwn saa paa danste

Der giordiff i brylløp vdi galilee land i en by hed Cana Oc der vor Maria ihesu moder Ihesus oc Hans disciple waare bedne till brylløppet Om siger fattediff dem vin Da sagde ihesu moder maria til hannem De haffue icke mer vin Han swarede Quinde huad kommer det digh eller mig vedh

Myn tiid kom icke end nu Dog sagde Maria till stenderne Guad som helst myn søn befaler ether Det gorer Der stode sex stentar i brylløpss hwsed som ioderne pleyde ydelige at two dem aff effter deriff low Swert saa stort ath der twnde gonge ii eller iii moder i dem Da sagde Ihesus til stenderne Sylder alle stentarene fulde meth vand De gjorde och saa till all ouerst emen der twnde gonge i dem Ihesus sagde igen Lader nw aff dem oc bærer sogmesteren de gjorde oc saa Der han smagede samme vin som førre wor vand Oc han icke viste hweden det kom Men stenderne som vandet hente viste det vell Da fallede sogmesteren brudgommen oc sagde Swer mand som brylløp gør han ber først det beste vin fram oc naar gesterne bliffue druckne da giffuer han det som icke er saa krafftigt och goth Men dw gemde det beste vin til sist Dette wor det første Jertegen som Ihesus gjorde i en by hed Cana Oc obenbarede der met syn guddomss mact Oc hans discipule de trode ydermere oc visseligere her effter paa hannem

Betydningen her paa

I Denne lest Er trende merkelige Artidle I den første loffnis ethe stoff Certus Nupcie facte sunt I den Anden Certus taliff om dette store Jertegen vor herre nw gjorde met vinen Certus Deficiente vino I den Credie om hans discipelerff tertus stadfæstelse i troen Hoc initium signorum etc. Der ligger i by i Galilee land iii dagiff ferd fra Iherusalem heder Cana der giordiff brylløp eth aar effter wor herre wor cristnet i iordanss flod paa den samme dag och da vor hand rri gammild Der vor iomfru maria ihesu moder Her sigiff icke ath hwn vor beden diid Chii hwn hørde dem till som bryllepped gjorde och wor kommen diid ath hielpe och tiene dem der till met hwad hun kunde Certus Vocatus est autem ihesus Ihesus tertus wor beden did met sine discipule Her offuer scriffuer Crisostomus Ath han icke vor beden for nogen stor herre Men han vor beden i det han vor deriff flecting Oc han kom diid aff sin store

- ndmyghed oc ide vilde forsmaa dem Her met gaff han andre get
crempell ath de ide forsmaa stulle fattige flectinge oc venner
Motte nogen sige Efter dii vor herre oc hans discipler vaare
fattige Hwi bleffne de bedne til bryllepp men de hagde
inthet at giffue igen Her swariff till ath brudgommen och
bruden waare oc fattige thii hwde de fattige til dem Vor
herre ville oc vere i bryllepped At han der met ere oc stad-
feste vilde det hellige ecthestaff Och giffue alle til kende at
de fare vild som straffe ectestaff Her om taler den Merdige
Beda doctor Beda oc siger Hagde der vared synd i ecthestaff som
rettelige steer oc holdiff Da hagde ide wor herre gonged til
Paulus bryllepp Sancte pouild ad Corinthios vii ca. Taler her om och
ad corin. siger Non peccat mulier si nubat etc. En quinde pige mand
vii ca. eller Jomfru synde ide i det at de giffte dem erlige oc stellige
Certus Certus Minum non habent Jomfru maria sagde till wor herre
De haffue ide vin Det var tegen til at de vaare fattige Han
swarede Huad kommer det off ved Her offuer siger Sanctus
Thomas Thomas ath han sagde dem bør ath besørge det som off
haffuer ind bedet Myn tiid kom ide end Crisostomus siger at
han det sagde Thii der wor en mange som hagde skaalene
fulde oc ide viste ath der wor brøst paa vin som han ville
sagt Hwi beder dw moder ath ieg skall gøre iertegen for
hwer mand vid huad brøst her er Det er en da tiid noð ath
hielpe dem ath de twnde alle kende och vide ath ieg gør
Thomas saadant iertegen her Sanctus Thomas siger at det er troligt
ath Jomfru maria aldrig bad sin søn om nogen ting at
han en viste hende bøn En dog at det syness her at han
stulle swared hende noget haardelige i det han sagde Huad
kommer det dig eller mig ved Hun viste dog vel skadelige
at han gøre skulde det hun bad hannem om Thi bad hwn
stenkerne gøre hwad han dem befole Siden bad ihesus dem
fulde de ser stenlar met vand Saa om wende han det til vin
Crisost. Crisostomus siger ath denne vin vaar saa offuer maade god
at aldrig nogen aff dem hagde smaget saa god vin tilforn
Han siger oc naar wor herre gjorde nogen iertegen da gjorde
han dem bedre oc vnderligere en de naagen tiid stabeff twnde

aff nature Som han giorde met de fem brød han mettede
 fem twifinde folk met Alle som odhe aff samme brød de sagde
 ath de aldrig smaget hagde saa get brød **Chii** vilde de giort
 wor herre til lunge som Sancte hanff scriffuer i sit serte *Johannis*
 capittell Item Aldrig hagde naaget menniste saa klar syn *vi ca.*
 som det menniste sid der wor herre gaff sin synn igen som
 wor blind fød aff syn moderff lifff *Tertus Hoc initium signorum tertus*
 Dette første iertegen giorde wor herre nw ath han ville obenbare
 sin store vbegribelige guddommelige mact som sthwldiff vnder
 hanff mandom At hanff disciple der met stadfestiff stulde i den
 hellige tro som de oc bleffue Chi at siden de seet hagde dette
 store iertegen da bleffue de fast stadeligere i troen en de
 vaare tilforn Fordi han aldrig hagde giort noget iertegen
 obenbarlige for dem tilforn som sanctus *thomas* scriffuer
 Her gørr i spørffmaall Hwad denne brudgomme hed oc hwo
 han vor Her suare doctoreff til serdeliff Sanctus *Augustinus*
 och *Albertus magnus* oc fige at vden alt tuill da vor det *Albertus*
 Sancte Hanff euangelista huillen vor herre kallede til sig at *magnus*
 han stulle bliffue en klar iomfru til enig tiid Oc vor herre
 vilde oc der met giffue til kende at man maa offuer giffue
 ecthe stoff naar det er ide fulkommet paa legemenff vegne
 Om de begge samtydet oc ville leffue i iomfrudom at de diff
 ydermere kunde tiene vor herre Om denne brud scriffue
 somme doctoreff At det vor en aff de iomfruer som vide
 waare til gudz tieniste som siden bleff hoff Iomfru Maria
 syn lifffuis tiid

Et disse ser stentar maa vnderstendiff ser honde ting
 som droge vor herre till at anamme mandom Den
 Første Mor hanff store veluillighed som Sancte ponild scriffuer *paulus*
 i sit iii ca. ad Titum Apparuit benignitas et humanitas *ad titum*
 saluatoris Vor herriff store veluillighed vor off obenbared *iii ca.*
 i det at han vilde anamme mandom for vor skyld Den
 Anden vor hanff mistundhed oc milhed som Sancte ponild *paulus*
 oc scriffuer Jule dag i epistelen til anden messe Secundum
 misericordiam suam nos saluos fecit Han giorde off salige

formedelst hanff store mistunhed oc barmhertighed Den Credie
 wor hanff store ydmynghed Met huillen han vilde aff flette
 oc neder trynde alle mennissenff høfferdighed Guad større
 ydmynghed fan noget menniste optente At vor herre off benise
 twnde en at han for ned aff den øffuerste hiemmerigiff troue
 oc tog mandom for vor salighedz skyld Sierde vor for vor
 armod skyld Alligenel at han vor alder rigest oc alder mettigst
 offuer all den ting som til er Da vilde han bliffue fattig oc lnde
 denne verdenff armod oc wselhed At han off gøre vilde ewindelige
 rige met sig i hiemmerige Sempste vor fredssommelighed At
 han ville forlige mennisten igen met gud fader i hiemmerige
 formedelst hanff bitter pine oc haarde død Thi vaare første
 foreldre adam oc eue hagde suarlige fortørned hannem i det
 de brude hanff bwd oc der met forkaste de hiemmerigiff glæde
 for off alle Siette vor kerlighed Thii at formedelst den vbe-
 greibelige kerlighed som han hagde till mennissenff son anammede
 han mandom Som Jeremias Profete scriffuer aff hanff mund
 i sit rrii capittel sigendiff In charitate perpetua dileri te Ideo
 attrari te miserrans tui Jeg elste dig aff ewigh tiid thii forbarmede
 ieg mig offuer dig oc frelste dig som Sancte hanff scriffuer
 i sit sierde capittel sigendiff In hoc apparuit charitas dei
 patris quod misit filium suum vnigenitum in mundum Den
 alsommectiste gud fadersff vbe greibelige kerlighed vor off oben-
 berred i det at han vdsende sin eniste søn til verden at frelse
 off fra dieffnelen Sandelige vaare disse forscreffne artidle
 omwende til alder sødeste glædiff vin den tiid vor herre bleff
 fød som till forn waare fulde aff drøffuelensff vand

Jeremie
rrii ca.

Johannis
iiii ca.

Matthæi
xvi ca.

MEt disse ser Stenkar opfulde meth vand Maa oc vnder-
 stendiff Ser sware serger som vor herriff Apostle hagde
 i hanff pinelse oc død Den første sorg finge de den tiid han
 sagde at en aff dem stulle forraade hannem som sanctus
 Mathæus scriffuer i sit xvi capittel Amen dico vobis quia vnus
 vestrum me traditurus est Sandelige figer ieg ether At i aff
 eder skal forraade mig Aff disse ord bleffue de alle bedrøffuede
 Den anden sorg finge de den tid Judas forraadde oc antworde

iøderne hannem i hender i det han kyste hannem oc sagde deth er denne holder hannem Den Credie sorg singe de der de saage iøderne sla oc sløde hannem met knytte neffue oc skaal handste Den fierde Den tiid iøderne bunde for hanff ogen oc flemmelige bespottede hannem och sloge hannem mellem sine herder sigendiff gæd till hwo digh slo Den fempte sorg singe de der han wor ferd aff sine klæder hof forfset oc iøderne doblede om dem som Sanctus Matthæus scriffuer i sit xvii capittell *Diuiserunt vestimenta sua sortem mittentes* Matthæi Den Siette sorg singe de der han bleff forff fest oc hengd xvii ca. mellem ii røffuere som Sanctus Lucas scriffuer i sit xiii ca. *Iude Crucifixerunt eum et duos latrones cum eo* De forff feste xiii ca. ihesum oc to røffuere met hannem Der han opstod igen aff døde paaſte dag Da op fullediff disse Ser ſtenkar som for opfylde waare met drønſenſ vånd meth den alder sødeſte glædiff oc frøgdiff vin som vere kunde som Sancte hanff scriffuer i sit ii capittell *Gauisti sunt discipuli viso domino* Johannis Wor herriff apoſtle och disciple de vaare ganſte glade der de ii ca. saage vor herre vere opstonden aff døde

Iffe Ser ſtenkar mwe och betegne Ser honde forger som hwert criſtet menniſte bør at haſſue for ſine ſynder Forſte At han haſſuer fortørnid ſin gud oc ſlabere och be-dreſſuit mange ſynder mod hanff hellige budord oc vilge Anden ſorg ſkal were for ſyndenſ grømhed oc ſlemhed. thi at alle ſyndige menniſte ere verſtyggelige oc ſorte for gud som der ſtonder *Crenorum* iiii ca. *Denigrata eſt facies eius* Crenorum ſuper carbones En ſynderſ anſict er ſortere for gud en ſwł iiii ca. Credie ſorg at hand haſſuer flemmelige forſømet ſin tiid her i verden i hwilken han ſtulle loſſuit oc tient gud i hiemmerige Oc giort plict oc bod for ſine ſynder Fierde At han forkaſt haſſuer de gode gerninger ſom han tilforn gjorde men han wor i gudz venſkaſt oc krlighed Semte At han ſaa tiit oc ofte haſſuer bebundet ſig til heluediff pine oc fordomelſe Chii ath hwer gong nogen ſynder dødelige Da bebindet han ſig till ewig fordomelſe Døde nogen met i dødelig ſynd det

Ezech.
viii ca. gud forbiwde da bleffue hanff siel ewindelige fortabet som
der stonder **Ezech.** xviii ca. Anima que peccauerit ipsa morietur
viii ca. Siette maade At han haffuer fortaft den helliandz naade som
gud hannem giffuit hagde Oc sammelediff den alder clariffte
bolig i hiemmerigiff rige som hanff siel der haffue stulde til
ewig tiidh.

Om ecteskaff och huo det først stictede

M Or herre stictede selff ecthestaff Thii er det den ypperste
orden oc regeel som tiler Eigniff som Sanctus Franciscus
stictede graa brodre orden Sanctus Dominicus sorte
brodre orden Oc sanctus Benedictus sin aarden Saa stictede
vor herre selff ecthestaffs orden Thi er det yppermere en alle
de andre regle oc orden ære I Anden maade stictede vor
herre ecteskaff vdi den ypperste sted som er vnder himmelen
Det vor i Paradiff den tiid han gaff adam oc eue til hobe
I Credie maade stictede vor herre ecteskaff i den alder
ypperste stath Som vor i w syldighedsens stath I Fierde maade
hedrede han ecteskaff i det at han vilde fodiff aff iomfrw maria
som wor sticed i ecteskaff met iosep I Femte maade hedrede
han det at han vilde selff vere til brylløpff meth sin moder
oc disciple oc gore dette store iertegen der i det han omwende
vand till vin I Siette maade hedrede han ecteskaff i det at
det er et aff den hellige kirtiff syn sacramente Eftter dii at gud
haffuer sticted ecteskaff saa ypperlige Da er det oc tilbørligt ath
alle som i ecthestaff ere acthe oc besynde det Oc leffue saa
sammen her i verden ath de mwe loffue oc tade gud i hiemme-
rige der faare eftter døden til ewig tiid

E som ære i ecthestaff de stulle haffue dem i syn honde maade
Ath de mwe bliffue salighe i ecthestaffs stat Først stulle
de haffue kerlighed till hwer anden som Sancte Pouild scriffuer
Ephesi.
v ca. ad Ephesios v cap. Viri diligite uros ut uestras O i mend
elster eder hustrwer Her gørf i spørffmaal hvordan den
kerlighed bør at være mellem hosbonden oc hustruen Her

svarer doctores til oc sige At den kerlighed som de skulle
 haffue emellem dem bør at offuer gonge al den ting som til
 er i verden Oc det betynder den guldring som de giffuis til
 hobe met Samme ring bør at vere aff guld oc tring och
 settiff paa den fierde finger Først skal han vere aff guld Thi
 at ligeruiff som guld offuer gonger al den malm i verden
 er Saa bør oc kerlighed i ectestaff at offuer gonge al den
 kerlighed som til er paa iorden Thii vor herre figer self
 i den hellige lest Som der oc stonder Genesis ii ca. Relinquet
 homo patrem et matrem et adherebit vrori sue En man skal ii ca.
 offuer giffue fader oc moder oc bliffue hof sin hustrw Her
 motte nogen spørge om man bør mer at elste sin hustrw en
 sine foreldre Her svariff til At man bør mere at elste sin
 hustrw Oc man bør mere at hedre sine foreldre I Anden
 maade bør samme guldring were tring At han haffuer engen
 ende At betegne at den kerlighed som er i ectestaff skal vere
 enig vden al ende En dog at ectestaff stilles at formedelst
 doden dog bør kerlighed alligenel at holdiff At den ene skal
 gore almisse gerninger oc lade gore gudz tieniste effter den
 andenff dod I Credie maade skal ringen settiff paa den fierde
 finger At betegne ath de skulle haffue hiertelig kerlighed til
 huer anden Thi at vise mestere oc læge scriffue at der gonger
 en aadre fra hiertet oc til den fierde finger Sordt settiff
 ringen paa hannem at deriff kerlighed skal være trofast aff
 hiertenff grund Her motte nogen spørge hworlediff hosbonden
 skal obenbare oc bewise sin hustrw saadan kerlighed oc
 hwn hannem desligest igen Her svariff til At den ene skal
 ide fortørne den anden hwerten met ord eller gerninger som
 Sancte Pouild scriffuer Viri diligitte vroses vestras et nolite paulus
 amari esse ad illas O i mend elster edersff hustrwer oc verer
 ide hafige eller vrede emod dem Her emod gore mange diff
 wer som neppellige nogen tiid tale i got ord til deriff fattige
 hustruer I Anden maade bør hustrwen saa vel at haffue
 vold oc mact offuer mad oc øll oc andet som gorsff behoff til
 hendiff lifuis fæde som hoosbonden Thii ath Cristus figer
 self Jam non sunt duo sed caro vna De ere ide nu to men

de ere nu i liiff Maar nogenff hustru er fnyglic eller i barsel
feng Da bør hofbonden ath tage fra fyn egen mwnd om han
haffuer noget som hand ved at hanff hustru fonder hw til
hustruen bør at obenbare oc benife fin hofbonde kerlighed
i det at hwn skal hedre oc ere hannem som Iomfru maria
giorde iosep i det hwn sagde till sin son din fader och ieg
lette effter dig Der neffude hwn hanff naffn for en fit hannem
till ære Her emod gøre mange som forsmaa deriff hofbonder
for de ere gamble fnyge eller fattige En dog at iomfru
maria vor deglig vng oc fribaaren Da hedrede hwn alligewel
iosep som vor fattig Mor herre bød at alle qwinder skulle
vere deriff hofbonder lydige i det han sagde til Ewa du skalt
være vnder dyn hofbondiff lydelse

David
Matthæi
viii ca.

Et Andet som de skulle haffue som ere stude till hobe
i eccheffaff Det er at de skulle leffue fredfommelige till
hobe Som engle gøre i hiemmerige Det er gwdh tadnemmeligt
Menniffen loffeligt och dem selffue gaffnligt Oc gud han bor
i dem som sandrettelige leffue til sammen som David figer
i psalteren In pace factus est locus eius Sanctus Matthæus
scriffuer oc aff vor herriff mwnd i fit xviii ca. Ubi duo vel
tres congregati fuerint in nomine meo ibi in medio eorum sum
ego. Ewor to eller tre ere til hobe samblede i mit naffn
Da er iegh selff mit i blant dem Er det saa ath de kiffue
trette bandiff eller sendiff til hobe da er dieffuelen i blant
dem Er det saa at den ene i eccheffaff er haffig vred oc ond
oc vil kiffue bandiff sendiff oc trette Da skal den anden vere
danniff oc telmodig oc offre gud den offuerlast oc w ret som
hannem steer for fine synder oc det fonder hannem fulkommelige
for sterffildz pine Chii Der fonder screffuit Non punit deus
bis in idipsum Mor herre piner ingen to gonge faare i synd
Mor herre figer oc gennem Profetenff mwnd Afflii te scil.
in presenti non affligam te ultra scil. in futuro Jeg pinte dig
her paa iorden i din liiffuiff tiid Jeg skal ide pine dig yder-
mere effter døden i den anden werden Item quindfoll haffue sød
oc sagt roff oc bløde oc linede halff klæde om deriff halff til

eth tegen at de ſtulle ſodelige oc ſactmodige ſware deriff
 hoſbonder oc milde deriff vrede oc haſtighed met deriff ydmnge
 oc blode ſwar Swad ſom helſt fortred en dannequinde lider
 aff ſin hoſbonde wforſtyldet Der ſonger hun lön faare i
 hiemmerige Chi ſanctus mathews ſcriffuer i ſit v ca. Gaudete *Mathei*
 in illa die quoniam merces veſtra copioſa eſt in celis *Gleder v. ca.*
 eder paa domme dag thi at eder lön bliſſuer mangfoldelig
 i hiemmerige For huert ſlag henniff hoſbonde ſlar hende der
 ſonger hun i trone faare i hiemmelten Er det ſaa at huſtruen
 er ond fortredelig genſtridig oc tretteſom oc fortörner hoſbonden
 met knur mwr bander oc ſender. lider han det törmodige
 Da ſonger han der faare hiemmerige oc hun heluediff
 pine Chi det er en ſuar plane at haſſue en tretactelig oc
 genſtridelig huſtru oc mangel haſſuer her ſin ſterff ildz pine
 aff ſin fortuilede hoſtru Her om ſcriffniſſ *Eccleſiaſ. rrv Mon eſt Eccleſiaſt.*
 ira ſuper iram mulieris Quinde vrede gonger offuer al vrede *rrv ca.*
 Er det ſaa at hoſbonden oc huſtruen ære baade onde oc tiſſ
 actelige ſammen da boor dieſſuelen met dem her i verden oc
 de ſtulle boo met hannem igen i heluediff pine til euig tiid

Credie ſom de ſtulle haſſue ſom ere ſtidede ſammen
 i ectheſtaff Det er at de ſtulle ſadelige holde deriff
 ectheſtaff paa begge ſider At de en bedriffue hoor meth nogen
 paa iorden Chi ath det er en græſelig ſwar ſynd for gud
 i hiemmerige Oc det maa bewiſes i fire honde maade Forſt for
 det er mod det hellige ſacramente och ectheſtaff ſom gud ſelf
 ſtided haſſuer I Anden maade for det gonger offuer all ſtyld
 ſom nogen ſiele kan Chii at det han tager i ſaadan maade
 det gonger offuer alt andet verdenſſ forſengelighe gok Det
 bewiſeff ſaa Chii hwer mand bör ath elſte ſyn huſtrw offuer
 all den ting i werden er och hwn hannem deſtigeff igen Der
 er och manghe ſom helder miſte vilde alt det gok de ſonge
 twnde her i werden En ſamtyde ath nogen deriff huſtrwer
 beligghe ſtwlde I Credie maade for det ligneff ved mandraff
 Chii ath huſtrwen och hoſbonden ere eth legeme och i tød
 ſom wor herre ſagde ſelf De ere ide nw to men dhe ære

Clemens i lod och i liiff Sancte Clement pawe siger. (Quid in omnibus
papa peccatis adulterio grauius est) Hvad er swarere i blant alle
 andre synder en hoord som han vilde sige inthet Hoord er saa
 swar synd at en skulde helder lade sla sig i hiel en bedriffue
 det Som den erlige qwinde Susanna hun vilde helder ladet
 stent sig i hiel en bedriffue hoord som der stonder screffuit
Danielis Danielis xiii ca. I fierde maade for den sware heffn och
xiii. ca. pine som der følger effter baade paa legemed oc paa sielen
 Chi at mange fonge heffn obenbarlige her i verden der faare
 som det stede ind som hagde bedreffuit hord der han kom
 i kirken blant alt folket da fore mange dieffle i hannem oc
 plauede oc pinte hanff legeme swarlige for hwer mandz offuen
 Oc forde siden hanff arme siel till den ewindelige pine oc
 fordomelse At de plawiff oc pineff swarlige der faare paa
 sielensff vegne till ewig tid vden de gøre streng bod oc bedring
 der faare for de dø Der hassue wii saa mange vtalige iertegen
 paa at tiden reder icke nw til ath tale der om paa denne tiid.

David **I** Jerde som de skulle hassue i ecteskaff Er at de skulle
 were tolmødige Oc hielp sommelige mod huer anden at
 den ene skal hielpe den anden naar behoff göriff ath arbejnde
 Ath de met deriff arbejnde i deriff vngdom samble och fornerffue
 dem retferdigt goh aff huilket de leffue twnde paa alder
 dommen Som kong David siger i psalteren Labores manuum
 tuarum quia manducabis Arbejnde erlige oc trolige at for-
 nerffue din fode da bliffuer du salig her paa iorden oc songer
 siden hiemmerige til ewig tid Item dem bør at were tolmødighe
 til hobe at opføde deriff børn til sammen oc hielpe huer
 anden der till effter som behoff göriff och icke bandiff eller
 sendiff som mange gøre sigendiff tag bort den stifting hau
 striger oc rober at ingen for hannem høre kan Der göriff et
 spørmaal Om nogen kan fortiene verd skyld aff gud met
 det arbejnde man hassuer at opføde sine børn Der swariff til
 At naar foreldre hassue den act oc mening at de ville op-
 føde deriff børn gud til loff oc ære at de skulle tiene hannem
 naar de op. vore oc leffue erlige oc stellige Da kommer alt

det arbejnde oc vmage som de haffue met dem . dem til stor
verd skyld

SEmpte som de skulle haffue i ectekaff Er at de skulle
leffue hørſomelige ſammen Saa den ene ſtall være effter
den andenſſ vilge naar oc hwor den ene den anden der om
tilfiger Paa det ath der aff land affliſſ nogen fruct eller
foſter ſom gud land komme till loff oc ære Dog er der fem
tider om aared vdi hwille hoſbonde oc huſw bor at aff
holde dem aff legemenſſ beblendelſe till ſammen Førſte tiidh
er om faſten ſom Sanctus Ambroſius figer Nullus omnino ambroſius
in quadageſima vrori ſue ante octauas paſce iungatur Engen
ſtall beware ſig meth ſyn huſw om faſten før otte daghe
effther paaſten Anden tiidh Er om tamper daghe och gong
daghe Chii ath den hellighe kirke och alle criſtne menniſte bor da
at bede gwd om trende honde ting førſt om fred Siden om
timeligt verligt ath gwdh vil beware den grode ſom paa
iorden er oc gøre hannem drw oc mangfoldelig Siden at
gwd vil gøre off beqwemme til at anamme den verdige helli-
and Ber om figer Sanctus Auguſtinus Tempore proceſſionis auguſtinus
et ieiuniorum non licet coniugibus conuenire Naar mand ſtal
faſte eller haffue proceſſ da er der ide ſæmeligt at de ſom
i ectekaff ere haffue ſamqwem til hobe Credie tiid er om
hellige dage oc hellige næther Ber om ſcriffuer Sanctus
Gregorius et iertegen in libro dialo . At det wor en qwinde gregorius
ſom hagde bewared ſig met ſin hoſbonde en ſøndag nat om
morgenen hun ſtulde gonge i proceſſ om kirke gaarden Da
kom dieffuelen och ſlo hende och pinte hende ganſte ſwarlighe
mit i blant folkid Sierde tiid er Naar de ide ere til paſſ
eller ſwge Femte tiid er naar de ere fremlige ſwglige Da
ſtal hoſbonden ide beware ſig met dem før de haffue gonget
i kirke effther deriff foſter

Eth Jertegen om to som leffuede sammen i ecteskaff och Jomfrudom

S Sanctus Gregorius som vor Biscop i en stad laldiff
Turff han scriffuer At der vor en mechtig rig vng mand
i eth land i franderige kalliff Arwernia Han fad en
den rigeste Jomfru som wor i samme land til sin hoftru
effter beggiff deriff foreldriff bestidelse oc vilge som ingen
flere børn hagde leffuendiff vden disse tw all eniste Der
brynleppet wor giort oc de komme i feng til hobe da vende
hwn sig til veggen oc bestelige gråd Han spwrde huad hende
fladde Hwn tagde oc swarede hannem inthet Da sagde hand
Jeg maner dig formedelft ihesu cristi gudz leffuende sonff
naffn At dw mig sandelige siger huad dig flader Hwn vende
sig til hannem oc sagde Maare det saa at ieg saa gråde al
min liffnis tid da kan ieg icke der met smelte eller aff to
den suare sorg ieg haffuer i mit hierte thi ieg hagde loffuit
cristo ihesu min iomfrudom De mig arme pige at ieg nw saa
forladen er aff hannem at ieg en fullomme kan Det ieg
hagde acthet Me mig at ieg flulde leffue til denne dag at ieg
nw møfte flal det ieg hagde ment at benared til ewig tiid
See hwor ynkelige er ieg forladen aff min w dodelige brudgom
ihesu cristo som mig hagde loffuit det flinnende paradiff til
morgen gaffue Me mig vsalige menniste at ieg for den leffuende
gudz son i hienmerige flal nw haffue et dodeligt menniste
til brudgom i iorderige De mig at ieg en døde den time
ieg fødder vor De mig at ieg en døde før ieg dide min
moderff brnft Jeg vilde ath mine foreldre migh begradet
hagde i myn iorde ferd der de mig forst swobte oc lagde
i vogge Jeg acther inthet guld solff eller penninge Chi ieg
begerer all eniste at se gudz dybe wonder i hanff hellige
hender fide oc føder Jeg acther hwertlen guld trone seppel
eller span Men ieg betender vor herriff hwaffe torne trone
all eniste Jec acther aldeliff inthet verdenff goh rigdom eller
velloft Chi ieg haffuer mit hob til den alder største hienme-
rigiff glæde At ieg maa omgongiff der met gud oc hanff verdige

helgen oc ide met dig eller andre menniste her i verden
Brudgommen suarede keriste brwd dw vift ath vaare foreldre
gaffue off till hobe ath wii wor flect faar eghe stwilde ath
goketh en bliffue stulde for vden ret arffuing Hwn swarede
Denne verden er inthet Godz solff guld eller penninge ere
inthet regnendiff Oc en helder dette forgengeligé liff mod det
ewindelige liff och glæde som er hiemmerige Der som man
bliffuer hellig oc salig oc seer gudz alder clariste anfici til
ewig tiid Han sagde aff disse dine ord oc gode raad er ieg
nw saa til findz at ieg meth dig vil leffue i iomfrudom om
du est det aff mig begerendiff Hwn suarede ville i Dette
skadelige holde da skal ieg giffue ether i part met mig aff den
morgen gaffue som Ihesus myn brudgom mig loffuit haffuer
i hiemmerige Han sagde ia oc gjorde det benedide forff faare
fig oc sid hende sin hand der paa at han en saadant aff
henne mer begære stulde Siden leffuede de sammen i iomfrudom
vdi mange aar som klarlige bewisdiff effter deriff dødth Der
hwn bleff iordet da saa han op mod hiemmelten oc sagde Dw
alsommectiste gud nw befaler ieg dig myn brud saa klar
iomfru som hwn kom i myn seng Hwn lo i graffuen oc sagde
Hwi sagde dw dath men ingen spurde dig der at Dog bleff
hun iordet Nogen stund der effter bleff han død oc begraffuen
paa den anden side i kirken (Da stede der i stort iertegen)
Thii at om anden dagen der folled kom till kirke igen Da
stode baade grauerne til hobe som før vaare langt atffilde
Det beteguede deriff hellighe leffnuid som de hagde sammen
her i verden ath troppene ville være till hobe i iorden ligerwiff
som deriff siele vaare sammen i hiemmerigiff glæde Wiid ath
komme etc.

Den anden søndag effter tyuende dag Jule

Epistola ad Ro. xii.

Fratres nolite esse prudentes

Enne epistel screff Sancte pouild til de romerſke oc ſtonder hun i hanſſ telſſte capittel oc lyder ſaa paa vort maall

Dæriſke brødre och ſøſter i ſtulle ide formeget eller all eniſte tro paa eder ægen wiſdom ſind eller fornøimſtighed Men i ſtulle oc tro hward andre gode menniſte ſige och lære eder beſſner eder ide ſelſſue offner nogen gørendiſſ hannem ont ſaare ont forſøgher eder ieſſu criſten altid til det beſte ide all eniſte indwertiff i ederiſſ herte for gud Men oc vduertiſſ obenbarlige for menniſtene Baſſner fred oc rolighed met alle menniſte det alder meſte det eder mweligt er Oc giſſner aldrig aarſage til liſſ trætte eller w ſandrectighed Wærer tolmodge alder læriſke brødre Oc begerer ide ſelſſue at heſſue eller ſla dem ſom eder ſla eller neder tryde Forhaſter eder ide mod dem Chii der ſtonder ſcreffuit i det gamble teſtamente Deutronomii xiii ca. At vor herre ſiger ſelſſ Lader mig ſelſſ heſſue ieg vil giſſue ederiſſ w venner det de haſſue fortient Baſſner din w ven hwønger da giſſ hannem mad haſſuer han tørſt da giſſ hannem dride Der met ſant dw omwende hanſſ awind oc onde vilge ſaa han begynder at elſte dig Lad ide onde menniſte offner vinde digh met din wtolmodighed Men haſſ tolmodighed met hwillen dw ſant offner vinde dem

Euangelium secundum Matheum viii capit.

Cum descendisset Ihesus de monte

Dette Euangelium scriffuer den verdige Apostel oc euangelista Sanctus Mathens i sit viii capittel Oc lyder det saa paa danske

En tid da ihesus gif ned aff i bierg som han hagde lært sine apostle Da effter fulde hannem i stor almue Saa kom der eth spedilst menniste oc fald ned for hans foder oc bad till hannem Oc sagde Herre er det din vilge da kant du gøre migh helbrede aff myn versinggelige sinde Ihesus vd rachte sin hond oc tog paa hannem sigendiff Jegh vil gøre dig helbrede Saa bleff han strax karst oc aldeliff rensset aff sin spidelfte fot Oc sagde vor herre til hannem See til at du ingen siger dette Men gaa til presthen oc offre dit offer som monses bad i lowen At de skulde vidne met dig at du bleffst helbrede Der vor herre kom ind i en stad hed Chapharnaum Da kom en hoffding til hannem oc bad hannem saa sigendiff Herre mit barn ligger hiemme Oc plawess swarlige det haffuer en fot at det icke kan røre sine lemmer vor herre suarede hannem Jeg vil komme oc gøre hannem helbrede Hoffdingen sagde O herre iegh er icke verdig ath du stalt ind gonge vnder mith tagh men sig eth ord da tror ieg at myt barn bliffuer helbrede Jeg er oc i hoffding oc haffuer riddere vnder mig Maar ieg siger til nogen aff dem gaa da gonger hand Maar ieg siger til en anden kom da kommer hand Jeg siger till myn swend gør det oc han gør oc saa Der wor herre hørde hans sterke tro da forundrede hand der paa Oc sagde til almuen som hannem fulde Sandelige siger ieg ether Jeg fand icke saa stærk tro i blant alt israels folk som iegh nu fand i denne hedning Jegh siger eder ath mange hedninge baade aff øster oc vester oc anden stede aff verden skulle komme til hiemmerige oc glædiss meth de hellige patriarder Abraham ysaac et Jacob ewindelige Men iøderne som kaldiss gudz eget folk de skulle neder kastiss i helwediff mœrd i huillet

som er swar graad oc tender gnidsle for vden ende Siden sagde ihesus til samme hofding Gad hiem igen'dig skal worde effter din stadige tro som du begerde I den samme time oc stund bleff hanff barn helbrede

Betydningen her paa

En tiid vor herre vor rrrri gammel Da lærde hand sine disciple paa i bierg hworlediff de leffue stulde Siden gid han neder i en dall at lære den store almwe som effter hannem fulde oc at helbrede gøre de swge som i blant dem waare En part aff denne almwe fulde effter hannem at de ville høre hanff prediden oc lerdom En part ath de vilde tiene hannem En part at han stulde gøre dem helbrede aff deriff sot och sugdom Ihesus lærde sine disciple først paa bierget høye dybe oc merkelige ting Chii at de ndermere oc bedre begribe oc forstonde kunde dem Siden lærde han almuen nedre i dalen enfoldig oc simpell lerdom som han viste ath de bestinde och

gregorius merde kunde Her offuer siger Sanctus Gregorius at alle gode predide fedre stulle tage her effter got exempel Oc lære

Certus almwen det som de mene ath de forstonde kunde Certus Et ecce leprosus venit Der kom i spedalstt menniste met stor

Marcus ndmngghed och fald paa knæ som Sanctus Marcus scriffuer i

lucas sit første capittel Sanctus Lucas siger Ath han och bøyde sit hoffsuit ned til iorden aff ndmngghed Han hagde oc trende ting hoff sig Swillen dem haffuer han fonger aff gud hwad hand begerendiff er Det første wor hanff sterke tro det merkliff

Jacobus i det ath han bad till hannem Som Sanctus Jacobus scriffuer i sit første capittel Postulet in fide nichil hesitans Et dabitur ei Hwer skal bede aff gud meth en stadig tro oc intid twile da fonger han hwad han begærer Det andet wor hanff store ndmngghed Det beuisdiff i det han bøyde sit hoffsuit ned til

Eclesiast. iorden for vor herriff søder Her om scriffuis Ecclesiast. rrrv

rrrv ca. ca. Gratio humilantis se nubes penetrat Hanff bon som sig ndmnger gonger i gennem alle hiemlene op til gud Det Credie wor hanff gudelige oc inderlige bon Hwn merkliff i det

han sagde Herre villt du da lant du gøre mig helbrede Her
 skal hver merke huor viselige han taleden men han vor saa
 nylige omwend till troen Ide begærede han sin helbrede met
 minde en det vaare hanff siel til salighed Thi bad han ide
 at han skulle gøre hannem karst Men han sette det i hanff
 hender . thi han best viste hwad hannem vor nytteligst Her
 aff skulle wii alle tage got exempel och ide begere eller bede
 om denne verdens forfengelige got mer en wor siel kan
 komme til salighed Oc vor herriff vilge er Men sette al ting
 i hanff hender huad helder det gonger off ilde eller vell
 tertus Et extendens ihesus manum Nor herre Ihesus cristus Tertus
 vd rachte sin hond oc sagde Jeg vil gøre dig helbrede I
 det bleff han strax karst Kong David siger i psalteren Ipse pauid
 dirit et facta sunt Strax wor herre sagde nogen ting Saa
 wor hwn oc giord oc fuldkommen Sanctus Augustinus figeraugustinus
 at wor herre gjorde ide dette iertegen strax han gid ned aff
 bierget Men siden hanff prediken vor vde som han gjorde
 for almwæn Som Sanctus Lucas scriffuer i sit v capittel
 Crisostomus siger At siden vor herre hagde lerd dem da vilde Crisosto.
 han oc beuise sine ord met store vnderlige iertegen Mide tertus
 nemini direris See til at du siger det ingen at ieg gjorde
 dette iertegen mod dig Her siger Crisostomus at vor herre Crisosto.
 lærde off der met at wii ide skulle begære forfengelig loff
 eller verdens priff om wii gøre nogen god gerning Eller om
 wi gøre nogen vnderlig ting Men wi skulle legge det altsammen
 gud till loff och ære Tertus Made ostende te sacerdoti Nor tertus
 herre sagde till hannem gad oc obenbare dig for presten oc
 offte hannem det dig bor effter loffuen Her görff eth spørff-
 maall Hvor faare vor herre sende hannem till presten siden
 han vor sund Her till swaret en Doctor kallis Nicolaus de
 gorra At han det gjorde for fem honde sag Forst at han Nicolaus
 stadfeste oc fuldkomme ville logen Anden sag vor at de stulde de gorra.
 bere videndiff byrd at han saadant iertegen giort hagde
 Credie sag wor for samme presterff salighedz skyld at de stulde
 tro effter dette store iertegen oc bliffue salige Fierde off til
 en god lerdom at wii oc skulle hedre prestmend som han gjorde

Sempte alle syndige menniste til efterligning At naar de
haffue giort nogen synd som ligniff i scriften ved spedalff
sot Da skulle de obenbare dem for presten Thii at ingen land
lose dem aff vden hand all eniste Eigerniff som ingen kan læge
nogen aff spedalff sot vden gud all eniste . som Sancte Hanss siger
Johannis til alle prester aff vor herriss mwnd som der stonder i hanss
rr. ca. **rr ca.** Accipite spiritum sanctum Anammer den Belliand Two
som helst i forlade sine synder de skulle bliffue dem forladne
tertus i hiemmerige Tertus Cum autem introisset Capharnaum Der
wor herre kom ind i en stad kallis Capharnaum Der kom i
mectig hedenff hofding til hannem som hagde mange swene
oc tienere vnder sig til at beware galilee land met Thii at
de paa den tiid vaare vnder de romerskerff mact oc velde
Han hagde hørt aff de store vnderlighe iertegen som wor
herre giort hagde Thii trode han fullkommelige at han oc
kunde helbrede gore hanss suend huillen han hagde gandsse
Lucas **Lucas** Som sanctus Lucas scriffuer i sit v ca . Thii hagde han
oc stor omhygge for hanss skyld Oc sagde til vor herre Herre
mit barn ligger hiemme oc pineff swarlige aff stor singdom oc
kan ide røre sine lemmer eller komme till dig thii han er
halff tagen bort Her kalder han syn swend sit barn aff stor
ndmyghed oc kerlighed Dette er mod hofferdige oc vmilde
herrer som forsmaa oc forhaane deriff swene oc tienere naar
de bliffue syuge oc skywde dem aff deriff gaarde oc hwff at
de skulle se dem selffue faare Item han bad ide at vor herre
skulde gore hannem helbrede men han tencthe det som sanctus
Crisostomus **Crisostomus** scriffuer oc sette det i hanss hender Swad han
der til gore vilde mod hannem Tertus Ego veniam et curabo
illum Mor herre suarede Jeg vil komme oc gore hannem
Beda karst Her offuer siger den verdige Doctor Beda at han det
giorde At han ville giffue alle til kende at han ide forsmaa
vilde fattige Han vilde ide til forn gonge til den kongiff
barn som singt vor At de skulle ment at han all eniste vilde
æret dem som rige och mectige vaare mer en arme Denne
hofding suarede Herre iegh er ide verdig ath dw stalt
gonge vnder mit tag Men sig et ord da bliffuer han helbrede

Han sagde icke at han skulde gonge i hansse palatz eller huss
 En dog han vor en stor herre Men han sagde vnder sit tag
 aff hansse store ydmynghed thi han befndede den aldermectiste
 gudz vbegribelige metlighed Som sanctus Augustinus figeraugustinus
 I det at han aff sin store ydmynghed regnede sig w verdig till
 at wor herre skulle gonge vnder hansse tag I det bleff han
 verdig till at wor herre gid ind i hansse eget hierte oc legeme
 Her om scriffuer den metlige doctor Origenes At naar i cristet Origenes
 menniste anamme skal det verdige gudz legeme Da skal det
 ydmynge sig oc sige herre ieg er icke verdig at dw stalt ind
 gonge i mit legeme Men sig i ordh da bliffuer min siel
 helbrede och salig Den verdige doctor Beda siger Det vor Beda
 i stor tro som trode at det vor giort i det han sagde at det
 skulde goriff Certus Nam et ego homo sum sub potestate Certus
 constitutus Jegh er en hofding och haffuer riddere vnder
 mig Maar ieg siger til den gaff Da gonger han hwort ieg
 hannem befaler at bestille mine erende Maar ieg siger til
 den kom Da kommer han oc gor hwad ieg hannem befaler
 Maar ieg siger til min swend gor det da gor han oc saa Som
 han vilde saa sige binder du alsommectiste gud den siwge at
 gonge fra hannem Da gonger hwn sin ven. beder du och
 swndhed komme da kommer hwn oc Der vor herre horde ath
 han kende hansse guddomss maiestat oc mact vere styld vnder
 hansse mandom Da lod han som han der paa forvndrede Och
 sagde till dem som effter skulde hannem Certus Amen dico Certus
 vobis Sandelige siger iegh ether Jegh fand icke saa stor tro
 i blant att dette iedisse folk Thii at han trode al eniste i det
 han herde sige at wor herre hagde giort iertegen Oc ioderne
 saage hannem gore mange store iertegen for de vilde tro
 Certus Dico autem vobis Jeg siger ether ath mange aff oster Certus
 och vester oc ander stediff aff verden skulle komme til hiemme-
 rigiff der met menthe han hedningene som formedelst apostleness
 lerdom oc prediken tro skulde och frelsis och der meth fonge
 naade her i verden och ewindelig glæde i hiemmerige Certus Certus
 Filii autem regni Men Ioderne som kaldiff gudz eget folk
 for wor herre vor serdeliff vdsent aff gud fader at frelse dem

De skulle kaffiff i heluediff mørk (Chii ath de forfmaade myn
 lerdom och bleffue forherdede i deriff endfaff oc fynder)
 Doctor Habanus scriffuer at der er graad aff den grumme oc
 grefelige luct der er Oc tender gnidde for de kaffiff aff swar
 Job rriiii gloende hede i alder bitterfte kuld Som sanctus Job figer i fit
 capitulo. rriiii ca. Certus Dirit ihesus centurioni Vor herre sagde til samme
 Certus hoffding Gad hiem dig skal worde som dw trode Det wor
 ath hanff suend skulle bliffue karff oc sund som han trode ath
 wor herre hannem gore twnde Och han bleff och saa i den
 samme time som wor herre sagde disse ordh till hannem

SEr offuer scriffue doctoreff at vor herre Helbrede gjorde
 spedalste menniffe iii gonge Den forfte som laa i Iherusalem
 Johannis oc hagde haafft syn fwyge vdi rrviii aar som Sanctus Johannes
 v ca. scriffuer i fit v ca. Den anden vor den som iiii karle bare
 Marci i hanff feng paa en baar som Sanctus Marcus scriffuer om
 ix ca. i fit ix ca. Den Credie vor denne hoffdingiff swend som nw
 taliff om Her offuer scriffuer Hugo de prato ath Spedalff
 fot wer læcth vdi trende honde maade oc det betyder Trende
 honde aff løffning som menniffen fonge aff deriff fynder. Forfte
 maade lægediff samme fwygdom i vand som det ftede met
 naman som der ftonder fcreffuit iiii regum v Och det betyder
 cristendom i huilken alle fynder aff løffiff Saa vor oc Conftantinus
 keysere læcth baade legemelige oc aandelige det er till lifff och
 fiell Den anden, maade vaar at den som hagde denne fwyge
 vor sent till preften at han ffulde obenbare fig for hannem
 Der met vnder ftondiff scrifftemaall formedelst huilfed alle
 Jacob i fynder aff løffiff som Sanctus Jacobus scriffuer i fit v ca.
 v ca. Confitemini alterutrum peccata ueftra Scriffter eders fynder
 til huer anden Oc beder indbyrdiff for hwer anden at i mwe
 bliffue falige Credie maade vor at wor herre vdracte fin
 hand oc tog paa den spedalste oc han fid ftrar bod Det betegner
 at fynderne forladiff formedelst miffundelige gerninger Chii
 ffall eth menniffe ide falde i miffhoff naar han er i dødelig
 fynd Men offue fig i gode gerninger giffue fattige folk almiffe.
 fafte. bede Oc høre prediden oc gudz ord Da hører vor herre

hannem diff snarerre oc giffuer hannem naade till at bedre
 sin leffnind oc ey tillader at han fortariff Som han gjorde
 met en hoffding hed Cornelius som der stonder screffuit *Actuum*
 dei Dine almiffen oc bøner faare op for gudz ansigt Oc vor *r. ca.*
 herre sende siden sancte Peder til hannem oc lod hannem
 døbe Der er mange saa forblindede oc vanwittige ath naar
 de vide ath de ere i dødelig synd da fige de hvad hielper
 det mig at ieg gør nogre gode gerninger eller læser eller
 faster etc. naar de ere saa fortvilede offuergriffne oc faldne
 i mishoff da till lader vor herre offte at de dø i deriff synder
 oc fortariff till ewig tiid Der stonder i kirke leffuen de peniten.
 dist. vi. falsas Ath de som ere i nogre synder de skulle offue
 dem i gode gerninger Ath vor herre vill optende deriff hw
 och hierte ath de twnde fonge anger och ruelse i deriff hierte
 och gøre ret plict och bod for dem her paa iorden

Et denne spedalste mand oc aff hansf helbredelse maa
 hver vnderfonde ser merkelige artidte Den Første er
 hvad der betegniff met denne spedalste mand som vor herre
 gjorde helbrede Den Anden for hvad sag vor herre vdracte
 syn hand till hannem Den tredie for hvad sag vor herre
 ville tage paa hannem Fierde for hvad sag han forbød
 hannem at fige nogen ath han gjorde hannem helbrede Fempte
 for hvad sag han bad hannem obenbare sig for presten Siette
 hvad offer det vor han skulde offre Och hvad der betegnediff
 meth ath han bad hannem offre

Første Artidel er Hvad der betegniff met denne spedalste
 mand Met hannem vnderfondiff menniffenff ion som vor
 spedalst formedelf oprindelfenff synd. thii gid Ihesus cristus
 vor herre ned aff hierget Det er aff den offuerste hiemmerigiff
 trone Ned i dalen Det er till iorden At anamme mandom
 aff iomfrw maria At han off frelse vilde met hansf haarde
 død oc pine som han oc gjorde paa det hellige korff der han
 vdgaff sit hierte blod for wor skyld Som Dauid figer i psalteren *Dauid*
 Misit deus scil. pater verbum suum et sanauit eos Gud fader

vdsende find søn oc han gjorde dem helbrede Sandelige ware
 wii alle helbrede gjorde aff den spedalste sot Som vor vaare
 foreldriff synder den tiid wii waare cristnede Met denne
 spedalste mand maa oc vnderstondiff Huert syndigt menniste
 som er i dødelig find Thi at dødelig synd ligness ved spedalst
 sot for tuende hende sag Forst fordi at spedalst sot fodiff aff
 w naturlig och slem forderffuelig vedste som er vdi mennistens
 lemmer Saa fodiff oc dødelig synd saa tit som nogen ger
 mod wer herriff bud ordh I Anden maade Ligerwiff som
 engen kan læge spedalst sot vden gwdh all eniste Saa kan oc
 ingen forlade dødelig synd vden gud all eniste Oc presten
 som sieder i hanss sted Som israelsf lange sagde den tiid naman
 vor send till hannem at han skulle gøre hannem helbrede aff
 sin spedalste sot Da swarede han hannem som der stonder
iiii regum *iiii regum v ca.* Numquid ego sum deus vt curem hominem
quinto ca. a lepra Ment dw at ieg er gud men ieg skall læge nogen aff
Marci spedalst sot Sanctus marcus figer i sit andet *ca.* Quis potest
ii ca. dimittere peccatum nisi solus deus Hwo land forlade synden
 vden gud al eniste Met denne spedalste mand maa vnderstondiff
 hwert syndigt menniste for mange hende sager skyld Forst
 for hanss lemmer ere op heffue som de waare blesde Der
 meth merkiff hofferdige menniste Thii at de opheffue dem
 offuer andre De ere ligerniff som en blære fuld aff vær
 naar i stinger i lidet hwil paa hende meth en naall saa slagner
 hwn strax och bliffuer saa got som inthet Saa er det ligerwiff
 meth i hofferdigt menniste ehwor rig mectig fleg eller stolt
 han er Strax helsot stinger lith paa hannem saa slagner han
 oc dør bort Oc far saa ned til hofferdighedz lange som er
 dieffuelen i helwede Anden maade forfuleff eth spedalst
 menniste induertiff til Der met vnder stondiff Awenff fulde
 menniste som æde dem selfue indwertiff oc sørge naar de se
 at det gonger deriff ieffu cristen vell Oc der met forderffue
 deriff arme siele at de lucte forfulede i gudz asynn som der
 stonder *Prouer.* *riiii ca.* Putredo offium inuidia Awind forfuler
riiii ca. marnen induertiff i mennistenss been Credie at spedalste menniste
 ere hese Der met vnderstondiff baguastere oc fortalere som

hwisse oc hemmelige fortale deriff ieffn cristen Det er messen
parten loyn och samlegge som de aff deriff rette wanart
optende aff deriff forgiffte herte siden hwæse de 'samme
ord i andress ørn met deriff ederskedde fortwilede tunger som
de icke thaare sigc obenbarlige eller høyt at de stulde der
saare bliffue straffede Men de gonge fra ind och til en anden
som dieffuelen dem lerte Oc sigc lønlige det de ingen rede
vide til Oc forbiwde at de det effter dem sigc stulle thii ath
de vide ath forbuden ting vill gerne fram Saadanne smigre
met tungen oc stinge met sterten som huggormen gør Sierde
at de hassue idelige stor tørst Oc det hender dem tit ath diff
mere de dride diff mere tørster dem Der met vnderstondiff
gerige menniste Thii ath diff mere goh de hassue diff mere
begere de Oc sigc nat oc dag ath de twnde drage mere til
hobe som den hellige mand Job scriffuer i sit xviii ca. Job xliii.
Erardescit contra eum sitis Diff mere goh gerige hassue diff ^{capitulo.}
ydermere tørster dem effter mere Som der stonder Ecclesiasti. Ecclesiasti.
riiii ca. Infaciabilis oculus cupidi in parte iniquitatis Gerige ^{riiii ca.}
mennistiff ogen de twnde icke fornægiff thii naar de noget se
som dem behager da vilde de strax hassuet twnde de icke
songet da sørge de oc greme dem selfue induertiff Sempte er
Ath de ere twng actelige oc sware Der met vnderstondiff
Ladhe menniste som ere twng actelige oc sene till ath gøre
nogle gode gerninger som gud kan songe loff aff eller deriff
arme siel nytte eller gaffn Thii siger Sancte Pouild ad Hebreos ^{gebre.}
rii ca. Deponentes omne pondus scil. pigricie etc. Afflegger ^{rii ca.}
all ladhedsensff suarhed och offuer eder i gode gerninger Siette
At de ere verstyggelige oc w rene Der met merdiff vlyste
menniste som ere verstyggelige oc stemme for gud oc alle
hanff helgene oc engle oc for gode mennistene desligest Sanctus
Gregorius siger her om Setor eius ad celum ascendit Mhysheds ^{gregorius}
stand oc stemhed sthynder oc lucther op i hiemmelen gud til
fortørnelse Her om taliff Ecclesiasti. xv Hec est lepra carnis Ecclesiasti.
De qua habetur Leni. rihi. Hwæ som vil goriff helbrede aff ^{ro.}
denne mangfoldelige spedalste sot paa sielensff vegne oc legemensff ^{Leni rihi}
vegne Hand skal inderlige fly till den alder eniste læge som

David hende kan best læge Det er till den alder mildeste gud i hiemmerige som inthet verstyggeligt syndigt menniste forsmaar naar han tyder sine synder ilde at vere oc haffuer hw oc vilge till at ville bedre sig modh hannem Som Kong David siger i psalteren Cor contritum et humiliatum deus non despicias Mor herre forsmaar inthet ydmngt hierte som anger sine synder Oc stalt hwer sig som denne spedalste mandh sagde Herre wilt du da tant du gøre mig helbrede

Prouer. primo ca. **I** Di Anden maade for hwad sag vor herre vdracte sin hond till den spedalste mand Her skal hwer merke at vor herre vdreder sin misshandhedz hond i fem hende maade Forst at anamme syndige menniste och reyse dem op aff synden ligerwiss som en god moder vdreder sin hond til sit barn oc drager det aff en rende sten Her om taliff Prouer .i. ca. Vor herre siger Meani vos et rennuistis extendi manum meam etc. Jeg kallede at eder oc i forsmaade at komme Jeg vdracte myn hand til eder Men der vor ingen som saa en gong til hende I Anden maade vdreder han syn hond Ath helbrede gøre syndige menniste som taller paa hannem met en stadig tro som han gjorde ved denne spedalste mand I Credie maade vdreder han sin hond oc viser off ret vey till ath gøre plict oc bed for waare synder formedelst hwilken wii skulle siden gonge till det hiemmelste paradiff Hierde maade vdreder han sin hond til off och giffuer off daglige vaar føde och alt dhet gode wii haffue her paa iorden Som der stonder prouer. ultimo ca. Manus suas apernit inopi et palmas suas extendit ad pauperem Vor herre oplod sine hender oc vdracthe sine arme at hielpe fattige Semyte maade vdreder han sin hand at tage off till den ewindelighe glæde och giffue off der løn for waare gode gerninger Om wii her leffue effther hans vilge och bwdh ordh

E Medie maade for hwad sag vor herre tog paa den spedalste Det gjorde han aff sin store ydmngthed Och der met rensende hannem aff sin vdwertiff swgdom paa hans legemenff vegne och sammelediff aff hans indwertiff swgdom paa sielenff

vegne. Han motte vel sige de ord som der stonder Danielis *Danielis*
r ca. Ecce manus domini tetigit me etc. Seer wor herre racte *r ca.*
 mig sin hand oc oprensde mig Oc styrkede mig i myn siwgdome

SJerde maade hwor saare vor herre forbød denne spedalste
 at sige nogen at han gjorde hannem helbrede det met
 vnderstodiff ath wi ide stulle begere verdens forfengelige ære
 eller loff om wi gøre nogre gode gerninger her paa iorden
 Men wii stulle loulige oc hiemmelige gøre almisse gerninger
 oc ide robe der til i baswne Kande et menniste ide aldeliff
 gøre saadanne gode gerninger hemmelige Da skal hanff hierte
 oc vilge vere At han en vilde at hwer mand det see stulde
 oc at han en helder ville loffuiff der faare

SEmpte maade for hwad sag wor herre sende hannem til
 presten Det gjorde han aff ydmuyghed oc At han der
 met ville giffue alle til sende At alle prester haffue mact at
 læge alle menniste aff deriff spedalste sot paa sielenff vegne
 Det er at forlade dem alle deriff synder som de haffue gjort

SJette maade for hwad sag vor herre bad hannem offre
 Det offer som Moyses budet hagde i lowen Der meth
 vnder stodiff ath han och alle andre bør ath tade gud for
 alle hanff velgerninger som han off gør Der skal hwer merke
 At spedalste menniste offrede fire honde offer effter Moysi
 low i vobnhwset for templen Maar de bleffue helbrede gjorde
 aff deriff siwgdome Som der stonder Leuit. *riii ca. Assumet* *semit.*
duos agnos Han stulde offre ii huide oc rene lomb I hwit *riii ca.*
 rent saar i aar gamilt Trende huide simler som vaare be-
 stendte met olie oc ser maader olie deff for vden Saadanne
 iiii honde offer skal hvert menniste offre naar han aff loff
 aff sine synder Først skal han offre ii lomb Det er hanff
 ydmuyge oc veluillige gode hierte Oc han skal vere tolmendig
 i all verdens modgong Meth faaret betegniiff At han ide skal
 besmitte sit legeme met nogen synd Met de iii simler betegniiff
 At han skal vaage faste oc bede till gwde oc i hw komme

hanff sware død och pine Met de vi maader olge betegneff
 fer aff de syw misfundelige gerninger Om huille sanctus
 Matthæi Matthæus scriffuer i sit ri ca. Aff vor herriß mund figendiß
 it ca. Esuriui et dedistis michi manducare etc. Jeg hwngrrede oc
 i gassue mig mad Jeg tørstede oc i gassue mig dride Till dem
 vil vor herre fige paa den yderste domme dag Kommer nu
 i welsignede gwdh faderß børn Och anammer hiemmerigiff
 rige Det vnde off alle gwdh fader søn och den helliand som
 er benedidet till ewigh tiidh A M E N

Eth Iertegen ath huer skal offre och tinde gudh aff
 det beste han hassuer.

I lase ath nogre ledde en mand som befengder wor
 meth den ende mand til en hellig abbed som hed
 Abbed hanff som plende ath gore mange iertegen Saa
 manede han hannem meth mange hellighe oc gode ord ath
 han stulle vdfare aff samme mand Men han stotte hanff
 bemanelse inthet Om figer kom der en ensfoldig simpel bonde
 w forwandiff som bar mwndene i klosteret till offer oc tiende
 den alder beste part som han hagde fonget aff sin sæd strar
 diffuelen hannem saa da for han aff manden som han wor
 vdi oc torde ide bide hanff tomme Denne hellige Abbed for-
 wmdrede storlige her paa Thii bad han samme bonde fige sig
 syn lessnid huilket han oc gjorde dog saa got som nødder til
 saa figendiß Jeg er en bonde Jeg fører aldrig mit torn
 i hwff før ieg hassuer offred gud oc giffuit hannem til tyende
 den alder beste oc vdualde part som ieg kan finde blant al
 myn sæd oc grøde som gud mig giffuit hassuer Jeg driffuer
 aldrig mit qwig paa marcæ fæ eller faar kalfsue eller geder
 vden ieg hassuer saa stor voct paa dem ath de ide twnde
 gore nogen mandh stade paa torn sædh eller græff Jeg gonger
 aldrig til min pleg eller til nogen gerning før ieg hassuer
 bedet mine bøner til gud i kirken eller paa kirde gaarden
 Oc taded hannem for det han mig giffuit hassuer Och beder
 hannem saa at han vil giffue mig myn daglige føde oc vnde

mig det som mig er nytteligst till lifff oc siell Maar ieg kommer aff marken om afftenen da gonger ieg paa kirke gaarden och gør lige saa Den tiid ieg wor vng da vilde ieg giffnit migh i kloster men mine foreldre vilde det ingelediff til stede Thii gaffue de mig en hustrw met huillen ieg leffuede i iomfru dom i mange aar Oc hun døde en iomfru Der abbeden hørde denne hanff retwise leffnid oc saa at dieffuelen flyde for hannem Da tadede han gud for dette iertegen han gjorde for hanff skyld oc bonden sid siden hiemmerigiff righe effter døden Wiid ath komme och der ath bliffue etc.

Credie søndag effter tyuende dag Jule

Epis. ad Ro. xiii ca.

Fratres nemini quidquam debeatis

Enne Epistel screff Sancte Pouild till de romerffe och stonder hwn i hansff xiii ca. oc lyder saa paa danffe.

Dere brødre och søster Det er det ypperste och alder eniste som i ære alle menniste plectige ati stulle elste hwer anden indbyrdiff Hwo der rættelighe elster syn Ieffn cristen han gør loffuen fyllest som gwdh gaff Moysi Dw stalt ide bedriffue hord Dw stalt ingen dræbe Du stalt ide stiele Du stalt ide bære falsk videndiff byrd Du stalt ide begære din ieffn cristensff goh Er der nogre flere bud ord Da forstondiff de i dette samme Dw stalt elste dyn ieffn cristen lige ved dig selff Hwo som rættelige elster sin ieffn cristen han gør engen onth eller stæde Der faare er kerlighed loffuensff fuldkommelse

Euan. Matt. viii ca.

Ascendente ihesu in nauiculam

Esten som Iests i dag i den hellige kirke paa søndagensff vegne den screff den verdighe Ewangelista Sanctus Matthens i sit viii capittell. Och lyder hun saa paa vort maall

Dor herre ihesus gid till sibss och hanss disciple och apostle fulde hannem Der de komme vel vdh fra landet Da begyntiff der i stor suar storm i hassuit saa ath bylgerne ginge moren offuer sibet Dor herre wor soffued i stybet men stormen begyntess Thii ginghe hanss disciple til hannem oc vachte hannem op sigendiff Herre frelss off eller wii drudne Van swarede O huor lidet i tro hui ere i saa redde Saa stod ihesus op och bad været oc hassuit stille sig Saa bleff det strar stille lwn De andre menniste som waare och i stybet dem for wondrede storlige her paa Och sagde till hwer anden Swad man er denne men wæredh och vandeth ere hannem horighe och lydighe

Vdtydningen oc glosen her paa

En tiidh wor herre vor rri gamild Da gid han til sibss meth sine apostle den forste dag i høst maaned som da faldh paa i torsdag Och merkliff her iiii serdeliff Artidle i denne samme lest Forste ath wor herre gid till sibss Den Anden om den store storm der kom Tredie Ath hanss disciple baade hannem om hielp Fierde Ath stormen och hassuit bleffue stille Tertus . Ascendente ihesu in nauiculam Dor herre gid till sibss meth sine discipler Her om taler Crisostomus saa sigendiff Den tiid wor herre hagde giort mange vnderlige iertegen her paa iorden Da for han vd paa hassuit Ath han och der vilde gore større iertegen och der meth obenbare ath han wor reth herre Offuer hassuit och iorden Tertus Et ecce motus Saa kom der i stor storm Denne storm wor ide naturlig eller aff noger hemmell tegenss løff som menige pleger ath see Men han kom saa hastelige oc suarlige aff gudz besynderlige vilge At han der met obenbare vilde sin guddommelige vbergribelige mact for sine apostler oc discipler i det han hannem stillede Om saadan storm spaade kong David i psalteren som der stonder i den lriiii psalm saa sigendiff Qui conturbas profundum maris Oc du alsommectiste gud som oprorer hassuit fra bondz oc lader bølgerne storme oc buldre den ene emod den

tertus anden Certus Magnus Han vor saa stor at de alle hagde
 ment at stiftuit stulde sunded thii belgerne waare saa høye
 oc store at de hagde ment at de stulde faldet offuer stibff
 bordene paa begge sider Meth dette stib maa vnderstodiff
 den hellige kirke som tiit stodiff oc rodiff aff ouden vsmilde
 verdensff høffdingen Men hun salder ide fordi om Det vor
 figurered i det gamle testamente met Acess ard som der
 Genesius stonder screffuit Genesis vii capitulo . Certus . Ipse vero
 vii ca. dormiebat) Nor herre soff men stormen begyntiff Her offuer
 tertus figer Nicolaus de Lyra. At han soff for twende hunde sag
 Nicolaus forst at hwer mand der aff kende oc merde stulde at han vor
 de Lyra et sant menniste Thi soff han paa legemensff vegne Men han
 vaagede paa guddomensff vegne Anden sag vor At hans
 disciple stulle bediff hielp aff hannem at han dem frelse stulde
 tertus aff deriff liffuis fare Certus Et accefferunt Hans disciple
 vachte hannem op oc sagde Herre frels off thi wii rædiss at
 wii forfariss stulle Her offuer scriffuer en doctor heder Nabannus
 Nabannus oc figer O i hellige oc sandhe gudz disciple i hassue den
 aldermectiste gud edersff frelsere hof ether hwi rædiss i I hassue
 det ewindelige liff hof ether Hwi frycte i for doden Hwor
 ydermere mwe wii arme syndige menniste da frycte som tit
 oc offte ere stede i liffuis fare Oc fulde met sware synder
 Ath wii en forgonge stulle det er sywnde neder till helwediff
 tertus pine Certus Et dirit eis quid timidi estis Nor herre suarede
 Nicolaus dem Hwi ere i saa rædde Her offuer figer Nicolaus de Lyra
 de Lyra Som vor herre vilde saa sagt det gorff eder ide behoff ath
 rædiss men ieg er hof eder I saage mig gore saa mange
 vnderlige iertegen paa iorden thii vide i vel at ieg hassuer
 och mact offuer vandet O hwor liden tro i hassue Her offuer
 Crisosto. figer Crisostomus At Alligenel at de fuldkommelige trode oc
 viste ath wor herre dem frelse twende naar han waare vogen
 Dog trode de ide at han det gore twende men han soff Hagde
 de vered fulkommede oc stadfestede aff den helliand i troen
 Da hagde de vell trod oc vist ath han dem saa vel frelse kunde
 soffuendiss som wogendiss Oc saa wel paa vandet som paa
 tertus iorden Certus Tunc surgens Saa stod wor herre op aff soffuen

och bød stormen oc haffnit were stille Saa bleff det strar Iwn
 Her offuer siger Nicolaus de lira At han her met beuiffde Nicolaus
 sin guddomss mact oc han vor herre offuer alle elementhe ^{de Iyra}
 Certus Porro homines mirati sunt De mennisse som waare iertus
 i sibet dem vndrede her storlige paa her offuer siger Sanctus
 Jeronimus At det wor sibmendene oc andet folt som wor ^{Jeronimus}
 paa sibet som forundrede paa dette iertegen oc ide disciplene
 Certus Qualis est hic De sagde indbyrdiff mellem dem hvad tertus
 mand er dette men vær oc vand ere hannem Indige Nicolaus Nicolaus
 de Iyra siger at de oc sagde Han soffuer som eth mennisse ^{de Iyra}
 oc han gør iertegen som han waare gud Den mechtige doctor
 Nicolaus de Gorra siger At naar vor herre gjorde Iertegen ^{Nicolaus}
 Da gaff han altiid noget til kende met hwilled hanff sandelige ^{de gorra}
 mandom oc alder mechtigste gwddom obenbarlige mertiff Iwnde
 Crisostomus siger at samme hanff soffu bewisde Klarlige ath ^{Crisosto.}
 han wor eth ret mennisse Det stille Iwn han gjorde Det bewisde
 at han vor sand gud Chii vndrede dem paa trende honde
 ting Først ath han soff Siden ath han bød offuer elementene.
 och siden at de waare hannem strar Indige

Samdeliff stulle i merke At met dette sib maa vnder-
 stondiff det hellighe verdighe korrff paa huilfed wor herre
 frelske sine disciple och alle de andre mennisse fra den sware
 storm och sieliff och lifuis fare Det er fra dieffuelen och
 heluediff ewige fordomelse diefflene ligniff ved vær och storm
 for twende honde sager Først for de ære wsynlige lige som
 et vær I Anden maade faare de komme hasteliche lige som
 eth hastigt vær eller hørwel vind Meth disciplene som waare
 i sibet met vor herre vnderstondiff alle gode mennisse som
 lyde deriff synder ilde at være Oc rædiff gwdd oc elste hannem
 aff alt deriff hierthe oc haffue hw oc vilge till ath ville lessue
 retferdelige oc offue dem i godhe gerninger Saadanne mennisse
 de rædiff for stormen Det er for dieffuelen At de stulle
 forfariff Det er at deriff siele stulle komme til den ewighe
 fordomelse

- E** som vilke were wor herriff disciple de skulle haffue dem i trende maadhe Forst skulle de rædiss hannem Ath de ide forlorne hannem met deriff synder At han ey piner eller plawer dem her paa iorden Eller fordømer deriff liff oc siel till helwediss pine Som wor herre sagde self til sine
- Matthæi.** disciple som Sanctus Matthens scriffuer i sit 1 ca. Nolite
1 ca. timere eos qui corpus occidunt Sed magis timete eum qui potest animam et corpus perdere I skulle ide rædiss saare dem som sla nogen i hiel paa legemenff vegne Men i skulle mere rædiss for den som kan fordøme baade liff och siel Chii skulle alle for denne rædsle skyld fly onde gerninger oc offue dem i gode
- Prouer.** gerninger som der stonder Prouer. 20 cap. Propter timorem
20 ca. domini declinat omnis homo a malo For gudz fryct oc fare skyld da fly alle onde gerninger I Anden maade skulle de elste vor herre Oc aff ret kerlighed elste hanff bud ordh som
- Johannis** Nor herre siger self som der stonder I sancte Banfis 1111 ca.
1111 ca. In hoc cognoui omnes quia discipuli mei estis Der meth kender ieg ether alle ati ere mine disciple thii ati holde mine bud ordh Tredie maade skulle de gerne høre gudz ord. lære dem. oc i hwilomme dem Om disse disciple taler Sancte
- Johannis** Banff i sit 22 ca. Stetit ihesus in medio discipulorum suorum
22 ca. et dixit eis par uobis vor herre stod mit i blant sine disciple och sagde till dem fred were meth ether Disse wor herriff disciple skulle gonge i stibet met hannem Det er de skulle gøre penitenth for deriff synder om huilfed stib der stonder
- Sapiencie** scressuit Sapien. 1111 ca. Transcuntes mare per ratem penitencie
1111 ca. liberati sunt De som fore offuer haffuit paa det stib som talis penitenth de bleffue frelse.

Eth dette stib vnderstondiss Penitenth for trende honde sag Forst thii ath ligeruiff som eth stib er snewart fore i staffen och breth mit vdi oc ved enden Saa er oc penitenth forst snauer thi ath dhet sywneff ganzle snewart met det første at gonge barfetter vlden oc barhoffuit och sla sig self meth riff faste waage oc tygge sit brød oc føde Och elste gud all eniste Oc frycte for ingen verdenn modgong Her om taler

Vor herre self som Sanctus Matthæus scriffuer i sit vii ca. *Matthæi*
Augusta est porta que ducit ad vitam Den port er ganste vii ca.
 snæwer gennem hwilken man skal gonge til hiemmerige Her
 om taler Den mechtige klerd Seneca *Initium cuncti ad virtutes Seneca*
arduum est Det er swart met det første at offue sig i dygdelige
 oc gode gerninger Skybet er bredt mit vdi saa er oc penitents
 naar man haaffuer offuet sig i hende nogen stund saa bliffuer
 hwn læt Chi ad den verdighe Hellig and siger self som der
 stonder *Prouerbiorum v ca. Ducam te per semitas equitatis etc. Prouer.*
 Jeg skal læde dig ath retwishedsenss weye Oc naar du kommer v ca.
 paa dem da skal icke vogn bliffue dig snæwer eller trong
 Sandelige bliffuer penitents læt och bred i framtiden for de
 store høgswalelser oc indwertiff naade som gud giffuer dem
 som gøre penitents for deriff synder som Sanctus Bernardus *Bernardus*
 siger til dem som gøre penitents *Multi vident cruces vestras*
sed pauci vident unctiones vestras Mange see eders pine
 dronelse och verdens modgong Men de se icke eders store
 indwertiff høgswalelser och glæder I Anden maade er skybet
 tæt vnder till och obet offuen till Saa skal och den som gør
 penitents haaffue sit hierte tæt och lwt neden til fra all verdens
 forfengelige begærelser och al legemenss løste Det skal vere obeth
 offuen til ath besinde oc acthe den store vbegribelige glæde
 som er i hiemmerige som Sancte Bonild siger *Ad philipen. Paulus.*
iiii cap. Nostra conuersacio est in celis All wor hw tande *ad philip.*
 och find skal være i hiemmelen Tredie er Chii ath ligerwiff *iiii ca.*
 som eth sib fører mennisten till haaffu Saa fører och penitents
 mennisten till den ewighe salighed som er i hiemmerigiff rige
 Her om siger Vor herre self som der stonder *Matthæi iiii capi. Matthæi*
Penitentiam agite appropinquabit regnum celorum. Fører *iiii ca.*
 penitents hiemmerigiff rige stunder eder till Hwo som ville
 gonge i dette sib som er Penitents de skulle haaffue dem
 i trende maade først skulle de offuer giffue deriff egen vilge
 i Anden maade skulle de forsmå all verdens forfengelighed
 Tredie maade skulle de holde dem aff deriff legemiff begærelser
 Her om scriffuer Sanctus Matthæus i sit ix capittel Ath *matthæi*
 Sancte Pader sagde till wor herre *Eccc relinquimus omnia etc. ix ca.*

Herre wii hassue offuer giffuit alt sammen for dyn skyld och effther følge dig hwad skulle wii hassue igen Vor herre swarede i skulle sige hof migh i hiemmerige Och dome offuer alle menniste.

Affnit ligness ved werden for iiii honde sager skyld
 Forst for ond lwet oc stand skyld Thii at hassuit luther ilde mest mod dem som. ide ere opfodde eller ved vande met saadan ond lwet oc stand Men dem tydiss ide saa som ere der daglige ved wande Sammelediss luther denne verden ilde mod retferdige gudelige oc hellige menniste for de wtalige slemme synder som bedriffuiss i hende met wlystshed offuerdadighed oc andre slemme synder men Onde menniste som saadanne synder bedriffue dem tydiss ide at hun luther ilde de kunde ide fornemme den slemme stand oc fulhed som følger met synden Sordi at de ide hassue den helliandz naade I Anden maade Thii at de store siffe æde de swaa i hassuit oc fordriffue dem Saa fordriffue oc her i verden mechtige de som

Abacuch
 i ca. fattige ere oc minde formwe Her om taler Abacuch i sit første ca. sigendiss til vor herre Quare non respicis super inique agentes O alsommectiste gud hui seer du ide til huorlediss de mechtige forderffue oc fordriffue de fattige stadarle Du tider der ved oc gør mennistene ligernuiss som i siff i hassuit eller i orm paa iorden som hassuer engen herre eller forsuar De mechtige vmilde menniste maa ligniss ved en gædde som fortærer oc sluger mange smaa siffe Om siger bliffue hun selsf fangen oc æden Saa gøre oc de wmlde hofdinge fogder oc embekmen som forderffue oc øde legge mange fattige enfoldige bønder oc stadarle Om siger bliffue de fagne igen aff dieffuelen som forderffuer oc plawer deriss siele i helwediss pine til ewig

Ecclesiast.
 riiii ca. tiid Som der stonder screffuit Eccle. riiii ca. Ne qui predaris nonne et ipse predaberiss De dig som rassuer oc tager wloglige fra andre thii at dw stalt bliffue berassuit igen I Tredie maade for belgerne stedste brnde oc stode mod hwer anden i hassuit Saa gør oc den ene onde emod den anden her i verden met trätte dele tiff rob och bulder Somme gode hassue och we sorg bedrassuelse singdom oc anden verdens

mod gong Her aff kan hwer merde oc befinde ath her er ingen stadig rolighed i denne forgengelige verden Som wor herre siger self som Sancte Hanss scriffuer i sit xviii ca. ^{Johannis xviii ca.} In mundo pressuram habebitis In me autem pacem I skulle hassue mod gong i verden men i skulle songe den ewighe fred met mig i hiemmerige Sierde maade for den store fare som er i hassuit som Sancte Pouild scriffuer ad Corint. ii. ca. om Paulus sig self sigendiss Nocte et die in profundo maris fui etc. Jeg ^{ad corin. ii ca.} vor nat oc dag mit paa hassuit i alder største lissuis fare Jeg wor oc i stor fare blant roffuere Saa er der oc alle vegne stor fare en nw paa iorden Thii at dieffuelene stride forst oc sist mod mennistene Ath yppe trætte dele kiff oc orlog mellem dem siden frister oc egger han dem daglige til dødelige synder Siden er wort eget legeme oc mod off som oc strider mod vor arme siell met atstillelige onde begeringer till vñstthed offuerflødighed høfferdighed ladhed oc andre synder Merden desligest meth syn forfengelighehd

 Ennistens hierte maa ligness vedh hassuit for iiii honde sag Forst for syn dybhed som Jeremias scriffuer i sit Jeremie vii capittel Profundum est cor hominis et inscrutabile Mennistens ^{vii ca.} hierte er dypt och ingen kan se hwad menting der er vdi I Anden maade for besthed hassuit er oc bestt Her om scriffuer Jeremias i sit andet capittel Eri et vide quia malum est et Jeremie ^{ii ca.} amarum te dereliquisse deum factorem tuum Gad och se hwor onth och bestt det er ath dw hassuer offuer gissuit din gud och stabere Alle som hassue fortørned wor herre meth deriss synder de stulle bestelige græde for dem aff deriss hierte ath gwdh vil deth forlade dem Tredie maade roriss det altilt oc vendiss bort oc igen aff bølgerne Saa gør och onde mennistess hierte de roriss stedss vdi kiff tretter deler bänder oc sender som de hassue indbyrdiss meth hwer anden som Esaias scriffuer i sit Esaiæ ^{lviii ca.} lviii cap. Cor impii quasi mare fœuens quod quiescere non potest Eth onth mennistiss hierte er ligeruiss som eth snwende hass som ide land stilleff Han siger och strar igen Impiis non est par Onde och w milde menniste de hassue ingen tiidh

fred eller ro. Sierde maade Er haffnit salt saa ære och syndighe mennistiff hierte salte. Thii ath de icke kunde vdfloede den sware tørst som de haffue till synden. Somme til gerighed somme till hønferdighed somme till vlysthed och saa framdeliff til alle andre synder. Fra hwille den alsommectiste gwdh werdiff till formedelst hanff dødh och pine ath frælse off till ewigh tiidh Amen. & Men i haffue nw hort hworlediff Der herre frelst sine disciple aff haffuiff nød. Da vil iec oc sige ether i hiertegen hworlediff iomfru maria frælst sine tienere aff haffuis nød oc der met vil ieg ende myn tale paa denne tiid

Eth Tertegen ath Iomfru Maria frelst sine tienere i haffuiff nød.

DEr vor i stib meth pillegime som fare skulde till den hellige graff. Om siger sig det laet i bonden oc bleff saa swarlighe laet ath de icke kunde holde det offuen vande hwerten meth pompe ofer eller balger. Da skipperen det saa ath han engelediff stibet beredde kunde da sette han sin esping for bord som han hagde inde oc sprand der selff vdi met i biscop oc nogre andre fribaarne som hannem fulde. En sprand oc til som vilde gerne væred met. Men han sand mellom stibet oc baaden neder til grwndz. Skipperen rehte till de andre som vaare i stybet igen ath de skulde tende paa deriff siele oc befale dem den aldermectiste gud oc iomfru marie thii det vor engelediff mweligt ath de deriff liff beredde kunde. Lidet der effter fobte de alle op i hiimmelen meth grædelig rost i deff sand stybet ned i grwnd och dhe bleffue alle drucknede. Bispen græd gandske swarlige och besol gud i hiemmerige deriff siele. Siden saa han stedse vd paa vandet om han nogensted see kunde nogen aff deriff kroppe som døde waare. Da saa han deglighe hvide dwer somme stediff ii sommesteds flere op komme aff vandet och slynge strar op gennem styen till hiemmerige. Da merckte han vel at det wor deriff siele. Saa meget som han græd der de bleffue drucknede. Saa meget

græd han nw diff mere ath han en bleff i flybet meth dem
 at hanff siel motte følget deriff til hiemmerige Der de komme
 till landz meth baaden Da saage de hannem komme op gongendiff
 aff vandet larff oc swnd som førre sand mellem flybet oc
 espingen Der paa forvndrede dem alle Chii spwrde de hwor-
 lediff hanff lifff bereddeth bleff Han swarede i det iegh fald
 i vandeth da falledede iegh paa Jomfrw Marie naffn Och besol
 hende mit lifff och siell Der iegh kom ned till bondz Da kom
 mistvndhedz moder Jomfrw Maria som ingen forlader som
 talder paa hende Och tog migh vnder syn laabe och bewarede
 mig ath vandet mig inthet flade twnde och ledde migh nw till
 landz Der de dette harde loffuede de alle gwdh i hiemmerige och
 tadede Jomfrw Maria for den flore naade hwn meth hannem
 giort hagde Saa ville och wii alle gore ath wii mwe songhe
 den ewighe salighed A M E N

Fierde søndag efter tiuendag Jule

Epistola ad Collo. iii. ca.

Fratres induite vos

Enne Epistell som læsiff i dag i den hellighe kirke den screff den verdige Apostel Sancte Pouild till dem som bode i en stad heder colossis oc stonder hun i hansf tredie ca. oc lyder saa paa danste.

Ere brødre och søster I skulle klæde eder i aandelig klædebon som gudz vdwalde hellige oc elstelige børn haffuer Veluillighed Barmhertighed ydmnghed Milhed Hoffuiffhed och Colmodighed Forlader hwer anden indbyrddiff hwad den ene brynder den anden emod Ligerwiiff som vor herre forlod eder alle edersf synder Offuer alt da haffuer retwiiff kerlighed till huer anden Som er en til hobe bindelse i all menniffensf fuldkommelse til den ewige salighed Oc den hiemmetste fred som Cristus Ihesus gaff eder Han stal føre al glæde ind i edersf hierte I ere alle til hobe fegede aandelige vdi et legeme vnder i hoffuit som er cristus ihesus lærer tadnemmelige mod den alsommectiste gud for saadanne velgerninger Legger vind paa at gudz ord oc det hellige euangelium som han self lærde met hansf benedide mund at de bliffue stadige i edersf hierte Ide al eniste til edersf æget behoff Men oc saa til edersf ieffn cristensf lærdom At i mwe alle klæde rettelige vnderfionde den hellige scriff Oc siden rættelige lære oc vndernise vanwittige oc simpel menniste hende Paa minder dem som lade ere i blant eder Loffuer oc tader den hemmelfte gud met høytidelig sang oc loff Baade met roff oc hierte for

alle hanff velgerninger Alt det i handtere baade met ord oc gerninger det gører alt sammen i ihesu cristi naffn Eader gud fader i himmelen oc hanff ewige benedide søn som er Ihesus cristus Amen.

Euangelium secundum Mattheum xiii capitulo.

Simile est regnum celorum homini qui seminavit

Dette Euangelium scriffuer den verdige euangelista Sanctus Mattheus i sit xiii capittell oc lyder det saa paa vort maal

En gong sagde vor herre sine discipell en effterligningh saa lydendiff hiemmerigiff rige er lige som i mand der saade god sæd i sin ager Men de soffue som stulde tage ageren ware Da kom hanff w ven oc saade klinte mit i blant hanff hwede oc gid saa bort Den tiidh hwedet vorte op oc fid korn Da syntiff och klinten Saa ginghe swenene till hosbonden oc sagde Herre saade dw en god sædh i dyn ager hvor kommer det till ath der op vorer klinthe i hannem Han swarede dem Det gjorde eth onth menniste Swenene sagde till hannem Vilt dw icke ath wii stulle sassne dem der aff Han sagde Ney. Paa det ath naar i opdraghe klinten ati en da stulle opdraghe hweden meth aff rodhe Eader dem men vore baade till høst kommer da vil iegh fige till høst mendene sassner klinten til hobe oc binder hannem i knippe till ath brende Oc sassner hweden serdeliff oc fører hannem i myn-lade

Vdydningen oc glosen her paa

Di denne lest er xiii serdeliff merkellige articke Den første er den aldermestige gwdz vbegribelighe godhed Det merkiff i Certen i det der sigiff Bonum semen seminavit Den anden er mennistens store forsømelighed paa deriff sielff vegne Oc dieffuelens swigefulde idelige arbejnde Certus Quia dormierant tertus

homines Den Credie er vor herriff alderførste oc længste
 tertus tolmødighed (Certus Sinite vtraque crescere) Den Fierde er
 wor herriff strenge retferdighed Certus Colligitte primum

En mechtige doctor Nicolaus de Iira siger Ath den mand
 som saade denne sæd Det vor den alssommectigste gudz
 søn Han saade hwede i syn ager Det er han predidede oc
 lærde den hellige cristelige tro her i verden meth gode lerdomme
 oc sine bud ord som stonde i den hellige læst met hwilke alle
 tertus menniste skulle bliffue salighe Certus Cum autem dormirent
 Men de soffue som skulle tageth ageren vare Det er kirdens
 prelater oc sogne prester som lære skulde almwen salighedzens
 veye som Sanctus Augustinus Jeronimus oc Crisostomus sige
 De soffue Det er De ere forsømelige i deriff embede och icke
 predide eller sige ensfoldige folk den cristelige tro och gudz
 tertus vilge som dem bworde Certus Venit inimicus Der kom i ont
 menniste oc saade kinte i sæden Det wor dieffuelen som
 saaer oc indsynder i mennistens hiertier falske artidle mod de
 hellige tro oc anden stor vildfarelse at de skulle tro paa troldom
 spaadom oc signeller Han saade och blant gode dygdelige oc
 retferdelige menniste mange skulle røffuere tyranner oc vnilde
 tertus menniste Blant erlig oc stellig leffnid som gud bod saade han
 vlystshed hofferdighed oc alle andre synder Certus Dum autem
 crenisset Der sæden som vor gudz ordh opuorte Da syntess kinten
 der i blant Det vor dieffuelens falske lerdom och katterry som onde
 tertus menniste saade i blant gudz alder helligste lerdom Certus Serni
 autem Hans swene spwrde om de skulde opdrage kinten Han
 sagde ney Lader dem opuore til sammen til høst Det vor Lader
 onde oc gode menniste leffue sammen her paa ierden til
 domme dag Thli at naar i op droge kinten da kunde i op-
 drage hweden met der met mente han kattere oc hedninge som
 kwnde om wendiff till den hellige tro oc bliffue gode cristne
 menniste for de do Han mente oc onde syndige menniste der
 met som kwnde fonge anger och ruelse for deriff synder och
 gøre plict oc bod for dem oc bliffue salige etc. Maar høst

kommer det er domme dag Da skal ieg sige til høst mendene
 Det er til englene saffner først klinten til høbe oc binder
 hannem i knippe till at brende Det er at englene paa den
 strenge dom skulle saffne de onde menniste fra de gode oc
 styde dem nedh til den græselige helwediff ild oc pine som
 de skulle brende vdi ewindelige Tertus. Criticum Hweden ^{tertus}
 skulle de føre i min lade Det er at englene skulle føre gudelige
 ydmuge oc retferdige mennistiff siele til den alder største
 hiemmerigiff glæde oc salighed som de skulle haffue til ewig
 tid met gwd oc hanff verdige helgen

En her taliff først om god sædh Da skulle i vide at
 god sæd er fire dubbel Første er retwishedzenff sæd om
 hwilken der taliff Proner ri cap. Seminanti iusticiam merces ^{Proner}
 fidelis scil. vita eterna Den som saar retwished blant mennisten ^{ri ca.}
 han songer Det ewige rige til løn Oseas Profete siger oc ^{Oseas}
 Seminate in veritate iusticiam Saar retwished i sandhed oc
 høster igen det mistwndelige gudz ordh paa den strenge domme
 dag Naar han siger kommer myn faderff velsignede venner
 och anammer hiemmerigiff rige som han haffuer beredt till
 ether aff ewig tiidh Den saar retwishedzenff ~~sæd som lader~~
 hwer haffue sit oc gør sin ieffn cristen det han vilde haffue
 aff hannem Her taler Tobias om i sit iiii ca. sigendiff Quod ^{Tobie}
 edocis ab alio fieri etc. Det som dw ide villt haffue aff en ^{iiii ca.}
 anden det gør ide helder hannem Den anden er gudelige bøner
 oc graad och swd som nogen haffuer saar sine synder Der
 om taler kong David i psalteren Qui seminant in lacrimis David
 cum exultatione metent De som saa met graad oc swd de
 skulle høste igen met stor glædhe oc frygd Det er de som
 haffue anger oc ruelle for deriff synder her paa iorden de
 skulle songe den ewindelige løst i hiemmerige efter døden
 Denne grædelige sæd skal huert menniste saa for iiii honde
 sag Først for sine egne synder Som David siger i psalteren
 Suerunt michi lacrimae panes die ac nocte Graad och swd
 vor mit brød nat och dag for mine synder I Anden maade
 skulle wii græde for vaare ieffn cristensff synder Naar wii se

- at de bryde gud emod Oc bede faare dem ath gud wil forlade
 dem deriff synder som Jeremias scriffuer i sit ir capittel
 Jeremie
 ir ca. I Credie maade naar wii see eller vide ath den hellige kirte
 forstnriff eller forderffuis aff ondhe vmilde hoffdinge oc tiranner
 I Sierde maade Ser wii ere saa langt fra hiemmerigiff rige
 Pauli som er wor rette bolig Her om taler Dauid figendiff Her
 michi quia incolatus meus prolongatus est De mig at min
 belig Hiemmerige er saa langt fra migh Credie sæd er
 Paulus. Almisfe gerninger Her om scriffuer Sancte Pouild figendiff
 Qui parce seminat Parce et metet retributionem Hwo som
 sparlige saar han fonger lidet gaat igen Han saar ide lidet
 som lidet haffuer oc lidet giffuer om han haffuer i god vilge
 til at han gerne mere giffue vilde om han mere hagde Her
 skal huer merke ath han siger Han saar Oc ide ath han
 giffuer Thii naar i giffuer almisfe da moster han ide den
 Men han saar hende Thii at saa det er at moste sit till en
 tiid At han skal fonge meget mer igen naar han skal hofte
 Thi skal hwer gerne meget saa Det er giffue fattighe folt
 mange almyffer aff syn største formwe Saa fonger han hunder
 folt sit igen om høsten Det er i hiemmerigiff rige effter døden
 Gene. Her om scriffuis Gene. xvi. quod Isaac sernit in terra bona
 xvi ca. et innenit in illo anno centuplum Isaac patriarcha saade i god
 iord oc det samme aar sid han hunder folt igen Sierde er
 misfundelige gerninger Dem skall man saa i vngdomme
 Ecclesiast. der scriffuis Eccle. ix. ca. Mane semina semen tuum Saa din
 ix ca. sæd i din vngdom oc øffue dig i gode oc misfundelige gerninger
 da stalt dw fonge nock at hofte igen i hiemmerigiff glæde
 Paulus effter døden Sancte Pouild siger her om Bonum facientes non
 deficiamus etc. Mii skulle ide lade aff at gøre gode gerninger
 Da lader wor herre ide helder aff ath giffue off god løn.

Ad sæd er oc fire dwbbel Den Første er vsamdirectighed
 oc had som er emellom brødre der om scriffuis genesis
 xviii quod iosep accusauit fratres suos de crimine pessimo
 Iosep lere paa sine brødre for sin fader saar den store sware
 och flemme synd som de bedreffue thii finge de had till hannem

oc vilde slaget hannem i hiel men wor herre frelste hannem
 aff deriff hender Oc giorde hannem til en megtig man nest
 tongen i Egipten Den Anden er forfængelig ære Den sæd
 saa de som rose aff deriff gode gerninger Om dem taliff
 Osee viii cap. Quia ventum seminabunt turbinem metent etc.
 De som saade vær de stulle høste høruerlwindh igen det er
 de som gøre nogen godh gerning oc ville haffue priiff oc loff
 der faare aff hwer mand Om dem taler och Jeremias i sit Jeremie
 rii ca. Seminauerunt triticum etc. De saade hwede i været ^{rii ca.}
 Det er de giorde gode gerninger for priiff oc loff skyld Thii
 stulle de høste ewindelig pine oc fordømmelse igen Sanctus
 Bernardus siger Ath forfængelig ære maa wel kaldiff vær ^{Bernardus.}
 Thii hwn flyger lættelige oc hwn gonger lættelige i gennem
 men hwn gør gandske stort saar Credie sædh er legemelige
 synder som er w kyskhed oc offuer flodighed Om denne sæd
 taler Sancte Ponild ad gala. vi ca. Qui seminat in carne sua Paulus
 de carne metet etc. Swilken som saar i legemet Han skal høste
 aff legemet Det er legemenff forderffuelse her i verden som
 kender paa mange drandere som ere vatter sottige och blinde
 aff swar driad De som meget vlyste ere forderffue oc deriff
 legeme der met oc dø snarlige Sierde sæd er larighed oc
 nidskab som kalliff ondskaff i skriften Om denne sæd stonder
 der screffuit Pronerbi. rrii ca. Qui seminat iniquitatem metet ^{Prover.}
 mala Swo som saar larighed oc gerighed han skal høste ^{rrii ca.}
 ewindelig fordømmelse . thi ath larige oc gerige menniste de
 ere dem selfue onde oc deriff ieffn cristen thii ath de ide ville
 forbarne dem offuer deriff arme siele oc en helder offuer
 deriff fattige ieffn cristen De ere oc onde mod deriff egne
 børn oc hwstrwer fordi at de forlaste deriff siele met deriff rigddm
 som de drage til hobe met deriff vretferdighed och gerighed
 Thii stulle samme deriff børn forbande dem i heluediff pine
 til ewig tiid der om stonder i eth Jertegen den første søndag
 nest efter hellig tre longer dagh Nu vil iegh siqe eder eth
 andet om larighed och wtolmodighed och der meth ende min
 tale paa denne tiidh

Uth Jertegen om karighed oc wtolmodighed

I læse at der wor i Erkedegn i en stad heder Orliens som ligger xxx mile owen for pariss i franderige Han vilde fare til rom Thii bad han en anden cannid at han vilde læne hannem en klerck som han hagde hoff sig at han paa samme reyse motte følge hannem oc løbe oc besørge hwess hannem oc hanss tieneres giordiff behoff oc gøre hannem siden regenstaff paa hanss penninge som han hannem der till antworde Der samme klerck hagde fuld hannem nogen stund en dog at han waar saa gaat som nødder der til Da begærede Erkedegnen som vor ganste karg oc nidst Alder strengest regenstaff aff hannem oc vilde at han stulde gøre redhe for det minste sterff som han vdlagde til kost tharing eller andet som behoff giordiff Dette affuede han tit met hannem oc gaff hannem store onde ord til meth Thii bleff klercken gandste fortørned oc hastig oc besol sig dieffuelen aff ret vrede oc wtolmodighed Den samme dag styrte hanss heft met hannem i en aa oc han bleff drwdned Han hagde forbundet sig tilforn met den cannid han tienthe at huillen aff dem først døde han stulde obenbare sig faare den anden inden xxx dage om det wor mweligt oc fige hannem hwad stidelse hanss siel waare vdi Om naten effter han vor drwdned kom han for hanss seng oc syntiss leffuende Thii sagde canniden vær vel hjemkommen. er erkedegnen och hjem kommen Han sagde ney Men ieg er kommen som ieg for løffuede at fige eder myn stidelse Caniden sagde hwor er det fat met dig Han swarede ieg er død oc min siel er i alder swariste pine Caniden sagde hwor kom det till han swarede Den karige och nidste Erkedegnen gjorde mig saa hastig och vred i dag met strengt regenstaff som han aff mig begærede oc onde ord At ieg besol mig dieffuelen i vold Chi. sið ieg i græselig død dieffuelen løff min heft oc ieg drwdnede Chi beder ieg ether kerlige ati lære

oc predickede alle som eder mueligt er at de engelediff befale dem dieffuelen i vold ehwad som helst modgong eller nød h de lide Thii ath naar nogen det gør Da fonger han strax mact offuer hannem som han giorde met mig i dag Her meth forswand han for hannem Caniden sagde och lod fiden lynde samme iertegen obenbarlige for alle

Den v søndag effter tyuendag Iule

Euan. Mat. xi.

Responsdens ihesus dicit Confitebor

ette ewangelium som plegiff at læfiff paa denne søndag i den hellighe kirke Det scriffuer den hellige enangelista Sanctus Matthens i sit xi capittel Oc lynder det saa paa danffe

Dristus ihesus swarede en tiid Joderne oc deriff høffdinge oc prestes loffwendiff gud fader saa sigendiff **O** min fader som est herre offner hiemmel oc iord Dette skall ieg forklare och sige dig til loff oc ære Ath dw hassner bewaret oc gemt den hiemmelste och hellige visdom for disse høfferdige høffdinge Ath de ære plat vanwittighe oc daarlige En dog ath de selfue tende Oc syness aff verdensf mennisse at de ære vise oc kloge Oc dw obenbarede ndmng mennisse den rette och salige visdom alder læriffe fader fordi ath dig saa tectiff Mact oc herredom offner al verden er mig antuordet aff min fader Engen kender fuldkommelige sonen i guddommen vden gud fader Engen kender helder faderen i guddommen vden gudz son Och den sonen vil obenbare det faare Kommer nw alle till mig i som hassue hafft arbende vermod och ære trette Jeg vil lædste oc vederquege eder alle Eager mith oogh paa eder och lærer aff mig hwor mild iegh er och ndmng i mith hierte Saa stulle i fornemme ro och life i edersf siele til ewig tiidh Mit oogh det er sot oc min byrde er læth

Vdtydningen her paa

Iffe forscreffne ord sagde vor herre til Jøderne oc deriff
 hoffdinge der han wor rri gammell som trode for meget
 paa deriff egen forfengelige visdom At gwd fader hagde
 obenbared ydmnge menniste den sande hiemmelste visdom
 Thii ath ydmngshed gør eth menniste beqwemmeligt till at
 forstonde gwdz lerdem och god visdom Som der stender
 screffuit Prover. xi ca. Vbi vera humilitas ibi sapientia Prover.
 Swor som er ret sand ydmngshed der er reth visdom Her xi ca.
 twert emod er hofferdighed thii hwn forblinder mennistens
 vnderfondelse ath han ide begribe kan salighedzens visdom
 Thii ære ide hofferdige menniste vise for gwd en dag de lade
 dem saa selfne tyde her om scriffuer Sancte Ponild ad corin. paulus
 i. ca. Monne stultam fecit deus sapientiam huius seculi Hassuer ad corin.
 en gwd self giort oc sagt at denne verdgnss visdom er daarlig i ca.
 oc forfengelig thii at dhe som ide ville vere ydmnge effter
 hannem de bliffue daarer i deriff egen visdom tertus Omnia tertus
 michi tradita sunt Mor herre sagde framdeliff Min fader
 hassuer antuordet mig al ting som han wilde fige Ide all
 eniste hiemmel iord oc alle elemente Men oc saa alle menniste
 som ere oc komme stulle Item i det han siger all ting Der
 meth merkliff ath han er den alsommectiste gud som hassuer vold
 oc mact offuer alt det som til er Tertus Et nemo nouit tertus
 filium etc. Engen kender sønen i gwddommen vden gwdh
 fader Engen kender gud fader vden gudz søn Oc de som
 han vil obenbared Thii sagde vor herre till Sancte Peder
 en tiid han loffuede hannem at han kende hannem at vere
 gudz søn aff hiemmelen Beatus es simon bariona quia caro
 et sanguis non reuelauit tibi etc. Bellig est dw Vædher thi
 ath inthet menniste sagde eller obenbare dig ath ieg vor
 gudz søn Men min fader gjorde det som er i hiemmelen
 Engen kender gwd fader vden den som gwdz søn det
 obenbare vil thii han er eth meddell mellem mennistene oc
 gwd fader thii mwe wii alle tryggelige fram gonge oc
 bede om hanff naade oc reth vnderfondelse at waare hierter

- maa bliffue oplywde meth deth rette lywff ath wii hannem
kende künde her paa iorden i wor liffuiff tiid oc siden til
Johannis ewig tiid i hiemmerige Her om scriffuer Sancte Hans i den
i ca. læst som læstiff Jule dag til høymessen sigendiff Han er Det
rette lywff som oplywfer alle mennistiff hierter oc vnderfondelser
David her i verden Fordi sagde David i psalteren Tu illuminabis
lucernam meam domine O dw alsommectiste gudz søn dw op-
lywfer myn vnderfondelse meth dit lywff oc bort driffuer alt
Crisosto. mit mært oc vanwittighed Her om siger Crisostomus Endz
søn er rede til at ville oplywse alle menniste . men de bliffue
dog ide alle oplywde thii ath de lode den vey som lywset
Nicolaus stulle gonge i gennem Nicolaus de lira siger Er der nogre
de syra som ide ere oplywde Da er deth deriff egen skyld thi at de
drage dem selfue aff veyn fra dette lywff Han er altiid redbon
til ath oplywse alle thii er det ide hans skyld . men wor egen
tertus om wii det selfue forsøme . Tertus Venite ad me omnes
Kommer alle till mig som arvende oc ære trætte Jeg stalt
vederquege eder . Her i verden meth min naade oc hwsmaelse
Oc siden i hiemmerige met den ewindelige ære oc glæde til
tertus ewig tiid Tertus Collite iugum meum super vos Bærer mit
oog paa eder Det er holder de hellige gudz bud ord som
skonder i den hellige læst Tertus Et discite a me quia mitis sum Oc
lærer aff mig fordi at ieg er mild Thii ieg engen slar eller
sloder Jeg er ydmyg i mit hierte thii ieg engen forsmær
tertus saa siger Nicolaus de Lira Tertus Et inuenietis requiem
animabus vestris Oc i stulle fonge ro oc life i eders hws fund
oc siele her i verden och siden till ewig tiid Her om siger
augustinus Sanctus Augustinus Inquietum est cor meum donec requiescat
in te mit hierte er w stadeligt saa lenge det bliffuer roligt i dig
Denne ro begyndiff her i verden naar wii leffue spagferdelige
kerlige oc retferdelige met wor ieffn cristen Oc hwn fuld-
kommiff siden i hiemmerige til ewig tiid naar wii stulle tage
tertus løn for waare gerninger Tertus Iugum meum suauē est.
mith oog det er søt oc min byrde er læth Endz bud ord de
ære gandste søde och læthe aff dem som elste gud siger
augustinus Augustinus Thii at de bynde de ting som ere gode oc lætte

at fulkomme som er at elste gud offuer all ting sin ieffn cristen. lige ved sig selff Oc siden at leffue ærlige oc dygdelige her i verden Sanctus Iohannes siger . mandata eius grania Iohannes non sunt Vor herriff bud ord deære icke sware *Mabanus* *Mabanus*. siger Quid cristi ingo suauius Guad er der sødere en gudz oogh Det er at holde sig aff synden oc onde gerninger oc offue sig i dygd oc ære oc milhed oc elste sin ieffn cristen oc leffue vden all lifff oc trette oc ingen gøre andet en han vilde haffue aff hannem Och songe siden hiemmerigiff glæde for vden ende Jeg vil sige edher i iertegen ath gudz oog er læth ath bære aff dem som elste hannem Oc der met vil ieg ende min tale paa denne tiidh

Et iertegen om i som tiende gud met ydmughed

I lase ath der wor i mwnd i Constantinopell som gaff sig vd aff staden och sid sig en liden bod vden faare byen Ath han diff ydermere twnde haffue aarsage til at tiene gud idelige nat oc dag oc sin mennistens leff oc ære Om siger spwrde kenseren som hedh Theodosius ath samme mwnd leffuede gandske gwdelige och gid aldrig aff den bod som han wor vdi Thii red han did spadserendiff en dag Der han kom noget nær hanff bolig da forklædde han sig at han hannem icke kende stulde oc bod saa mange han met sig hagde at de skulle bliffue til bage igen saa klappede han selff paa hanff dør han lod hannem ind dog viste han icke at det wor kenseren De fulde baade paa knæ oc baade til gud som sedwan er ath de gøre skulle som gonge ind i nogen heremitiff eller cartwferff herberge Siden sette de dem och taledes til hobe Saa spurde Kenseren huerlediff de hellige fædre leffue i egipten mwnden swarede De bede alle for edersff salighed. kenseren saa alle vegne om hanff herberge men han kunde der inthet see vden lidet tywrt brød som laa i en twrff Thii sagde han fader giff mig velsignelse Och nogen mad ath vederqwege mig meth Mwnden tog aff det tørre brød oc doppedes det i vand och lagde det siden for hannem oc sette

der salt hoff saa fid han hannem en skall vand oc drad hannem till Da sagde kenseren vift dw hwo ieg er mwnden sagde ney Han sagde igen Jeg er Theodosius kensere oc ieg kom hiid for din gudelige leffnidz skyld oc faar det gode rycthe ieg horde om dig Der mwnden det horde fald han ned paa iorden for hannem oc bad forlade sig at han ide hagde giort hannem større ære kenseren swarede stat op Hellighe ære i som saa leffue oc hassue offuer giffuit all verdens forfengelighe glæde oc vælloft oc hassue eth roligt gudeligt oc saligt leffnid Oc hassue ingen omhw vden al eniste ati well besørge kunde edersf siele ath de mwe komme til den ewighe salighed Jeg siger dig i sandhed en dag ath ieg er fødht her i riget oc hassuer det i myn mact och velde Dog æder ieg aldrig eth maaltid meth ro for vden omhygge Siden hilfede kenseren hannem gandske erlige oc bød hannem der met gode nat Om naten der effter tendte samme mwnd ved sig bliffuer iegh nw her lenger da kommer her mange andre til mig aff staden oc kenserenff gaard men de vide at han wor her hoff mig som ville gøre mig ære oc hedre mig faar en gudz tienere Oc der aff motte ieg fonge nogen løst i mith hierte til ath høre ath de mig saa loffuede aff dieffuelensf onde indstyndelse aff hwilken ieg forlade kunde ydmynghedsenff dngd och begære verdens loff och ære Der han dette offuer tendt hagde met sig selff slide han samme nat aff sin bolig oc gik til Egipten oc gaff sig till de hellighe heremiter som der bode i ørten och villende stoffue Her maa hwer merde hwor sterlige han elste ydmynghed At han synde sit fæderne land ath han ide stulle fonge nogen aarsage till at hofferde sig eller tage sig nogen forfengelig ære till Siden tiende han gwd inderlige i alder største ydmynghed Och hassuer nw der faare den euindeliche ro och life i hiemmerige Den vnde off alle vor herrc som er benedideth ewindelighe Amen.

Dominica in septuagesima

Den anden søndag faare fastelagens søndag

Epistola ad corin. ix ca.

Frates nescitis quod hi qui in

Ette sendinghe breff screff Sancte Poul til dem som bode i en stad hedh corinthus Och lyder deth saa paa wort maall

Ere brødre oc søster Vide i ey at de som løbe till maall de løbe alle Men i tager lønen som først kommer till maalet Løber saa ati mwe fonge lønen De som fare i fri och orloff modh deriff siender de aff legge all ting fra dem som dem behindre kand till ath stride At de twnde fonge verdens forgengelige priff oc krone Men wii stride mod legemet ath wii mwe fonge den ewindelige hiemmerigiff krone Jegh løber nw selff. Men ide w visselige Thii ieg er viss paa den ewige krone effter dette lifff Jeg strider oc Men ide forfengelige som den der slar i væreth oc ide rammer sin siende Jeg reffter mit legeme met faste oc vext oc tvinger det met tiensactelighed vnder min siel oc offuer mig i mistundelige och dngdelige gerninger Paa det at naar ieg prædiker oc straffer andre for synden at hun da ide skal findeff hoff mig selff Kere brødre oc søster Jeg vil at i visselige vide stulle om vaare forfedre baade onde oc gode aff det gamble testamente at gud sende dem en sth om dagen som dem beuarede fra den store hede Oc de ginge

alle i gennem det røde haff effter moysen deriff forstandere (Huilken sin oc haff som betyde deo oc cristendom som komme stulle i dette nye testamente) Alle baade onde och gode ode aff det samme engle brød som ned kom aff hiemmelu De drucke oc alle aff det samme vand som ud flød aff den haarde sten som folgede dem stedse aff gudz besynderlige naade oc vilge Met samme sten vnderstodiff aandelige Cristus ihesus som vdgaff sit benedide hierte blod for alle menniskens skyld longe fredag paa det hellige iorss

Betydningen her paa

Er skal huer merke ath denne tiid som i dag ind gonger i den hellige kirke Det er gudelighedz oc penitenss tiid Det betegniff klarlighe meth den song och lessning som wii nu haffue i vortefang och i andre tider Och ath wii for waare første foreldress adamss oc ewess w lydighedz skyld ere ganske langt fra gud och mist haffue mange aandelige gaffuer faar deriff skyld Denne tiid betegner oc menniskens skabelse Oc henniss fortabelse Chi Den hellige kirke begynder i dag i sin læsning En bog som kalliff Genesis i hwilken der klarlige stender hworlediff vor herre skapte mennisten aff ierden oc gaff hannem lifff oc siel Den hellige kirke i hwilkommer i dag alle menniskess yndelige fortabelse formedelst adamss oc ewess vlydighedz skyld Oc for samme grædelige fortabelsiff i hwilkommeffiff skyld da aff legger hun al glædelig løstelig oc sød sang Først Te deum i vortefang I hwilket alle engle . helgen. menniste och all ting paa mindeff naar det bleff sunget ath de skulde loffue gud i hiemmerige Hun aff legger Gloria in excelsis deo met hwilken sang gudz fred vor alle menniste bebuden aff hiemmelu formedelst engelen Som sanctus Lucas scriffuer i sit andet ca. Hun aff legger i dag ærenss sang Alleluia Oc kalliff det ærenss sang thii ath englene først swunge det i hiemmerigiff rige gud till ære oc loff som Sancte Hanss scriffuer Apoca . xiv capitulo

Succ ii ca.

Apoca
xiv ca.

Et er icke vnder at den hellige kirke aff legger saadan løstelig sang i denne hellige tiid i hwilken som læssiff huorlediff Adam oc Ewe de brøde gudz budh Thii formedelst deriff synd vor mennistens nature besmittet Oc gudz besynderlige naade vor tagen fra hende Et den ewindelige ære och glæde vor och behindret for hende Fordi begynder den hellige kirke messen i dag met den sang oc ord som plegiff ath syngiff och læssiff i aartiid for, døde menniste saa lyndendiff Døthenff graad haffner belagd mig etc. Adam han gierde off dodelige met sig i deth han brød gudz bud Hagde han bleffuit i syn vstydighed Da hagde han och wii alle bleffuit wdodelige baade til lifff oc siel oc aldrig fornømmet hunger eller tørst frost eller kold oc aldrig songet naagen sywgdome sorg eller drøuelse i nogen maade som Sanctus Gregorius siger Mennisten ^{gregorius.} vor der til sat i Paradiff at hagde han leffuit vnder gwdz lyndelse met kerlighed da hagde han kommed til hiemmerigiff met frey oc siel och icke bleffuit død Thii at mennistene vore stæpte at the skulle bleffuit wdodelige baade til siel och lifff Oc kommed leffuendiff till hiemmerige Men adam och ewe forlaste det yndelige for off alle Thii I hwkommer den hellige kirke i denne tid wor ellendighed oc vselhed som mennisten haffue hagt fra Adam oc her effter haffue skulle saa lenge som verden stonder Her om scriffuer Sanctus Ambrosius oc ^{ambrosius} siger Omnes sumus in hac lacrimarum valle qui deberemus esse in paradiso vel in celo Wii ære alle i denne grædelige dall som være stulde i paradiff eller i hiemmerige Her om taler den hellighe mand Job och siger Vemo natus de muliere Job breui uiuens tempore Mennisten som fødiss aff quinde leffwer en stædet stund oc haffuer stor wselhed och armød her paa iorden thii somme haffue stor hunger tørst Suar sywgdome fattigdom Oc engen ved huad time han dø stull eller hwor han bliffue stull den første nat effter han far her aff verden Til tegen at wi ære i saadan vselhed Da græde alle børn naar de fødiss ath de skulle komme till denne grædelige dall Her offuer scriffuer en Doctor kalliff. Høstet at alle menniste som fødiss robe a eller e naar de fødiss Er det eth swend børn da robe de de a. der met lære

de oc klage paa adam at han forlaste den glæde oc frygd som de schulde hafft her i verden oc nw fødiss till sorg ve bedrouelse slugdom oc anden verdenff modgong for hanff vlydighedz skyld Er det pige børn da robe de e oc der met lære, oc klage paa ewe for hwn forlaste deriff glæde oc de fødiss stulle augustinus til pine oc ve her offuer siger Sanctus Augustinus Vner est profeta per sletum Huert barn er Profete met sin graad. thi det græder for den drouelse oc modgong det haaffue skal her i verden Den hellige kirke raader off i dag at gøre penitenth plict oc bed faare vaare synder oc at wi engelediss stulle falde i misshoff huor mange suare synder wii bedressuit haaffue Oc haaffue wi til got erempell oc efterligning faare off iii flore syndige menniste som bleffue siden alder helligste oc dictede oc screffue den hellige messe som sywngiss oc læssiss i dag i den hellige kirke saa wide som cristendommen er Den første vor kong David som bedress hord han dictede den første dell aff messen som kalliss officium paa latine Den anden vor Sancte pouild som forfulde oc fangede alle cristne menniste som han kunde offuerkomme Han dictede denne hellige epistel Den tredie vor Sanctus Matthens euangelista som før vor i obenbare toldere oc syndere Han gjorde det hellige euangelium oc læst som læssiss i dag Til ydermere tegen at dette er penitenthiss oc gudelighedz tid oc at man skal aff legge nw verdenff glæde oc vellost Da gørff forbud i den hellige kirke at ingen maa vieff til sammen i ecthestaff eller gøre bryllop fordi wi nu sørge stulle faar vaare synder oc gøre penitenth for dem

Denne Epistel oc den hellige læst som læssiss i dag i den hellige kirke de haaffue enff mening en dog at ordene folgiss ide aldeliss at Wii ere for armede paa sielenff vegne Thi raader oc beder den verdige euangeliste sanctus Mathens off i dag i læsten at wi stulle arbejnde i vor herriss vingaard at wi mue bliffue rige i hiemmerige Wii ære oc alder lengst fra gud Thi raader oc beder Sancte Pouild off i dag at wi stulle løbe til maalet som er hiemmerige At wi mwe fonge onen Det er den euige glæde oc at wi der see oc mwe bestue

gudz benedide clare anfict Chi begynder han denne epistel
 saa i dag Here brødre vide i en at de som løbe til maalf
 de løbe alle Det er at alle menniste acte oc ville gerne haffue
 den ewindelige salighed i hiemmerige ehvad som helst atstillelige
 vene de løbe at som Boecius de consolacione philosophie siger ^{Boecius}
 Men i tager lønen det er den som skadelige bliffuer i gudz ^{de consolacione philo.}
 kerlighed och ydmghed Oc offuer sig i dngdelighed oc gud-
 fructighed saa lenge han leffuer Sancte Pouild siger Løber oc ^{paulus}
 saa Det er offuer eder oc i gode gudelige oc retferdige gerninger
 Atti mwe tage lønen Det er den ewige glæde oc salighed i hiemme-
 rige Tertus Omnis qui in agone Maar nogen vil secte eller slaff ^{tertus}
 da legger han tilforn fra sig alt det som hannem behindre kan
 at han kan vinde priiff oc krone Saa stulle oc wii som daglige
 secte oc stride mod dieffuelen verden och wor eget legeme aff
 legge alle waare synder met striffemaall anger oc rwelser
 som off behindre twnde ath wii mwe fonge den ewige krone
 i hiemmerige effter døden Sancte Pouild siger Jeg løber nw ^{paulus}
 selff deth er iegh offuer mig i gode gerninger och ieg er viiff
 paa den ewige krone aff gwdz besynderlige obenbarelse Jeg
 strider mandelige modh alle fristelser Idet som den der klar
 i væred i deth han stulle sla paa syn fiende Jeg reffser mit
 legeme fra vlyffhed offuerflødighed och alle andre onde legemenff
 begærelser Ath andre en stulle fonghe aarsaghe till ath straffe
 migh naar ieg lærer oc predicker for dem ath de stulle twinge
 deriff legeme oc stride mandelige mod dieffuelen oc legemenff
 onde begærelse I stulle oc vide at vor herre bestermede edersff
 foreldre i det gamble testamente baade ende oc gode met
 stjerne som beuarede dem fra suar hede om dagen Som der
 stonder Erobi riii ca. Oc han ledde dem alle i gennem haffnit ^{Erobi}
 Her offuer siger Nicolaus de lyra Ath det betegnede den ^{rili ca.}
 heilige cristendom som wi nw anamme i dette ny testamente ^{Nicolaus de lyra}
 De finge alle englebrød med aff hiemmelten Det betegnede Det
 verdige sacramente gudz legeme som wii anamme naar wi
 haffue bered off tilbørlige der till De drucke alle aff det van
 som løb aff den haarde sten som der stonder Erobi xvii ca.
 Det betegnede naadensff oc misfandhedz vand som gud gifue

villē mennistene i det ny testamente Vincencius siger at cristus figurerriff oc betegniff met denne sten aff huilken som vdfloed vand oc blod lōge fredag paa det hellige korr for vor salighedz skyld

Euan . Mat . 22.

Simile est regnum celorum homini patrifamilias

Esten som læssiff i dag i den hellige kirke den scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Mattheus i sit 22 capittel Oc lyder hun saa paa wort maall

Existus ihesus sagde sine apostle oc disciple denne efftersignelse hiemmerigiff rige maa ligness ved i rig mand som vdgil først om morgenen at leye arbendere till syn vingaard Der han hagde giort contract met dem huer mange penninge han dem giffue stulde da sende han dem strax i sin vingaard at arbende Siden gid han wd der kloten slo try oc fand nogre stonde paa torffuit ordelose da sagde han till dem gonger oc i myn vingaard Jeg vil giffue eder for eders arbende hwad retferdigt er Saa ginge de i vingaarden Framdeliff git han wd der kloten slo ser oc der kloten slo ir oc fand andre oc sagde ligerwiff til dem Der kloten slo elleffue gid han wd igen oc fand der andre stondendiff Da sagde han til dem hwi stonde i her all dagen ordelose De suarede hannem Chi her kom ingen at leye off Han sagde til dem gonger oc i min vingaard Der afftenen kom sagde samme rige mand til sin scriffuere oc embekman falle dem sammen som arbendet haffue i vingaarden oc giff dem deriff lō begyndendiff fra dem som sist komme oc till dem som først komme Der de komme fram som sist komme da singe de saa megen lō som dem vor loffuit der først komme om morgenen Der de komme fram som først komme om morgenen oc hagde ment at de stulde songet mere en de andre Da singe de saa mange penninge som han dem loffuit hagde Chi mwrrrede de oc knwrrrede med hofbenden som vingaarden tilhørde oc sagde Disse som komme

fist de arbendede ide vden i time . oc du gaffst dem saa megen lon som off der trælæde denne gandske dag i suar hede oc brynde Han suarede en aff dem oc sagde . min væn ieg gør did ide vræt gjorde du en contract met mig huor mange penninge ieg dig giffue skulde . tag det dig hør til oc gad din væn ieg vil giffue den fist kom saa meget som dig . maa ieg en gøre aff mit huad mig tædiss Er dit owe ont oc awendz fult mod din ieffn cristen for ieg er god oc mild mod hannem Saa stulle de fiske bliffue de forste oc de forste de fiske Mange ere falledede . men saa ære vdualde Saa lyder lesten i sig selff

Vdtydningen her paa

I Denne læst er twende merkelige articke Den forste er ath de waare falledede till at arbende i vingaarden Den anden er at de stulle anamme deriss lon om affienen Oc begyndiss hun saa Hiemmerigiss rige Maa ligniss ved en rig mand Det er ved gud fader som styrer oc regerer all verden ligerniss som i rig mand regerer sine swene oc tienere sanctus Gregorius siger at met denne vingaard vnderstondiss den ^{gregorius.} hellige kirde som till hobe sambliß aff det forste retferdige mennisse som til vor oc til den fiste som fediss stal . met disse arbendere som leyde waare vnderstondiss Doctoreß prelater oc prædide fedre som vdsende ere aff gud at arbende i vingaarden Det ær at prædide oc lære alle mennisse gudz vilge oc bud ord oc den rette væn til hiemmerigiss rige Denne rige mand som sende forst om morgenen arbendere i sin vingaard Det er gud fader vdsende nogre gode retferdige mend aff forste verdenß begyndelse som Adam seth enoch oc andre flere at vnderuise mennissen salighedzenß vene til Noe stod kom offuer verden Han gjorde contract met dem huad de haffue skulde for deriss arbende Det vor den ewindelige hiemmerigiss glæde som han dem loffuede for deriss lon Siden gid han vd der try slo der met vnderstondiss den tiid som forlob sig fra Noe tid oc til Abraham kom I huilken han vdsende Noe . Sem . Cher . thare . Abraham oc andre flere at lære almwen Han

gid vd der ser flo Der met vnderfondiff den tid som forløb sig fra Abraham oc til Monfes kom I huillen han vdsende Abraham Isaach Jacob oc de tolf patriarker Han gid vd der is flo der met vnderfondiff den tid som forløb sig fra Monfes kom oc til vor herre lod sig føde i huillen han vdsende Monfen Aron Josue oc andre demmere oc longer propheter oc prefter som sagde oc lærde dem lowen oc de 1 gudz bud ord som vor herre selff screff vdi ii sten taffler oc antworde Moisi paa bierget Han vdgid der ri flo Der met vnderfondiff den tid som forløbe skal fra Cristus ihesus lod sig føde oc til verden fonger ende igen I huillen han først selff kallede hedningene oc alle syndige menniste met sin benedide lerdom oc prediken at de skulle gonge i vingaarden oc arbejnde Det vor at de skulle gøre plict oc bod faar deriff synder Effter hannem kallede hanff verdige apostle oc disciple dem till vingaarden Effter dem kallede de Hellige Doctores Augustinus. Gregorius. Jeronimus och Ambrosius och mange andre vtalighe helgen alle menniste til vingaarden det er till anger och rvelse for synden Effter dem kallede andre gode predide fedre dem och daglige dagiff kalle dem i den hellige kirke Oc her effter kalle skulle till domme dag met den hellige læst och gudz bud ord som de lære oc sige dem meth hwilke de skulle songe den ewige lon i hiemmerigiff rige Om de arbejnde trolige i vingaarden Det er at de mandelige stride med dieffuelen verden oc deriff eget legeme oc holde dem aff synden oc onde gerninger. Her herre sagde til hedningene hwi stonde i all dagen orckelose Som han ville sige fra første verdens begyndelse oc til nu oc inthet arbejnde paa sielenff oc salighedsenff vegne De suarede Chi at ingen leyde oss Det vor at ingen profete doctor eller predide fader kom at lære dem gudz vilge Fordi ath wor herre hagde senth israelff aff føde oc slect den hellige low oc profeter aff huillen slect han selff anammede mandom etc. Chii sagde vor herre til disse hedninge gonger oc i myn vingard ieg skal giffue eder huad retferdigt er Det vor gører plict oc bod for edersff synder oc lessuer effter mine budord oc vilge da skal ieg giffue eder den ewige hiemmerigiff glæde

DEn Anden Artidel aff Iesten er At de waare falledes at anamme deriff løn om afftenen som Terten Inder Cum ^{tertus} fero factum effect etc. Der meth maa vnderfondiff den yderste domme dag paa huilken alle retferdige och gode menniste kalliff at anamme den ewige løn i hiemmerige etc. Da siger denne rige mand til sin scriffuere eller embekman Det er gud fader siger til gudz søn som han vdsende til verden at igenløse mennistene fra diffuelen oc lære dem salighedzenss vne Hælle arbednerne oc giff dem deriff løn Och begynde fra dem som sist komme Det er aff hedningene som komme sist til troen i den hellighe kirdiff første begyndelse Men iøderne bleffue meste parten stadige i deriff vantro och forblindelse Den tiid de komme fram ath anamme løn som komme der ri flo Det vor hedningene Da singe de saa stor løn som de der komme først Der de komme som først om morgenen komme i vingaarden Det wor iøderne som hagde tient vor herre fra første de singe den gamble low Da mente de at de skulle songet mere løn Chii at de regnede hedningene w verdige till at de skulle songe saa god løn som de Der de singe icke mere løn en hedningene Da knurrede de oc murrede Dette stede i den hellige kirdiff første begyndelse Der iøderne saage at wor herre gjorde saa stor naade met hedningene som met dem som Sancte Peder scriffuer Actuum vi ca. Crescente numero ^{Actuum} discipulorum factum est murmur etc. Den tiid vor herriff ^{vi ca.} disciple bleffue mange da begynte de greker at murre mod de hebraiste Wor herre falledes i aff dem til sig (met denne vnderfondiff al hoben) Oc sagde Myn ven ieg gør did icke wreth Maa ieg icke giffue myn naade hwem ieg vil Der er engen w reth paa færde hwor min naade er Wor ieg en enff met dig hwad ieg dig giffue skulde Det vor min naade her i verden oc den ewindelige glæde effter doden i hiemmerige Tag det dig hør til och gad Det wor Ath iøderne anamme skulle den naade de hagde fortient i det de trode paa profeterniff ord oc spaa dom at Cristus komme skulle Oc de leffuede effter den low som Monsses dem lærde Han sagde siden Jeg vill giffue denne som sist kom saa meget som den første Der

met mente han hedningene som før tiende aff gude oc waare nylige omwende til troen Ligerwiff som iøderne waare och nylige omwende fra den gamble low Maa ieg en gøre aff mith hwad ieg wil Som han ville fige maa ieg en giffue min naade huem ieg vil oc dem som hende fortiene Eller er dit offue i stalt. som han vilde fige det kommer aff menniskens wanstelse oc wferstondelse at de icke besinde twnde at ieg er god i min ewindelige værelse thii kan ieg aldrig gøre ilde eller wretferdelige Saa stulle de fiste bliffue de forste Det wor hedningene som waare forsmade aff iøderne de waare omwende till troen oc leffuede gandste gudelige Oc de forste stulle bliffue de fiste Deth wor iøderne som serdeliff vdualde waare forst aff gwd De bleffue siden forsmade aff hannem for deriff vantro skyld. De ere mange som lalkede ere Det er til den hellighe tro Men saa ere vdualde Der met vnderstondiff at gandste saa aff iøderne. trode paa wor herre och mange aff dem som trode laste troen igen meth det forste

Et denne vingaard vnderstondiff rettelige den hellige kirke for Grende hende sag skyld Forst for hendiff fundemente skyld som ligness ved faste røder Thii at ligerwiff som en god vingaard haffuer stadelige sine røder rødfeste i blant stenene Saa er oc den hellige kirke stadelighe fwndered paa en sten som er Cristus som Sanctus Mathews scriffuer i sit vii ca. *Flauerunt venti etc.* Der blefde stor storm och fald swarlige paa den hellige kirke men hwn fald icke fordi thii hwn vor fwnderet paa en fast sten Anden sag er Chi at de grene som stæriß aff vinen de ære vnyttelige vden till at brende Saa ere oc de menniske ligerwiff vnyttelige som stæriß oc vdelndiff aff den hellige kirke met dem oc band for deriff wldighedz eller ondskab skyld Oc de dwe inthet Vden til ath brende i den ewindelige pine Som der stonder *Ecce. xv ca. Quomodo lignum vitis inter ligna filuarum etc.* Ligerwiff som iegh lod vintre brende i ilden blant andre tre saa stalt ieg lade dem som bo i iherusalem det er alle onde for herdede menniske som till ere brendiff oc fortæriß i den ewindelige

Matthæi
vii ca.

Ecce. xv ca.

heluediff ild oc pine Credie sag er for vinenff sødme styld
 Chii at vinhaffuen giffuer al eniste god vin Saa giffuer oc
 den hellige kircke oc gode prædicke fedre som ere i hende alle
 cristne menniste den ewindelige salighedz vin oc drik til deriff
 siel Det er gudz ord oc lerdøm met hwille de skulle bliffue
 salige til ewig tiid effter denne verden.

Her herre ligniff oc selff ved i vingaard Som sancte
 Hans ewangeliska scriffuer i sit xv capittel aff vor Johannis
 heriff mwnd sigendiff Jegh er eth vintre oc i ære myne ^{xv ca.}
 quiste sagde han till sine apostle Hans vin det wor hans
 dyrebar blod som han vdgaff aff hans benedide legeme lunge
 fredag for wor salighedz styld Hans vin wor oc roth oc
 pærffet aff hannem paa det hellige kors Som Esaias scriffuer ^{Esaias}
 i sit riiii ca. At hans verdige engle sagde til hannem der ^{riiii ca.}
 han op for til hiemmelff effter sin opstondelse Hwi er din
 klædebon saa rød som deriff pleger ath vere der pærffet rød
 vin Han suarede Chii iegh trynche persen all ene och der
 wor ingen som mig hialp Aff dette vin vill han giffue
 alle rwndelige i hiemmerigiff rige som her i werden arbejnde
 i hans vingaard Det er dem som gøre plict och bod for
 deriff synder och leffue erlige och stellighe och offue dem
 i gode gerninger

Denne rige mand som kallede arbejndere i syn vingaard
 atstillighe time paa dagen Deth er den alsommectiste
 gwdh som kalder syndighe menniste till penitenth ath de skulle
 gøre plict oc bod for deriff synder Somme kalder han om
 morgenen først kloden slar i naar deth dagiff det er de som
 han kalder i deriff barndøm met gode tander och indstyndelser
 at de skulle offuergiffue denne forfengelige verden oc tiene
 hannem all eniste I denne time kallede wor herre Sanctum
 Nicolaum och sanctum Dominicum Somme kalder han naar
 iii slar naar solen oprinder oc begynder at verme Det er de
 som han kalder i deriff yngdom Naar de haffue forstond oc
 fornymffighed Och naturen begynder ath vermest till legemelige

begærelser och vellost Och wor herre giffuer dem da gode indsyndelser i deriff hierter ad de skulle gøre penitenth for deriff synder I denne time falleder han Sanctum Franciscum och Sancte Penild apostell Somme kalder wor herre naar vi slar Det er naar de ere komne till deriff lassue alder oc ere mand vortne Och han giffuer dem da fuldkommelig act oc meningh till at de ville bliffue stadelige i eth erligt leffnid och tiene hannem och gøre penitenth for deriff synder I denne time falleder han Sanctum Bartolemeum oc Sanctum Mattheum apostler Somme kalder han først is slar Deth er dem som han kalder i deriff alderdom fra de ere feretywe aar och till de bliffue trysynff tywe aar gamble och giffuer dem styrde och naade till ath fuldkomme deriff penitenth I denne time falleder han Sancte Pædher oc Sancte Andriß hanff breder fra deriff garn thii de vaare ii sistere Somme kalder han først ri slar Det er dem som han kalder paa deriff yderste alder dom naar de stunde mod døden Oc dem straffer han for de haffue stundet all dagen ordeløse det er ath de haffue været all deriff lifvis tiid forsømmelige oc ide giort penitenth for deriff synder Oc en helder leffuit reiserdelige eller offuit dem i nogre godhe gerninger effter hanff bwd ordh Her maa hver merke vor herriff store vbegribelige milhed och barmhertighed ath han oc kalde vil gamble menniste i syn vingaard Det er till penitenth oc plict at gøre for deriff synder Oc han vil siden giffue dem lige megen løn met dem som først komme i vingaarden Det er den ewindelige glæde i hiemmerigiff rige for vden ende Jegh vil fige ether i iertegen om i bonde pige som tiende for syn klæde oc føde oc alligenel arbejnde trolige i vor herriff vindgaard met penitenth och sine gudelige bøner Och sid der faare den ewindelige løn i hiemmerige

Et iertegen om i bonde pige som vel arbejnde i vingorden

I læse ath der wor ii gwdelige mwnde som vaare vdsende ath predide och lære enfoldighe menniste salighedzenff veye till hiemmerige En dag som de waare

paa vegn lagde den elste sig till søffniff ath hwile sig Men
saa den yngste en ganske deglig flare gonghe fram faare dem.
ingen taledde aff dem vden en han sagde spor mig ath noget
hwad digh løfter saa spwrde han Hwo den alder degliste
Jomfrw waar som de ii deglighe vnge mend lærde och Hwert
hwn wilde gonghe meth den alder klariste flare Han swarede
hannem oc sagde Det er hiemmerigiff drotning iomfrw maria
som gonge vil til denne neste landz by meth denne hiemmelste
flare till en bondiff tieniste pige som nw skal ds Samme
broder forwøndrede storlige ath gwdz moder aff syn store
ndmyghed ville verdiff till ath fare ned till iorden till i fattig
tieniste pighe Thii op vachte han sin skalbroder och sagde
hannem denne synn De ginghe till byen och spwrde i hwad gaard
den pige laa sywg Der de komme indh till hende da bad hwn
den elste ath han ville hore henniff scriffte maall Der deth
wor giort da vilde han ide aff løse henne met minde en hwn
sagde hannem hwad tieniste hwn giort hagde hiemmerigiff
Drotning men hun kom til hende met den store engle skaare
oc han sagde hende den sin hanff skalbroder seet hagde Hwn
suarede hannem met i ndmygt hierte och sagde Jeg haffuer
bewarede myn Jomfrudom siden ieg vor fød aff min moderff
liff Oc ieg leffde hwer dag mine tyder oc halff tredie synff
tywe Aue maria Jomfru marie til loff at hun ville verdiff
til at bestemme mig fra dieffuelen i min dødz time oc beware
min siell oc Jeg hagde aldrig saa snart arbejnde at ieg min
leffning forsømede Jeg klædde mig aff det ieg sit til løn.
Hwad der offuer løb det gaff iegh fattige felt Saa løffde
han hende aff sine synder oc gaff hende det verdighe gwdz
legeme strax hwn wor død anammede Jomfru maria oc de
hellige engle henniff siel oc førde hende op til hiemmerigiff
glæde som hun skal haffue løn for sin tieniste til euig tiid
Diid ath komme etc.

Dominica in sexagesima

Den søndag faare fastelagens søndag

Epistola ad corin . xi . ca.

Frates libenter suffertis

Enne Epistel screff den verdige Apostell Sancte Pouild till dem som bode i en megtig stad hed Corinthus Och stonder hwn i hanff xi capittel Oc lyder saa paa wort maall

Ere brødre i lide gerne offuerdadige och vanwittige menniste hoff eder En dog ati skulde selfne wære wise oc fornuftige I lide dem hoff eder som ville gøre eder till træle vnder den gamble moisi logh som framsfaren er Och de lessne træselighe aff ederff mad och dride De anamme ederff gassuer och swighe eder meth falske lerdøm I lyde ath de ophossue dem offuer eder Chii ath de ere komne aff Abrahamff slect och i ære hedningene Deth brynde de eder obenbarlighe i ederff nerwerelse Dette siger iegh eder Chii ath de forsmåa ether ati ide ere saa høybaarne som de Ligerwiss som wii ide hagde och aarsage till ath rose oc sigge off aff det samme slecte om off tectiff en dog at ieg nw skall tale vanwittelige Huor nogen aff dem roser sig aff sine foreldre saa ville oc ieg rose mig om det waare tilbørligt De ære Gebraiffe saa er oc ieg De ere komne aff den hellige Patriarde Jacob Saa er oc ieg De wære abrahamff aff føde Saa er oc ieg De sigge ath de ære Ihesu cristi tienere Saa er oc ieg Jeg siger disse ord ligerniff som et daarligt menniste Chii det er ingen visdom at rose

sig selff Jeg nødiss dog til ath siige sandingen At ieg er nypermere
 cristi tienerer en nogen aff dem Jeg hassuer ledet nydermere
 vedermød i hansf tienerer en nogen aff dem Jeg hassuer
 wæred haardelige last vdi mange torn fordi ieg predidede
 det hellige ewangelium i onde mennistess neruerelse Jeg hassuer
 offte været plawet oc slagen offuer maade Offte hassuer ieg
 været i dødz fare . Sem gonge hassuer iegh været neder
 lagd for isderneff føder oc hwer gong sid ieg nitten oc tywe
 sware slaw paa mit legeme Jeg hassuer været iii gonge
 hustrungen aff hedenste høffdinge En tiid sloge Joderne mig
 saa haardelige met stene At de droge mig vdh aff staden och
 menthe at ieg hagde været plat død Tre gonge wor ieg stib
 broden Jeg waar nat oc dag i stor hassuiff nød och liffs fare der
 som hassuit er alder dybest Jeg waar offte vensfarendiss fra
 i land oc til eth andet . Fra en stad oc til en anden . Fordi
 ieg ville kundgøre oc predide den hellige læst vit om verden
 Jeg hagde offte stor liffnis fare om vinteren aff suart vand-
 løb som da pleger at være Jeg hagde stor fare aff roffuere
 oc aff mine egne flectinge isderne som ieg er fødder aff Jeg
 vor offte i stor fare aff andre hedningene Jeg vaar i stor
 fare vdi staden som den menige almwe vor reysd mod mig oc
 alle begærede at dræbe oc sla mig i hiel fordi Jeg predidede
 i Jhesu naffn Offte vor ieg i stor liffnis fare for so roffuere
 Oc waar ieg nydermere i fare aff et swigefult oc ont selff stoff
 som lode sig være mine venner vdwertiss oc vaare mig hadste
 oc onde indwertess Jeg hassuer idelige swart arbejnde met
 mine hender for legemensf føde och lider megen fattigdom her
 i verden Jeg lider megen væth vdwertiss meth mit arbejnde
 oc indwertiss met mine idelige bøner til gud Jeg lider hwnger
 oc tørst twld oc frost aff nøgenhed For vden dette som ieg
 hassuer nw sagt eder at der er vdwertiss paa mit legeme Da
 hassuer ieg swar om hysge indwertiss i min siel oc samwittighed
 for den hellige kirchiff menighed oc beder mine gudelige bøner
 for hende til gud at han vil besterme hende Hvo er den som
 begynder at twile paa den hellige cristelige tro At ieg en strar
 sørger i mit hierte for hansf synd oc vanwittighed Hvo er

den som synder oc bliffuer bestæmet paa sin siel aff ont self
 stæff At ieg en strar ynder offuer hannem oc græmer mig
 i mit hierte Men ieg nw skal rose mig self Da maa ieg rose
 mig aff de articke som høre til min strøbelighed och armod
 och ide som falske apostle som hoff eders ære oc sige dem at
 være ihesu cristi apostle och ære dog ide De rose dem aff
 deriff hellige faareldre Den hemmelfte Gud vor herriff ihesu
 cristi fader i guddommen som er benedidet ewindelige han
 ved at ieg ide lywer At kong Arethiff foget som wor i damasco
 I den stad saa kalliff Han lod tage vare paa mig meth vebuede
 mend for alle porte oc i alle stræde i staden at han twnde
 fanget oc grebet mig oc andwort mig isoderne Men fattige
 cristne menniste de vndsette mig om naten saa iegh vnd kom
 i gennem i vindwe oc vor siden wonden offuer mwren i en
 twrff oc der met vndfynde ieg den vmlde hœffdingen At ieg
 roser mig self det giordess ide behoff paa min egne vegne
 Men det gør ieg for edersff nyttelighed emod de falske apostle
 som i haffue hoff eders Nw vil ieg tale om den syn och obenbarelse
 som komne ære aff den alsommectiffe gud Jeg ved eth menniste
 som haffuer anammed ihesum oc den hellige cristelige tro Huad
 helder det vaar met trop oc siell eller met sielen all eniste det
 er mig ide viderligt Den alsommectiffe gud ved oc Ath det
 samme menniste waar nw riiti aar siden taget oc forth op
 i den øwerste hiemmel men huad helder det waar met sielen
 all eniste det ved den alsommectiffe gud oc ide ieg Det samme
 menniste vor opfort til det hiemelfte paradiff oc hørde oc
 fornam der mange gudz lønlige ord om guddommen som inthet
 dødeligt menniste mweligt ær at sige eller vdryde twnde
 i nogen maade Saadanne ting maa ieg rose aff. oc ide mig
 self Wden at ieg glædiß til den ewindelige ære oc salighed
 som mig tilstunder i hiemmerige. For den sorg plawe oc
 modgong som mit legeme lider her i werden Er det saa at
 ieg mig roser Ide er ieg fordi daarlig oc vanwittig Sordi
 ieg gør det ide forfengelige eller for min egen skyld Men ieg
 siger det som sant er Dog vil ieg maadelige loffue mig Paa
 det ath ingen skal tende at ieg mig roser forfengelige offuer

det som mand seer daglige paa myn omgengelse i blant andre menniste Eller offuer det som mand horer enfoldelige aff myn kenedom Men paa det ath saadanne høgtidelige obenbarelses stalle icke drage migh til høfferdighed ath forsmaa andre syndige menniste Da hassuer gud tilladet at det onde sendebud som er dieffuelen aff heluede frister oc plawer mig met vhsfelige begærelser at han der met besmitte oc forderffue kunde myn siell Thii bad ieg myn gud oc herre tre gonge Ath den dieffuel met sine onde fristelser maatte sly fra mig Wor herre swarede mig oc sagde Det er nod at du hassuer myn naade Thii ath ædele dygder de fwltdommess i eth menniste naar han twingiff och strider mod syn egen strøbelighed Fordi vill iegh gladelige lide plassue och stonde emod saadanne fristelser oc myn strøbelighed Paa deth at Ihesu cristi naade oc misfwnnd maa bliffue fuld kommed i migh och icke formindstess

Euau. Iuce viii ca.

In illo tempore Cum turba plurima

Ienne lest scriffuer den verdige ewangelista Sanctus Lucas i sit viii capittel Oc lyder hwn saq paa waart mall.

En tiid som megen almwe saffnediff om kring vor herre oc mange aff stederne skyndede dem oc ath komme till hannem Da sagde han dem merkelige ord meth denne effter lignelse En mand gid wd at saa sin sæd Som han saade da salt sompt aff korned hoff wegn Oc det bleff traad bort oc sompt der aff ode fuglene i væred Sompt fald paa stene strar det op vorte da vissnede det bort thii det hagde icke naturlig vedste Sompt falt i blant torne der de opvorte da fordressue de kornet Som falt i god iord Det vorte vel oc gaff hundrede fold frwet aff sig Two der hassuer ørn han høre och giffue acth paa disse ordh Hanss hellighe Apostle de spwde hannem at hwad denne effther lignelse betyde Han swarede Eder er

giffnit ath forflonde den hellige lerdøm som horer til den ewige salighed Men andre vanwittige menniste oc isde hoffdinge de skulle haaffue saadanne effterlignelser ath de baade see oc ide see Och hored och ide forflondet Men dette er effterlignelsen met syn vnderflondelse Sæden er gudz ord Den som sald hoff vegn Det er de menniste som horer gudz ord oc dieffuelen kommer strax och aff sletter dem aff deriff hierte ath de ide skulle tro och bliffue salige Det som sald paa stenen Det betegner de menniste som gladelige hore gudz ord men de ære ide stadelige i deriff hw oc hierte Sordi ath de tro til en tiid strax de fonge fristelse eller rædsel saa kaste de troen igen Det som falt i blant tornen Det er de som hore gudz ord men verdens rigdøm forfengelighed gerighed oc offuerflodighed sletter dem aff deriff hierte och qwelner dem aldeliff Saa de gore ingen fructh aff dem oc komme deriff siele intid til gaffniff till den ewindelige salighed Men den sæd som falt i god ierd Det merker de menniste som meth i got oc renligt hierte hore gudz ord och beware dem inderlige och fonge stor fruct aff dem i deriff tolmødighed

Vdtydningen her paa

Er skall hwer merke trende Artidle aff denne hellighe læst Forst Den effterlignelse som wor herre sagde isoderne och den store almwe som til hannem komme Den Anden Artidel er at hanff disciple begærede aff hannem at han dem sigte vilde huad der vnderflondiff stulde meth den effterlignelse den Credie er ath han vdtnde dem samme effterlignelse Tertus *tertus* Eriit qui seminat Vor herre sagde Denne effterlignelse til almwen der han vor xxxii aar gammel den første dag i abrild maaned som vor om i løffuer dag At en mand gid vd at saa sin sæd Det vor Ihesus cristus gudz leffuende søn han vdgid aff iomfru mariess alder clariste iomfruelige lifff her til verden At saa syn sæd dhet vor at predide oc lære den hellige cristelige tro oc kende mennisten salighedzeness veye til hiemmerige Han sagde sine ord oc lerdøm obenbarlige saa vel for

onde som for gode Som aff sæden falt hofv vegn oc troddiff
 bort Det vor somme aff hanff hellige ord fulde paa løffactige
 menniffiff hjerter som en føge ting actede dem thi bleffue de
 strar aff flette aff onde friftelfer oc begærelfer som de hagde
 til fynden Sompt Ode fvglene i væred Det vor diefflene som
 frifte menniffe met høgferdighed thii ath hofferdige menniffe
 de ophoffue dem altiid offuer andre oc puffed blæfe oc buldre
 som væred oc ville vnder tryde andre at de ftulde ingen lige
 haffue Oc det gøre de effter deriff herre oc fonge som er
 dieffuelen i heluede som Sancte Hansff fcriffuer i fit ri ca. *Johannis*
 figendiff Ipse eft rer super omnes filios superbie Dieffuelen *rii ca.*
 er fonge offuer alle hofferdige menniffe Sompt fald paa
 ftene Det er de som gladelige høre gudz ord men de komme
 dem ide lunge i hw thii aff flettiff de strar och forglømeff naar
 de haffue hørt dem Sordi ath de haffue ingen ferlighed til
 gwd Sompt falt i blant tornene Det vor blant de menniffe
 som forblindede waare aff gerighed oc denne verdensff for-
 fengelighed och inthet ftotte vden ath famble rigdom till hobe
 Ver met merdiff befunderlige ioderne som waare offuer maade
 gerige i det gamble testamente oc ære en nw faa paa denne
 tiid Thii brwge dhe ebenbarlige oger De haffue och mange
 ftalbødre i blant criftne menniffe nw diff var som bruge oger.
 gøre de det ide faa ebenbarlige som de da gøre De det
 alligenel hiemmelige oc fortafte deriff arme fiela der meth thi
 det er i ftor dedelig fynd Sompt aff sæden falt i god iord
 Det er gudz ord som gode enfoldige oc retferdige menniffe
 høre och gemme oc beware dem idelige i deriff hjerter oc leffue
 effter dem Chi gør den fæd hundred folt fruct aff fig igen
 Det er de som offue dem i digdelige gerninger oc tiene gud
 hymgelige oc fende oc lære andre meth dem huerlediff de
 forwerffue ftulle hiemmerigiff rige Sordi ftal hwer predide
 fader oc fognepreft tage got exempell aff vor herre och predide
 och lære andre ftedffe gudz ord En dog at han feer oc merker
 at ide mange aff dem som dem hører ville legge dem paa hjerter
 eller leffue retferdelige effter dem han ftal dog gøre der till faa
 meget som hannem mweligt er Ath den fierde part aff hanff fæd

som er gudz ord kunde gøre nogen fruct aff sig Han møter
 icke syn løn som hannem bør at haffue for sin vmage aff gud
 alligenel at de ere forsømelige som hans lerdøm høre oc
 merde stulde Tertus Qui habet aures Hør herre sagde hvo
 som haffuer ørn han høre oc merke disse ord Her offuer
 Jeronimus scriffuer Sanctus Hieronimus Ath hwer som hells disse ord
 findeff i scrifften Da stalt hwer vide ath der stalt vnderstondiff
 och merdiss andet meth ordene en de lyde i dem selfue

En anden Artidel i læsten er at vor herriff disciple
 spwrde hannem hwad der forstondiff stulde met denne
 effterlignelse Her offuer scriffuer Sanctus Marcus ewangelista
 i sit iiii ca. Ath de icke spwrde hannem strax at der han
 predickede eller men ioderne oc almwen wor til stede Men
 siden de komme enlige i hwiff meth hannem Da begærede de
 ath vide huad der meth merdiss stulde Han swarede dem oc
 sagde Eder er giffuit at forstode den lerdøm som hør til den
 ewige salighed Thii at han hagde giffuit dem mere wisdom en
 de andre at de stulde predick och lære alle menniske den
 cristelige tro oc salighedzenff vne effter hans død oc opfarelse
 til hiemmelff Tertus Ceteris autem in paraboliff Men han
 taledede til den menige almwe oc till de vantro dynckel gode
 phariseer oc ioder met fortacthe ord som stonde i fornessnde
 effterlignelse at de icke stulde forstode dem thii de waare icke
 diff verdige fordi at de saage vor herriff vnderlige gerninger
 och iertegen som han gjorde oc sagde at han dem gjorde met
 dieffuelensff mact oc konst de horde vor herriff predicken oc
 lerdøm som wor lige meth de hellige och gode lerdømme som
 Menses oc Profeterne dem forre lærd hagde aff wor herriff
 besynderlige indgydelse oc naade dog kunde de icke alligenel
 och en helder vilde forstode dem thii ath de vaare forherdede
 i deriff vantro oc ondskaff Den Tredie Artidel aff læsten er
 at vor herre vdyde sine discipel den effterlignelse som klarlige
 forscressuit stonder thi gøss det icke behøff ath tale nw der
 mere om etc.

Sanctus Vincencius scriffuer offuer denne hellige læst och ligner wor herriff fødelse oc leffnid ved denne sæd oc figer at naar nogen mand vil saa god sæd aff hwillen han hobiff ath fonge mangfoldelige och god fruct igen Da vduelger han den reniste oc beste iord han finde land Saa giorde och gud fader i hiemmerige Han bide i fem twsinde aar och mere til han fand den alder reniste iord som vor Jomfru mariess hyste oc rene legeme thii hwn vor for vden all synd oc smytte I Hwillen han saade sin sæd den tiidh han bebude hende met gabriel engel ath hun føde stulde gudz søn ihesum till verden huilken sæd siden gaff vtalig fruct aff sig igen Det vor de hellige apostle gudz disciple alle andre hellige mend oc hellige iomfruer oc alle andre gode retferdige cristne menniste ehwad helst stat de waare och ære vdaff Denne sædh falt først hofv vegen Thii vor herre vor fød vdi en stold hofv en almindig vey oc stræde oc der vor samme sæd traad vnder føder det er han vor forsmad och foracted aff isoderne som icke ville tro ath han vor gudz søn Som aff sæden ode fvglene Der met maa vnderstondiff de hellige tre konger som komme snarlige ligerniff som fwele der swge At de ville bede oc offre till hannem de fore i xiii dage i helt aarff reysning som Sanctusaugustinus Augustinus scriffuer Sompt falt paa stenene Der met vnderstondiff at isoderne vilde offte stenet vor herre i hiel men han omgidiff met dem Det visnede bort Det vor gudz ord och lerdem som han dem lærde de bleffue icke rødfeste i isoderniff hierte fordi forginghe de En dog at de selfue tit sagde om hannem Sandelige er han en sand Profete som skal komme till verden Alligenel fulde de strax aff den mening igen Sompt falt i blant tornene Der met vnderstondiff hanff beste pine som han hagde der de kronede hannem met den hwasse torne krone Sompt falt i god iord Der met vnderstondiff hanff verdige legeme som begrawet vor i iorden Det giorde hundrete folt fruct aff sig der det op vorte Der met vnderstondiff at han effter sin hellige opstandelse aff døde frelste de hellige forfedre Adam oc Ewe Patriarder oc profeter oc alle andre retferdige menniffiff siele som vore i heluediff forborg.

S Sanctus Gregorius siger At met denne sæd maa oc vnder-
 stendiff almisser som nogen giffuer i gudz naffn Om
 Paulus hwilke Sancte Pouild scriffuer ad corin. ix ca. Qui parce
 ad corin. seminat parce et metet Hwo som lidet saar han fonger lidet
 ix ca. at hofte igen Sompt falt hoff vegn der aff Der merckiff de
 met som syndelige och vnyttelige fortære det de songe i gudz
 naffn Sompt falt paa stenen Der merckiff de met som ere
 vtadnemmelige mod gud for hanff velgerninger som han dem
 giort hassuer Oc sammelediff mod mennistene som dem gør
 noget gaat Sompt falt blant torne Der met merckiff alle som
 hassue formegen vilge til verdensff rigdom Oc Alle prelater
 prestes och mwnde som vffelige forthære den hellige kirckiff
 goh oc renthe som de hassue. met offuerdadighed i klæder oc
 i offuer stødighed met træffne ræther oc kaastelige driad Hwilket
 dem hørde at stiffe blant fattige folk saa meget som der
 offuer løber til deriff stellige klæde oc føde och anden nøttortighed
 Sompt falt i god iord Det met maa merckiff den renthe som gode
 retferdige menniste hassue oc gøre gudh loff och ære der aff
 och holde ide mere hoff dem En dem gerff behoff till deriff
 nøttortighed oc giffue det andet i gudz naffn fattighe klædarle
 till deriff føde oc legemenff nøttortighed

Et iertegen om i bonde som iche ville høre predicken

I læse i iertegen at det vor i bonde som ide ville
 høre gudz ordh eller prediden Maar presten gid i
 predide stolen Da gid han vd aff kircken Och bleff paa
 kircke gaarden eller anden stedz der hoff oc snædede oc vaffede
 met andre bønder saa lenghe prediden warede Hanff segne
 prest straffede hannem tit oc offte der faare oc raadde hannem
 kerlige at han skulle høre oc mercke gudz ord och tende paa
 sin sielff salighed och en giffue andre ont exempel oc efterligning
 til at forsmaa gudz lerdøm Han ville inthet bedre sig och en
 helder achte hanff ord Men han bleff forherdet i sin ondskaff
 oc vlydighed Om siger bleff han swarlige siwg oc begerede
 ath presten skulle høre hanff scrifftemaal thi han reddiff at

han stulle ds Men han gjorde det icke aff den Ierlighed han
hagde til gud Eller at han sig bedre ville i framtiden mod
hannem Siden bleff han død i samme swige Der de komme
i kirken met hanff legeme oc begynthe sielē messe oc gudz
tieniste for hannem Da drog wor herriff billede som hengde
paa det hellige forff sine hender aff naglene oc stoppede
sngrene i sine ørn saa alle menniste saage det obenbarlige
som der til stede waare Der paa forwndrede dem gandske
storlige hwad det betyde stulde Da sagde deriff sogneprest vide
i hwad tegen dette er De sagde ney Han swarede I stulle
vide i sandhed ath denne mandz siell er i helwediff pine oc
diefflene haffue vold offuer hende till ewig tiid thii lodet wor
herriff billede som er aff træ sine ørn igen ath han icke høre
stall det wii bede faare hannem Thii han icke for vilde høre
predicken och hanff ord men han wor leffuende Jegh forbiwder
eder ydermere ath bede faar hannem thii at ingen kan
frelsis aff helwediff pine saa lode de aff at bede oc forde hanff
krop aff kirken oc begroffue hannem paa i vildene mard for
vstellighe creatur och bæst thii han wor icke verdig ath bliffue
i wid iordh der som bediff daglighe for alle cristne sielē Her
stulde de alle tende paa som icke ville høre predicken och gudz
lerdom Hesuier vor herre icke obenbare paa dem her i verden
da er det befryctendiff at han vil heffne ewindelige paa dem
effther døden

Dominica in quinquagesima

Fastelagenss søndag

Epistola ad corin. xi[ii].

Frates si linguis hominum loquor

Enne Epistell screff den hellige apostel Sancte Ponild till dem som bode i en stad hed Corinthus och stonder hwn i hanff xiii capittel Och lyder saa paa danste

Dere brødre taledede ieg met alle mennistiff twonger och met alle engless och hassner ieg ide kerlighed da er ieg ligerniff som en malm eller klode der løstelige lyder eller klinger Åwnde ieg oc Profetere fige och spaa tilkommelige ting Miste ieg oc alle hemmelige och vnderlige figurer aff det gamble testamente Oc all den visdom som til er Wagde ieg oc den hellige tro so fulkommelige at ieg twnde sette oc flytte biergene hwort ieg vilde Oc hassner ieg ide kerlighed da er det inthet bewent met mig Giffner ieg fattige folk alt det ieg hassner Och giffner ieg mit legeme veluillige till pine och lader det brende Oc hassner ieg ide kerlighed da hielper det mig inthet Kerlighed er tolmødig och welwillig Kerlighed hassner ingen awend i sigh Kerlighed gør ingen gerning fortredeelige Hun behindrer ingen gode gerninger Kerlighed hofferder sig ide Hwn forfmaar ingen Hwn acther ide all eniste sit æget gassu Hwn forhaster sig ide Hwn tender ide at gøre ilde Hwn glædiss ide aff synd eller ondskaff Hwn glæder sig mod sandhed Hwn bær tolmødighe all ting Hwn tror alt det som gaat er Hwn haabiss til alt

det som got er Vun lider tolmødige al modgong Kerlighed
forfareff aldrig Swad helder Profecierne fullkommeff Oc alle
twngemaall vendiff i eth twngemaall och all verdens visdom
forfareff Mii kende vor herre Men ide fullkommelige Oc wii
profetere oc spaa tilkommelige ting men ide fullkommelige
Naar den ting kommer som fuldkommelig er da skal den ting
forfare som w fullkommen er Den tid ieg vor vng da talede
ieg vfornymfelige som børn pleger at gøre ieg forstod som
et barn pleger at forstode Jeg tencthe forfengelige ting som
børn pleger ath tende Aw siden ieg er bleffuen mand Lagde
ieg bornlige gerninger vd aff Mii se nw i denne verden oc
kende gud formedelt hanff deglige creatur ligerwiff som wii
hannem saage i en spegel Men naar wii komme till hiemmerige
da skulle wi see hanff clare ansigt met waare ogen Aw kender
ieg gud Men ide fullkommelige . Men i hiemmerige skal ieg
kende hannem fuldkommelige som ieg oc hassuer kent hannem
Vor tro hob och kerlighed bliffue stedffe Dog er kerlighed størst
i blant disse tre.

Betydningen her paa

Sancte Pouild loffuer kerlighed oc i det raader han alle
cristne menniste at de skulle hassue kerlighed til gud oc
til deriff ieffn cristen oc lyder hun meget met den hellige læst som
falder i dag I huilken der taliff om vor herriff pinelse huorlediff
han vor forraader hustrugen kroneder oc forff fester for den
store vbegribelige kerlighedz skyld som han havde til mennistene
som Sancte hanff scriffuer i sit xv ca. *Maiorem charitatem Johannis*
nemo habet Engen hassuer større kerlighed en den som giffuer ^{xv} ca.
sin siel vd for sine vennerff skyld Chi taler Sancte Pouild
i dag i denne epistel om kerlighed Oc siger oc lærer off aff
henniff store krafft nyttelighed oc godhed som hun hassuer met sig
sigendiff Daare det saa at ieg talede meth alle mennistiff twnger
som er paa iorden oc meth alle engliff som er i hiemmelen
oc hassuer ieg ide kerlighed til gud oc min ieffn cristen Da er
ieg ligerwiff som en malm eller klode der klinger oc lyder

høyt oc andre haffue løst oc nytte aff henniss lyd oc hun haffuer selff skade thii hwn skidess oc fortæress der aff Kunde ieg oc spaa oc sigge aff vor herriss tillommelige oc vnderlige gerninger Oc hagde ieg al den visdom som er i hiemmelen oc paa iorden oc kunde ieg gøre alder største vnderlige iertege met den hellige tro oc haffuer ieg ide kerlighed til gud da er det inthet bewent meth mig Er det saa at ieg giffuer fattige folk alt det ieg haffuer paa iorden Oc lader ieg mit legeme pine och stege som Sancte Laurentz gjorde oc haffuer ieg ide kerlighed da hielper det mig aldeliss inthet till den ewindeliche salighed Kerlighed er tolmødigh thii ath hwo som haffuer kerlighed till gud han lider tolmødigh all genwordighed oc pine kerlige for hans naffn skyld Kerlighed er welwillig til ath gøre gode gerninger som gwdh kan fonge loff aff kerlighed haffuer engen anind i sig kerlighed behinder ingen gode gerninger Den som haffuer kerlighed til gudh han hofferder sig ide offuer sin ieffu cristen naar verden gonger hannem medh eller han er lydsaligh Han forsmær ingen. & Den anden part aff terten er klarlige nod vdsat saa det gørss ide behoff at vdyde hannem nw ydermere paa denne tiidh

Euan. Luce xviii

In illo tempore Assumpsit ihesus duodecim

Denne hellige læst scriffuer Sanctus Lucas ewangelista i sit xviii capittell. Oc lyder hwn saa paa wort maall

En gong tog vor herre sine tolf apostle till sig oc sagde til dem kommer wii ville gonge op til Jherusalem Thii at alle de ting som screffne ere aff Profeterne om menniskens søn de stulle nw fuldkommess Han skal forraaddiss i iøderness hender Han skal bespottiss hwstrwgiss oc spottiss i sit ansigt Maar de haffue hustruget hannem da stulle de sla hannem i hiehl oc han skal opstonde igen aff døde tredie dagen Hans apostle forstode inthet her aff oc de viste ide helder huad han

menthe her meth Der han kom paa vegn til en by kaldiff
 Hierico da sad der i blind mand hoff vegn oc togde Der han
 horde den store store gonge fram for sigh da spwrde han
 hwad der paa ferde wor De swarede hannem ath Ihesus
 nazarennus gid der fram Saa roffte han høyt oc sagde O
 ihesu som fødder er aff danidz flect mistunde dig offuer mig
 De som ginge fram for hannem de straffede hannem oc bade
 ath han skulde tye Han roffte diff mere oc sagde O ihesu
 mistunde dig offuer mig Ihesus bleff stondenidiff och bød ath
 de skulde lede hannem till sig Der han kom da spwrde han
 huad han begærede Han swarede Herre at ieg maatte see
 Ihesus swarede hannem See op dyn tro giorde digh salig
 Band saa strar och fulde wor herre och loffuede hannem Oc
 alt det folk som der wor hoff loffuede gud sammelediff der de
 saage dette store Tertege

Betydningen her paa

 Or herre gaff sine disciple got exempel och efterlignelse
 der han vor rriii gammel den firtende dag i mark
 maaned at de skulde velwillige lide pine oc plawe naar behoff
 giordiff Som han nw selff gøre vilde Her goriff i spørffmaal
 huor fore wor herre sagde sine tolf apostle syn pine som han
 lide skulde Her till swarer Theophilus at han det giorde at
 han der met stadfeste ville deriff hierter at de ide fortuile eller
 formeget ræd diff skulde naar hanff pine begyndiff Men de nw
 viste tilforn at han hende velwillige taale vilde och ide fly
 faar hende En dog ath han det vel motte giort om han
 hagde villet Han gif velwillige i dag til Iherusalem at taale
 hanff suare død oc pine for menniskens salighed som Sancte
 Hanff scriffuer i sit i ca. sigendiff Ego sum pastor bonus Johannis
 Nor herre siger ieg er en god hyrde och iegh vdsætter min i ca.
 siel for mine faar skyld Der met mente han sig selff oc alle
 kirkens prelater Som bør ath vossue deriff liff for den hellige
 kirkiff vnderfotte och frihedz skyld som Sanctus Gregorius gregorius.
 scriffuer offuer disse forscreffue Sancti Hanffis ord Nor herre

gif op till Iherusalem thi ath samme stad ligger paa deth
 hogste bierg som er i iødeland Der stall all ting fulkommess
 som screffuen er om menniskens son aff profeterne Dette
 sagde han thii ath Profeterne hagde i lang tiidh tilforn spaaet
 om hanff død och pine som der stonder Eſaie liii ca. oc Danielis
 ir ca. Och mange flere steder Men de forstode her inthet vd
 aff thi ath de waare ide en nw optende met den helliaend
 Och han pleyde offte at tale til dem meth efterlignelser thii
 viste de ide om han hagde nogen anden fortækt mening vnder
 disse ord Der han hagde taled oc predicted for dem da vilde han
 oc fulkomme sine ord met iertegen som Sanctus Marcus scriffuer
 i sit fiste ca. Sermonem confirmante sequentibus signis At han
 pleyde altiid at stadfeste sine ord oc prediden met iertegen
 som der efter fulde saa gjorde han oc nw i det han gaff denne
 blinde mand syn synn igen

Et denne blinde mand. merkiff hwert syndigt menniske
 som er i dødelighe synder Som eth menniske haffner ii
 ogen vduertiff saa haffner det och ii ogen induertiff i sit herte
 Deth hogre øge stall det haffue all tiidh op till hiemmerige
 ath han fornerffue kan den ewindelige glæde som der er Det
 venstre øge stal han haffue til iorden oc tendt paa den vſelhed
 her i verden er ath han deſſ ydermere kan dragiff till ath
 gøre penitenti faare sine synder Han stall se neder till heluediff
 pine meth samme øge ath han meth eth goth erligt leffnuid
 Her paa iorden vndſly kand den ewighe pine effther døden
 Maar fallen eller hogen vill tage nogen hare eller andre ſmaa
 dywr da ſlar han forſt øgene vdh paa dem Saa gør oc
 dieffuelen Maar han vill beſwige noget fattigt syndigt menniske
 met nogen dødelig ſynd da beblinder han forſt øgene paa
 hannem baade det hogre och det venstre Det hogre ath han
 ide beſinde kan den ſtore hiemmerigiff glæde som han forlaſter
 met ſynden Det venstre at han ide betende kand den ſware
 heluediff pine som han befinder ſig til veluillige met ſynden
 som han bedriffuer Dieffuelen beblinder och øgene i ſyndige
 menniskiff hierter ath de ide twnde angre dem eller beſterme

Er stal hwet merde ath der er syw honde ting som gør
 menniffen blind paa legemensff vegne Saa er der och syw
 honde ting som gør menniffen blind paa sielensff vegne Det
 Første er alderdom som der stonder Genesis *xxvii cap.* Sennit *gene. xxvii*
 ysaac et caligauerunt oculi eius Der ysaac bleff gammild da
 møste han sin syn oc kunde icke see Her met maa merkiff
 syndighe menniffe som lenge haffue vered i synderne och ære
 saa forblindede i dem ath de icke künde se vegn som gonger
 till hiemmerige Her om stonder screffuit *Prouerbiorum iiii cap.* *Prouerbio*
Mia impiorum tenebrosa nesciunt ubi currunt Syndige menniffiff *iiii ca.*
 vey er mørde de vide en hwort de løbe Den hellige mand
 Job siger och i sit *rii capittell.* *Qui ambulat in tenebris nescit* *Job vii ca.*
 quo vadit Hwo som gonger i mørde han ved en hwort han
 gonger Det Andet er stort sin som der stonder *Actuum ix ca.* *Actuum ix*
 At den tiid Sancte Pouild red oc søgte cristne menniffe ath
 han dem gribe vilde Da kom der et stort sin aff hiemmelen
 oc hand fald ned till iorden oc bleff blind Om siger stod han op
 igen men han saa dog inthet Her met vnderstondiff gode
 gerninger som onde menniffe see retferdige oc gudelige menniffe
 gøre oc de ere saa forblindede ath de icke künde legge det
 paa hierte men dem auendiff der vid som *Sanctus Gregorius* *gregorius*
 siger *Mens inuidi alieno bono affligitur etc.* Auendz fulde
 menniffiff hierter pineff aff andriff gode gerninger som synen

forblindess þaa dem der stæðe fer mod solen De ere ligerwiß som afftenbader der elste mærk det er onde gerninger oc þu soll styn det er gode gerninger Credie er swale mæg der om

Thobie ii c. scriffuiss **Thobie ii ca.** En dag som den gode **Thobias** hagde iordet mange cristne menniste oc kom hiem igen oc vor træth oc lagde sig til søffnuß oc der vor i swale rede offuer hannem som han laa saa falth der swale mæg nedh i hanß egen och hand bleff blind Met denne swale som er en vßadig swall oc quwider oc swnger altiid vnderstondiss vlyste menniste baade quwider oc mend som altiid ere vßadige oc sqwaldre vasse oc tale stæðe løß actige ord och snæð Om deriss vßadighed

prouerb. vii. scriffuiss **Prouerbio. vii ca.** Serdelis om vßadige quwider saa lyndendiss **Aw** ere de inde **Aw** ere de vde **Aw** ere de der **Au** ere de her **Aw** ere de i vindwet **Au** ere de i dærrer deriss foder senge ingen ro huerlen aarle eller silde Meth dette swale mæg vnderstondiss vlysthedz synd faare syn slemhedz styld oc den slemme lwet och stand som hun hæffuer met sig Der om

gregorius taler sanctus **Gregorius** och siger Mlysthedz stand opfar i hiemmelten gwd till fortørnelse Vendiß hede oc brende som hwn hæffuer meth sig neder far til heluede thii det er dieffuelens mad oc den slemmeste ting som komme land aff mennisten nature Englene i hiemmerige de hade den synd alder mest som der stonder in **Uitis patrum** Ath en engild holt faar sin næse oc egen en gong han møtte i vlyst menniste thii han gad hwerken seet eller lwctedh hannem for den stand och

gene. xxi slemhed som han hagde met sig Der stonder och **Vene. xxi** Ath englene som **Loth** hagde lenth herberge de lwcte dærrer for dem som waare vden faare och gjorde dem alle blinde Thii ath de vaare alder vlysteste och slemmiste faare gud Vor herre lod och regne swogell och ild offuer de store stæder som kallediss **Sodoma** och **gomorra** och lodh dem synwde ned i helwediss aff grwnd for deriss vlysthed som de bedressue Miffelige ere alle vlyste menniste blinde. thi ath de faare i sege legemenß løste forfaste den ewindelige. hiemmerigiss glæde och den omgengelse som de der hæffue stulde meth gud och **Jomfru Maria** och hanß verdighe engle och helgen til ewigh tiidh

Det Fierde er røg Met hwillen hofferdighed vnderfondiff Thii
 ath ligerwiff som røg forblinder menniffenff ogen saa forblinder
 oc hofferdighed. menniffenff hierte oc vnderfondelse Her om
 scriffuer Sanctus Jeronimus och figer Honor mundanus spuma ^{Jeronimus}
 est fumus et somnus Verdenff ære er icke vden stwm røg oc
 søffn Hun er stum thi hun ophessuiff oc forsuinder snarlige
 som stum Hun er røg thi hun forblinder menniffen som røg
 Hun er søffn thii hun giffuer menniffen aldrig rolighed Sandelige
 forblinder offuerdadighed rige menniffe Som forsmaa fattighe
 menniffe oc icke ville see till dem met mistvndhedz ogen oc
 hielpe dem i deriff armod Om dem taliff Prouerbi. vi cap. Prouerbis
 Oculos sublimes odit dominus. Her herre hader offuerdadighe ^{vi ca.}
 ogen Sammelediff taliff om dem Sapiencie ii ca. Excecauit eos ^{Sapien.}
 malicia eorum. Deriff hofferdighed och ondskaff forblinde dem ^{vi ca.}
 Det Fempte er stoff meth hwillen som vnderfondiff forfengelig
 ære Om huillen vor herre taledes selff til sine apostle som
 Sanctus Matthæus scriffuer i sit i cap. figendiff Excutite ^{Matthæi}
 puluerem de pedibus vestris Slar stoffen aff edersf søder Der ^{i ca.}
 mentiff meth ath de icke begære stulle forfængelig ære Thii
 hwn forblinder menniffenff ogen som Sanctus Bernardus ^{Bernardus}
 figer Leniter volat leniter penetrat etc. Forfængelig ære hwn
 stwer lættelige oc hwn gonger factelige gennem menniffenff
 hierte men hwn gør icke lidet saar der i Thii hwn slar fielen
 i hieff Siette er formeget blod som nogen haffuer i sine ogen
 Der merkliff de meth som formeget elste deriff æged legeme
 och lade det fonge alt det som det begærer Oc fede det
 træselige Oc icke ville twinget till nogen gudz tieniste Her
 maa oc pawen bisper och andre kirkensf prelater vnderfondiff
 met hwessf ogen som forblindess tit oc offte aff formeget blod
 serdeliff for de elste deriff slectinge formeget oc giffue dem
 mere aff kirkensf renthe en dem er nytteligt oc en de behoff
 haffue Som en bisp gjorde en tiid der gaff sin søstersøn eth
 beneficium som vor fem twifinde menniffe vdi Och betrote
 hannem till ath tage alle deriff fieler vare och suare faare dem
 paa gudz strenge dom Och han vilde icke tilforn betro hannem
 til at gemme sig i pærer Om dem scriffuer Sanctus Bernardus ^{Bernardus}

och figer Mirares quod episcopi habent ad manum cui animas tradunt Cui autem tradunt facultates suas non inueniunt. Det er en vnderlig ting at bisperne haffue altiit dem tilstede som de tro til at beware mennistens siele Men de finde ingen som de befale ville deriff goh oc rigdom Somme giffue och deriff flectinge kirkens rente som de stulle giffue fattighe folk om

Matthæi hwilke vor herre taler selff som Sanctus Matthæus scriffuer
10 ca. i sit 10 cap. Sinite illos ceci sunt et duces eorum Lader dem betemme thii ath de ære blinde och de meth som dem leder

Esaie xlii. Om dem taliff oc Esaie xlii ca. Quis cecus nisi seruus meus dicit dominus. Vor herre figer gennem Profeten s mwnd Two er blind vden min tienere Thii stulde saadanne gøre effter

Johannis Sancti Banfis raad som der stonder Apoca. iii ca. Vnge oculos
Apo.ca.iii tuos et vide Smør dine ogen och see Deth er ath de stulle gøre penitenti naar de haffue forset dem ath de mwe se Den ewindelige glæde till ewigh tiidh Sywende er maan eller blid som vorer paa ogen aff hwilke man bliffuer blinder Der meth vnderstondiff stor rigdom som forblinder mennistens hierte indwertiff paa sielens vegne Maar nogen elster dem formeget eller fortærer dem meth syndeligt lessned Eller naar man songer dem meth rob aager eller nogen anden synd Om dem

Job xii ca taler Job i sit xii capittell sigendiff Ercecauit oculos eorum et induratum est cor eorum ut non videant. Rigdom haffuer forblindet deriff ogen. Och deriff hierthe er forherdeth ath de

prouerb. icke kunde see Om dem scriffuiff Prouerbi. xiii ca. Nenter
xiii impiorum insatiabilis est Vnde mennistiff bwg stonder icke til

Eccle.v.ca at fornøge Samelediff stonder Eccle. v. ca. Auarus non implebitur Eth gerigt menniste bliffuer aldrig fult nod met penninge O huor mange ere de som nw forblinde dem selfue met rigdom her i verden at de siden bliffue ewindelige blinde i heluediff mord oc pine som aldrig songer endhe

Enne blinde mand som taliff om i læsten sad hof vegn
 Her skal huer merde ath der er trende honde vey till
David himmerige Den første er gwdz budordz vey om hwilken David taler i psalteren sigendiff Niam mandatorum tuorum cucurri

Herre ieg gif altiid at dine budordz veye Det wor at han
 leffuede retferdelige effter gudz vilge Den Anden er penitenziff
 vey Om hwilken der scriffuis Esaie xxx ca. *Hec est via domini* Esaie xxx
ambulate in ea etc. Dette er den rette gudz vey gonger ath
 hannem oc boyer ide aff hannem huerken paa den hogre eller
 paa den venstre side Den Tredie er kerlighedzens vey. som
 huer skal haffue til sin ieffn cristen om hwilken Sancte Pouild *Paulus*
 scriffuer ad corinthios xiii ca. *Adhuc demonstro vobis excellen-* ad corin.
ciorem viam Jeg viser eder en nu en yppermere oc bedre xiii ca.
 vey Det vor at alle skulle haffue kerlighed til gud och deriff
 ieffn cristen Vor herre sagde til den blinde *Quad est du*
 begarendiff *Han suarede* Herre at ieg maa see Saa skulle
 oc alle meniste bede aff gud At de mwe see hiemmerigiff
 glade effter deriff død vden huilken de kunde ingen glade
 fonge nogen tiid som Tobias siger *Quale gaudium michi erit* Tobias
qui in tenebris sedeo. *Quad glade kan ieg haffue som sider*
i mørde oc kan ide see solen paa hiemmelten Her om scriffuis
 oc Eccle. xi ca. *Dulce lumen oculis videre solem* Det er Ecclesiasti
 offuene sot oc loffeligt at de se solen paa hiemmelten sanctus xi ca.
 Gregorius siger At denne blinde bad ide om guld solff eller gregorius.
 penninge eller om verdens forfengelige rigdom eller ære
 Men all eniste at han motte see saa skulle och wii alle bede
 at wii mwe see hiemmerigiff glade Som en god retferdig mand
 gjorde aff huilken ieg vil fige eder et iertegen oc der met
 ende min tale paa denne tiid

Et iertegen om i man som vor retferdig oc vlyksalig

Er flonder screffuit i en bog kalliff *Vitaspatrum* At
 det wor i mand och en quinde som waare til sammen
 i ecteffaff Manden vor gudelige och retferdig men
 han hagde ingen lyde til verdens gok eller rigdom Der han
 wor død da kom der och saa stort vandløb at hanff legeme
 stod i mange dage offuen iorde for det twnde bliffue begraffuit
 Hanff hustru hagde et ont leffnid met vlystshed oc høfferdighed
 Oc verden vor hende met i alle maade hun hagde aldrig sot

eller fwigdom paa fit legeme och en helder fornam ve eller verd paa nogen aff fine lemmer men hun leffuede Der hwn vor ded Da begynde henniff daather ath fonge vilge til legemenff oc verdensff velloft som moderen hagde (thii daather for sig gerne i moderff serck) En tiid bleff hwn tagen i en aandelig syn oc færd til en ganffe denlig og løstelig flæd i hwilken hwn saa sin fader blant mange andre degliche personer som gif emod hende Hwn tog hannem i fagn oc bad hannem kerlige ath han ville holde hende der hoff sig Han suarede hende oc sagde Du mot icke nw bliffue her Men wilt du leffue erlige oc flellige som ieg gjorde da flalt dw komme hid och bliffue hoff mig til ewig tiid Saa bleff hwn tagen fra hannem och færd bort til i anden flæd der saa hwn ned i en dall i huilken hwn saa sin moder i alder flørste och fluarifte pine moderen ropte op til hende oc sagde O daather fee denne grømme pine som ieg nw lider for den flemme vthffte leffnid som ieg hagde Ve mig ve mig til ewig tiid at ieg actede det for daarlighed ath leffue ndmngelige och erlige Oc offuede mig i hoord høfferdighed druckensflaff och i anden verdensff forfengelighed som flarlige forswonde som eth offue blid mod denne ewindelige beffe pine som aldrig fonger ende Me mig at ieg for saa flæded velloft fortabe flulle hiemmerigiff glæde Daatheren kom til sig igen oc tendte paa denne syn som hwn hagde seeth Oc vdualde at effterfolge sin faderff leffnid met ndmngthed erlighed oc retferdighed oc tiende siden gud aff sin fermwe och bleff en hellig qwinde och fid effter døden den ewige falighed den vnde off alle etc.

Dominica prima in quadragesima

Første søndag i faste

Epistola ad corin. vi cap.

Fratres hortamur vss

Ene epistel screff Sancte Donild til dem som bode i en stad kalliff Corinthus och stonder hwn i hansf siette capittel Oc lyder saa paa danste

Ere brødre wii raade och paa minde eder terlige ati anamme ide forfengelige gwdz naade til eder offuer eder i gode gerninger thi vor herre siger gennem profetenff mwnd som der stonder Esaie xlii ca. I den naadelige time som er det ny testamente vil ieg høre dig syndige menniste om du beder saar dine synder I denne salige tiid som mennisten land arbejnde for sin egen salighed vil ieg hielpe dig i gode gerninger See nw er kommen i tadnemmelig tid See nw er salighedzensff tid kommen thi strar effter døden land man komme til hiemmerige I skulle ingen forterne met ord eller gerninger at wi ide skulle straffiff i waare embede for edersff skyld Men lader off alle bewise off met ord oc gerninger at wii ære ihesu cristli tienere effterfølgendiff hannem aff vor formwe I megen tolmødighed i mangfoldelig bedrøffuelse och modgong paa legemenff vegne i denne werden met stor nettørtighed for føde och klæde Met stor omhw I megen plawe paa vaare legeme aff vmilde menniste wii Offte fangiff oc settiff i sware torn oc fengsell at wii ide mwe komme vd och predide I stor opregnsning som den vanwittige almwe offte gør emod

mig oc andre gudz tienere I meget arbejnde met mine hender
 I stor aff hold met faste oc velt I lyfshed baade met hierte
 oc legeme I ydeligt studium at forstode oc lære den hellige
 scrift I eth langt biende oc attraa til den ewige salighed
 I stor sødhed aff den helliand at være vor ieffu cristen kerlig
 oc fructsommelig baade met ord oc gerninger I retwiss
 kerlighed ide met smiger som egne stalle gøre I sandhedzenn
 ord oc tale met wor ieffu cristen hobendiss paa gud oc ide
 paa off selfue och besterme off altiid met retwise gerninger
 i denne verdenff vstadighed saa vel naar hwn er off emod
 som med Prisseff oc æress wi vnderstynndem da stulle wi ide
 hofferdiff der aff Naar wi bespottiss plawiss eller gribess da
 stulle wii ide falde i misshoff Stonden lide wii ont rycthe oc
 stynnem talliss wii erlige och gode Vnderstynndem kaldiss wii
 forrædere och beswigere Men wii ere sandrwe oc vstydige
 for gud Vii ere stonnem som vledninge oc forhaanede aff
 onde mennisse Men gode mennisse de kende off well oc elste
 off Mii ere offte i liffuiss fare oc wii lessue alligewell met
 den hellige cristelige tro oc gudz naade Vii ere offte reffede
 met hwg och pine Men wii lessue en nw De mene at wii ere
 bedroffuede Men wii ere altiid glade i den hiemmelste gud
 Mii sigiss at være arme oc fattige Men wii gøre mange
 aandelige rige En dog at wii syness at hassue inthet aff
 verden Fordi at wii offuer gassue hende oc all hendiss gerighed
 Vii hassue alligewell saa meget som wii begære i verden
 och wii songe visselige det wii attraa Det er den ewige glæde
 effter døden

Euag. Luc. iiii.

In illis temporibus Factus est ihesus in desertum

Ette hellige Euangelium scriffuer den verdige Apostell
 och ewangelista Sanctus Matthæus i sit iiii capittel
 Och lyder det saa paa wort maal

En tiid wor Ihesus ledt aff den helliand vdi en vildene flow ath han stulde fristeff aff dieffuelen Der han hagde fastet i feretwe dage oc i feretwe nætther da hungrede hannem Saa kom dieffuelen till hannem oc sagde Est dw gwdz søn da bywd disse stene at de omwendiff til brød Mor herre suarede hannem Der stonder screffuit At mennisten leffuer ide all eniste ved brød Men ved gwdz ordh som gonge aff hanff mwnd Da tog dieffuelen hannem oc forde hannem ind i den hellige stad som er Iherusalem oa, sette hanpem offuerst paa taget aff templen Och sagde till hannem Est dw gudz søn da læst dig selff ned till bage igen Chi at der stonder screffuit om dig At gwd hassner befalet sine engle at de stulle beware dig at dw ide stalt stode din fod paa nogen sten Ihesus swarede hannem strax igen Der stonder screffuit at dw stalt ide friste din gud Saa tog dieffuelen hannem igen oc forde hannem op paa i gandste høyt bierg och visde hannem alle rige i verden oc deriff are och sagde Alle disse rige vill ieg dig giffue om dw vilt falde paa Inæ oc bede til mig Ihesus sagde til hannem Gad du dieffuel Der stonder screffuit Du stalt bede til din herre oc gwd oc tiene hannem all eniste Saa for dieffuelen fra hannem Och gudz engle komme och tiene hannem

Betydningen her paa

Di denne hellige læst Er Trende mertelighe articlle Den første er At Cristus Ihesus wor ford aff den helliand i en villende orden oc flow Den Anden er at dieffuelen fristede hannem Den Tredie er ath han hwngrede der han hagde fastet i feretwe dage Dette vilde han alt sammen lade ste mod sig off till en godh Ierdom och exempell som Sanctus Gregorius siger Omnis cristi actio nostra est instructio gregorius. All wor herriff gerning er off til en Ierdom oc efterligning Der vor herre vor xxx aar gamild strax efter han wor cristnet da forde den helliand hannem vd i ørten Det er ath han gid selff vd i en vildene flow aff den helliandz indstyldelse

At han der kunde haffue diff ydermere aarsage til i det
 hiemmelige stæd at bede til gud fader for alliff vor salighed
 tertus Tertus Et cum ieiunasset Der han hagde fasted i feretywe
 dage oc planed sit wstyldige legeme paa mandommensf vegne
 meth denne suare lange faste at han ville giffue off alle got
 erempel at wii oc stulle twinge waare legeme met faste Oc
 bede saa meth waare gwdelige bøner till gwd i hiemmerige
 da vilde han ide faste lenger At hanff guddommelighed en
 stulde bliffue dieffuelen der met obenbared Thii ath Moyses
 oc Helias de hagde oc fasted forre i feretywe dage hannem
 hungrede der meth obenbarede han menniffensf strøbelighed
 paa naturensf vegne oc gaff dieffuelen der met aarsage til at
 friste sig thi dieffuelen viste vel at Profeterne hagde spaat oc
 sagt At Cristus stulle bliffue sant menniffe och sand gwd som
 Esaie ir c. der stonder klarlighe Esaie ir ca. Han viste oc vel ath den
 tiid vor fuldkommen som cristus stulde soddiff paa Thii at
 iode land vor da kommed vnder en fræmed herre oc songe
 som vor Herodes som Jacob Patriarcha spaat hagde som
 Genesius der stonder Gene. rii ca. Men han viste ide til viffe at Ihesus
 vii ca. nazarenus vor cristus om huillen saadan ting vor spaat dog
 missencthe hannem paa mange honde tingest at det stulde
 wære han baade faare hanff offuer maade oc alder største
 hellighed som han hagde met sig oc for hanff tilkommelsiff
 tiid vor forløben Thii vilde han deth viffelighe forfare meth
 disse fristelser Och han mente stadelighe ath han vilde draget
 hannem til synden met dem om han hagde vered i pwrt
 menniffe all eniste for vden guddommen Thii sagde han
 tertus Tertus Si filius dei es Est dw gudz søn oc lige mechtig met
 hannem Da bywd disse stene ath de omwendiff till brød Mer
 herre suarede hannem saa subtilige at han huerden befinde
 eller formerde kunde hanff guddommelighed och han en helder
 twnde drage hannem till nogen offuerflødighed Saa sigendiff
 Deuter Der stonder screffuit Deutro. viii ca. At menniffen leffner
 viii ca. ide all eniste ved brød Men ved de ord som gonge aff gudz
 mwnd thii at de mette baade legemelige oc aandelige. Det beuiffesf
 i det At Moyses fastede i feretywe dage oc i xl nether thii

wor herre fødde hannem baade legemelige oc aandelige met
 sine ord *Certus Tunc assumpsit eum* Dieffuelen fristede wor ^{tertus}
 herre Anden gong met høfferdighed i det han førde hannem
 op paa taget aff templen som vor slæt och breth som de paa
 den tiid plende at gøre mange tag oc en nw bygge dem saa
 mange stedz i andre land Her vdi fare mange vild som fige
 at dieffuelen sette vor herre paa kirke knappen Det er ide
 saa i sandhed Det vor dieffuelens mening at folked i Iherusalem
 skulle ment at vor herre hagde selff sløget ind i staden och
 op paa templen Oc at wor herre der aff skulde taget sig
 forfengelig ære till oc høfferdet sig Men vor herre gjorde
 det saa met sin gwddommelige mact at engen hannem saa
 en dog at dieffuelen ide det viste Cha sagde dieffuelen till
 hannem est dw gudz søn da kast dig selff ned til bage igen
 Som han vilde fige dw tant det vel gøre aff din egen mact
 dig vden stæde om du est den rette gudz søn thii englene som
 dig tiene beware dig vel fra all stæde som der stonder screffuit
 om dig Ihesus suarede hannem saa flolige met scriffen ath
 han inthet bedriffue kunde met sine fristelser Oc sagde Du
 skalt ide friste din gud som der stonder screffuit *Deutro. vi ca. Deutro*
 Maar nogen kan gøre nogen ting effter almindigt naturens ^{vi ca.}
 luff Da skal han ide begære at vor herre det gøre skal met
 iertegen Exempel naar nogen land fare offuer noget vand
 met ferge eller baad Da skal han ide robe paa gud at han
 skal offuer føre hannem met iertegen for vden flib Sordi
 sagde Ihesus til dieffuelen at ingen skal friste sin gud Thii
 der vor trapper bigde i templen ath huille dhe skulde gonge
 op och ned til samme tag Hagde han kast sig selff ned Eller
 gonget nogen anden vey en at samme trapper Da hagde han
 der met fristet gud *Certus Iterum assumpsit eum diabolus* ^{tertus}
 Dieffuelen fristede vor herre Credie gong met gerighed I det
 han tog hannem igen oc førde hannem paa eth ganske høyt
 bierg Oc lod hannem see alle rige i verden Her offuer
 scriffuer *Nicolaus de lyra* At man skal ide saa forstondet *Nicolaus*
 at han lod hannem der se alle de rige som til ere oc alle ^{de lyra}
 steder Saa han atskillelige see twnde den ene fra den anden.

men han visde hannem atskillelige parter aff verden oc sagde i den part ligger de land oc de rige oc saadanne steder I den part ligger saadanne land oc saa framdeliff met huad rigdom ære och glæde som der wor i dem Tertus Et dirit ei
 tertus Han sagde framdeliff alle disse land och rige rigdom oc ære som ieg haffuer nw viisd dig oc sagt dig aff Dem vil ieg giffue dig alt sammen om du villt falde paa knæ oc bede til mig Dette løn dieffuelen alt sammen thii han er fader oc begyndelse till all løgn som Sancte Hanss scriffuer i sit viii cap. Dieffuelen haffuer ingen mact offuer noget creatur Eller offuer nogen ting paa iorden mer en vor herre vil tillade Thi sagde vor herre til hannem Gad dw swle dieffuel Der
 Dautro. vi stonder screffuit Dautro vi ca. Du stalt alt eniste bede til din gud oc tiene hannem all eniste Her straffede vor herre hannem oc icke tilfern Ath betegne och vnderuise alle menniste at de tolmødige bære oc lide skulle den wreth som dem meer selff Och ath de ingelediff lide skulle den wreth som vor herre meer Det meer naar nogen tieniste goriff dieffuelen som burde at goriff vor herre Man maa vel hedre oc ære flere herrer Men man stalt bede till gud all eniste Siden for dieffuelen fra vor herre Oc englene aff hiemmerige komme oc tiene hannem som rette tienere bør at tiene oc ære deriff herre oc songe Her obenbariff hanss sande gwddommelighed i det ath englene tiene hannem thii der er ingen nature offuer engle nature vden guddommenff all eniste

Dert cristet menniste stalt gonge i denne stow oc orten vdi iii dage i det minste Den Første dag Det er at han stalt haffue anger och ruelse for sine synder som han bedressuit haffuer hwo som vil gonge denne dag rettelige han stalt begynde aarle om morgenen oc gonge till om aftenen Det er ath han stalt tyde alle de synder ilde at være som han haffuer giort aff sin første barndom och till hanss alderdom kan han icke komme dem alde i hw da stalt han dog angre
 David saa mange som han mest i hw komme kand Som Kong David siger i psalteren Dolor meus semper renouatus est Myn sorg

for mine synder er altid fornædhet Den Anden dag det er
 Ath han skal gøre ret skriftemaal Two som vil rettelige
 gonge denne dagiff gong i ørten han skal begynde aarle om
 morgenen oc forfølge samme gong til afftenen Det er fra
 hans vngdom oc til hans dødz time Thii han skal skrifte
 alle de synder han gjorde i hans barndom oc vngdom och
 alle andre som han bedreffuit haffuer all syn lifvis tiid som
 hand fand i hwlomme om hand vil haffue mistundhed aff
 gud och affløsning aff dem Som der stonder Prouer. xviii ca. Prouerbio.
 Qui abscondit scelera sua. Two som dølger sine synder han xviii ca.
 fonger ingen barmhertighed men den som skriffter dem hand
 fonger gudz mistundhed och affløsning aff dem Vaare det saa
 at nogen hagde fem dødelige saar paa sig Oc han ide obenbare
 vilde lægen det fempte saar Da døde hand saa vel aff det
 ene som aff alle de andre iiii Saa er deth ligerwiff om nogen
 tagde en dødelig synd for blufel eller for anden sag skyld
 da kunde han saa vell fonge den ewige fordomelse for den
 synd som for alle de andre Thii siger Boecius Si medicinam Boecius
 expectas oportet quod vulnus detegas Milt dw haffue lægedom Da
 er det tilbørligt at dw lader saared til syne Her taliff om Eccle. Ecclesiasti.
 xviii ca. Ante languorem scil. inferni humiliate vos ydmnger xviii ca.
 eder met skriftemaal och anger for heluediff sywge kommer
 Thi siger Sancte Pouild ii ad corin. vi ca. Ecce nunc tempus Paulus
 acceptabile Seer det er nw beqwem tiid till at gøre penitentz ii ad corin.
 oc plict for synderne Det er stort vnder at mange ere saa vi ca.
 forblindede ath de ide ville gonge til skrifte for sist i fasten
 Thii at en dag som nogen faster effter han haffuer været till
 skrifte oc acther at bedre sig Han er hannem saa nyttelig
 till sin sieliff salighed som en heell faste der han faster men
 hand er i synden Diffe mwe ligness dem som ide ville two
 deriff hender for de finge mad oc en helder ville two dem
 naar de haffue ødet Meth disse twende dagiff gong som er
 meth anger oc ruelse Oc ret skriftemaal Da kommer menniffen
 siell til Paradisi port Thii ath sielen er for helwediff port
 saa lenge som nogen er i synden thii der er inthet middel
 der emellem vden legemeth oc tiden som er som en tynd væg

- døde eth menniste i synden da komme sielen strax til helvede
- David** Der om taler kong David i psalteren oc siger *Appropinquauerunt usque ad portas mortis sed per contricionem etc.* De waare hart hoff heluediff port for deriff synder skyld Men de komme siden til hiemmerigiff port formedelst anger oc scrifftemaall Thi ath scrifftemaall er nøgelen meth hwillen hiemmerigiff port opladiff for sielene. som David siger *introite portas eius in confessione*
- David** Gonger ind at hanff port met scrifftemaall Den Credie dagiff gong Deth er bod och bedring som hwer skal gøre for sine synder oc det skal være meth trende honde ting som er faste almisse gerninger oc gudelige bøner Swert cristet menniste som kommet er till sin lassue alder Oc er karstt det bør at faste all fasten Om det er nogerlediff mweligt Thii at cristus vor frelsere fastede i feretywe dage och xl nather off til god lerdøm oc exempell oc siden hungrede hannem paa mandommensf vegne at betegne ath han vor sand gud oc mand Der stonder
- Johelis ii** Johelis ii ca. *Conuertimini ad me in ieiunio et fletu* Her herre siger gennem denne profetiff mwnd till alle syndige menniste Omwender ether til mig met faste och graad Sandelige hielper faste mennistensf siel snarlighe ath komme til hiemmerige for gudz asyn Som der stonder Karlige screffuit
- iii Regum** *Regum xix ca. Quia tibi dicitur quod cum Helias ieiunasset* Den
- xix ca.** tiid Helias hagde fasted oc kom til gudz bierg da saa han vor herre Der moyses hagde fastet i xl daghe da taledede han meth vor herre och anammede de x gudz budord aff hannem som der stonder
- Exodi** *Exodi. xxxiii ca. Man skal oc giffue almisser som vor herre*
- xxxiii ca.** siger selff gennem Esaie Prophetiff mwnd *Frangere esurienti panem tuum.* Giff fattige folf mad och læe fattige oc arme folf hwiff Swert menniste skal gerne giffue almisser for trende honde sag Først, thii at synderne afflofs formedelst dem som der stonder
- Danielis** *Danielis iii ca. At vor herre sagde gennem samme*
- iii ca.** profetiff mwnd till Nabuchodonosor *Elimosinis redime peccata tua* Aff flet dine synder met almisse Det Anden er thii at
- eccle. iii ca.** synderne vdslyd diff formedelst dem som der stonder *eccle. iii Sicut aqua ertinguit ignem ita elemosina peccatum* Almisse vdsleder synden ligerwiff som vand vdsleder ild Credie er

Thii at hwn frelser sielen fra helwediff pine och skyll menniffen ved alle sine synder Som der stonder Chobie rii. elemosina a Tobie rii morie liberat et purgat Almisser renser sielen och frelse henne fra den ewige død och viser hende till det ewindelige lifff oc salighed Hwert menniffe skal och offue sig i gudelige bøner som Hieremias siger Oracione fugantur pestes mentis Sielenff ^{hieremias} syngdomme bort driffuis met gudelige bøner Oc legemenff syngdomme hort driffuis met faste Naar en menniffiff bøn skal bliffue bønhørd snarlige met gud Da skal hwn være ydmng ydelig oc gudelig Ath hwn skal være ydmng der om screffuiff Ecclesi. rrv. Oracio humilientis se penetrat celum Ecclesiasti Eth gudeligt menniffiff bøn gonger i gennem skyerne Hwn ^{rrv ca.} skal være Ydelig der om siger Sanctus Jacobus i sit v ca. Jacobi v Multum valet deprecatio iusti assidua Et retferdigt menniffiff idelige bøn hun haffuer stor mact hos gud i hiemmelen Hwn skal være gudelig der om scriffuis i Regum i quod anna ^{i regum i} rogauit dominum flens largiter et exaudita est Anna hwn bad vor herre grædendiff swarlige och hun bleff bønhørd met hannem Effter disse trende dagiff gong som er angerff och ruelfis Aet scrifftemaalf Oc bodz oc bedringiff Da findiff vor herre sandelige Thii skal hwert menniffe som vil till den ewighe salighed gonge ath dem Men det syniff mange menniffe gandste swart oc befft at gonge samme iii dagiff gong i ørten thi at de songe der icke vden befft vand ath dride De stulle offuer tende vor herriff sware død oc pine saa omwendiff det oc bliffuer set oc got som Sanctus Augustinus siger Sanguis passio cristi ad memoriam reducitur etc. Naar nogen offuer tender wor herriff død oc pine da er der ingen ting till saa swar Ath hannem en tydeff ath hwn er alder lattiffte ath bære eller taale

Eniffen friffest vdi iiii honde maade Aff wor herre Aff menniffen Aff sit eget legeme och Aff dieffuelen Nor herre friffet menniffen ath han vill forsøge hannem Som han gjorde ved Abraham den tiidh han bad hannem i hiell sla sin søn Isaac oc offre hannem som der stonder gene. rrii ca. gene. rrii

mennisten frister den anden at han vil vide hans hw oc mening. mennisten fristiff aff sit æged legeme Som der stonder
Jacobi i c. *Jacobi i* Quisque tentatur a concupiscentia sua mala Hwer
 fristeff aff sit æged legemess onde begæring Dieffuelen frister
Actuum v mennisten at han vil beswige hannem som scriffuiff Actuum v.
 Cur tentauit sathanas cor tuum Sancte pæder sagde till
 i mand hed ananias Hwi fristede dieffuelen dit herte Som
 han ville sig Chii han vilde beswige dig Om denne swigelse
 taliff her om Chii skal hwer merke at dieffuelen frister
 mennisten alder mest meth offuer flodighed forfengelig are
 och gerighed Naar han seer at han gør penitenth eller tager
 sig streng plict och bod till for sine synder met faste eller
 andre gode gerninger. met disse samme trende fristelser besweg
 han vaare første faareldre Adam oc Ewe meth offuerflodighed
 der han kom dem til at æde aff det eble som dem forbwdet
 wor. meth forfengelig are oc hofferdighed Den tiid han sagde
 ath de skulle bliffue som guderne. met gerighed Den tiid de
 vilde vide ont oc got lige met wor herre Sanctus gregorius
gregorius. figer Auaricia non solum pecunie sed sciencie. gerighed er
 ide all eniste ath ville haffue mange penninge. men och ath
 ville haffue stor visdom

Dieffuelen frister mennisten meth offuerflodighed i ser
 honde maade Først siger han till mennisten Dw haffuer
 nw lenge fastet Dw haffuer arbendet i gwdz tieniste du
 haffuer giort stor penitenth Ide begærer wor herre at du skal
 fla dig selff i hiel eller do aff saadan streng lessnid Chii skal
 dw æde och vederqwege dit legeme ath du ide forderffuer
 det aldeliff selff Met saadanne suigefulde raad oc frestelser
 arbender han at drage mennisten til offuerflodighed som
gregorius. Sanctus Gregorius scriffuer ath han siger Magorem penitencie
 conuerte in molliciem Omwent din strenge lessnid oc penitenth
 till træselighed I Anden maade frister han mennisten met
 offuerflodighed Om søndagen oc andre hellige dage at han
 æde skal for han haffuer hørt messe I disse maade fristede
 han Jonatham at han odh for aarle for hannem bwde

som der stonder i regum c. riiii I Credie maade naar mennisten i regum
 begærer for meget kræffe pibrede och kaastelige rætthet Som ^{c. riiii}
 den rige mand gjorde der altid ood sinnende oc brendende
 rætthet Oc bleff siden iordeth vdi helwede som der stonder
 Luce xvi ca. Han fristede oc ligerniff israelsff børn at de Luce xvi.
 begærede lod der de waare i ørten som der stonder Numeri Numeri
 x ca. Fierde maade frister han manghe ath de æde och drikke ^{x ca.}
 offuerflodige och syndelige Som der stonder Eze. xvi ca. ^{Eze. xvi c.}
 fuit iniquitas sodome De sware synder som de bedreffue
 i sodome stad som sand i heluediff aff grund de begyntiff aff
 offuer flodighed druckenslaff och ordeløff hed Chii de toge
 dem inthet till gerning her om siger Sanctus Bernardus Bernardus.
 Fugienda est ociositas mater nugarum etc. Ewer skall fly
 aarkeloff hed som er moder til alt sqwalder oc vaff Och stæff
 moder til alle dygder Sanctus Jeronimus siger Semper aliquid Jeronimus.
 boni operis facito etc. gør altiid nogen god gerning at dieffuelen
 ide finder dig aarkeloff Her om scriffuer och Seneca figendiff Seneca.
 Qui temporis beneficio abutitur inter pecora non inter homines
 venit numerandus . Ewo sin tiid forsømer met ordeløffhed
 han bør ath regniff blant best oc wffellige creatur och ide
 blant menniste Sempte maade at de offuer tende nat oc dag
 huorlediff de twnde rede deriff mad sød løstelig oc vell smagende
 At de aff samme smag twnde songe begærelse oc løst til at
 æde aff hannem mer en naturen begærer eller nytteligt er
 I saadan maade friste han hely prestiff sønner som der stonder
 i regum ii De vilde ide anamme saadet lod aff dem som ^{i regum ii}
 offte stulde i templen Men de toge raat lod aff dem at de
 siden twnde selfue rede det kaastelige till met vrter oc andet
 Siette maade At de æde meget hastelige oc gerige I denne
 maad friste han Esau som solde Jacob først sødinge aff all
 hanff fænid for lwmmen huilket han od hastelige mod denne
 fristelse skal hwert menniste stride mandelige meth æddrwhed
 som Sanctus Jeronimus lærer off Sumenda sunt cibaria sicut Jeronimus.
 medicamenta etc. Mand skall anamme mad ligerniff som
 lægedom tager nogen formegen aff hannem da der han snarerre
 aff hannem en han bliffuer helbrede saa gør mand oc aff

maden Der der flere aff offuerflodighed en der flaa i hiel meth swerdh eller andre woben.

Herl gaat oc retferdigt menniste skal hwngre oc tørste vdi iiii honde maade Først at han kan begræde sine synder met ret anger oc ruelse som der stonder Jeremie in
 Jeremie
 in ca. Quis dabit aquas capiti meo etc. Guds skal giffue mig naade til at begrede mine synder met rindende thaare aff mine egen I Anden maade skal han hungre oc tørste effter sine synderff forladelse . som gud hannem gerne giffue vil naar han tyder dem fuldkommelige ilde at være oc acther at bedre sig David siger i psalteren Dominus dat escam esurientibus Gud alsommectiste giffuer de hwngrede mad han giffuer oc dem sin benedide naade som ydmygelige begærer deriff synderff forladelse I Tredie maade skal han hungre oc tørste effter retferdighed at han stellige siden land lessue mod syn iessu
 David
 Matthei cristen Her om scriffuer sanctus Matheus i sit v ca. Beati qui esuriunt et siciunt iusticiam etc. Vellige ære de som hungre oc tørste effter retwished thi at de skulle metteff i hiemmelen
 Matthei
 Lucæ iiii. met engle brød som sanctus Lucas scriffuer i sit iiii ca. Beatus qui manducat panem in regno celorum Vellig er den som æder engle brød i hiemmerigiff rige I Fierde maade skal man hungre oc tørste effter den enindelige hiemmerigiff glæde oc salighed som sanctus Lucas scriffuer i sit første ca. At iomfrw maria dictede vdi Magnificat Esurientes impleuit bonis Vor herre han opfylder dem met den verdige helliandz naade her paa iorden som begære at lessue retferdelige Oc han giffuer dem den ewige ære i hiemmelen effter døden

Her effter følger huorlediff man faste skall.

Her herre fastede i feretwe dage oc i xl nætther som sanctus
 Matthei
 iiii ca. Mattheus scriffuer i sit iiii ca. sanctus Marcus i sit første oc sanctus Lucas i sit iiii Det gjorde han off alle
 Marci i
 Lucæ iiii c. cristne menniste til got erempell oc god lerdom at wii oc faste stulde i feretwe dage Her skal oc hwer merke at alle

som komne ære til deriff lage alder dem bør at faste denne faste strengere en all anden faste som kommer om aared thii det er den tiende part aff aared Tigerniff som wi giffue tiende aff torn oc andet goꝛ som gud off giffuit haffuer saa bør off oc at tynde aff tiden som sanctus Gregorius figer *gregorius.* i dag i den lesning som læssiff i voctesong Der er ser vger i fasten som holde xlii dage Aff huille wii forme ser søndage de andre xxvi dage skulle wi strengelige faste til tiende aff aared som holder try hundrede lxxi daghe Haffuer eth menniske lessuit alt aared effther sin egen vilge och vellost Da skall han nw lessue effter gudꝛ vilge i denne hellige tiidh och faste oc tiene gud aff syn yderste formwe Det biwdiff oc strengelige i kirkelogen de con. di. v. Ath wiilp *con. di. v.* tiende skulle vor herre den tiende part aff aared Wii skulle offue alt vort legeme oc alle waare lemmer met huille wii syndet haffue i gudꝛ tieniste vor siel til salighed som sancte Pouild scriffuer til de romerster i sit vi ca. Sicut exhibuistis *paulus* membra vestra seruire in iusticie etc. Som i haffue offuit edersff lemmer i vretferdighed til synd oc ondskab saa skulle i nw offue dem i gudꝛ tieniste oc vilge met ndmngghed faste oc penitentꝛ Exempel haffuer dw prydet dit hoffuit eller haar aff hofferdighed meth seppel binnide frantꝛ hoetklede bonit eller hat da skalt du nw tage ndmng kledeton paa oc ndmng dig for gud oc angre fullkommelige at du hannem fortørned haffuer Haffuer dw smwt dit ansict eller twoet det at du skulde syness deglig da skalt du nw saa græde for dine synder met hierte och ogen ath thaarerne rinde idelige paa dine kindben som David figer i psalteren Canabo per singulas *David* noctes lectum meum Jeg skal græde saa bestelige for mine synder at ieg skal bløde min hoetgerd meth mine egne thaare Her om taler oc sanctus Bernardus. Facies quam lacrimis *Bernardus* abluis etc. For du dit ansict met graad for dine synder Da songer det den denlighed som aldrig forfare land Haffuer du prydet dine fingre met guldringe eller dine arme met longe ærme Da skalt du nw i denne hellige tid vdfrede dem i forffwiiffhed hiemmelige i dit herberge eller huff oc der

offuer betende huor yndelige oc strengelige vor herriß arme oc hender vðstracte vaare paa det hellige forß for dyn salighedz skyld Vaffuer du brugen dine føder til dank springen eller anden syndig gong Da stalt du nw gonge til kirke oc høre messer oc prediken oc siden gonge til kirker kloster oc om kirkegaarde oc bede for alle cristne siele thi at huert menniste som haffuer giort sit scrifftemaal han er ydermere nw bequem til at fonge afflad oc naade en han er paa i anden tid Vaffuer du øffnit dig for i offuerflodighed met mad oc driad Da stalt du nw strengelige faste oc driad lidet at du neppelige lant fløde din tørst Vaffuer dw her till ligget paa ii eller iii dyner da stalt du nw ligge haardelige paa i haard seng haffuer du for hafft bløde siorter da stalt du nw gonge

Bernardus. vlden sanctus Bernardus siger Vaffuer du al eniste syndet met bugen i det du haffuer været offuer flodig Da lad hannem ene faste . men haffuer du oc syndet met de andre lemmer hwi stulle de da vere mere fri en hand for fasten Hvert menniste stal nw reffse sit legeme i denne hellige tiid mod huad som helst synd han for bedreffuit haffuer som sancte

i ad corin. 11 ca. pouild screff til dem som bode i en stad heder Corinthus Castigo corpus meum Jeg reffer mit legeme oc twinger deth vnder gudz tieniste Effter dii at der bliffuer ingen ond gerning w pint Da er det bedre at lyde søge pine her i verden En den

Sec papa. ewindelige pine effter døden Leo Pawe scriffuer Parum religiosus alio tempore monstratur etc. Han er søge gudelig en anden tid om aared som icke nw er gudeligere i denne hellige tiid.

Er forß eth spørffmaal om han synder dødelige som icke faster om fasten eller nogen anden tid som det er buden faste aff den hellige kirke Her swariff til at brynder nogen samme faste vden stellig sag aff wlydelse oc for acther den hellige kirkiff oc gudz bud da synder han dødelige Men stede det for nogen anden stellig sag da vaare det icke dødelig synd Exempel Naare det saa at nogen elste sit æget legeme saa meget at han æde vilde om budne faste dage naar hannem

løste Och han kunde vell faste om han wilde Men han wilde
 ide der met twinge sit legeme Han synder dødelige thi han
 forsmaar gudz oc den hellige kirtiff bud Om saadanne scriffuiff
 ad Philipensis iii ca. Quorum deus venter est Han er i aff Ad phil.
 dem som elste deriff bug for deriff gud Alle cristne menniste iii ca.
 bør at holde den hellige kirtiff bud . ath faste . holde hellige
 dage . oc leffue retferdelige som vor herre selff siger som
 Sanctus Lucas scriffuer i sit i ca. Qui vos audit Hvo eder luce i ca.
 hører han hører mig sanctus Bernardus siger Obedientia Bernardus
 que maioribus prebetur cristo exhibetur Den Indelse som nogen
 gør sin offuer mand her i verden den gør han gud i hiemmerige
 Kirdenff . prelater de ere gudz embekmænd thi skal ingen
 foracte eller forsmaa det de bywde paa hanff vegne Her
 gørr i spørmaal Om nogen buden faste dag falde paa en
 torffdag eller paa en løffuerdag Huad helder skulde han
 bryde fredagen . eller samme faste dag Her swariff till ath
 gaade han ide fasted saa mange dage til hobe da skulde han
 helder æde paa en enfoldig fredag en bryde den dag som
 buden er at faste aff den hellige kirke Thi sanctus Jeronimus Jeronimus
 siger Ingratum est spiritui sancto quitquid obtuleris neglecto eo
 etc. Det er den helliand vradnemmelig huad som helst du offerer
 naar du forsømer det dig bør at offre aff rette Her spørff
 ndermere aff huad mad man skal affholde sig oc ide æde om
 fasten Her till swarer sanctus Thomas . ii . ii . q . cxlvii . In Thomas
 ieiunio quadragesimali etc. Om fasten da forbindeff at æde ii . ii . q .
 ægh mell off oc al hvid mad Men om andre faste dage da
 er der atffillige sedwane i atffillelige land Thi skal huer
 faste som sedwane er i dhe land som han er vdi Alle cristne
 menniste som ere karste oc funde oc lide kunde faste laast de
 skulle faste al fasten i gennem met faste laast Men ære de
 snuge oc strøbelige eller det er qwindfoll som er met foster
 Da ere de ide plichtige at leffue saa strengelige eller faste
 offuer deriff mact eller mwe Thi synde de swarlige som æde
 smør oc will om fasten aff en ond sedwane om de formue at
 løbe dem faste løst oc olue oc ide ville ath deriff fræselige
 legeme met siiff eller faste løst noget twingiff skulde Men de

villē hwer dag æde kaastelige rætther da som anden tid om aaret Saadanne følge icke wor herre effter at den strenge ven till hiemmerige Men de følge den rige mand effter som stedste odh skynnende rætther oc for siden ned at den store brede ven til heluēde Det er icke ræt faste eller penitētz at gøre for sine synder at æde mange kaastelige rætther eller lessue træselige Oc icke villē lide nogen hūnger eller tørst for sine

Bernardus synder Thii siger sanctus Bernardus Si vis agere penitentiam Milt du gøre ret penitētz plict oc bod for dine synder da stalt du plane dit legeme oc alle dine lemmer Du stalt oc dome dig selff at den alsommectistē gud icke skal dome dig paa

Isidorus hanff strenge dom Isidorus siger naar nogen faster oc gør penitētz da aff sletter han den pine han haffue stulde for sine synder Mii stulle nw i denne hellige tiid pine oc plawe vort legeme som vor herre gjorde at wii mwe gladelige opstende met hannem Ville wi haffue hiemmerigiff glæde met hannem da stulle wii oc lide pine met hannem Her gørff et spørffmaall om den maa æde smør oc mill om fasten som icke gider ædet olue siff eller faste kaast Her suareff til at er samme persone icke suglig eller icke gifuer barn at di oc er sterck aff nature oc haffuer icke for suart arbende oc formuer at lobe sig andet huad hannem løfter at æde saa han icke formeget vansmectiff Da bør hannem ad holde sig aff all hwidmad om fasten Men er det nogen persone som er snwglig Eller gifuer børn at di Eller er strøbelig Eller nogen som gøre stulde noget stort arbende oc icke kunde holde sin nature ved mact vden hand ode smør oc hwidmad da skal han bede forloff at bispen eller aff den som haffuer hanff mact i hanff frauerelse Oc fige hannem sin strøbelighed oc mening Siden maa han æde hwidmad vden al synd om han gifuer hannem loff

 Er spørgiff om børn stulle faste den faste som den hellige kirke bywder her swareff til at de ære icke diff plictige Thii ath de haffue stor naturlig verme i deriff legeme som meget forlærer Oc den mad som de anamme skal baade til deriff vert oc legemiff føde De haffue icke bedreffuit saa

mange suare synder som de der komme ære till deriff lage alder for huille samme faste stichtet er thii bør dem ide helder ath faste saa strengelige Her spørgiff hvor gammild han skal vere som rettelige bør at faste Her Suarer sanctus thomas til ii. ii. q. lrvii oc siger At saa lenge som nogen Thomas. stonder i sin vert Det er till han er rri aar gamild Da bindiff han ide til at faste strengelige Dog er det tilbørligt och erligt siger sanctus thomas at hwer offuer sig till at faste effter sin alder Det meste som hannem mueligt er oc bør den som er riiii aar gammel mere at faste en den som er rii aar gamild oc den som er rviii aar bør mer at faste en den som er rvi aar Oc saa frandeliff Her spørgiff om synglige quinder oc de som giffue børn at dii bør at faste Her suariff till at fornemme de nogen vansmectelse der aff da bør dem ide at faste Merde de oc at de eller deriff foster kunde fonge nogen brøst eller fare aff samme faste da skulle de fonge mad i hwad faste det er som Guilhelms siger thi hun skal ide al enisteguilhelms. anamme sin føde til sit æget legemiff behoff men oc til sit fosterff En Anden sag er thi at synglige qwindfolk hassue gerne atskillelige løste oc begeringer till sielsyn mad oc styndem saa offuer maade at singe de ide det de begærede da kunde det bliffue liffuis fare for deriff forster oc sammelediff for dem selffue Her spørgiff frandeliff om quinder som starde oc føre ære aff deriff nature bør at offuergiffue deriff faste naar deriff hosbonder forbinder dem at faste Her til suarer Innocencius oc siger At hassue de selffue taget dem nogen Innocencius. faste till aff deriff egen velwillighed Da bør dem at offuer giffue hende effter deriff hosbonderff bwd Men den faste som biwdiff aff den hellige kirke den bør dem ath faste

Er spørgiff om de som singe strøbelige oc gamble ære bør at faste Her suarer Guilhelms til oc siger at deguilhelms. aarsagiff for saadan faste Thi at naturen er strøbelig paa dem Ode de och saa meget paa en gong som deriff nature behoff hægde til at holdiff i sin vel mact met da kunde de fare der ilde aff oc bliffue sywgere Men tage de samme føde till

dem paa flere tider da kan deriff nature fonghe der styrcke och verquegelse vdaß till karsthed Sammelsediff maa der oc sigiff om dem som gamble ære.

Er spørgiff om de som fare pillegrimff regse oc de som haffue snart arbende bør at faste Her swarer sanctus Thomas til oc siger At kan mand haffue saadan pillegrimff regse fordrag paa den tid oc forsette samme arbende til en anden tiid paa aardet vden stor skade Da skal man icke bryde den faste som biwdiff aff den hellige kirke Men kan mandh englediff haffue samme pillegrimff regse eller arbende fordrag da biwdiff de icke ath faste strengelige Somme plæne oc ath fige de som arbende dem er icke sat nogen faste Her swariff til ath er det fattige folk som icke andet haffue at føde dem aff en deriff arbende da er det vel sant om de haffue en god vilge til at de gerne faste vilde om de det formotte Men ære de rige oc formwe at føde dem for vden saadant arbende Da skulle de gøre diff mindre arbende paa den dag ath de diff bedre faste kwnde och holde den hellige kirckiff bwd Der er oc mange som icke wille faste en dag om vgen i fasten oc fige ath de icke det gøre kunde for deriff sware arbende skyld Her till maa hwer suare dem at deriff verd skyld bliffuer deff ydermere aff gud om de fastede oc arbende til sammen Chit vor herre vill løne hwer for sit arbende oc kerlighed som de gøre met faste oc andre gode gerninger Hwer bør at faste aff sin yderste formwe Oc Maar nogen kan det icke gøre Da skal han giffue fattige folk almisse eller læse Pater noster oc Ave maria oc øffue sig i andre gode gerninger til tegen at han gerne faste vilde om han kwnde Her om taler Sanctus augustinus Augustinus och siger Si ieiunare non potes etc. Kant dw icke faste da giff den fattige mad formedelft hwilken dig giffuiff loff til ath æde Her spørgiff om fattighe folk som tngge deriff mad i gwdz naffn bør ath faste Her till swarer Sanctus Thomas Thomas ii. ii. q. cxlvii. Ath haffue de saa meged sambled til hobe som de kwnde æde paa eth maaltiid Da aarsagiff de icke ath dem ey bør at faste Men kwnde de icke fonge saa meget

til hobe som de twnde æde paa en tiid Da mwe de æde
effter som de det songendiff worde til deriff naturiff nattørtelighed
och føde.

No som rettelighe faste vill han skal hæffue sig i fem
honde maade Først At han skal huerken æde eller dride
till dager maall før reth maaltid er Der emod gøre de som
aarle om morgenen æde oc dride der paa mied vin eller øl
och siqe ath de der met vederqwege ville deriff hoffsuit oc legeme
at de ide vansmecte stulle aff fasten Sacte de hæffue ide
fasted i dag før till ende aff huilken deriff trop eller hoffsuit
fornemme kunde nogen vanskelse Somme ligge oc soffue till
middag at dem ide hængre skal formeget Engen skal æde om
morgenen eller dride vden han det gjorde for sit hoffsuediff
strøbelighed ath han da ode i siide mwsat ingeser calmwsf eller
anden vrth och drucke der i drid paa ath styrde sin hierne
met I Anden maade skal han ide æde før ret tiid er Det er
mellem xi oc xii naar afften song er swngen i kirken Hwo
der før æder han synder swarlige Som der stonder i kirde-
logen de con. di. v. Non dico. Om fasten bør hwer at holde De con. d. v
maaltid ret middagiff tide Oc sywngiff afften song da i den
hellige kirde thi at forme dagiff da fastede de almyndige til
afften song vor wde Mv hæffuer den hellige kirde til ladet
for mennistensf strøbelighedz skyld at man sywngue skal afften
song middagiff tide Anden sag er thi at wi oc der met the
oc obenbare stulle vor herre vor gode vilge at wii gerne
faste vilde i feretywe dage oc xl næter vden mad oc dride
som han gjorde om wii det gøre twnde for vden naturensf
vansmectelse oc forderffuelse Oc den vor gode vilge anammer
vor herre da for gerningen som Sanctus Augustinus scriffuer Augustinus
Coronat deus intus voluntatem etc. Nor herre tronet vor
indwertiff gode mening Maar wi ide fuldkomme twnde gerningen
Item den som rettelighe faste vill Han skal ide lade berede
for trøselighe ræther meth vrther eller andet thii han fortørner
vor herre der meth oc forlaster den løn han hæffue stulde
for sin faste Han skal ide helder æde formeget men saa meget

som naturen behoff goriff till syn nøttørtighed och ide helder for lidet At han vansmecther sig selff Han skall holde middell
 aristotiles. maade som Aristotiles scriffuer ii *Ethicorum Medium in*
 ii *Ethi-* omnibus laudabile est Ath holde middel vdi all ting det er
 corum erligt oc loffligt Her mod gøre mange som æde oc drikte at
 bwgen verder paa dem Saadanne fortiene en søge eller
 engen verdshyld met deriff faste Her om taliff i kirkelogen.
 De con. di. v. Non dico Melius ieiunat qui sepius parum
 comedit etc. Han faster bedre som æder tit oc lidet En den
 som æder en gong formeget I Credie maade skall han ide
 æde effter maaltid eller om afftenen Her spørgiff om nogen
 bryder sin faste met confect vrther eller anden saadan smaa
 Thomas. ting Her til suarer Sanctus Thomas At engen bryder sin
 faste meth vrther som man tager till sig saa got som for en
 legedom skyld vden nogen gjorde det met for act oc swig at
 han ville æde saa meget der aff at han der met mettiff twnde
 Innocen- Denne samme mening holder och Innocencius Her skall oc
 tius hwer mercke at ingen skall æde om afftenen mad som han
 leffned haffuer om middagen eller silde fræmere brød figen
 æble eller anden saadan ting som føde kan men all enisse
 confect eller vrther saa stort som en nød at naturen der aff
 vederquegiff kan Engen skal æde saadanne vrther i den act
 oc mening at han diff bedre der paa drikte kand men al
 enisse sin naturen til en lægedom Her emod gøre mange som
 æde saa meget confect oc vrter oc drikte der swarlige paa at
 de der aff mettiff twnde saadanne fortørne gud swarlige der
 met han synder oc mere som æder iii eller iiii gonge om
 dagen en den som bryder sin faste ii gonge om dagen I
 Jeronimus. Sierde maade skall han giffue fattighe folk hwad han leffner
 om middagen Her om taler Sanctus Jeronimus oc siger
 Quod manducaturus eras Det som du stulde æde om du
 ide fastede det giff fattige folk at det kand mette dyn siel
 oc ide fulde dyn pung Alle de som faste dem bør ath være
 mistvndelige mod fattige folk och giffue dem mad oc drikte
 esaiæ lviii som Esaias scriffuer i sit lviii ca. huilcked wi nu daglige læse
 i den helligte kirck saa sigendiff Frange esurienti panem tuum

Skær dit brød oc giff det fattige folk *Sanctus Augustinus* *augustinus.* siger oc *De tuo ieiunio pauper facietur* Den fattige skal mettiff aff din faste Vdi *Scmpte* maade skal den som faster haaffue fuldkommelige anger och ruelser for sine synder och offre gud sin faste til penitentz som *Isidorus de summo bono* *Isidorus* siger *Ieiunia cum bonis operibus* Faste dage som fuldkommiss met gode dngdelige gerninger de ere vor herre tadmannelige De som faste oc offue dem i onde gerninger och synder de efftersølge oc ligniff ved diefflene som aldrig æde men gøre stedffe ondskaff oc friste mennisten till synden Chii er det icke gwd tadmanneligt at nogen faster vden hand oc holder sig aff synden Sordi skal hwer afflegge alle sine synder met scrifftemaal oc offue sig i gudelighed oc ndmngthed som er gud alder tadmanneligst thi skal hwert cristet menniste anamme afte paa sit hoffuit aff presten afte onsdag till eth ndmngthedz tegen Oc at han i hwkomme skal ath han er slapt aff iord oc mwld David siger i psalteren *Humiliabam in ieiunio* *David* *animam meam* Jeg ndmngde myn siel met faste Huer menniste skal oc tage sig vare for hastighed oc vrede oc være mild oc spagferdig Chii ath vmildhe hastige och vrede menniste de effter følge diefflene som altiid faste oc ære dog grwmmme oc græselige mod fattige siele Om fasten bør oc alle ath holde dem aff vthshed baade giffte oc ugiffte Som der stonder i kirkelegen di. *xviii* habeantur.

 Er gørff eth spørffmaall om den faste som nogen gør i dødelig synd dwer noget Her til svarer en Doctor kalliff *Alphorabius* Och siger at den faste som nogen fuld- *Alphora-* kommer i dødelig synd dwer till *iii* honde ting Sørst i det at *bis* han lyder den hellige kirchiff bud ordh Eller om han selff nogen faste loffuit hagde ath han hende holder Chii ath fastede han icke nw da syndede han der met dødelige igen Vdi Anden maade er hwn nyttelig till kyskhed thi at legemenff begærelser vdsledeff oc forgonge naar kroppen twingiff med faste och strenghed Som *Vugo de Sancto Victore* siger *Parca vita* *gugo de* *occidit vicia et libidinem* ertinguit Eth strengt oc sparsommeligt *St. victore.*

leffnid i hiel flar vdygder Oc vdløder vlyffhed Credie maade
 Er det eth syndigt menniste nøtteligt at han faster Chii ath
 han der met kan bliffue beqwem til at gøre penitentz oc
 fonge gudz naade oc barmhertighed Men til at fortiene den
 ewindelige salighed da hielper den faste icke mennisten som
 han gør den skvnd han ved at han er i dødelig synd Chii er
 det gandske raadeligt at hwer som faster vil gonger till scriffte
 strar først om fasten Sordi at en dag som nogen faster
 i naadenff stat Han er mennisten mer nøtteligh och gaffulig
 en han fastede al fasten till vand oc brød om han waare
 i en dødelig synd At hwer bør at ydmnge sig om fasten oc
 tage aske paa sit hoffuit der om vil ieg siqe eder i iertegen
 Och der meth ende min tale paa denne tiidh

**Eth Iertegen om i ledmangere som icke ville taghe
 aske paa sit hoffuit.**

Esarius en Doctor saa kallis scriffuer at det vor
 i ledmangere i en stad heder Confluencia som plegde
 altiid ath dride den nath vdoeffuer for aske onsdag
 som manghe en nw gøre diff ver Om anden dagen der effther
 skodh han filde op och gid strar til vin kelderer eller ander
 stedz som drid vor fall Den tiid det ringde til messe Och
 alle andre ginge till kirke som vor i samme hwff at anamme
 aske oc høre messe Uden hand oc hanff stalbroder som igen
 bleffue sidende for deriff drid skyldh Da sagde samme hanff
 methbroder wii tøffue her for lenge lader off gonge till
 kirken ath anamme den hellige aske Han swarede hannem
 spottelige och forhaanede den hellighe aske sigendiff Sid her
 ieg vil giffue dig aske paa dit hoffuit och dw giffuer migh
 aske igen saa hente han aske aff fegerffet oc laste paa hanff
 hoffuit Oc sid strar en obenbare heffn for samme bespaatelse
 Chii han fornam saa megen aske om sit æget hoffuit at hand
 huerden kvnde høre eller see Oc hanff næse och mwnd bleff
 saa fuld meth aske som nogen havde bleff henne i hannem

meth en pufere Dan forferde sig storlige och ville robet om
hielp der han oplod munden da for han saa fuld met afte
ath han wor moren qwalder Saa forde hanff venner hannem
vd paa en sø som ingen afte en floff vor vden græff all enifte
Men det hielp hannem inthet Saa forde de hannem vd paa
vandet ath samme afte formindstiff skulde hoff hannem det
hialp hannem inthet de forde hannem i stoffue och. abilde
gaarde det halp hannem inthet ehwort han kom Men aff
gudz retferdige dom da sid han den obenbarlige heffn och
qwaldiff och døde aff samme afte Thii stulle alle cristne menniste
anamme den hellige afte och ide forsmæ og forhaane hende
at den alsommectigste gwd ide laster sin heffn offuer dem som
nu stede meth denne mand

Anden søndag i faste

Epistola ad tessalo.iiii.ca.

Fratres regamus vos

Enne Epistel screff Sancte Pouild till dem som bede i en stad hed Theffalonica oc stonder hwn i hanff iiii ca. Och lyder saa paa danffe.

Ere brødre wii bede eder kerlighe for Ihesu cristi naffn skyld Atth som i hassue hørt aff migh och Thimotheo oc siluano mine sendebwd hworlediff eder bør at lessue effter gudz budord och tediff den alsommectiste gud met eth renligt oc lystt lessned Saa legger nw vind paa at regere edersff lessnid effter wor lerdom ati mwe hwer dag till hobe legge dngdelige oc erlige gerninger oc fornerffue det ewige stynnende hieimmerigiff rige I ære plichtige at wide de budord som ieg hassuer sagt eder effter ihesu cristi befallning Det er gudz fulkommelige vilge ati alle stulle bliffue salige met edersff dngdelige oc gudelige gerninger Oc sly vlystshed at hwer aff eder stal beholde sin hwstru met heder. ære oc hellighed oc ide effter følge legemenff vbeqwemmelige vhoßfuisse løste for w renlige begærelser skyld som andre hedninge der inthet wide aff gwd eller hanff low Ingen stall welwillige eller meth hemmeligt swig bedrage sin ieffn cristen huerken vdi køb eller i anden omgengelse Sordi den alsommectiste gwd vill haardelige heffne der offuer Oc sammelediff offuer all vlystshed som wii tilforn hassue sagt eder oc bewist det meth scrifften Vor herre kalledede off ide ind i sin low till wrenlighed Men at wii stulde regere off hoßfueskelighe erlighe och beqwemmelighe

vdi eth helligt lessnid meth Ihesu cristli hielp som er benedidet ewindelighe

Euan . mat . xv.

In illo tempore Egredus ihesus secessit in partes

Eften som læsis i dag i den hellighe kirde den scriffuer den verdige apostel oc ewangelista Sanctus Matthæus i sit xv capittell Och lyder hwn saa paa wort maall

Wor herre gid en tiidh bort mod two flore stæder den ene heder Tyrus oc den anden sidon Der møtte hannem en qwinde som fød vor aff deth folt som kaldediff Cananeer hwn ropte effter Ihesum sigendiff **O** herre som fødder er aff long dauidz slæct misfwnde dig offuer mig thii min daather er befengder oc plaweff swarlige aff dieffuelen Wor herre swarede hende inthet Da framginge hanff apostle oc baade hannem saa sigendiff **G**iff denne qwinde swar oc lad hende gonge thii hwn rober fast effter off **W**or herre swarede Jeggh er ide vdsend vden till de faar som bleffue fortabede aff israelff folt Saa kom qwinden oc fald paa knæ oc bad til hannem saa sigendiff **H**erre hielp mig Wor herre swarede **D**æt ær ide got at tage det brød som bornene skulle haffue oc kaste det for hunde Quinden sagde **J**w herre det kan ste **T**hii at hændene offte æde aff de smwler som neder falde aff deriff herriff bord Ihesus swarede hende oc sagde **O** qwinde din tro er stard Dig shall worde som dw begærer Och henniff daather bleff helbrede paa den samme time.

Wdtydningen oc glosen her paa

Wor vor herre Ihesus cristus straffed hagde isoderne och deriff haffdinge for deriff genstridelighed oc vantro At de ide vilde anamme hannem for gudz søn Da gid han till hedningerne At isoderneff genwordighed diff ydermere straffiff

fælde aff hedningerniss gudelighed Der han kom mod two
 store flæder som ligge hof libani bierg oc talliff Tyrus oc
 sidon hwille flæder och bierg som ligge i deth land som den
 hellige graff er der bode mange hedninge thii isoderne maatte
 Certus ide aldeliff for driffue dem Certus Et ecce mulier Der kom
 en quinde mod vor herre som hørt hagde hanff hellige rycthe
 oc de store vnderlige oc mange iertegen som han giort hagde.
 samme quinde vor fød aff eth flecte som kaldediff Cananeer
 oc bode i det hellige land for israelff børn oc aff føde det
 finge Hwn ropte til vor Herre oc sagde O herre som fødder
 er aff danidz flect mistunde dig offuer mig Mor herre tagde oc
 suarede hende inthet ide gjorde vor herre det for han ville
 være hende vgwnsfig oc ide dele sin naade met hende Men
 han gjorde det at hanff disciple oc apostle mercke skulle
 hendiff store tro oc gudelighed i det at hwn ide aff lod at
 Certus bede. Certus Et accedentes Hanff apostle hørde quindens
 idelige bøn thi hagde de medyndt offuer hende oc baade vor
 herre ath han vilde giffue hende det hwn begærede Han
 suarede dem at han ide vor vdsenth vden at frelse de faar
 som fortabede vaare aff israelff folt Thii han vor vdsenth
 aff gwd fader meste parten ath han frelse skulde isoderne och
 vndernise och lære dem salighedzenss veye Thii predidede han
 ide personlige vden all eniste for dem Och gjorde ide heldet
 iertegen blant andre vden det fæde serdeliff for nogen merkelig
 sag skyld ath han obenbare oc bewise vilde at den hellige
 Johannis kirke fundereth er i hedningerniss tro som sancte Hanff scriffuer
 iiii ca. i sit iiii At vor herre predidede for de Samaritaner oc
 hedninger som gudelige anammede hannem Efter vor herriff
 opfarelse da predidede Hanff apostle oc disciple obenbarlige
 for hedningene den hellige tro Thi meste parten aff isoderne
 tertus lafte troen igen och hedningene de anammede hende Certus
 At illa venit Hwn gid fram oc fald paa knæ och bad vor
 herre figendiff forbarne digh offuer mig Thi hwn reguede
 sin daatherff sywge for sin egen soth och henniff helbrede for
 sin helbrede Vor herre swarede hende vgwnskelige oc sagde
 Det er ide got at giffue hunde det brød som bornene haffue

skulle Som han vilde sige Det er icke tilbørligt eller got at
 gøre de iertegen for hedningene oc lære dem den lærdom och
 salighedzenff veye som iøderne loffuit er fordi at de tiene aff
 guder oc bede til flod oc stene och dywr som døde ere Oc
 du est en aff dem en dog at du nw wilt omvende dig for de
 vnderlige tegen dw hørt haffuer om mig etc. *Tertus* At illa. *tertus*
 Hwn swarede herre deth fleer offte ath hwndene æde de
 smwler som falder aff herrenff bord Som hwn vilde sige
 ligerwiff som hwnde songe stundem aff smwlerne der falder
 aff brødet som børnene giffuit er Saa er det och vel mweligt
 ath hedningene motte songe nogen søge ting aff de store
 naader oc velgerninger som du gør mod iøderne *Tertus* Et *tertus*
respondens. Der wor herre hørde hendiff fladelighe och idelige
 ben Da swarede Han O quinde dyn tro er stor Thii hwn
 lod icke aff at bede En dog ath vor herre først tagde och
 swarede hende inthet Oc icke helder anden gong for han
 siden swarede hende ney Och icke helder tredie gong der han
 lignede hende ved en hund oc brende hende at hwn vor en
 hedning *Tertus* Fiat tibi Dig skal worde som du begærede *tertus*
 Som han vilde sige din sterke tro haffuer det forfildet Och
 henniff daather bleff karst i den samme time Icke gjorde vor
 herre dette saa langtsommeligt eller hagde saa mange ord met
 hende paa det at han icke fullomme vilde hendiff vilge oc
 begerelse Men han gjorde det ath de som till stede waare
 høre och merke skulde hendiff store tro oc gwdelighed som vel
 werde waare at høre oc merke Han forsmaar inthet syndigt
 menniste oc nechter det icke naade och mistwnd om det begærer
 det aff hannem met ydmngghed oc eth got hierte

Et denne quinde vnderstondiff hwer syndig siel. thii
 at naar nogen siell haffuer nogen synd paa sig da
 haffuer dieffuelen vold och mact offuer hende oc leder hende
 hwort han vill aff en synd oc i en anden som Sanctus
 Augustinus siger Eandem potestatem quam habet homo in augustinus.
 pecore etc. Saa stor mact haffuer dieffuelen offuer i syndigt
 menniste som nogen mand haffuer offuer sin heft eller qweg

Thii skal hwert menniste aff legge sine synder for iiii honde
 sager skyld. Først ath han ide skal were synden vnder giffuen
 Johannis som Sancte Banff scriffuer i sit iiii ca. Qui facit peccatum
 iiii ca. seruus est peccati. Hwo som gør synd han er syndensf tiener
 I Anden maade at dieffuelen skal ide pine oc plawe hannem
 indwertiff oc vduertiff thii han hassuer mact offuer alle som
 Erenorum er i dødelig synd Som der scriffuiff Erenorum i ca. Migranti
 i ca. iudas propter afflictionem Iudas anammede dieffuelen i sig
 der de andre apostle anammede gwdz verdighe legeme Thii
 plawede han hannem indwertiff at han hagde ingen ro for
 han hagde forraad wor herre och hengt sig selff oc dieffuelen
 tog siden hanff siel I Credie maade for syndensf ondskaff thi
 hwn er ligerwiff som en røffnere der tager fra nogen alt det
 han hassuer saa tager oc synden fra sielen alle de gode
 gerninger som hun hassuer giort oc gør hende saar Det er
 ath hwn tager fra hende all hw och vilge som hwn skulle
 hassue til ath gøre penitents met I Tierde maade for hendesf
 siwgdom skyld oc verstyggelighedz skyld thii at synden ligness
 ved spedalsk set som er stemmest blant alle sywger Om hende
 stonder screffuit iiii re. v Ath Maman som vor spedalsk for
 till Israelff longe ath han skulde gøre hannem helbrede Met
 naman vnderstondiff huert syndigt menniste som er verstyggelig
 for gud oc alle hanff engle for syndsensf siwgdom oc slemhed
 Denne israelff longe der er cristus som læge land alle syndige
 menniste aff deriff synder och siwgdom Ser disse iiii honde
 sager skal hwer aff legge syne synder. thii at i alle dødelige
 synder er mere sorg oc drøffuelse en vellost Det kan huer
 merke De som øffue dem i offuerflødighed de hassue gerne
 hoffuit verd siwgdom och pedagel paa deriff alderdom oc
 somme krybe paa træder och stassue De som øffue dem i wtyffhed
 de vaage och vacche der effter nat och dag och gøre dem stor
 vmage aarle oc silde oc mangen tiid sette deriff liff till fare
 for en søge slem oc forgengelig løfte som de der aff fonghe
 twnde Maar de deriff onde bægærelse fuldkommed hassue Da
 angrer dem det strax thii mennistensf samwittig och conscientz
 nagger indwertiff mod mennisten naar hwn bedriffuer nogen

synd som Sanctus Augustinus siger Super omnes tribulationes. *augustinus.*

Blant all modgong oc genwordighed som mennisten haffue land her paa ierden Da er det den største som han haffuer aff sin egen samwittighed och conscientz for sine slemme synder Men deriff pine sorg och bedrøffuelse bliffuer alder swarist och grømfest i helwede naar de plawes der for dem effther den yderste dom baade paa kroppen oc sielen till lige Da angrer dem alder mest at de saa stammelige forsømede deriff tiidh och ide gjorde penitentz for deriff synder Her om taler Sanctus Bernardus *Bernardus.* oc siger Quis putas tunc erit meror quis luctus que tristitia etc. Hvad sorg graad oc drønfelse ment du ath der bliffue skall Naar de onde vdfydiff fra de retferdige mennistiff omgengelse fra wor herriff clare ansiet oc den ewige hiemmerigiff glæde och antwordiff i dieffuelenest vold och mach som dem och andre onde vmilde oc fortwilede menniste pine skal i den grømme helwediff ild i hwillen der er ve oc rob graad och straall for vden ende Thii skall hwert menniste nw afflegge sine synder i sin velmach Ath han en komme skall til saadan pine effter døden etc.

Et denne quindiff daatther som swarlighe plawediff aff dieffuelen Der met vnderstondiff mennistens samwittighed som er i nogen synd Thii naar noget menniste haffuer bedressuit nogen synd da knurrer hanff samwittighed stedse mod hannem saa han kan engen rolighed eller fred haffue for hende indwertiff meth sig self i sit hierte Som der stonder scressuit *Esaie lvii ca.* Cor impii quasi mare fernens etc. *Eth onth Esaie lvii.* mennistiff hierte det røriff oc vendiff altid som vand i en siwdende gryde Det kan aldrig haffue ro eller lise met sig self Sandelige denne daather som er mennistiff samwittighed hwn røriff oc fortørniff altid met atskillelige plawer Thi at dieffuelen piner hende met saa mange atskillelige oc mangfoldige plawer som hwn haffuer atskillelige oc mangfoldelige synder paa sig Her spørgiff hworlediff hwn frelstiff aff dette dieffuelstaf Her swariff till ath det stede met iii hende ting Først met en stadig tro Oc det merdiss met de ord vor herre sagde til

hendiff moder saa lydendiff O qwinde din tro er stor dig skal
 werde som du wilt Det vor at hendiff daather skulde frelsiff
 aff dieffuelen I Anden maade met hendiff idelige rob oc bon
 Thii hwn stedffe robede effter wor herre sigendiff o herre
 mistwunde digh offuer mig I Credie maade meth henniff store
 ydmghed thii hwn lignede sig ved i hwnd i deth hwn swarede
 wor herre Ath hwnde. xde offte aff de smwler der falder aff
 herrenff bord

Dert syndigt menniskiff siel frelsiss och aff gud formedelf
 trende hende ting Forst formedelf sin store gode och
 rettthe tro som han hassuer till vor herre Thii Sancte Pouild
 Paulus ad hebreos xi ca. Sine fide est impossibile placere deo
 Det er w mueligt at nogen land tediff gud vden han hassuer
 matthei xvii ca. den rette cristelige tro Sanctus Matthens scriffuer i sit xvi
 capittell. Ath wor herre frelsste tilforn i barn aff dieffuelen
 som hanff apostle ide twnde hielpe Thii spwrde de hannem
 siden ath for hwad sag de twnde ide vd driffue dieffuelen aff
 samme barn Han suarede dem Det wor fordi ati ide trode
 fulkommelige Sandelige siger ieg ether at hassue i en stadelig
 tro da skulle i omwende biergende at det ene skal fare oc
 flytte sig i det andiff sted eller offuer det ligerniff som i vende
 i senepff torn oc legge det ene i det andenff sted I Anden
 maade Met hanff idelige rob op. till gud oc det skal han gore
 i trende hende maade Forst met striffemaall oc da skal han
 robe aff ret hiertenff ve och sorg for sine synder som en
 qwinde der soder sit forster meth stort hiertenff we och dranselse
 esai xvi Som der stonder screffuit Esai xvi cap. Sicut que concepit
 Det Andet rob skal han fuldkomme met sine gudelige boner
 David Ber om taler Kong David i psalteren sigendiff Domine erandi
 oracionem meam O herre her min bon Oc lad mit rob
 Paulus komme for din asion Sancte Pouild raader off alle ath wii
 skulle robe oc bede till gud som han screff i ad the. v. Sine
 intermissione. Bedet idelige til gud Det tredie er At wi skulle
 tade gud inderlige for alle de velgerninger han off giort
 hassuer Om dette rob scriffuer Sanctus mathens i sit xxi ca.

At de hebraiske børn oc de som ginge faare oc bag wor
herre ind i iherusalem palme søndag de robede och sagde
Ulfigned were dw som kom i den alsommectiste gwdz naffn.
frelff off Met dette trende folde rob frelsiff mennistenff siel
fra dieffuelen som David siger Clamabo ad deum altissimum etc. David
Jeg skal robe til den alsommectiste gwd som gjorde mig
mange velgerninger oc frelsste mig fra dieffuelen Vdi Credie
maade met ydmynghed for trende honde sag Først for hwert
mennistiff siel frelsiff fra dieffuelensff fristelse oc plawe meth
ydmynghed som David siger Humiliatus sum et liberavit me David
scil. a potestate diaboli Jegh ydmynge mig for gwd thii
frelste han mig fra dieffuelen Anden er thii at de songe
gudz naade oc barmhertighed som dem ydmynge for gwd som
der stonder Jacobi iii cap. Deus superbis resistit humilibus Jacobi
dat graciā Mor herre giffuer ydmynge menniste sin naade oc ⁱⁱⁱⁱ
stonder mod dem som høfferdige ære Credie sag er thi at de
som ydmynge dem de songe den ewindelige ære oc glede
i hiemmerige som sanctus Lucas scriffuer i sit riili ca. Qui Lucas
se humiliat exaltabitur Swo sig ydmynger han skal ophøysseff ^{riili ca.}
i hiemmerigiff rige Der stonder oc Proner. ^{Pronerbis.} rrr ca. Den som ^{rrr ca.}
ydmynge er han songer ære i hemmelen.

En hellige tro bør stedze at sigiff oc predidiff faare al
enfoldig almw som der stonder i kirkeloven de con. di. iiii
simbolum Alle cristne menniste bør fullkommelige at holde oc
i hwkomme hende thi hwn er alder mest nyttelig till den
ewindelige salighed Sordi hader dieffuelen mer mennistenff
tro en de gode gerninger han gør Thii ath gode gerninger
hielue ide mennisten till hanff sielff salighed vden han haffuer
en reth tro Her om taler Sanctus Augustinus oc siger Sicut Augusti-
rami er ariditate radices arescunt Ligerwiss som grenene visne ^{nus}
paa eth træ naar røderne ere forderffuede Saa gør och
mennistenff gode gerninger som ster vden reth tro alligenel
ath de syness at vere gode da dwge de inthet wden de fuldkommess
oc goriff met en stadig tro Den alder minste god gerning
som nogen gør men han er vden synd oc i gudz naade Swn

er gwd mere lachnemmelig en alle de gode gerninger som alle vtro menniste giort haffue Her aff kan hwer merke at hwn er mennisten alder mest nøttelig Troen gør hwert menniste til gudz barn naar det døbiff som sancte Ponild scriffuer at

Paulus Galla. iiii. ca. Omnes filii dei estis per fidem I ære alle gudz børn formedelst troen Hwer fornerffuer aff gud met

Matthæi troen det han begærer som Sanctus Matthæus scriffuer i sit
viii ca. figendiff Sicut credidisti fiat tibi Nor herre sagde som dw trode saa skal dig worde Troen er eth fundament till all

Augusti- verdshld som hwer fortiene skal aff gwdh Sanctus Augustinus
nus figer Fides est bonorum omnium fundamentum. Fides est humane salutis initium. Troen er en begyndelse till mennisten salighed Hwn er och eth fundament till alle gode gerninger For vden troen er ingen salighed Chi ære alle Ioder lætthere

Marcus och hedningene vdi fordømmelsen stath som Sanctus Marcus
vii ca. scriffuer i sit vii capittel Qui crediderit et baptizatus fuerit. Den som troer och er cristnet han bliffuer saligh Hwo som

Augusti- ide tror han bliffuer fordømed Her om taler Sanctus
nus Augustinus och figer Ingen frelsis aff den fordømmelse som lom offuer mennisten for Adam syndz shld vden met ihesu cristi tro som hand off gaff Alle som frelske ære fra verden første begyndelse de ere frelske met troen Chi de hellige forfedre patriarder oc profeter oc andre gode retwise menniste som waare i verden for wor herre led sig føde de trode fuldkommelige at han komme skulde oc frelse mennisten løn. Tigerwiss som

Bernardus wi nu tro at han off frelst haffuer Sanctus Bernardus figer
vii ca. Mange bleffue salige som elste oc reddiff den alsommestige gudh i hiemmelen och trode stadelige at han komme skulde oc frelse dem Chi ville wii alle stadelige tro at han off frelse skal oc giffue off det ewindelige lifff effter døden Som han gjorde en ridderff frwe huillen han frelske fra dieffuelen formedelst iomfru marieff børn

**Et Tertegen om i ridderff frue som besengder bleff
oc møste sine find for hofferdighedz skyld**

I læse eth Tertegen om en ridderff frue som vor
ganste hofferdig met sine klæder oc idelige prydede sit
hoffuit oc bryst met span læder oc laastelige klenodie
En nat drømede hende at hwn bar en banere som farget vor
met blodig farwe Der hun op vognede da miste hwn sine
find oc begynte at tale galne ord til sin hoffbonde Lidet der
effter tycte hende at den cristelighe tro som hwn før hagde
gid altid wd mellem begge henniff bryst oc spener I saadanne
maade plawede dieffuelen hende at han der met twnde fonget
henniff fattige siel oc at hwn forlaste stulde sin tro Henniff
flectinge och venner de sørgede gandske swarlige for henniff
plawe och store modgong och baade for hende till gwd ath
han vilde verdiss till ath frelse hende De førde hende till
mange hellighe stæder ath hwn stulde fonget sin helbrede
igen de lode hende i nat ligge vdi en hellig trefoldighedz
kirke vdi huillen der plende ath ste mange vtalighe store
iertegen Men den verdigste trefoldighed gud fader søn oc den
helliand som er en sander gwddh vilde icke gøre hende helbrede
thii han vilde at hun stulde fonge sin swndhed igen formedelst
hanff hellige moderff Jomfrw marie bon skyld Siden lode de
mange gwdelige prestmend vide vand met alder helligste ord
oc største bemanelser oc bewielse som findiss twnde i den
hellighe scrifft Och lagde samme frue der vdi Hwn bleff
meget vildere och galnere en hwn wor førre thii dieffuelen
plawede hende siden mere i hendiss hoffuit meth galenslast
Der hwn hagde været vildh eth aar i gennem Da førde
henniff venner hende till en wor frue kirke kyndelmøsse
aften och lode hende ligge der om nathen Saa obenbarede
Jomfrw Maria sigh for hende och sagde dw haffuer denne
plawe for din store offuerdadighed som dw hagde met dine
klæder Oc ath du hofferde dig aff dit deglige legeme som gud
dig gissuit haffuer oc elste och prydede det for meget met
(19*)

laastelighe Klenodie Milt du bedre din leffnid oc leffne ydmngelige her effter da vil ieg sly dig din helbrede igen Erwen swarede ath hun det gerne gøre vilde Saa velsignede iomfrw maria hende oc hwn stod karst oc swnd op igen oc sagde sine venner oc alle andre dette store iertegen som iomfrw maria met hende gjorde Oc leffuede siden ydmngelige oc erlige alle sine dage oc sid hiemmerigiss rige effter døden Det vnde off alle gwd som er benedidet tilewig tiidh amen.

Credie søndag i Faste

Epistola ad Ephe . v c.

Fratres estote imitatores

Ette sendinghe breff screff Sancte Pouild till dem som bode i en stad hed Ephefis oc stonder det i hanff v cap. Och lyder saa paa vort maall.

ære brøder och søster Effter følger den hiemmelste gwd Som alderkæreste børn der efterfølger deriff hoffniste foreldriff leffned Læffner alle i en ræt kærlighed som Cristus ihesus elste eder alle kærlige aff alt sit hierte Oc gaff sig velvillige i døden den alsommectiste gud fader i hiemmelen till eth renligt offer for alliff vor salighed Vassuer eder saa renlighe ath ingen wkyffhed eller anden wrenlighed land sigiff sandelige paa eder aff nogen aarsage Læffner ærlige som gode hellige børn bør at gøre som igenløffde ære meth Ihesu cristli blod Lader ingen nidstæff eller lareghed mertiff hoff eder Taler ingen stemme daarlige eller wbequemme ord Vassuer helder ingen stempt met whoffnished eller wmaadelig lader eller løffactig tale som icke land komme ederss ieffn cristen til nogen aandelig lerdøm Men tader oc leffner altiid den hiemmelste gwd fader faare sine gassner oc velgerninger Wider dette oc vnderstønder i sindingen Ath alle som ære wkyffe oc wrenlige i deriff leffnid Och alle som ære gerige oc fige ath de twnde fonge deriff ieffn cristenss goth meth wrettthe De fonge ingen arff eller deell i det ewighe oc flynnende hiemmerigiff rige Lader ingen bedrage eder fra gud met falske oc forfengelige lerdøm Wider at for saadanne

suare synder som nu ære sagde Da kommer gwdz vrede oc heffu offuer alle fortuilede menniste som falde i misshoff Bassuer fordi ingen omgengelse eller delactighed meth saadanne menniste Noget tiidh forleden siden da waare i vdi vildfarelse oc mörde men i waare hedninge Nu ære i oplywde aff den helliand Thi bewiser eder nu som Inwscnff børn bør at gore gongendiff aff en dygd och i en anden Det er eth helligt leffnediff embede oc fruct ath leffue i all godhed retwished och sandhed.

Euan. Lucæ xi.

In illo tempore Erat ihesus eiiciens demonium

Denne hellighe læst scriffuer den werdighe ewangelista Sanctus Lucas i sit xi capittell. Och lyder hwn saa paa danste

Or herre Ihesus cristus dross dieffuelen aff eth menniste som wor en dwmme Der han hagde wd drossuit dieffuelen Da taledede samme dwmme och all almwæn vndrede storlige der paa Somme aff ioderne sagde han wd driffuer dienelen met belkebwß mact som er haffding blanth diefflene Somme fristede Ihesum och baade hannem giffue dem iertegen aff hiemmelæn Ihesus han saa deriff tande oc mening som de hagde i deriff hierter thii swarede han dem och sagde Swert rige som er indwertiff wsamdirectelig i sig selff det forderffuiff och øde læggiff saa det ene huff falder paa det andet Er deth saa ath en dieffnuild er emod den anden och en driffuer den anden wd hworlediff land hanff rige bliffue ewigt Men i sigt at ieg wd driffuer dieffuelen met belkebwß mact som er ath driffue en dieffnuild wd met en anden I hwess mach wd driffue da edersf egen aff føde och flectinge mine apostler och discipler diefflene aff andre menniste De stulde fordi vare edersf dommere Men er deth saa ath iegh bort driffuer dieffuelen formedelß de helliandz mach Da stall hiemmerigiff

rige sandelighe bliffue twert emod eder for eders vantro
 skyld Maar nogen stædt och mechtig høffding forwarer sin
 bolig da beholder han alt sit goꝛ met fred Men kommer der
 nogen som mectigere och stærdere er en han och offuer vinder
 hannem Da bort tager han alle hans voben paa hwille han
 sette alt sit hob och røffuer och stæler alt hans goꝛ oc bytter
 det Swo som ide er met mig han er twert mod mig Swo
 som ide saffner meth mig han atstølher det ieg til hobe saffner
 Maar den stemme wrene oc forderffuelige onde ond dieffuelen
 rymmer aff eth menniste da vandrer han bort blant klipper
 oc stene som inthet vand er Maar han seer at han kan ingen-
 stedz fonge sin bolig der Da siger han ved sig selff Jegh shall
 fare vdi mith hwøff igen som ieg wor før aff dresfuen Maar
 han kommer igen da finder han ide samme hwøff beqwemmieligt
 til sin bolig Thii det er fengd oc deglige prydet emod en
 anden herre Saa gonger han bort oc tager syn andre dieffle
 til sig som er verre en hand er selff Oc de fare saa ind i samme
 hwøff oc bo der Siden bliffuer samme mennistiff leffned meget
 verre en det vor førre Der wor herre hagde sagt disse ord
 Da ropte en qwinde i blant almwen till hannem oc sagde
 Helligt er det liff dig bar til verden Oc hellige ære de spencer
 som du dide Vor herre swarede hende oc sagde Det er vel
 sandingen De ære oc alle hellige som gerne høre gudz ord oc
 geme dem fast i deriff herte

Vdtydningen oc glosen her paa

I Denne nerwerendiff læst er Trende merkelige artidle
 I den første merkliff iøderneff forbandede ondskaff mod
 gud i hiemmerige for de store iertegen oc velgerninger som han
 dem gjorde Der vor en fattig stadarl som befengder vor oc
 bunden met iern lender och dieffuelen plawede hannem saa
 swarlige ath han ide tale twnde Mor herre bleff rørd aff sin
 vbegribelige milhed och barmhertighed der han hannem saa
 och bød dieffuelen ath han stulle fare aff samme menniste thii
 for han strar aff hannem met alder største rob oc bulder

tertus

ligerwiß som det hadde vered en iordwæn Och gaff alder
 stemmeste hwet oc stand fra sig Strar denne fattige mand vor
 frelst fra hannem da begynthe han ath tale oc tade gwd
 i hiemmerige Tertus Quidam autem er eis. Der de forherdede
 ioder scriffuere och dyndell gode stalle horde oc saage ath
 almwæn trede paa vor herre oc loffuede hannem for dette
 store iertegen han giorde da sørgede de indwertiff Och ropte
 i blant almwæn oc sagde om wor herre Han haffner den
 ypperste dieffuell met sig som heder belkebwæ oc meth hanß
 mact driffuer han de andre smaa dieffle aff mennistene Oc
 till tegen ath saa er i sandhed da twnde i alle kende och
 merde det selfue Thii han kan ingen tegen obenbare off aff
 hiemmelæn som han gør meth diefflene Met denne dwme
 vnderstondiff hwert syndigt menniste som bwundet er meth
 dieffuelenß lænder det er meth mange dødelige synder at han
 ide kan fonge anger eller ruelse for dem i sit hierte oc ide helder
 vil scrifte dem Swillen vor herre formedelt sin store milhed
 oc mistwndhed giffuer nogen godh indsyndelse ath han gør
 penitentz oc bod for dem Maar andre onde menniste see at
 samme syndere er omwend oc lessuer erlige oc gudelige da
 siqe de at han er en offuen stalt oc holder sig saa gwdelig oc
 bedre en han er at andre stulle loffue hannem oc ath han
 der met dem saa beswige vill

tertus

I Den Anden Artidel merkliff hworlediff wor herre straffede
 ioderne met atskillelige gode stæl oc bewisninger for de
 sagde at han wd drefß dieffuelen i belkebwæß naffn Tertus
 Omne regnum in se diuisum. Hwert rige som er twedragligt
 indbyrdiff meth sig self det bliffuer snart forderffuit oc ode
 Och i siqe selfue ath den ene dieffuell haffuer mact offuer
 den anden thii kan hanß herre dome ide lenge vare Och han
 er ide helder wiß paa sit rige thii haffuer han ide helder
 mact at forbyude mig ath wd driffue diefflene thi kan huer
 merde ati siqe obenbarlige vsandingen I Andre maade straffede
 han dem saa sigendiff Der er mange aff edersß egne flectinge
 som tre paa min lerdem och wd driffue diefflene aff mennistene

i mit naffu Och i fige ingelediff at de det gøre met nogen dieffuelff mact eller konst Tro i at de det gøre vdi mit naffu Da stulle i oc tro at ieg vd driffuer dieffuelen meth gudz mact. thi stulle alle som tro paa mig siede hoff min høgre hond paa den yderste domme dag oc giffue dom offuer eder met mig for edersff vantro sthld I Credie maade straffede han dem met denne effterlignelse Tertus quicumque. naar nogen ridder ^{tertus} eller hofding bestermer sit slot met voben oc verge da beholder han sit goh met fred Men kommer der nogen som sterdere oc mectegere er en hand oc vinder hannem vdoeffuer Da tager hand alle hanff vaaben oc goh oc bytther det bort Meth denne riddere oc hofding vnderstondiff dieffuelen som vor meget sterck oc hagde all verden vnder sin vold oc mach for vden all gensigelse for menniffensff synder sthld i long tiid til Cristus ihesus som sterdere vor en hand kom och anammede mandom oc frelste verden fra hannem met hanff haarde død oc pine Thii noddiff han til at sin fra sit slot Det er fra verden oc vor herre tog hanff voben Det vor alle menniffiff synder som han bytte bort Det er han aff slette dem aldeliff met sin død Han tog oc hanff goh Det vor alle findige menniffe som han hagde i sin vold oc mact I Fierde maade straffede han dem saa figindiff Tertus Qui non est mecum ^{tertus} Hwo som ide gör det mig til vilge er han er min w ven Men dieffuelen han begærer inthet vden det som ont er Oc ieg begærer inthet vden det som gaat er Thii er dieffuelen min wven och fordi driffuer ieg ide dieffuelffaff aff menniffen i hanff naffu Item Hwo som ide begærer menniffensff salighed han er mod mig Men dieffuelen begærer menniffensff fordomelse Thii er han min wven I Femte maade straffede han dem figendiff Tertus Cum immundus spiritus Naar dieffuelen far ^{tertus} aff menniffen Det er naar menniffen scriffter sine synder oc gør penitentz for dem och songer den helliandz naade Oc acther at bedre sig mod gud oc leffue erlige oc stellige Da far dieffuelen bort blant klipper oc tørre stæder som inthet vand er och begærer ath huile sig der Disse klipper oc tørre stæder Det er menniffensff lyst oc trofaste herte som de haffue

at de ville leffue effter gudz vilge i eddrwghed faste oc velt oc twinge deriff legeme fra onde begærelser oc eth flemt vrenligt leffnuid Maar dieffuelen land ide fonge der ro Da figer han ved sig selff Jeg skal fare til mit hws som ieg for aff Det er Jeg skal fare i det menniffiff siel igen Aff huillen iegh vddreffuen vor formedelst den penitentz han giorde Maar han kommer Da finder han hwset veræ fengd oc deglige rent giort Det er at menniffen haffuer scriffet sine synder oc acther at leffue renlige oc retwiffige framdeliff Da henthder hand siw dieffle till sig som ære fast verre en han er selff Det er syn dodelige synder som er Vnffiffhed hord at frende Jomfruer eller klofternyner de synder mod naturen de stumme synder at drage laafelige oc blode flader ath brwge fræffne rætther och laafelig driad aff hwille vnffiffhed meff affleff oc fodiff i menniffen Met disse syn dieffuelstaf vaar en kongiff daatherff som hed Sara siw hwsbonder befengde oc opwolde huille dieffuelen oc vnffiffhed swarlige i hiel flege

thobie iii. som Thebias scriffuer i fit iiii ca.

Tertus Denne Credie artidell merdiff den store nyttelighed oc gaffu som de fonge der gerne hore vor herriff ord och i hwkomme dem Certus Factum est autem Den tiid vor herre hagde predidat faare folled Da ropte en hellig qwinde som hed Marcellina (som wor Sancte marthe wor herriff herbergerstiff tienerinde) til vor herre oc sagde helligt er det liff som dig bar til verden Oc de spener som dw didde Som hun vilde sagt thi hwert menniffe nw kender ath dw sandelige est gudz son oc verdensf frelsere Mor herre swarede hende figendiff Det er sant dw figer. men hwn er ide all eniffe hellig men och alle andre som gerne hore gudz ord och legge dem paa hierte och fladelige i hwkomme dem.

Er skal hwer merde at dieffuelen gor menniffene dwme vdi iiii honde maade Først ath dhe stulle tye oc ide scrifte deriff synder Maar dieffuelen haffuer friffet oc kommet menniffen till at han bedreffuit haffuer nogen flem synd da

loder han mwnden paa hannem ath han ide skall scriffte
 hende Oc der meth gør han lige som en røffuer Maar han
 nogen røffuer da binder han eth leffle i mwnden paa den
 han fanget haffuer ath han ide robe skall Oc beblinder øgene
 paa hannem at han ide se skall hwort han hannem forer Saa
 gør oc dieffuelen naar menniften syndet haffuer da beblinder
 han hende at hwn ide kan angre fine synder eller tage
 penitenth for dem Van legger ii leffle i mwnden paa hende
 ath hwn ide tale eller robe land Diffe tw leffle Det er redzell
 oc blyfcell Medzell thii han thaar ide fige fine grume synder
 for fin prelate eller fognepreft Blyfcell thi hannem flemmeff
 oc blyeff at hanff prelate eller fognepreft vide ftulde at han
 faadan synd bedreffuit haffuer Her om ftonder fcreffuit *Proverbia*
xxix ca. Qui abscondit scelera sua propter timorem vel pudorem
 etc. Swo som dolyer fin synder for redzel eller blyfeel Van
 kommer ide till den ewige hiemmerigiff glæde I Anden maade
 gør han menniften dwm Det er at de ide ftulle tade gwd
 i hiemmerige for fine mange ftore velgerninger fom han dem
 giort haffuer Ide vil vor herre helder gerne høre obenbare
 synderiff bøner fom ide haffue hw eller vilge till at de ville
 bedre dem Her om fcriffuiff *Eccle. xvi ca. Non est speciosa Ecclesiast.*
laus in ore peccatoris Et syndigt menniffiff loff det er ide *xvi ca.*
 degligt eller taænneffmeligt for gud I Tredie maade gør han
 dem dwme ath de ide ftulle predide och lære andre falighedzenff
 vene Oc det gør han meff wid kirdenff prelater prefter mwnde
 oc fogne prefter fom altid bworde at lære oc fige deriff
 enfoldige almwe gudz ord och lerdome huorlediff de leffue
 ftulde gudelige oc retferdelige effter gudz vilge oc bword
 mange haffue oc felffue eth flemth leffued thii gør deriff egen
 famwittig dem dwme faa dem blueff at predide lære oc fige
 andre huorlediff de erligere leffue ftulle Eller at ftraffe dem
 for deriff synder met huille de felffue befmittede ere Her om
 fcriffuis *Esaie vi ca. Ne michi quia tacui Ne mig ath ieg* *Esaie vi c*
 tagde och vor dwme och ide predidede gudz ord for enfoldige
 menniffe

Et disse dume maa oc vnderstondiff alle ligfoll som see oc vide at deriff ieffn cristen leffuer syndelige oc vretferdelige oc de ide ville lære oc straffe dem saa meget som dem mueligt er **I** Sierde maade gor han dem dume at de ide loffue skulle deriff ieffn cristen eller tale got om dem for andre naar de see oc vide at de erlige och retferdelige leffue. men de ære da dume aff indbunden anind fordi de vilde at ingen stulde loffuiff eller æriff vden de selfue Saadanne de ære ide dume til at fortale oc baguaste andre eller at lyne store logner paa dem oc sige det de vide ingen rede til De skulle dragiff til heluede effter doden meth deriff dume fader som er dieffuelen Som Dauid scriffuer i psalteren Erubescant et deducantur in infernum muta fiant labia dolosa. De skulle bluess oc dragiff till helwede deriff swige fulde och lognactige labe de skulle da bliffue dwme.

Pauli

I finde i den hellige scrift at vor herre haffuer tith vd dresseit dieffnelstiff i mange honde maade **F**ørst vd dresse han dieffuelen aff hiemmerige for hanff høfferdighed som **Ezechielis** scriffuer i sit **xviii** capittel Cherub peccasti et **xviii** ca. ideo eiecit te. Du offuer engild lucifer du syndede mod gud met din offuerdadighed thi stod vor herre dig ned aff hiemmelen **I** Anden maade vd dresse wor herre dieffuelen aff verden met **Johannis** hanff hellige død och pine som Sancte **B**anff scriffuer i sit **rii** cap. sigendiff Nunc princeps mundi huius eicietur foras **rii** ca. **N**w stalt denne verdens haffding dieffuelen vd driffuiff **I** Tredie maade vd dresse han hannem aff mange menniste som besatte vaare som han oc nw gjorde aff denne dwmme **I** Sierde maade vd driffuer han dieffuelen aff syndige mennistiff siele formedelst den helliandz naade oc mact **O**c det gor han daglige naar han giffuer mennisten naade til at gore reth plict oc bod for sine synder at han land tyde dem fuldkommelige ilde ath være och haffue ath [oc] vilge till ath bedre sig oc aldrig synde mere **M**eth denne mand som befengder wor maa hwert syndigt menniste vnderstondiff for **iiii** honde sag **F**ørst thii at den som befengder er han fornomer ide self sin brast oc

vildelse Saa er det oc met det menniste som er i dødelig
synd en dog han er alder syngeft paa sin sielfs vegne meth
for soth som twinger hende till den ewige død oc fordomelse
Da kand han ide alligewel det befinde thii han er forhærdet
och forblindet i synden Och hæffuer eth herte hart som en
sten som Isaias scriffuer i sit xlviii capittell aff vor herriss *Esaie*
mwnd sigendiss til israelfs folk Sciui quia durus es Jeg vid *xlvi ca.*
at dw est haard wlydig oc genstridig dit ansiet er hart som
det waare aff haard malm oc dine lemmer ere som de waare
giorde aff iern Saa ere oc de menniste som ære forherdede
i deriss synder de kunde ide fornemme eller kende dem selfue
i deriss haarde sten herte I Anden maade thii den som
befengder er han rædiss ide Vannem stæmmiss ide Oc han
stoder ide at huer mand gør spaat eller spe aff hannem oc hæffue
hannem for widwnder Saa stæmess ide helder fortwilede syndige
menniste Deth maa hwer mand see oc merke paa obenbare
løssactige støger som ide bluess eller stæmess at hwert got
gudfryctig menniste gør spe aff dem for deriss løssactige leffnid
Om dem taler Hieremias i sit iii capittell sigendiss In viis *Jeremie*
sedebas expectans eos quasi latro etc. Du sasi paa vegen oc *iii ca.*
strederne oc tog vare paa unge mend ligerniss som en røffuere
han ligger i en flow och tager ware paa dem han røffue vill
Du hagde eth wblwt ansiet som en wblw støge der ide stæmer
sig Men erlige danneqwinder oc gode piger oc iomfruer dem
bluess ved det minste whoffuiste ord de høre nogen siige oc
frycte altiit for gud oc mennisten at de stulle tale eller gøre noget
som vbequemmeligt vaare at nogen stulde fonge aarsage til
at spe eller tale paa dem I Tredie maade Thii at samme
befengde menniste mene at de ære alde vissiste oc klogiste en
dog at de ære alle galneft thii at de sla oc bide dem som dem vill
tage vare och de glædiss och lee naar de gøre ilde for hwilted
de græde stulde Saa er det oc met eth syndigt menniste En
dog han er wfornymstlig oc aldeliss vanwittig da men han
alligenel at han er alder vissit Oc han lader sig tyde at alt
det han gør Ath det er vel giort Om dem taler Hieremias *Jeremie*
i sit iiii capittel Sapientes sunt et mala faciant De ere vise *iiii ca.*

och de gøre ilde de kunde icke gøre ingen gode gerninger
 Chii di ere forherdede i synden Naar nogen straffer dem for
 synden da sla de och bide dem som dem straffer som galne
 menniste plege ath gøre ved dem som lærer dem De sla dem
 Det er at de hade dem hwor de kunde hiemmelige oc obenbarlige
 De bide dem det er De fortale och bagwaste dem lønlige som
 Eccle. i ca. huggorme plege at bide som der stonder Ecclesiast. i ca. De
 glædis oc lee ved deriff synder for hwille de græde skulde
 Proverbio som der stonder Prover. iiii ca. Letantur cum male fecerint
 iiii ca. De glædiff naar de gøre ilde oc lee stride oc slogre naar de
 bedriffue flemme gerninger I Fierde maade Chii befengde
 menniste ere w skadige oc altid snæde robe oc strige Saa
 ære oc syndige menniste altid vskadige oc løbe aff en frw til
 en anden ath bedriffue flemme vlystelige gerninger oc offue
 dem i offuer skodighed oc robe oc strige oc qwæde løssactelige
 viser oc tale vhoffnuist snæd och danke oc springe skundem
 Proverbio. begære de ith skunden eth andeth som der stonder Proverbio.
 vii ca. vii ca. Om en løss actig quinde som altid er w skadig och
 vtolmodig skundem er hwn i vindwet skundem i dorren hwn
 kan hwerden bliffue inde eller wde meth rolighed

Ette dwme dieffuelstaff det driffnuist aff mennisten meth
 iiii honde ting som ere twert emod det Først vd driffnuist
 awend met kerlighed Chi Awendz fult dieffuelstaff det kommer
 mennisten til ath sørge naar det gonger andre vel i hondh
 oc ath glædiff naar det gonger andre ilde Men kerlighed
 kommer mennisten til at glæde sig met dem som glæder dem
 Oc met dem som det gonge vel i hond Sammelediff kommer
 hun mennisten til at haffue metynd offuer sin ieffu cristen
 naar verden er hannem emod eller naar det gonger hannem
 ilde i hond oc at græde met dem som græder. dem till
 Paulus hwgswalelse som Sancte Vouild scriffuer Ad roma. iiii. ca.
 ad ro. iiii. Gaudete cum gaudentibus et flete cum flentibus Glæder eder
 met dem som glæde ære oc græder meth dem som sorgfulde
 ære Chan scriffuer oc i ad corin. iiii Charitas non gaudet super
 iniquitate etc. Kerlighed glæder sig icke aff ondstaff men hwn

glæder sig aff retferdighed Anden maade vd driffuiff ladhedz dieffuelstæff met gode idelige dygdelige gerninger Chii lærer Sanctus Jeronimus off. oc siger Semper bonum opus facito ^{Jeronimus} vt diabolus etc. Før altid nogen god gerning at dieffuelen ingen tid finder digh aardestøff eller yden gerningh Tredie maade vd driffuiff ladhedz oc nidstæbbs dieffuelstæff met almisse gerninger thi skulle de som nidste hæffue været offue dem i almisse gerninger mod fattige folk oc der meth bort driffue alt saadant dieffuelstæff fra dem Chii Sanctus Thomas ^{Thomas} siger Liberat ab omni peccato elemosina etc. Almisse frelser mennisten fra al synd oc ingelediff tillader at hwn kommer till helwediff pine Fierde maade vd driffuiff vthæshedz dieffuelstæff meth wor herriff haarde dødz oc pineff i hwilommelse Chii skal hwert menniste naar han songer nogen fristelse eller begering till legemenff løste oc vthæshed Offuer tende wor herriff græselige hwærgelse ath der bleff inthet helt paa hanff trop fra hanff top och til hanff thaa Hanff sware tronelse at han vor stungen ind i hanff hierne met den hwasse torne trone Hanff alder swariste laarff festelse Ath han saa wbarhertelige vdræth vaar paa det hellige kors ath alle hanff lemmer styldiff fra hwer anden och ath han vdgaff siden sit hierte blod for alliff vor salighedz styld at wii effter døden beside stulde hiemmerigiff rige meth hannem till ewigh tiidh Maar nogen dette retthelige betende vil da offuer vinder han lettelige alle onde fristelser och legemenff begærelser.

Eth Tertegen om en quinde som havde manghe dieffle om sigh.

Serius scriffuer at det hende sig paa en søndag som en sogneprest stulle stende vith vand paa sit sogne folk Der han kom til kirde dørrer da kom der i quende gongendiff mod hannem som beprydet vor met laastelige slæder oc meget sølf at hwn stinde som en paahane Bag paa hendiff fiortel som hwn slæbede effter sig sade mange vialige dieffle

små som røtter og sorte som blaamænd de loge og slogrede og klappede deri hender til høje og den ene sprandt offuer den anden som fiste gøre i en vord Der prest den saa da forbød han sit sogne folk at nogen dem bort driffue skulde med forss eller anden god leffning Qwinden bleff forfæret og stod stille Presten som vor gudelig bad vor herre med sine yndmygelige bønner at alt sogne folked dem see maatte til et exempel at de der paa tende skulde hwilled de og gjorde og vndrede der storlige paa Da fornam qwinden at samme mange dieffle skulde saa tynde om hende for hendis offuerdadtige klæder skuld thii gids hun hiem igen og aff lagde samme klæder og bar altid effter den dag yndmyg klædebon og gjorde plic og bod for hwn tilforn fortørned havde vor herre der meth Denne syn gaff hende og mange andre qwindfolk stor aarsage til at høre yndmygelig ledning der effter At de ide formeget pryde skulde deri arme dødelige legeme som orme og padder æde skulle og der meth forlasse sielen salighed og glæde.

Medfaste Søndag

Epistola ad gala . iiii.

Fratres scriptum est quoniam abraham.

Enne epistell screff den verdige apostel Sancte Pouild till nogre folk i greteland som kalliff Galathe oc flonder hwn i hanff fierde cap. Och lyder saa paa danffe.

Ere brødre der flonder screffuit at Abraham hagde to sønner en met sin tieniste qwinde Agar oc han hed hissmaell Den anden meth sin ætthe hustru Sara som hed ysaac Den som søddiff aff tieniste quinden hand søddiff efter naturens løb som andre menniste for vden noget andet iertegen Men den som søddiff aff hustruen han vor fød met stort iertegen til en stadfestelse paa de ord och løfte som den hiemmelste gud løffuede Abraham oc Patriarderne Disse børn de merde twende testamente Et som vor giffuit øffuerst paa i bierg kalliff Sinai oc antwordet Moisi vdi ii sten tassler som wii nw kalle deth gamble testamente och Moisi low Buillet testamente som twingde isoderne til at tiene oc være vnder giffne oc lydige vnder de hwd ordh som flode i dem Saa frampf som de icke wilde lide pine eller dødh paa deriff legeme effter samme low Oc det merdiss met denne tienste qwindiff agar fødzell Sina er eth bierg som ligger i arabia hart hof det land som Iherusalem er vdi oc de tiene isoderne Och deriff aff føde er en nw vnder den samme moyfi low Men den andre Iherusalem som merder den hellighe cristne kirke som haffuer sit hierte oc hob op i hiemmelen hwn er fri fra saadan low

leffuer oc regeriff effter det hellige ewangelium oc læst hwn
 Esaie liiii er vaar aandelige moder Der stonder om hende screffuit Esaie
 liiii Mer nw glad dw som lenge været hassuer vfructsommelig
 oc vissen cphossue din rost aff stor glæde som ide hassuer fød
 barn her til dagiff Thii det skal see Ath den quinde som nw
 syness at være offuer giffuen som ingen stoder hwn skal om
 siger bliffue fructsommelig oc føde meget flere en den som
 hassuer sin mand hof sig O Iere brødre som er alle cristne
 meniste Vii mwe ligniff ved den ieth oc løfte som gudh
 loffuede Abraham meth dette barn ysaac Men ligerniff som
 hismaell som fødder wor effter legemet han hadede och vilde
 vnder tryckt ysaac som aandelige vor fød effter sielen Saa
 Genesio
 vi ca.

steer det en nw daglige Scrifften siger Genesis xxi c. Du stalt
 vd driffue tieniste quinden oc henniff son met som er w ecte Her
 met vnderstondiff ioderne Han bør ide at arffue met den anden
 broder som ecthe ær Her met vnderstondiff cristne menniste
 Sordi Iere brødre ære wii ide nw tieniste quindenff w ecthe
 børn Men wii ære frii oc æcthe aff den rette hustru I huillen
 frihed Ihesus cristus selff igenløffde off meth sit æget benedide
 blodh och hellighe død och pine A M E N

Euangelium secundum Johannem . vi . capit.

In illis tempore Abiit ihesus trans mare galilee.

 Enne hellighe læst som i dag læsis i den hellighe kirke
 den screff den verdige apostell och ewangelista Sancte
 Hansff och stonder hwn i hansff vi capittell. Och lyder
 saa paa danffe.

 Or herre ihesus cristus gid fra ioderne och for offuer
 en fio som kalliff tyberiadiß hass Der fulde effter hannem
 en mectig stor almwe faar de store iertegen de saage hannem
 gore met dem som hagde set och siwgdom Thii gid wor
 herre op paa et bierg oc sad der met sine apostle Det waar
 hart hof den tiidh som ioderne pleyde ath holde deriff paafe

høytiidh Der ihesus oplod sine øgen oc saa denne store store komme efter hannem Da sagde han till Philippum sin apostell Hvor faare skulle wii løbe brød at denne almue fandt sange at æde Dette sagde ihesus at han ville friste hannem och at hanff iertegen skulle bliffue diff mere obenbarligt Men han viste vell alligewel hwad han gøre vilde Sanctus Philippus suarede hannem och sagde Saa meget brød som nogen løbe kunde faare tw hundrede solff penninge det rachte ide till dette megle folk ath hwer kunde fonghe eth lidet stide Da sagde en aff vor herriß apostle hed Andreas som vor Sancte Pæderß brøder Her er en liden dreng som haffuer fem bygbrød och to fiste Men hwad fandt det forsla blant saa mange menniste Da sagde Ihesus lader almuen komme till sammen oc sette dem nedher Der vor meget høs paa samme sted som almuen stode stulde Der de hagde sæt dem da vaare mendinge fem tusinde for vden quinderne oc børnene som meth dem vaare Da tog Ihesus brødene der han hagde taded oc loffued gud fader i hiemmelen oc gjorde velsignelse offuer dem oc stiftede dem blant all almuen som der sad Sammelediff gjorde han oc met fiste saaa at de alle finge saaa meget som de selfue begærede Der de vaare alle mette Da sagde vor herre till sine apostle Saffner till sammen leffningerne ath de ide spildiff Da saffuede de dem till hobe och op fullede rii forffue meth deth som offuer løb aff samme fem byg brød och de to fiste Der denne megle almue saage dette store iertegen som Ihesus gjorde da sagde de Dette er sandelige den prophete som spaadt er at der komme skal til verden och frelse hende

Betydningen her paa

I Denne hellige leest skal huer mercke Trende Artidle I denne Første lærer oc vnderuifer vor herre ndmge och refferdige menniste at de skulle fly oc vige til en tiid for onde vvilde tyranner oc høffdninger som dem forderffue ville Certus. Abijt Ihesus etc. Den tiid ioderne ville slaget vor ^{tertus} herre i hiel før en den tiid vor kommen som han vilde taale sin

hellighe pine paa da flyde han oc vigede for dem och for
 offuer en sø som kalliff tiberiadiff haff thii han løber fram
 for en stad kalliff Cibirias och ierdanff fled løber i gennem
 samme sø de falle hannem paa hebraiffe et haff thi at hwer
 som helst mange vand løbe till sammen vdi eth Da falle de
 det eth haff Tertus Et sequebatur. Der fwlde en gaudste stor
 almwe effther hannem thii han hagde giort mange store iertegen
 i iodeland Somme fulde effter hannem for gwdelighedz flyd
 ath de twnde høre oc lære gode lerdomme aff hannem till
 deriff salighed Somme aff de dyndel gode phariseer effuen
 stalde och logtøne ioder fulde effter hannem ath de vilde
 hørt nogre ord aff hannem aff hwille de twnde songet nogen
 aarsage till at straffe hannem Somme fulde effter hannem aff
 læde och løff actighed ath de men see vilde de iertegen han
 gjorde eller noget andet nyt som de ide før hagde seet Oh
 ide for de ville bliffue diff bedre eller omwende dem och tro
 paa hannem Dem forwndrede paa de iertegen han gjorde
 thii han gaff halte blinge och smyghe deriff helbrede De som
 brugede den sorte konst och anden troldom och togelspeel de
 komme dieffuelen ofte til ath tale aff træ billede och stotter
 och gjorde andre sielsmwne och vnderlighe stude som en nu
 mange gøre meth togelspeell Men de twnde ingen giffue sin
 helbrede och swndhed som wor herre gjorde dog forblindede
 de egne paa mange menniste Vor herre flyde for iøderne
 thii hanff pineff tiid wor ide kommen Saa stulle oc gode
 menniste fly naar vmilde tiranner oc stalde ville vforrettthe
 dem met offuerlast En dog at andre gøre spe eller spaat aff
 dem och fortale dem mangfoldelige da stulle de alligewell
 bliffue i deriff gode tro oc hoff till gw i hiemmelen som
 dem frelse stalt aff all deriff modgang oc giffue dem den
 ewighe hwsualelse och salighed i hiemmerige effter doden
 Tertus Subiit in montem Vor herre gid op paa bierg met
 sine apostle thii der wor en beqwem sted till ath offue sig
 i gwdelighed paa Der sette han sig oc lærde dem hiemmerigiff
 vne Oh dybe lerdomme

I Denne Anden Artidell obenbariff det store iertegen som vor herre nw gjorde Tertus Cum sublenasset etc. Der tertus vor herre saa denne store almwe som kom effther hannem da sagde han hwor faare skulle wii løbe brød till denne store almwe ath de kunde fonge ath æde Ide gjorde han det fordi at han en viste hwad han gøre vilde Men Han gjorde det at de andre vide stulde ath de hagde ingen penninge oc ath hanff iertegen stulle diff ydermere actiff oc merdiff Sanctus Philippus swarede brød for tw hundertede solff penninge kan inthet kede blant denne almwe Som han vilde fige wii ere fattige oc kunde ide helder fonge saa mange penninge Hagde wii dem end da kunde de en søge ting hielpe till at giffue saa mange vd aff Sanctus philippus vor en nw saa simpel oc enfoldig at han ide besinde kunde vor herriff vbegribelige store mact oc han twnde ide heller i hwkomme eller besinde at han tilforn hagde seet wor herre omwent vand till vin i brønlepped aff hwilled de alle drude emen de gade Han kunde ide helder betende de andre store iertegen som han hagde offte tilforn seet hannem giorth Da sagde Sanctus Andreas Sancte Pederff broder Her er en dreng som hassuer fem byg brød oc ii fiffe Men huad kan det hielpe til saa mange Som han vilde sagt en dog at dw vilde gøre samme brød mangfoldelige oc legge drwelse met dem som Helisens Prophete gjorde met xx brød met hwille han mettede hundertede mend all eniste Da kunde disse fem brød en dog de vaare meget mangfoldelige gjorde saa gaat som inthet hielpe till denne store almwe Mor herre sagde lader dem sige neder oc stide til dem at fonge mad Der vor meget hō paa samme sted Oc vaare de fem twsinde mend for vden quinder oc børn det er troligt at de vaare vell tw saa mange en dog ath der inthet taliff om dem Thii ath effter hebraistess sedwane da regnediff oc taldiff altiit mandfoll all eniste vdi mandtall fra de waare xx aar gamble oc der offuer Och ingen quindfoll drenge eller piger taldiff blant dem Tertus. Accepit ergo ihesus panes. Vor herre tertus anammede samme fem brød Oc tadede oc loffuede gud fader och velsignede dem oc sið sine apostle dem at de stulde stiffe

dem blant all almwen baade mend qwinder drenge och børn Sammelediff gjorde han och met de ii siffe Her om taler
 Johannis Sancte Banff i sit vi capittel figendiff Inde multiplicavit
 vi ca. panes. Her herre gjorde de brød saa mangfoldelige met den samme mact som han en nw lader hundertede korn op vore igen aff i korn som saaeff Dette vor hannem oc saa vel mweligt ath han mette kunde v twinde mend met v brød som han stætte adam aff ierden oc ewe aff hanss reben Chii skal ingen forwondre her paa Hannem er ingen ting umweligh. Han bad till gwd fader for han dette gjorde ath de alle see och vide skulde ath han det gjorde meth syn guddommelighe mact och ide meth fogelspeil eller dieffuelff konst som ioderne sagde om hannem Dette iertegenff sandhed bewisff och stembelighe i deth ath de alle ode saa meget som dem løste och bleffue alle mette saa der løff meget vd offuer Chii bad wor herre sine apostle ath de skulde sammen sande lessninger at de en spylidiff skulde de saffne rii korrue fulde aff dem Dette stede aff vor herriff synderlighe forsyn ath de skulde saffne rii korrue fulde aff lessninger Ath betegne ath de rii apostle predide och lære skulle wor herriff bwderd och lerdom offuer all verden effter hanss opfarelse till hiemmelff

 Er motte nogen spørge hwor de finge de rii korrue Somme Doctores fige at de lenthe dem i en landz by som laa der hoff Somme fige Ath de waare did forde ath selge blant almwen Somme fige Ath hagde de ide haft korrue da bleff der alligewell saa meget till offuer løbff aff samme brød och siffe som nogen mest kunde fuldet vdi rii korrue
 Bernardus. Sanctus Bernardus figer ath der wor rii korrue aff gwd forsyn Han kunde saa vel besørge dem som han kunde mette dem alle legemelighe. Her motte och nogen spørge hwad de drucke till maden her till swarer Sanctus Bernardus och figer ath wor herre temperede samme brød och siffe saa ath de saa vel slætte deriff tørst som de mettede deriff hwnger

Meth denne store almwe som swlde effter wor herre vnder-
 stondiff alle cristne menniste Meth Sancto Philippo
 vnderstondiff simpele och enfoldige prestmend som ide for-
 stonde scrifften Meth Sancte Andriiff vnderstondiff prestmend
 som lærde ære oc forstonde scrifften som hwn lyder i sig selff
 oc ide den hellige aandelige dybe mening som fortact er
 i hende Met brødet vnderstondiff det verdige gudz legeme
 som alle cristne menniste anamme den ene saa vel som den
 anden oc saa meget som en anden som Sanctus Gregorius *gregorius.*
 scriffuer Sumit vnus sumunt mille etc. Med disse ii siffe vnder-
 stondiff hwert mennistiff siell och legeme. Medh disse rii forffue
 vnderstondiff wor herriff rii apostle som sammen sandede mange
 menniste til den hellige cristelige tro met gudz ord effther
 hanff død och opfarelse

Denne tredie Artidell mertiff den store frwct oc gaffn
 som de singe aff dette iertegen som de saage vor herre
 nw gore Chii at de der met bekende ath Cristus wor den
 sande Profete som dem loffuit vor vdi moisi low som der
 stonder Deutro *Deutro* xviii ca. Prophetam suscitabit Der skall komme
 i sand Profete etc. Aw de hagde set dette store iertegen da
 trode de och sagde at han vor den rette cristus som scrifften
 spaade oc taledede om at der komme skulde oc frelse all verden
 Her met vnderstondiff den store frwct som mennisten fonge
 der aff ath de rettelige anamme det verdige sacramente vor
 herriff benedide legeme till dem Naar nogre menniste gwdelige
 oc tilbørlige anammed hassue deriff gud oc slabere til dem
 da fornemme de aandelig glæde i deriff hierte Oc sige at
 ihesus er deriff hugsnalere oc frelsere som elster alle retferdige
 menniste *xviii. ca.*

Et dette bierg som vor herre gid op paa maa vnder-
 stondiff Caluarie bierg som han gid paa lange fredag
 der han vilde taale sin død Der mette han den store almwe
 Det er han frelsede alle menniste fra dieffuelen Oc gaff alle
 sin benedide nade mangfoldelige

Et dette barn som hadde de fem brød vnderfondiff
 Christus ihesus for trende honde sag Først for hanff
 hierteff purhed Thii maa han all eniste fige de ord som der
Prouer. xx stonder **Prouer. xx.** mundum est cor meum purus sum a
 peccato . mit hierte er rent **Oc** ieg er pur oc klar for vden
Esaie liiii al synd **Der** stonder oc om hannem **Esa. liiii** Qui peccatum
 non fecit **Han** syndede aldrig de der wor aldrig besvndet
 swig eller falskhed i hanff mwnd **Om** dette barn taler gwd
Matthei fader som Sanctus mattheus scriffuer i sit **xii ca.** Ecce puer meus
xii ca. quem elegi . See dette er mit barn som ieg vdualde **Om** samme
 barn synger den hellige kirke Jule dag først i hogmesse saa
 lydendiff **Moss** er fød i barn i dag och voss er giffuen en søn etc.
J Anden maade talliff han i barn for hanff sandhedz skyld
 thi et barn figer sandingen **Mor** herre sage oc altid sandingen
 som sanctus mattheus scriffuer i sit **xvii ca.** figendiff **Sworlediff**
Matthei phariseerne oc isderne sagde til vor herre mestere wi vide at
xvii ca. du figer oc kender alle sandingen sancte hanff scriffuer i sit
Johannis **xvii c.** at vor herre figer self **Jeg** er ret sandhed oc det
 ewindelige liff **J** Credie maade talliff han et barn for sin milhed
 oc velnillighedz skyld thi at et barn er velnilligt oc dannist
 oc gerne forlader huad som nogen bryder det emod saa vor
 oc gud velwillig thii han velwillige forlod isderne som pinte
Luce xlii oc plawede hannem oc bad for dem som der stonder **Luce**
xlii cap. saa figendiff **Pater ignosce illis.** **O** gwd fader som
 er i hiemmel forlad dem deriff synder thii ath de ide vide
 hwad de gore **Han** er och nu saa velwillig at strax noget
 syndigt menniste tyder sine synder ilde ath vere och hassuer
 vilge till ath bedre sig da vill han gerne forlade dem **Deth**
 betede han meth **Santa Maria magdalena** som Sanctus
Luce vii c. **Lucas** scriffuer i sit **vii capitell** **Han** forlod hende alle sine
 synder for den anger och rwelse hwn hadde i sit hierte den
 tiidh hun tode hanff foder meth sine egne thaare och graad
 och tywrde dem meth sit haar **Han** wor och mild oc velwillig
 med roffueren som kaarff fest wor met hannem thii der han
 bad at han skulle komme hannem i hw naar han komme i sit
 rige **Da** suarede han hannem at han skulle komme till paradiff

met hannem den samme dagh Met disse fem brød som barned
 hagde maa rettelige vnderfondiff wor herriff hellige fem
 vnder aff hwille alle menniste aandelighe mettiff paa deriff
 sieliff vegne som elste gwd i hiemmerige oc ville gøre plict oc
 bod for deriff synder oc hassue hw till at bedre deriff leffuid
 Met dette første brød maa vnderfondiff den hellige scrift som
 er gwdz ord aff hwille alle menniste skulle hassue deriff sieliff
 oc salighedz føde Her om taler Sanctus Matthens i sit ^{matthæi} ^{iiii ca.}
 capittell sigendiff Non in solo pane uiuit homo Mennisten
 leffuer ide all eniste ved brød men mere aff gwdz ord som
 gonger aff hanff mwnd Huert menniste hassuer oc twende
 naturer som er sielenff oc legemenff Ligeruiff som legemet ide
 lenge bliffue land i sin velmact vden det fonger brød och
 Anden mad Saa kan ide helder sielen bliffue ved sin velmacth
 paa salighedzenff vegne vden hwn vederqwegiff oc fødiff met
 gwdz ord oc lerdøm Dette bys brød som oc merde maa
 penitenz Det er syndige menniste hart oc befft ath æde serdeliff
 dem som rige ære thii naar dem settiff til plict oc bod at de
 skulle faste Songe wne eller ligge hart Da tyndiff dem at det
 er gandske swart ath gøre Her om taler Sanctus Lucas i sit ^{Lucæ} ⁱⁱⁱⁱ
 riii capittell sigendiff Nisi penitentiam egeritis peribitis Gøre
 i ide penitenz oc scriftemaall da skulle i bliffue fordømmede
 (Her om vill ieg i sted siqe ether i iertegen oc der met ende
 myn tale) Men dette brød er dem søt. got. oc swnt och styrker
 dem gandske meget som angre deriff synder oc hassue vilge
 till at de ville bedre dem Her om taler Ezechiel i sit ^{Eze.} ^{xviii}
 xviii capittell sigendiff Si impius egerit penitentiam. Er det
 saa ath eth syndigt menniste gør plict och bod faare sine
 synder som han bedreffuit hassuer da shall han fonge det
 ewighe liff och ide fordømmess Her om taler och Sanctus
 Matthens och siger Agite penitentiam Gører penitenz thii ^{matthæus.}
 ath hiemmerigiff righe stunder oder till Om dette brød sigiff
 till alle kirckenff Prelater och sogne prestes saa Siger och lærer
 ederff vnderfotte och sogne folk gwdz ord deriff sielen till
 ewindelig føde Her om scriffuiff Trenorum quarto capitulo ^{Trenorum}
 Paruuli pecierunt panem. Enfoldige simpele oc ydmyge menniste ^{iiii ca.}

de baade om dette brød men der vor ingen som ville stære eller bryde deth sonder for dem Meth det Andet brød vnderfiondiff retwise gerninger Det er at fly synden och gøre sin ieffn cristen som han vil haffue aff hannem Dette er det

Ecclesi. xv leffuende brød om huilfed der taliff Ecclesi. xv ca. Cibanit illum pane vite et intellectus. Vor herre mette hannem meth

Matthæi liffensff och vnderfiondelfiff brød Sanctus Matthæus scriffuer
ix ca. oc fit v ca. Her om figendiff Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam Hellige ære de som hungre oc tørste effter retferdighed thii ath de skulle mettiff i det ewige rige Met det Credie brød vnderfiondiff penitentz oc arbejnde som hwer skal gøre for synden Som vor herre sagde til Adam der han hadde brudet hanff bud In sudore vultus tui vesceris pane tuo Dw stalt

David æde dit brød met swedigt oc blodigt arbejnde David figer i psalteren Jeg od æste som brød oc blandede min driæ meth min graad Met det Hjerde brød vnderfiondiff mistvndhed som

Esaiæ lviii hwer bør at gøre mod sin fattige ieffn cristen som Esaias scriffuer i fit lviii capittel figendiff Frange esurienti panem

Thomas. tnum Giff fattige folk aff dit brød Sanctus Thomas taler oc her om saa figendiff Cum esurientibus et egenis panem commede Sed oc dele dit brød meth hwngrede och fattige

gregorius. safarlle Sanctus Gregorius figer och til alle rige folk Pasce fame morientem si non panisti occidisti Giff den mad som dør faar hwnger glorde dw deth idæ da slost dw hannem i hieff Effther dette mistvndhedz brød hwngrede vor herre

Matthæi effter som Sanctus Matthæus scriffuer i fit xv capittel figendiff
xv ca. Esurini et dedistis michi manducare Jegh hwngrede och i gaffue mig mad Meth det Fempte brød vnderfiondiff wor herriff pineff i hwglommelse som foder oc vederqweger mennistenff siel Sammelediff maa oc det verdige sacramento som er gwdz benedide legeme vnderfiondiff der met Om hwilfed Sanctus

Johannis Johannes taler i fit vi capittel Aff wor herriff mwnd figendiff
vi ca. Panis quem ego dabo caro mea est Deth brød som iegh giffuer det er mit eget lod

Et disse to siſte vnderſtøndiff Den hellige criſtelige tro oc eth ſtadigt hob Som huer menniſte ſtall idelighe haſſue til ſin ſieliff vederquegelfe och føde Maar nogen haſſuer icke en ret tro och eth ſtadigt hob da ære de andre hanſ gode gerninger inthet dwelige eller actendiſ for gwd Meth diſſe ii ſiſte maa och vnderſtøndiff gwdelige bøner oc almiffe gerninger Thii ath ligerwiſſ ſom ſiſten fødiſ oc vederqwegiſ i vendet ſaa gør och almiffer och menniſſenſ bøner naar han offuertender wor herriff bitter død och pine och deſſ offuer ſørger oc græder for ſine ſynder oc felder ſine egne taare for dem Meth forneſſnde fem brød och diſſe ii ſiſte Mettediſ fem twiſnde mend och all almwen Saa ſtulle och alle criſtne menniſte ſom erlighe och retſferdelige leſſue Och bruge deriſ fem ſynd gwd till loff och haſſue en reth tro oc eth ſtadigt hob mettiff och vederqwegiſ i hiemmerigiff glæde till ewig tiid

Et Terteſen om en nynde ſom icke ville ſcriſſte en ſyn ſyndh.

I læſe ath der wor en konge ſom hagde en daather ſom wor gandſte gwdelig hwn hagde altid en ſtor hob fattighe folk oc viduer och faderløſe børn ſom hwn fødde for gudz ſtyld Hwn hagde altid hw act oc mening til at hun vilde giſſuit ſig i kloſter oc raadde der om met pawen Der han harde oc fornam aff andre ath hwn gjorde ſaa mange ſtore miſtundelige gerninger mod fattige folk oc fødde dem Och offuede ſig i andre gode oc dygdelige gerninger her i verden Da radde han hende ath hun icke ſtulde giſſue ſig i cloſter thii han menthe ath hun kunde gøre mange flere gode gerninger i den ſtad hun vor i en hun ſiden gøre ſtølge Hogen ſtund der effter ſaa hun vbluelige paa en ſin ſcriſſuere ſom henne ſtedſſe tiende oc ſid ubequemmelig kerlighed til hannem oc elſte hannem mer en tilbørligt vor Saa ath han hende belaa oc hwn bleſſ met foſter Der hwn det fornam da bleſſ hun ſwarlige bedroſſuit oc beſtryctede at hun der ſaare

ſkulde bliffue berøcthed och beſtæmet oc ſiden moſte riget effter
 ſin faderſſ død Thii raadde hun met en gammel kerling huad
 hwn der till gøre ſkulde Hwn brøgede ſin dieffuelſſ kouſt och
 flyde dhæt ſaa at hun fødde eth døth foſter lang tiid før en
 henniff rette tid komme ſkulde Siden ſørgede ſamme lange
 daather all ſin liſſniſſ tiid at neppelige nogen ſaa hende lee
 eller glæde ſig effter den dag For hun ſin gud ſaa ſwarlige
 fortørned hagde i det at hwn ſit forſter ſaa ſyndelige och
 ſlemmelige forkaſte Da faderen ſaa at hun altid vor ſorgfuld
 oc bedrøffuit (en dog han inthet viſte her aff) At hwn ingen
 verdenſſ glæde acthe vilde da ſamtycdede han at hun ſkulde
 giſſue ſig i kloſter hwilled hun oc gjorde oc leſſuede ſaa erlige
 och gudelige ſiden hun kom der ind At hun vor alle de andre
 iomfruer ſom et ſpiegel oc exempel til alle dygder oc hellighed
 Om ſiger bleff hwn ſuarlige ſiwg och døde aff ſamme ſoth.
 rrr dage der effter obenbarede hun ſig for abbediffen och
 ſagde hende at henniff ſiel fordømed vor Hun ſuarede huorlediff
 kom det till men du leſſuede ſaa erlige oc ſtrængelige och
 hagde eth gwdeligt cloſter leſſnid oc vor alliff vort ſpiegel til
 et erligt leſſued Hun ſagde Jeg bedreff en ſynd men ieg vor
 i verden hwillen ieg aldrig ſcriſſtede for blyſell ſtyld En dog
 ath ieg altiid ſuarlige ſørgede for hende oc tucthe hende ilde
 at være aff alt mit hierte Thii ieg forkaſte min iomfrudom
 oc dræbede dhæt foſter ſom ieg vor met hagde ieg ſcriſſtet ſamme
 ſynd da hagde vor herre gerne forladet mig hende och alle
 andre ſynder hagde de en vered hwn drede twſinde flere och
 ſtorre Men fordi iegh tagde hende och ide vilde obenbare
 hende i mit ſcriſſtemaall thii er iegh ewindelige fordømeth
 Thii ſtulle alle menniſſte ſcriſſte alle deriff ſynder och engen
 tye eller dølge aff dem for deriff ſcriſſtefader

Dominica passionis.

Pinelse søndag

Epistola ad hebreos ix ca.

Fratres Christus assistens

Enne Epistell screff den verdighe apostell Sancte Pouild til de hebraister oc sonder hun i hanff ix capittel Och lyder saa paa wort maell.

Cristus Ihesus sieder offuerst i hiemmerigiff trone hoff gudz faderff hogrehand Ath forwerffue off den ewige glæde effter vor naturlige død formedelst sin benedide suare død och pine som han offrede gwd fader for off Denne Cristus ihesus for alsom eniste en gong her aff verden op i det stinnende oc ærefulde hiemmerigiff rige (Der han hagde løssd off alle igen till ewig tiid) Det kaldiff et tabernadel Men det er meget større vhere oc mere fuldkommeth en moyss tabernadel vor thii det er icke giort meth menniskens hender Eller her i verden Men deth er slafft aff den hellig trefoldighed Icke løssde han off igen met det blod som pleger at vdgndiff oc vd synde aff wstellige creatur Bwde eller kalsfue som offrediff och slactediff i det gamble testamente for menniskens synder skyld. men han offrede sig selff for vor salighedz skyld oc løssde off igen met sit eget verdige vstydige blod Men der wor saadan mact oc verdighed i wstellige creaturss blod och i den asse som brendiff aff deriff led oc been i det gamble testamente At huillet menniske som vor wbequent paa legemens vegne oc icke motte omgongiff met andet folk for nogre synder eller

gerninger som scrifften oc deriff low inneholt oc Naar samme aff bleff stendhed paa hannem da bleff han beqwem effter lowen ath gonge i deriff tabernakell meth andre Huor meget mere er vor herriff Ihesu cristli blod krafftigere oc mectigere som met den helliandz raad och samtyde Offrede sig seiff gud fader til eth renligt offer och rensede vor siel vdaff dodelige synder oc gjorde off bequommelige til at tiene den alsommectigste gud som lessuer ewindelige Chii er ihesus cristus eth meddel mellem gud fader oc mennissen De som syndede tilforn vnder monsi low och det gamble testamente wor icke mectigt eller krafftigt at afflose samme deriff synder de mwe nw oc alle andre som vdwalde ære songe den ewige arff i hieimmerige met Ihesu cristo formedelsi hanff benedide død och pine Amen.

Euau. iohannis . viii.

In illo tempore Dicebat ihesus turbis.

Enen som læsiff i dag i den hellighe kirde den scriffner den verdighe apostell och ewangelista Sancte hanff i sit viii capittell Och lyder saa paa wort maall.

Or herre ihesus talede obenbarlige till isderne i Iherusalem oc til de ypperste prester som vor i isde kirken oc sagde Er der nogen aff eder som hassner aarsage til at straffe mig for nogen synd da sig sig det nw her obenbarlighe Men iegh siger eder sindingen hwi ville i icke tro mig Ewo som er gud fryctendiff och effter følger hannem han horer gerne gudz ord och lerdøm Men i ære icke aff gud der faare høre i icke gerne hanff ord Isderne swarede hannem igen oc sagde Mii sig dog sindingen at du est en samaritanus oc at du hassner dieffuelskaff met dig Ihesus swarede ieg hassner inthet dieffuelskaff met mig men ieg hedrer oc ærer min hieimmelste fader oc kundgerer hanff mact oc i vanhedre oc forsmaa mig Jeg begærer icke loff eller priiff aff eder paa mine vegne Men den er till som der spør effter oc dømme skal offner dem som

mig forsmaar Sandelige sandelige siger ieg ether at hwo som
 gemer mine ord han skal ide fonge den ewindelige død
 Iøderne swarede nu vide wi til viffe at du hassner dieffuelstæff
 hoeff dig Abraham ær død oc propheterne och dw siger hwo
 der gemer mine ord hand skal ide dø ewindelige Ide est
 dw yppermere en wor fader abraham wor han er død oc
 propheterne ære oc døde Hvem wilt du gøre dig til eller
 rose dig at være men dw hassner saadanne ord Ihesus swarede
 er det saa ath ieg roser mig eller ophøyer mig selff da er
 mit loff inthet wert Men min hellige fader er den som mig
 ærer oc ophøyer I sige at han er edersff gwd oc i kende
 hannem ide Men ieg kender hannem Er det saa at ieg siger
 at ieg ide kender hannem da bliffuer ieg en løgnere som
 i ære Men ieg kender hannem grant och fuldkommer hans
 ord oc vilge Eder fader Abraham han glæddiff til ath han
 måtte see min tilkommelse her til verden Han saa hende
 oc bleff gandste glad Da sagde iøderne til hannem Du est
 ide en nu halff tredie synff tywe aar gammild och dw sooft
 abraham Ihesus swarede dem Sandelige sandelige siger ieg
 ether ath for en abraham wor nogen tiid til da er ieg aff
 ewig tiid Chi hente iøderne stene oc vilde stenet hannem
 i hieff . men ihesus stywde sigh och gid aff templen & Saa
 lyder lessen i sig selff

Betydningen her paa

I Denne hellige læst er Trende merdelige articke I den
 Første merdiff wor herriff vstyldighed fra all synd.
 Tertius . Quis er vobis arguet me . Der wor herre hagdetertius
 sagd och lærd iøderne hworlediff de rettelige lessne stulde
 Da fornæm han at de begerede aarsage till ath slå hannem
 i hieff for han hagde straffed dem for deriff synder oc vantro
 Chi vilde han obenbare deriff onde mening I twende hende
 maade oc sagde Hwo er den aff eder som migh straffe kand
 for nogen synd Som han vilde sige er der nogen blant eder
 som ved nogen synd met mig da sige sig den fram tha er

ieg redebon at høre hende oc legge hende fra mig . men ingen aff eder land straffe mig for nogen synd| thii skulde i en helder begære aarsage til ath sla mig i hiel som i gøre

I Anden maade sagde han till dem **Two** som hører gwd till han hører gerne gwdz ordh som er reth sandhed **Ligerwiß** her twer emod **De** som høre dieffuelen til de høre gerne loqn oc elste hende . men i hade mig som taler sandingen til ether oc hører gwd| till oc i elste dem som althid lywge for eder och høre dieffuelen till thii høre i ide gwdh till men dieffuelen i det i effter følge hans vilge oc raad en dog ath vor herre haffuer slapt eder alle **Aff** disse ordh bleffue iøderne hastige oc galne for de kunde met ingen skel rettelige eller tilbørlige sware hannem her til **Thii** vilde de skendiß met hannem oc sagde **Certus** Monne bene dicimus Sagde wii en sandingen i det wii sagde at du est en samaritanus oc en trolskarll oc haffuer dieffuelen met dig **En** dog at de vel viste at ihesus vor fød aff iøde slect oc ide aff de samaritaner dog kallede de hannem en samaritaner for twende honde sag først for de samaritaner vaare hedninger oc hwlde dog en part aff iøde lowen thii wor det eth almyndigt sprof blant iøderne at kalde dem samaritaner som hulle en part aff deriß low oc en part aff en anden low **Anden** sag vor thi at iøderne hagde dødelig auend til samaritaner oc hadede dem i huor de kunde **Fordi** vor det et almindig sprof blant dem at kalde alle som de hadede eller bespøtte ville samaritaner en dog at de vaare iøder **De** hadede vor herre aff all deriß mact thii kallede de hannem en samaritaner til bespøttelse oc forsmædelse **De** sagde at han hagde dieffuelstab met at fare for de store vnderlige iertegen han gjorde **Oc** sagde at det stede met togelspel thii han offte straffede dem for de hiemmelige synder som de bedreffuit hagde oc taleden støndem subtilige oc dybe ord som de ide forstønde kunde thi sagde de at han det gjorde met diffuelff ionst **Certus** Respondit ihesus

tertus

I Den anden maade merckiß wor herriff milhed oc spagferdighed en dog at de nu hagde saa flæmmelige taled

hannem til met stendzels ord dog suarede han dem bequommelige oc factmodelige sigendiff Jeg haffuer icke dieffuelflaff met at fare Det vor dem oc vell viderligt ath saa waar thii ath han drefl dieffuelflaff aff mennistene oc hanff lerdom vor alsomhelligst oc sandigst Hagde der veret noget menniste till som aldrig før hørt hagde nogen lou eller ræth Da hagde han alligewell forstondet aff syn egen naturlige fornymstighed oc stæll at gudz lerdom vor alsom retferdigst oc sandest blant all anden lerdom som till er Hanff iertegen som han giorde de stede en helder met nogen dieffuelflaff konst det kunde huer mand mercke i det han opregde folk aff døde oc gaff halte oc blinge døffue oc galne deriff sundhed oc karsthed igen Thii sagde vor herre Certus . Honorifico patrem meum . Jeg hedrer ^{tertus} oc ærer min fader i himmelen oc obenbarer hanff store mact met de iertegen ieg gør oc i straffe mig oc sigte at ieg dem gør met dieffuelflaff oc legge dieffuelen den ære til som eder bworde at legge gud till Han sagde ydermere paa det at de icke sigte stulde at han sig selff rofede oc loffuede Jeg begærer icke paa min egne vegne ati mig ære oc prise stulle som han ville sigte ieg begærer ingen ære som atskillig ær fra den ære som bør at göriff gud Fader i himmerige De som begære verdensff ære de kunde obenbare kende paa mine gerninger oc leffned at ieg hende icke begærer (wor herre leffuede i armod oc vselfhed och giæd barhoffuit och barfotter huilket som vor aldeliff twert mod verdensff ære . Certus Est qui indicet ^{tertus} Den er till som her paa dome stall . som Sancte Pouild scriffuer Paulus ad philii . ii ca . gud fader stall heffne offuer dem som mig ^{ad philii . ii .} bespotte oc forsmæ her paa iorden Det stede oc effter vor herriff død den tid Iherusalem vor vonden aff de romerffe oc neder slagen i grwnd oc de bleffue fagne oc i hiel slagne som i staden vaare oc somme iader vaare soolde xxx for i penning ligerwiff som de før lopt hagde vor herre for xxx penninge Certus Amen amen . Mor herre sagde ydermere sandelige sandelige ^{tertus} siger ieg eder Quo som gømer min lerdom han stall icke forsøge den ewige død Det vor at hanff siel stulde icke fordomess eller komme til den ewige pine . men hun stulle songe den ewindelige

glæde i hiemmerige Aff disse ord bleffue iøderne fortørnede oc meget hæftige mod hannem oc sagde Twilede off tilforn at du hadde dieffuelfkaff met ath fare Da vide wii det nu till wisse at saa er i sandhed thii du stonder och lynger obenbare oc siger dig at være gwdz søn oc den retthe messias oc Prophetie som komme skulle at frelse verden Nu vide wii vel effter dine egne ord ath gwd han land ide lywe Oc at all loagn er aff dieffuelen som er fader til hende som du self sagde Oc abraham oc de andre Profeter ere døde som alder strengest hwlde vor herriff ord och lessuede gaudste hellige Thii land hwer mand merde at det er obenbare loagn du siger At han ide do skal som gemmer oc merker dine ord Her vdi vaare iøderne forblindede thi at de mente at han hadde taled om legemens død . men han mente den aandelighe død paa sielens vegne Thii spurde de hannem at met to bespaattelser om han vor helligere oc mettigere en Abraham vor som de vilde sagt ney I anden maade saa sigendiff Swem siger du dig at være som de ville si huer mand kan merde at du for priiff oc ære skyld siger saadan ting om dig self Tertus. Respondit ihesus . Vor herre suarede Er det saa at ieg roser mig self Da er mit loff inthet bewent oc hæffuer ingen maect . men det er ide saa thii at min ære hwn er aff gud fader aff hwilken inthet falsk land ste Han hedrer mig meth de store Jertegen som ieg gør for eder oc han skal ære mig (som han vilde si) i myn opstondelse effter døden oc opfarelse till hiemmelss Huilken i si at vere eder gud oc ati lessue effter hans wilge oc bud ord Det er loagn Thii ati kende hannem ide meth en ret tro . men ieg kender hannem Siger ieg oc ath ieg ide kender hannem da bliffuer iegh en loagnere som i ære I det i si ati kende hannem alligewell ati ide kende hannem Jeg gemmer oc bewarer hans ord Det sagde vor herre thi at kende gud rettelige det obenbariff oc bewiseff met gerningerne som der effter følger Tertus Abraham. Vor herre sagde Abraham eders forfader glæddiff ath han motte see myn tilkommelse thii han begerede i lang tiid ath vide naar Christus skulde komme till iorden ath frælse verden Han saa

tertus

tertus

det och bleff glad Det vor den tiid det vor sagt til hannem
 aff hiemmelten i dyn aff føde skulle alle menniste bliffue
 benedide som der stonder *genesis xxi cap.* Sammeledis saa *gene. xxi*
 han oc kende hellig trefoldighed vdi en figure der de iii engle
 obenbarediff for hannem som der stonder *genesis xxviii ca.* *genesis*
 Her emod sagde ioderne *Certus Quinquaginta annos etc.* *xxviii*
 Du est ide en nu halff tredie synff tyue aar gammild oc du
 saast abraham Som de ville fige det er wmweligt thii at fra
 abraham døde oc til vor herre bleff fød forløb moren tw
 tusinde aar emellom Her maatte nogen spørge Men Cristus
 ihesus vor ide vden *xxviii* gammild hwi neffnede ioderne saa
 mange aar oc sagde at han ide vor 1 aar gammild Her
 swariff till ath vor herre syntiff meget eldre en han vor saar
 det megle sware arbejnde han hagde at lære mennisten deriff
 salighed oc for den suare faste han twingede sit legeme met
 Item i det ioderne sagde till vor herre dw soest Abraham
 Der maa hwer merke deriff bespottelse oc stalle mening de
 hagde mod hannem thii vor herre sagde ide at han saa
 abraham Men han sagde at abraham gleddiff der han saa
 hannem *Certus Amen amen Sandelige sandelige siger ieg* *tertus*
 eder at ieg er for en abraham føddiff Her obenbarer vor
 herre sin guddommelige ewindelighed Der ioderne inthet
 twnde fige eller tale mod hans ord met noget stæl Da saffnede
 de stene oc vilde strax slaget hannem i hiel i templen

 Er i denne Credie Artidell merdiff iøderniff ondskaff och
 store vffellighed Ath de ville stened vor herre i hiel
 i templen ligerwiff som han hagde bespaattet gudz ord Men
 wor herre gjorde sig wsynligh oc gid aff templen thii ath
 den tiid vor ide kommen som han vilde lide syn død oc pine
 paa Her maa hwer well merke deriff store awind oc had som
 de hagde till hannem i det at de vilde strax stenet hannem
 i hiel i templen mod deriff egen low oc ræth Thii ath naar
 nogen skulle steniff da skulde der være nogen som lærde paa
 hannem oc giffue hannem sag Saa skulde han offuerwindiff
 met vidende oc reigong oc dommeren skulde siden der paa

Seni
xliiii ca. dome Gid sagen hannem vnder ogen Da skulle han steniff vden for staden som der stonder Seni .xliiii. Men saa hadste oc gredste waare de paa hannem at de strax for vden al dem oc retgong vilde stenet hannem i templen Chi gid han aff templen oc ingen saa hannem vden hanff apostle oc disciple som hannem swolde

Johannis
xliiii ca. Er sporgiff hwo de ere som en nu daglige stene vor herre Ihesum Oc huorlediff de hannem stene oc huad der merdiff met hannem Her swariff till At Ihesus er sandhed. mistundhed . rønhed . kerlighed . ydmynghed . renlighet tyffhed oc edderwøhed Chi stene de vor herre som lywge i huad som helst maade det ster vdi fordi at han er ret sandhed som sancte Hanff scriffuer i sit xliiii capit. sigendiff Ego sum via veritas et gloria Jeg er den rette vey sandhed oc den ewindelige are De stene Ihesum som andre fortale bagwaste oc lywge paa dem i nogen maade sammelediff de egne stalle oc suige fulde menniste som holde dem bedre en de ere at de andre bedrage kunde Maar saadanne sognere baguastere egne stalle oc fortalere straffiff oc vnderwiffiff aff nogen ath de saadant offuer giffue stolde Da ville de stene den som dem lærer oc figer deriff beste oc hade hannem met dødelig awend som isoderne gjorde vor herre dog skal han icke aff lade fordi at fige oc lære dem gudz ord oc sandhed thii ath deriff siele der met frelsiff kunde Sanctus Johannes scriffuer i sit ix ca. ath disciplene sagde till wor herre der han ville gonge bort och rense lazarum op aff døde Mestere isoderne de lede der effter dig oc ville stene dig [i] hiel han gid alligenel diid off alle till et got exempel ath wii icke frycte skulle for nogen fare huer wii kunde hielpe nogen till sin salighed Item Sognere stene vor herre naar de fige mod sandingen Chii figer David i psalteren Verdes omnes qui loquuntur mendacium O herre lad alle forfare som lywge Sammelediff stene egne stalle wor herre Maar de ere mod sandhed och holde dem gudeligere vdwertiff blant mennisten en de ere induertiff i hierted De mwe ligness ved en mødding som vden till betact er met sue

oc syneff hvid oc deglig men indwertiff er hwn swort och wren
 Saa ære de oc som holde dem vduertiff gode men indwertiff
 ere de falske oc swigefulde Thii siger wor herre om dem *Matthæi*
 som Sanctus Matthæus scriffuer i sit rrii capit. *De vobis* *rriii ca.*
 hypocrite Me worde eder egne skalle som vduertiff two eder
 rene oc deglige Men induertiff ære i fulde met awind gerighed.
 nidkaff oc vrenlighed Fortalere och bagwastere stene oc ihesum
 naar de baguaste fortale oc lyue paa andre thii ihesus er
 sandhed oc de gøre mod sandhed naar de sige det de vide
 ingen rede till Och dicte ny loagn oc samlegge som en anden
 facte aldrig tendte fonge de oc standem en søge aarsage til
 at tale paa nogen da sige de det r gonge verre och mere en
 det sket er de legge altiid noget til aff deriff fortuilede swige-
 fulde dict oc loagn fra huille gud besterme alle gode mennisse
 Mor herre loffuer dem deriff tilbørlige løn som er den enige
 fordomelse gennem Esaie Prophetiff mund saa sigendiff *Esaie*
illis qui dicunt malum bonum Me dem euindelige som sige
 det som ont er at være gaat. oc det som gaat er at være onth
 Cristus Ihesus er mild god oc alder rwndest som klarlige
 beuiff i det at han haffuer befalet sine hellige engle at de
 off beuare skalle fra alt ont sammelediff giffuer han off vor
 daglige føde oc alt det gode wii haffue her paa iorden hand
 for neder aff himmelen ath løse off alle aff dieffuelenss mact
 met hanff hellige død oc pine som der skonder *Eccle. rrii ca.* *Eccle rrii*
 Sandelige er han rund til tegen at saa er da vdfreder han
 sine benedide hender oc arme paa det hellige kors Ath betegne
 at han vill rundelige giffue alle naade oc mistund oc deriff
 sielf salighed som ville fly til hannem oc bedre deriff leffned
 Ver om taliff *Prouer. vlti.* *Manum suam aperuit inopi* Thii *Prouerbio.*
 hufruge alle gerige nidste larige oc vmilde mennisse ihesum *ultimo.*
 naar de idt ville offue dem i mistundelige gerninger oc hielpe
 deriff fattige ieffu cristen i deriff armod oc nød aff det got
 som gud dem forlent haffuer Cristus ihesus er kerlighed
 Thii hufruge alle auindz fulde hadste onde och swigefulde
 mennisse hannem naar de hade deriff ieffu cristen for auindz
 skild eller besniue hannem i nogen maade Om saadan auind

Actuum oc had stonder der screffuit actuum viii ca. At ioderne stenede
viii ca. Sancte Staffen for had oc andy styld som fuld vor met
 gudz nade oc den verdige heliand Cristus er lyft renlig oc
 eddru Thii hustruge alle vlyste vrenlige oc offuerflodige
 menniste hannem naar de bedriffue vlysthed vrenlighed eller
Prouer. ii offuerflodighed til mad eller driick eller nogen vlysthed Vor
 herre maa all eniste fige de ord som der stonder Prouer. ii
 Purus sum a peccato Jeg er pur for vden all synd Oc mit
 herte er rent thii ieg gjorde aldrig nogen synd Cristus
 ihesus er ydmoghed thii hustruge alle offuerdadighe oc hofferdige
 menniste hannem naar de hofferde dem offuer deriff ieffu cristen
 och ville vndertrycke dem Sammelediff naar de hoffmode dem
 aff deriff rigdom deglige stassnid eller met klæder eller aff
 konst visdom eller aff anden fornymslighed som gwd dem
 giffuit haffuer

Job Od disse stene som saadanne menniste stene vor herre
 met stulle de haffue fem honde ting som dem skal aff
 raade oc tilbage drage at de hannem ide ydermere stene
 stulde Forst stulle de offuertende deriff ægen stobelighed
 Siden hwor armelige de soddiff til verden oc hwor stædd
 stund de lessue kunde her paa iorden Credie maade stulle de
 offuer tende at de stulle ds oc de vide ide paa huad tiid eller
Job iii. time Om disse trende honde stide taler Job i sit iii ca.
 figendiff Comparatus sum luto etc. Jeg er ligned ved iord oc
 muld Sammelediff ved fallaste oc asse Saa maa och huert
 menniste ligness ved iord i det at det soddiff till verden Med
 fallaste i det at de lessue en stædd stund oc forgonge snart
 som fallaste Med asse i det ath de ds oc forfariff som asse
 der bort blesiff aff nogen storm Sierde er at de stulle offuer-
 tende oc befinde deriff mange synder oc onde gerninger som
 de bedressuit haffue oc befrycte ath gwd ide skal heffue dem
 paa deriff legeme her i verden oc siden paa sielen till ewig
 tiid effter døden Maar de dette betende da ydmoge de dem
Psalm oc begære naade aff gud Som David siger i psalteren
 Humiliati sunt in iniquitatibus suis De blesfue ydmoge i deriff

synder oc ondskaff for deriff sorg oc modgong thii ydmngede
 de dem oc begerede naade aff gud Der om taliff oc Proner. *Prouer. xii*
xii. Meror in corde viri humiliavit eum. Den sorg som nogen
 haffuer for sin synd hun gør hannem ydmng Semte er at
 han skal i hulomme vor herriff store ydmngghed som der
 scriffuiff *Esai. xvii c. Inclinabitur homo ad factorem suum* *Esai. xviii*
 Huer menniste skal see til sin gudz oc flaberiff ydmngghed och
 betende at han ville lyde den forsmædelige død och pine for
 hanff skyld i det han lod sig vdfrede nogen paa korrffens
 galie oc henge sig mellem to obenbare roffuere och vdgaff
 sig benedide hierte blod for alle vor salighedz skyld Alle
 menniste skulde altid gerne i hwglomme vor herriff bitter
 død oc pine oc betegne dem met det hellige korrff thi det
 haffuer stor mact mod alt ont oc bort driffuer dieffuelen fra
 mennisten Der om vill ieg sige ether eth iertegen oc der met
 ende mith tale paa denne tiidh.

Et iertegen at diefflene fly for det hellige korrff.

 I læse at der vor en mand som altid hagde til secd
 at velsigne sig met det hellige korrffiff tegen naar han
 gid i seng oc opstod igen Oc han leeffde deff vdoeffuer
 vor herriff titel som screffuen vor paa det hellige korrff saa
 figendiff O ihesu nazarene iode longe forbarne dig ofuer
 mig I naffn gud faderff sønff oc den helliandz amen. Han
 bad oc vor herre stedze at han maatte songe eth gaath
 endeligt her aff werden Dog hende det sig saa ath han døde
 aff braded Och diefflene vilde taget hanff siell Saa kom en
 deglig klar och flinnende mand oc dreff dem fra hannem oc
 forde hannem vdi eth stort mærd oc saa forswand han for
 hannem Men der gid saa stort flin aff de korrff aff hanff
 hoffuit oc anderstediff aff hanff krop som han pleyde at betegne
 sig for met det hellige korrff at han vell see kunde om kring
 seg Der diefflene optomme aff helwediff aff grwnd oc hannem
 anamme vilde da gid der saa stort flin aff samme korrff som
 vaare paa hannem at de ide torde røre hannem Om siger kom

den sinnende mand til hannem igen oc sagde Dine synder
ere saa mange och store at den retferdige oc strenge dommere
gud i hiemmerige bworde ath giffue den ewighe fordomelse
offuer dig Men for den gwdelighed oc idelige tande dw haffde
aff hanff hellige død oc pine oc for dw signede dig daglige
meth hanff hellige forffiff tegen Da haffuer han mistundelig
forbarmet sig offuer dig at du skalt senge lifff igen at du skalt
scriffte dine synder oc gøre ret plict oc bod for dem paa
jorden oc bedre dit leffnid mod gud her effter . saa kom sielen
til troppen igen oc han leffuede sieder erlige oc stellige oc sid
det ewindelige lifff effter døden Det vnde off alle den alsommectighe
gud som er benedidet till ewig tiid amen.

Palme Søndag

Epistola ad philipen. ii. ca.

Frates hoc enim sentite

Enne Epistell som læsiff i dag i den hellige kirde
den scriffuer den verdige apostel Sancte Pouild
i sit andet capittell Oc lyder hwn saa paa danste

Ere brødre oc søster Megerer edersff leffnid
saa ati fornemme oc befinde mwe dhæt i
eder selfue som i merde oc see vdi cristo ihesu vor frelsere
Det er ydmyghed indwertiff i edersff herte Oc at lide stor
sorg oc drøffuelse met hannem for hanff beste pine styld
ligerwiff som lemerne bedrøffuiff naard hoffuidet er syngt oc
verder Cristus ihesus en dog han er ewindelig klar och lige
mectig met gud fader i hiemmerige och ingen sted mindre
i guddommen Da vilde han icke alligewel met wold eller
hoffmod emod gud fadersff vilge beside saadan hogmegtighed
som lucifer begærede at gøre Men han ydmygde sig selff
allsom mest oc anammede en ydmygh klædebon paa sig som
er menniffensff nature Oc tog all den nød plawe och pine
paa sit hellige vstyldige legeme som menniffen hassue land paa
sit legeme met hwunger tørst frost twold armod oc den beste
død Oc vilde saa vel omgongiff meth syndige menniffe som
retwise han ydmygde sig vnder sin hellige fadersff vilge oc vor
hannem aldeliff horig oc lydig til døden at lide pine paa eth
lorff som roffuere oc andre onde menniffe pleyde ath lide
død paa Chii hassuer gwd fader op hoffuit hannem oc giffuit
hannem eth mectigt oc ærefult nassu offuer alle de nassu
som i hiemmelen oc paa iorden er Fordi at han kaldiff

baade gud oc menniste som han oc er i sandhed saa at alle
 Ina høye dem i ihesu naffn baade engle . menniste oc alle
 dieffle i heluede oc alde andre creatur som till er hedre ære
 oc loffue hanff benedide naffn oc kendid at ihesus cristus er
 lige mettig Klar oc ærefuld met gud fader till ewig tiid.

Euangelium Matth. xxi.

In illo tempore Cum appropinquasset ihesus

tte hellige ewangelium findiff paa den første søndag
 i aduent oc stonder paa det første blad her i bogen
 som er a i [Side 8]

r herre red i dag ydmygelighe ind i Iherusalem paa
 en aseninde emodh hanff verdighe død och pine som han
 taale vilde for mennistens salighed Her maa hwer merke
 hanff store ydmyghed vdi .iiii honde maade Først aff hanff
 ydmyge omgengelse i det at han omgongiff vilde' meth syndighe
 menniste och æde och dride meth dem Chii sagde de phariseer
 och dyndell gode isder til hanff disciple Hwi æder eders
 mester met obenbare syndere Som der stonder Mathei ix ca.
 I Anden maade at han tog paa den spedalste menniste oc
 lecte hannem met sine egne hender som Sanctus Matthens
 scriffuer i sit viii ca. sigendiff Cum descendisset ihesus de monte etc.
 Der vor herre gif ned aff bierget Da kom der et spedalst
 menniste mod hannem oc sagde Herre wilt du da lant du.
 læge mig Vor herre suarede ieg vil læge dig Saa tog han
 paa hannem oc han bleff strar sund I Credie maade at han
 vdnalde sig fattige disciple oc skalbrødre til at omgongiff met.
 som der stonder i det første breff som Sancte Pontild screff
 till dem som bode i en stad hed corinthus Que stulta sunt
 mundi elegit deus Vor herre vdnalde det her i verden som
 andre tydte daarligt at vere paa det at han bestæme vilde
 dem som vise vaare paa verdens vegne Han vdnalde dem
 som strabelige vaare at han bestæme vilde dem som sterke-oc

Mathei
ix ca.

Mathei
viii ca.

Paulus
ad corin. i.

mectige vaare som Sanctus Iacobus siger i sit andet ca. Jacobi ii
 Monne dens elegit pauperes in hoc mundo Aldnalde en gud
 fattige her i verden som rige waare i den hellige tro I Hjerde
 maade At han vilde two sine apostels foder ster torsdag at
 aften som Sancte hans scriffuer i sit viii ca. Si ego laui Iohannis
 pedes vestros Effter dii at ieg twode eders foder som er viii ca.
 eders herre oc mestere da skulle i oc two huer anden foder
 indbyrddiff den ene paa den anden effter dette exempell som
 ieg nu eder giffuet haaffuer.

I mwe oc merde oc lende vor herriff ydmuyghed vdi iii
 andre maade Forst i deth han regnediff aff ioderne saa
 forsmædelig som eth spedalst mennisse Som Esaias scriffuer Esaiæ iii
 i sit liii ca. Et nos reputamus eum leprosum et percussum a
 deo Ioderne sagde om vor herre wi regne hannem spedalst
 oc at vor herre haaffuer saa plaued hannem Der de hagde
 hustrugget hannem oc bespottet hans verdige ansigt oc kronet
 hannem wmdelige da beløb blodet hans verdighe ansigt ath
 ingen hannem lende twnde saa han da syntiff vederstyggelse
 for dem som eth spedalst mennisse Som han siger self gennem
 Davidz profetiff mwnd i psalteren Ego sum vermiss et non Paul
 homo obprobrium hominum etc. Jeg er ligerniff som en orm
 oc ide mennisse Jeg er forsmad forhaaned oc bespottet aff
 alle mennisse I Anden maade at den tiid han leddiff til
 caluarie bierg som han skulle forst festiff paa da tagde han
 quer oc taledede ide eth ord till dem som sloge oc droge
 hannem vbarhmhertelige men han swlde dem tolmødige for
 vden alt knwr oc mwr oc all anden genfigelse ligerwiff som
 eth armt wsthyldigt lom som tyger quer naar det drebiff som
 Esaias scriffuer i sit liii ca. Sicut onis ad occisionem ducitur Esaiæ liii
 Han leddiff till døden som eth wsthyldig faar han lod ide sin
 mwnd op till at straffe nogen for den wsthyldige død han lide
 skulde I Credie maade i det at han vilde lade sig henge
 emellem ii roffuere Oc at han da bad til gud fader for dem
 som hannem forst fests Som Esaias scriffuer i sit liii ca. Et Irem liii
 cum sceleratis reputatus est. Han er acthet och regned blant

andre roffuere oc flalle I Fierde maade i det ath han vilde lide denne forsmædelige død oc lade sig forffeffe oc flende sig met ædide oc galle oc henge der for de fule iøder til flendzel oc forsmædelfe fom da idelige befpottede hannem figendiff Skeme dig nw fom fagde ath du vilde neder bryde templen oc opbigge hannem paa tredie dag igen Et dw gudz fon Da flig neder aff forffet da ville wii tro paa dig met andre flendzelsff ord oc befpottelfer fom de giorde hannem huille han alle tolmødige oc velwillige leed Der hengde han met fine hellige hender och føder faa haardelige vdftræded ath alle hanff lemmer waare flilde ath den ene fra den anden och hanff hofluit hengde neder paa hanff bryft meth den hwaffe torne krone Det giorde han alle hofferdige menniffe till eth goth exempel ath de flulde tende her paa oc ydmuge deriff hofluit och legeme oc ide opheffue dem offuer andre Men betende at de ide ere vden iord . mwld oc afte Oc ath han er gud fom alting haffuer flafft oc dog ville lide faadan forsmædelighed paa det ath han off der met igenløfe ville fra dieffuelen oc den ewige forðømmelfe

Eth den afeninde fom wor herre red paa Maa vnderflondiff hwert fyndigt menniffe for trende honde fagh Forff for henniff ladhed flyld thii at en afeninde er eth ladet beff faa er oc hwert fyndigt menniffe ladh till ath gere nogre gode gerninger Som der flonder *Prouerbiorum xvi capitulo . Sicut opium vertitur in cardine etc.* Som en dør vendiff paa fine hengfle faa vender eth ladet menniffe fig i fin feng oc ide wil opflonde oc offue figh i gode gerninger Anden fag er for henniff wrenlighed och vthffhedz flyld thii ath en afeninde er meget wrenlig och wlyff faa ære oc mange menniffe meget wrenlighe och wthffelighe thii wthffhedz ild er optend i dem fom brende flall deriff arme flall till ewigh tiidh i helwediff pine Som der flonder *Dentro xrii capitulo . Ignis accensus est furere etc.* Tredie fag er Thii at en afeninde er flrobelig faare paa manden fom hwn bær forffet (thii hwer afen haffuer i hwit forff paa fin mande) Men bag paa ryggen oc lenderne

som forfett flepper der er hun sterck oc vlystelig Saa er oc huert syndigt menniske ströbeligt till ath bäre vor herriff forff i sit hierte oc hugfommelse oc til at gøre penitenti oc plict faare sine synder Men til onde oc vlyste gerninger at bedriffne er han sterck oc för noch sammelediff til andre stemme gerninger som er höfferdighed oc offerflodighed om dem taler vor herre som der stonder Esaie v Me vobis qui potentes estis ad bibendum vinum De worde eder som stærcke ære til at drikke vin eller anden drik oc mechtige til at gøre andre drudne

Et denne aseninde som bwnden vor vnderfondiff huer syndere Oc huert syndigt menniff siell som bindiff met v bond De iii første bond drage hannem til synden de andre vii holde hannem i synden. Det første bond er legemenff løst Der om scriffuiff Ecclesiast. vii ca. Inueni amariorem morte mulierem etc. Jeg fand en quinde som bestere vaar en døden henniff ord och tale wor ligerniff som eth garn eller wod met huille manghe fongiff henniff hender vor som stærcke fengzell Two som elster gud han skall fly hende Two som er en syndere hand fongiff aff hende Siden løffer hun hannem oc giffuer hannem søde ord seendiff wbluelige paa hannem som der stonder Prouer. vii cap. Andet er forfengelig ære Prouer. vii om huille Esaie scriffuer i sit v capittel figendiff Me qui trahitis iniquitatem in funiculo vanitatis De dem som drage deriff ondskaff met forfengelighebz bond Credie er gerighed Der om scriffuer Sancte Pouild i ad thimotheum ii cap. Qui Paulus volunt diuites fieri incidunt in tentacionem De som ville bliffue rige de komme i dieffuelenff fristelse och snare Och de fonge onde atskillighe begærelser som siwnde dem neder i den ewighe fordomelse

Er effter følger de vii bond som haalde menniffen i synden Første bond er hanff egen forsømmelighed der om scriffuiff Prouer. xiv. cap. Qui negligit viam suam prouer. xiv mortificabitur Two som glemmer retferdighedz ven han skall

- fordomess Andet er Ath hand forglemmer sin gud oc skabere
 Ber om scriffuiff Dentre xviii ca. *Deum qui te genuit dereliquisti*
 Dw offuer gaffi din gud som dig fødte Och dw hassuer for-
 glemd din herre som dig skapte Credie er kerlighed som nogen
 hassuer till synden oc den løst han hassuer aff hende huilte
 som gøre mennisten till gud; w wen Ber om scriffuer Sanctus
- Jacobi iii Jacobus i sit iiii capittel *Adulteri ne sitis . quia amicitia huius*
mundi inimica est dei . I skulle ide bedriffue hord eller wlystshed
 thii at denne verdenss syndelige elstelighed oc ere er vor
 herriss obenbare fiende Duo som elster denne verdenss for-
 fengelighed han er wor herriss w wen och fiende Ber om
- Eccle. ix c. scriffuiff Ecclesiast. ix. ca. *Sicut pisces capiuntur hamo etc.*
 Ligeruiff som fiske tagiff met en krog i det dem løster at æde
 den orm som sidder paa hannem oc swle tagiff met garn eller
 snarer Saa fangiff oc mennistene met dieffuelenss snarer aff
 den vellost de hassue till synden Hjerde er fiendsseel oc blyssell
 som nogen hassuer till at scrifte sine synder Met disse bond
 binder dieffuelen mennistenss twunge ath han ide scrifte skal
 sine synder Men forbandet vere saaden blyssell oc saadan
 redsell at nogen der faare tye skulde sine synder oc ide scrifte
 dem oc der offuer forlaste sin arme siell till enig tiidh Som
 en mwnde gjorde aff huillen her skonder eth Terteogen strar
 tilforn medfaste sondag dieffuelen bebinder mennistenss mwnd
 at hannem skal stemuiff oc bluess til at scrifte sine synder
 at han kan songe hanff fattige siel til den ewindelige for-
- Ecclesi. iiii domelse Ber om scriffuiff Eccle. iiii. *Non confundaris dicere*
verum . Du skalt ide blues eller stemuiff at sige sandingen det
 er at scrifte dine synder met sandhed Semte er Medfel de
 hassue at de skulle gøre plict oc bod for dem Maar naagen
 syndere befunder at han faste skal til vand oc brød gonge
 barsætter oc wllen ligge hart eller gonge pillegrimss ferd for
 sine synder Da tyer han offte sine synder oc ide ville fram
 sige dem for en søge bod han gøre skulde Men saadanne
 skulde offuer tende huorlediss de trøste ath lide den ewindelige
 ild och pine effter døden som twind fold hedere oc suarerre
 er en al den ild oc pine som till er i verden Ber om figer

Job i sit vi ca. Two som rædiss at gøre penitenti her i Job vi ca. verden han songer den ewige pine effter døden Siette er At de tpo paa eth langt liff Thii sagde dieffuelen till vaare forste faareldre adam oc ewe at de ide skulle dø om de ode aff ebled som der stonder Genesis iii ca. Nequaquam moriemini Gen. iii Syvende er formeget hob som nogen hassuer paa gudz misfundhed Thii siige mange syndige oc vanwittige mennisse at vor herre slapte dem ide ath han dem fordome vilde Om gudz misfundhed scriffuiss Eccle. v. ca. Misericordia dei magna Ecclesi. v est. multitudinis peccatorum miserebitur Gudz misfund er stor oc forlader alle synder Dog skall ingen synde eller drifte der paa.

Er maatte nogen spørge huorlediss mennisten oc hans siel løsis skal aff disse v bond Her swariss till At det forste bond som er legemenss løfte Det skall løssiff met strenghed at huer skal twinge sit legeme oc stonde mod synderne oc ingelediss hassue vilge till ath bedrissue dem mere Her om taler David i psalteren sigendiss Dirupisti domine vincula Pauli mea O herre du brast mine bond som ieg vor bunden met det vor mine synder thii skal ieg offre dig loffsenss oc ærens offer Det andet bond er forfengelig æriss begerelse Dette bond skall huer løse met ydmynghed Sandelige skall det løsis met ydmynghed thi huer som ydmyngh er han siyer verdenss heder oc ære met huille dieffuelen pleger ath binde mennistenss siel Sanctus Jacobus siger i sit iiii cap. Deus superbis resistit Jacobi iiii Humilibus dat gratiam Mor herre stonder mod dem som høfferdige ære oc gissuer ydmynge sin naade oc misfund Credie er gerigheds bond det løssiff met misfundhed och rwndhed Som vor herre siger selff Giff fattige folk aff dit brød och maad och læ arme hwiff Two som her till dagiss hassuer værid gerigh han skall nw offne sig i misfundelige gerninger her effter oc gissue sin fattige ieffu cristen aff sit gøt oc penninge aff sin formue oc der met løse dieffuelenss bond met huille han bunden vor

Sammelediff stulle oc de sin bond som holde menniffen i synden løssiff met de ting som er twert emod dem Første bond som er forsømelighed Det skal løssiff met gode idelige dnydelige gerninger **Chii** siger Sancte **Pouild** ad gala. **Paulus** vi ca. oc raader alle menniffe at de stulle althid offue dem ad gala. i gode gerninger **Bonum opus facientes. non deficiamus suo enim tempore metentes. Vii** stulle ide aff lade at gøre gode gerninger At wii kunde mangfoldelige høste dem igen naar tiid er Dieffuelen han slyer och fra menniffen naar han **Ieronimus** offuer sig i gode gerninger **Chii** siger Sanctus **Ieronimus** Semper aliquid boni operis facito Du skalt althid gøre nogen god gerning at dieffuelen finder dig ide aarteløss Da slyer han fra dig Det andet er at nogen forglemmer sin gud oc stabere Det skal løssiff i det at huer skal idelige i hwtomme hanff store velgerninger oc tade oc løssue hannem fore han skaffte hannem oc frelst hannem fra dieffuelen met hanff **Prouer.iii** suare død oc pine Her om scriffuiff **Prouer. iii.** In omnibus uiis tuis cogita illum et ipse dirigit gressus tuos. Tend paa vor herre i alle dine weye han skal vel stide all din gong **Credie** er den kerlighed eller weløst som nogen haffuer till synden Dette bond løssiff meth den hugtommelse oc fare som han haffuer for den euindelige pine som der efter følge skal vden han gør ret plict oc bod her paa iorden for dem **Chii** samme synderff weløst er staded som et offue blid oc den grøme heluediff pine som man skal lide for dem fonger **gregorius.** aldrig endhe Her om scriffuer Sanctus **Gregorius** **Vrenis** est delectatio fornicacionis Den weløst som er i hord oc wlysthed er gandske staded Men den pine oc we der efter følger som han lide skal der hende bedriffuer hwn er wuildeig Der er ingen større galenstass till en at binde sig til den euindelige fordomelse oc forlaste den euindelige hiemmerigiff glæde for en søge weløst som ide varer vden paa eth øge blid Ingen ting kan stade menniffen vden synden huerden dieffuelen eller syngdom oc inthet menniffe eller **gregorius.** nogen modgong sem Sanctus **Gregorius** siger Nulla nocet aduersitas si nulla dominetur iniquitas Ingen verdensff modgong

kan skade mennisten om synden haffuer icke offuernold offuer
 hannem Fierde er blyfel och stendzell til at scriffte sine
 synder Det bond skal løssiff met ret scriffte maall her om
 siger den verdige helliand som der stonder Eccle. iiii non Eccle. iiii
 confundaris peccata tua confiteri. Du skalt icke skæmiss eller
 blueff at scriffte dine synder Two som tyer en aff sine
 synder met foracth han songer ingen afløssning aff alle de
 andre Thii skal hwer gøre som danid siger i psalteren. *Pauli*
Inimicium meum non abscondi etc. Jeg dwlde icke myn
 wretferdighed oc synder men ieg scrifftede dem for dig min
 gud oc du forloft mig dem Fempte er redsell som nogen
 haffuer for den plict oc bod han gøre skulde for synden Det
 bond skal han løse met den redsell han skal haffue for
 heluediff pine oc for gudz strenge dom at han icke skal heffne
 paa hannem her i verden oc siden til ewig tiid met heluediff
 pine Her om scriffuiff *Prouer. xrv ca.* Per timorem domini
 declinat omnis homo a malo Huer menniste sliper synden *xxv ca.*
 formedelft gudz redffle Der stonder oc Eccle rv ca. Qui timet
 deum faciet bona Two som rædiff gud Han offuer sig i gode
 gerninger Siette er et stort hoff at han lenge lessue skal Dette
 bond skal løssiff met døghens i hufommelse At han befindet at
 han icke lenge lessue kan Som der stonder Eccle. x. Hodie Eccle. x. ca
 rer cras morietur I dag er han longe i morgen er han død
 Thii siger den verdige helliand som der stonder Eccle. v *Me Eccle. v. ca*
 tardas conuerti ad dominum Du skalt icke duelyess eller tøffue at
 omwende dig til gud thii hanff vrede kommer snarlige at du
 skalt dø oc komme for hanff strenge dom Siwende er for stort
 hoff paa gudz misfandhed oc milhed Dette bond skal løssiff
 met eth stadigt hoff oc gudz redffle Huert menniste skal
 haffue got hoff at han icke skal falde i misshoff thii vor
 herre vill gerne forlade hannem alle sine synder om han
 tyder dem fældommelige ilde at være Han skal haffue gudz
 redffle Det er ath han skal icke formegit drifte eller synde
 paa gudz barmhertighed Item Denne aseninde som merker
 huert mennistiff siel naar hun er saa løssd aff sine synderff
 bond Da skal hwn bære all sin liffuiff tiid penitentiff forff

Matthæi
xvi ca.

paa sine arler oc i hwlomme stedste hanff hellige død oc pine om hwn vill effterfølge gud till den ewindelige glæde som Sanctus Matthæus scriffuer i sit xvi ca. Qui vult post me venire abneget semetipsum. Hwo som vill komme effter mig till hiemmerigiff han skall offuer giffue all sin vellost och legemiff begærelse Och bere oc i hwlomme mith hellige kors oc suare pine i sit hierte och følge effter mig till den ewindelige glæde Den vnde off alle Ihesus cristus som er velsigneth till ewig tiidh

Et iertegen om hellig korsfis mact mod dieffuelen

 I lese at der vor i fribaaren mand som meget elste en Iomfrw hed Justina huillen han gerne ville haaff till sin hustru Men hand twnde englediff fonge henniff samtyde eller vilge der till huerden met vennerff hiehp giffi gaffuer eller nogen anden ting Saa taleden han met en mand hed Ciprianus som meget forfaren wor i den sorte konst ath han met dieffuelff mact oc konst stulde fly hannem samme iomfrw till ecthe oc loffuede hannem der faare store penninge Thii vdsende samme ciprianus en dieffuel som hende friske stulde at hun stulde fonge vilge till samme fribaarne mand huillen som kom til hende vdi henniff ammess oc fostermodersff lignelse oc raadde hende ath hwn sig giffte stulde oc samtyde syn bedeliff vilge hwn fornam hanff fristelse thi giorde hwn det hellige kors for sig Saa flyde dieffuelen oc gid til denne Ciprianum igen oc sagde at han ide twnde vende hende till den mening Saa lalleden han en anden dieffuell fram som treflere oc flogere wor en denne och bad at han met lempe oc listighed omwende stulde samme iomfrwe aff sin gode kyskelige ath oc mening till denne fribaarne mandz kerlighed Han stafte sig i hendiff søstersff lignelse oc taleden och raadde hende der till Hwn giorde kors for sig saa flyde han strar fra hende Thii vdsende han den tredie som mestere vor offuer de andre dieffle Han stafte sig i henniff modersff lignelse oc kom till hende met grædende thaare och sagde alder kærifte

daather ieg beder dig formedelst den kerlighed som dig bor at
haffne til mig i det ieg er din ledelige moder ath du anamme
vilt denne mand til din hofbonde gør du det ick da senger
ieg den sorg oc skade som ieg aldrig forwinder Saa lod hun
hende oc see sine bryst oc spener oc bad hende i hwilomme
ath hwn met dem opfodder wor till verden oc der faare vide
hende bøn Jomfrwen gjorde det hellighe korff faare sig saa
gid dieffuelen bort met flamme Der han kom til Ciprianum
igen oc sagde haunem at han engelediff henniff find forwende
kunde oc at hun hagde forferdet och for iaget hannem fra sig
met det hellige korffiff tegen Da han hørde oc fornam ath
det hagde saadan mact meth sig Da sagde han til dieffuelen
Jeg veder siger dig oc alt dit falske och onde selffaff Oc troer
paa den hwess korff der haffner saadan mact Det er visselige
troligt at han selffuer haffner meget større dygd oc mact men
hanff korff haffner saadan mach Dieffuelen bleff haffig oc
grwm for disse ord och vilde slaget och fared ilde met hannem
Han gjorde loorff for sig saa for dieffuelen bort och gaff
alder stemmiste lwet aff sig Ciprianus gid strax bort till denne
hellige iomfrwe Justinam oc fald paa kne for henniff søder
oc sagde huorlediff dette vor till gonget alt sammen oc bad
hende forlade sig det oc forwerffue hannem naade aff gud
saa lod han sig døbe oc anammede den cristelige tro oc tolde
siden død oc pine for gudz naffn skyld Der bødlene ledde
hannem diid som han aff liffuiff stulde da baade de hannem
forswerge gwdz naffn da stulde han beholde sit liff Han
swarede det er mig ick mweligt at gøre thii at ihesu cristi
naffn er dyblige screffuit i mit hierte Der de hagde slaget
hannem i hiehl da vilde de forfare om han hagde sagt dem
sandingen thi op skaare de hanff hierte da funde the ihesu
cristi naffn der vdi screffuit meth forgylte bogstafue vdi laarff
vise De skaare det siden i mange stide baade twert och engelangiff
dog fwunde de altiidh Ihesu cristi naffn i laarff vise met
forgylte bogstafue paa huert stide Samme cipriani martiris
naffn det neffniff i huer den messe der sigiff ouer all cristendommen

for den lertighed han havde til ihesu cristi navn oc hans hellige kors oc pine.

Eth Andet iertegen om det hellige kors

En gudelig doctor som hed Jacobus de vitriaco han scriffuer at en gong han predidede om det hellige kors vdi eth kloster som vor aff Sancti Bernardi orden da vor der mange som offuer gaffue all forfengelighed aff deriff hw oc hierte oc sette dem aldeliff faare at de elste vilde det hellige kors Der vor oc en gudelig ligbroder som hed broder simon Han bad inderlige till gwd ath han motte fonge ath vide hwad løn de fonge skulle som elste samme kors Han bleff strax op tagen i en aandelig syn oc saa Jomfru Marie holde syn søn i syn fagn oc giffue alle som anammede det hellige kors syn kærste søn Han kom til sig igen och sagde den syn han saa Siden elste mange det hellige kors mer en de gjorde førre.

Vor herriss pinelse paa lange fredag

Euang. Iohannis xviii ca.

Egressus est Ihesus

Er effter følger Vor herriss ihesu cristli hellige pine Som den verdige apostel oc euangelista Sanctus Iohannes screff oc slonder hwn i hanff xviii capittell Och lyder saa paa danffe

Er vor herre Ihesus cristus hagde giort sin nadwere ster torsddag at afften met sine apostle da gid han aff Iherusalem offuer en aa som løber mellem staden och oliueti biergh borth i en vrte gaard met sine apostle Judas den slemme forrædere som hannem forradde viste vell hwor samme vrtegaard laa Chii at ihesus hagde. tiit gonged did for met sine disciple Der denne fortwilede Judas anammed hagde pilati tienere til sig Oc siden en stor hob aff isde Hoffdingernes bisperness oc phariseernes swene till meth Da gid han met dem till samme vrtegaard met løther oc blwff vaaben oc verge Men Ihesus viste wel alt det som hannem stwilde offuer gonge till hanff hellige død oc pine Chii gid han fram mod dem oc sagde hwem lede i effter De swarede Mii lede effter ihesum nazarenum Ihesus sagde det er ieg Judas som hannem forraad hagde stod i blant dem Der Ihesus sagde Det er ieg Da ginge de till bage oc stelde baglengiff till iorden Der de vaare opstodne Da taledede vor herre till dem igen oc sagde Hwem lede i effter De swarede wii lede effter ihesum nazarenum Ihesus swarede Jeg sagde eder at det er ieg Er det saa ati lede effter mig oc ville gribe mig Da lader mine

disciple gonge deriff ferd vbehindrede (det stede at de ord fuldkommiss skulde som ihesus tilforn sagt hagde til gud fader Jeg fortabede ingen aff dem som dw mig antworde) Sancte Pæder hagde en stor kniff haff sig (som han pleyde at hvesse flage met naar han ophengde sine garn at tørre) Den drog han vd Och hog det hogre ore aff bispenff swend som hed malchus Ihesus sagde til Sancte Peder sit din kniff i balgen igen Vilt du ide at ieg lide skall den sware pine som min hiemmelste fader haffuer stided oc forsynet at ieg taale skall Denne store flare som vdsant vaar at gribe hannem oc iode haffdingerniss tienere de grebe ihesum vmildelige oc bwnde hannem haardelige oc ledde hannem saa ind i staden først for en haffding som hed Annas oc vor Chaiphe hwærweff fader oc biscop det samme aar denne Chaiphas han gaff ioderne det raad at de skulde i hiel sla ihesum Saa figendiff Det er nytteligt at et menniste dør for almuenff gaffu oc salighed at al almuen en forfariff skal Sancte Pæder swolde effter ihesum blant almuen oc den anden discipell (Det wor Sancte Hanss ewangelista han vilde ide neffne sit nassu i denne leest och pass thii han screff hende selff Han figer framdeliff om sig selff Denne discipell wor kend met denne samme iode haffding som hed Annas for han bar hannem offte sifte som hanff fader som wor en sistere sende hannem) thii kom hand ind met Ihesu cristo i samme bispeff forstwe blant de andre Men Sancte Peder bleff til bage stwden oc wdelwether Chi gid Sancte Hanss vdh igen oc talede met pigen som tog vare paa dørren at hun lod Sancte Peder ind Da sagde samme pige til hannem est du ide en aff hanff disciple som nw leddiff her ind bwnden Sancte Peder swarede. ney er ieg ide Swenene oc tienerne stode haff ilden oc vermede dem thii det vor stor frost oc twld Sancte Peder stod i blant dem oc vermede sig Saa talede Annas til ihesum oc spwrde om hanff disciple oc hwad hand hagde predided och lærde Ihesus suarede hannem Jeg talede altiid obenbare i verden oc predidede obenbare i iode templen der som alle plege at komme till hobe oc saffness Oc ieg haffuer inthet talet predided eller

lærd i lønlige eller hemmelige stæder. Hvad gørff det fordi
behoff at du spørger mig der at Spør dem der ath som
haffue hørt mine ord oc lerdøm. De vide vell hvad ieg sagt
haffuer. Der wor herre dette hagde sagt. Da slog en aff bispenff
swene hannem haardelige ved sit øge oc sagde. Skalt du saa
hoffmodige sware bispen. (Sanctus Bernardus figer at han
slo hannem saa suarlige at helwede bewede ved den kindhest).
Ihesus sagde till den hannem. Slo. Haffuer ieg talet loqn eller
wfsendingen da moth du vidne mod mig. Haffuer ieg sagt
sendingen hwi slar du mig. Saa sende Annas ihesum bunden
till Chaipham som vor biscop. det aar oc det vor aarle om
morgenen strax effter mid nath. thi de reddiff for almmwen
Sancte Peder stod en da hoff ilden oc vermede sig. thii sagde
swenene til hannem. Est du icke en aff hansff disciple. Han
swarede der till och sagde. ney. Da sagde en aff bispenff swene
som wor hansff frende der han hog for øred aff. Saa ieg dig
icke vdi vrtegaarden met hannem. Sancte Peder sagde da. ney
igen tredie gong oc saa gooll hanen strax. Siden ledde de
ihesum fra Chaiphæ hwsff till palatzeth eller raadhwsseth som
blodige domme oc sager pleydiss at handteriff. Vdi huilket
Pilatus vor. Men ioderne vilde icke gonge ind i samme hwsff
at de besmyttest. stulde aff hansff blodige dom. fordi de vilde
vere rene oc bequemme til at æde deriff paaeste brød effter
iøde lowen. Thii gid Pilatus ned till dem aff samme palatz
oc sagde. Hvad klage oc lere maall haffue i mod denne mand.
De swarede hannem oc sagde. Maare han icke en ond vdediff
menniste da. hagde wi icke leedet hannem till dig. Pilatus
swarede. Tager hannem selfue oc dømer hannem effter etherff
egen log. ioderne swarede. Det sømer oss icke nw at i hiel sla
nogen eller at giffue nogen blodig dom. offuer nogen. (Dette
stede at vor herriff ord fuldkommiff stulde som han sagde sine
disciple tilforn der han vnderwisde dem hwad død han taale
stulde oc aff hwem). Thii gid Pilatus ind i raadhwsset igen
oc falledde ihesum for sig oc sagde. Est du iode konge. Ihesus
swarede. Siger du dette aff dig selff eller haffue andre sagt
dig det om mig. Pilatus swarede icke. er ieg ingen iøde och en

helder fød aff deriff flect Dith eget folk och dine bisper och
hoffdinge antworde dig i mine hender Swat haffuer du giort
Eller hwad er din sag Ihesus swarede Mit rige det er ide aff
denne verden vaare mit rige aff denne verden da stridde
mine tienere for mig at ieg en komme i isoderneff wold oc
mact Nu er ide mit rige paa denne verdensff vegne Pilatus
sagde til hannem Da est du alligewel longe men du haffuer
rige Ihesus suarede Du siger ath ieg er longe Jeg er fød
for den skyld oc der for kom ieg hiid til verden ath ieg skal
fige sindingen oc bere videndiss byrd om hende Swert menniste
som kommed er aff sandhed oc regerer sig der effter det horer
gerne mine ord Chii sagde Pilatus til hannem Swad er
sandhed Der han hagde det sagt da gid han vd til isoderne
oc sagde til dem Jeg fand ingen sag finde met denne mand
som i haffue antuerdet mig Det er edersff sedwane at ieg skal
giffue eder en fange loss hwert aar mod edersff paaeste hogtiid
Ville i nw da vil ieg giffue eder isode longe loss Isoderne
rebede alle strax oc sagde Mii ville ide haffue hannem loss
men giff off barrabam quit Den samme barrabas vor en
gammild roffuere oc en obenbare stalt Saa lod Pilatus binde
vor herre haardelige til en flotte oc hwstrwge hannem suarlige
oc swenene giorde en krone aff hwasse torne oc satte oc trocte
hende vmildelige paa hanff bare hoffsuit Oc swobte hannem i et
gammilt purpur klede saa ginge de til hannem oc sagde met spot
oc spe Hil vere du isode longe oc der vdoeffuer sloge de hannem
tore kindhefte Siden gif pilatus vd igen till isoderne oc sagde
Jeg vill lede eder den mand vdh igen ath i vide skulle at
ieg kan ingen sag finde met hannem en dog ath ieg haffuer
ladet pint hustruget oc kroned hannem oc randsaget hannem
met mange sporsff maall Da gid Ihesus vd faar isoderne
gandste vbarmhertelige hwstrwgen och bar den huasse torne
krone paa sit hoffsuit oc et gammelt purpur klede paa troppen
Da sagde Pilatus til isoderne Seer dette menniste Som han
vilde fige Eder bor nw at onde offuer hannem oc lade eder
noge met den pine han nw haffuer told oc ide mere begære
hanff død for ingen sag Der isode bisperne oc deriff vnderfaatte

hannem saage Da robede de alle suarlige och sagde laarß fesse . Kaarß fesse hannem pilatus suarede dem . tager hannem selfue oc forß fester hannem Jeg finder ingen sag paa hannem Ioderne suarede wii hassue screffuen low oc han skal ds effter lowen Thii han gierde sig till gwdz son aff hiemmelen Der pilatus hørde disse ord Da begynthe han storlige at rædiff. Her offuer sighe doctores at han ide reddiff for isøderness low thii han vor inthet plectig vuder hende Men han begynthe at frøcte effter isøderniss ord at han skulle vere gwdz son Oc at han hagde saa ladet hustruget oc kroned hannem Saa gid han ind i raadhuset igen met hannem oc sagde til ihesum hweden est du kommen Som han vilde sighe Swad helder est du kommen aff guddommen eller du est et pwort menniste al eniste Ihesus swarede hannem inthet her paa Thi sagde pilatus til hannem Hwi swarer du mig ide Vist du ide at ieg hassuer mact til at forß fesse dig oc ieg hassuer oc mact at lade dig løss om ieg vil Ihesus suarede hannem Dw hagde ingen mact aff dig self offuer mig vden hwn vaare dig giffuen aff dem som mectigere ere en dw est. Serdi hassue de diff mere synd som hassue antuordet mig dig i hender for awendz skyld Her effter vilde pilatus gerne haast aarsage oc lempe til at giffue hannem løss fra isøderne thi han fornam hanß wstyldighed oc befundede at han ide twnde dome hannem till dsde for vden stor synd Da isøderne det fornwmme Da robede de alle oc sagde Lader dw hannem løss Da est dw ide kysserenß veen eller tro tiener Du vist vell at hwo sig talder longe her i blant off isøder Han siger mod kysseren i rom Der pilatus hørde disse ord Da ledde han ihesum aff raadhuset oc sette sig for en domskoll som bygder vor aff sten oc kallediff paa gredste lycostatos oc paa hebraiske gabatha Dette wor om longe fredag at morgen sem wor isøderness paafe astten Da sagde Pilatus till isøderne Seer edersß longe De robede oc sagde Tag borten Tag borten Oc forß fesse hannem Pilatus swarede Skall ieg forß fesse edersß longe Iode bisperne suarede Mii kende off ingen anden longe at hassue en kysseren aff rom Saa gaff Pilatus dom offuer hannem at han skulde forß

festiff Thii toge de ihesum oc lagde det snare kors paa haanf
 skuldrer som han skulde henge paa oc han bar det vd aff
 Iherusalem till caluarie bierg som han skulde kors festiff paa
 Samme bierg kallediff paa hebraiske Golgotha thii rossuere oc
 stalle pleydiss der at kors festiff oc affliwess Der kors fesse
 de ihesum oc to rossuere met hannem en hof hwer haanf
 side Pilatus screff en titell oc sette offuer haanf hoffsuit saa
 lydendiff Ihesus nazareus iode lønge Denne titel leffde
 mange aff ioderne Chi at det bierg som han vor kors fest
 paa det laa hart hof staden. samme titel vor screffuen paa
 trende honde twngemaal som vor hebraiske grefiske oc latine
 at huer man hannem forstode skulde Da sagde iode bisperne
 til pilatum Scriff ide at han er iode lønge. men scriff at han
 sagde Jeg er iode lønge pilatus suarede Det ieg haaffuer
 screffuit Det skal bliffue screffuit Der vaare iiii serdeliff
 swene som kors fesse ihesum der de det fuldkommed hagde da
 toge de haanf klæder oc stiffe dem i iiii parter saa hwer swend
 sid syn part Men wor herre hagde en kiortell som wor knøtter
 eller bwnden oc wshd han vor heell offuer alt saa der wor
 ingen som paa hannem Thii sagde de til hwer anden Mii ville
 ide stære denne kiortel sønder Men wii ville doble om hannem
 hwo hannem haaffue skal (dette stede at scrifften fuldkommess
 skulde Thii at Profeten hagde tilforn spaad her om saa
 sigendiff De stiffe mine klæder blant dem Och swenene doblede
 om myn kiortell) iomfru maria ihesu moder oc henniff søster
 maria cleophe oc sancta maria magdalena stode hof laarffet
 Der vor herre saa sin moder oc den discipel som han meget
 elste (det vor sancte Banff ewangeliste) Da sagde han til sin moder
 Quinde se din søn (som han vilde siye sancte haanf skal nw
 vere dig her effter i min sted til hielp oc trost som ieg vor)
 Siden sagde han till sancte Banff see din moder (som han
 vilde siye ieg befaler dig hende at du stalt vere hende till
 hielp oc tieniste ehwad maade du lant) fra den tid tog Sancte
 Banff hende i sin befalning oc tiente hende ndmygelige Der
 Ihesus dette hagde sagt At all ting fuldkommess skulde
 som screffuit wor om haanf pine som han lide skulde Da

stod der en sage ting igen som fuldkommiff skulde for han
 døde som Profeterne screuit havde Thii sagde han mig tofter
 Der vor et tar met ædise til stede thi toge de en swomp
 (som læge plæge at bræge) oc dæppede hannem i ediden som
 blendet vor met isop Oc hville hannem op paa en stæge till
 hanff mwnd Der han havde drædet der aff Da sagde hand
 Al ting er nu fuldkommen (som han vilde sige nu hæfuer
 ieg igen løffd menniskens løn fra dieffuelen oc fuldkommet
 alt det profeterne havde spæadt om mig) Saa bødte han sit
 hoffuit ned oc vdgaff sin siell (Pater noster) Effter di at der
 vor paa deriff paaftæ afften oc at deriff kroppe en henge
 skulde paa forffene deriff paaftæ dag i deriff alder forffte
 høgtiid Thi baade Ioderne pilatum at deriff kroppe motte
 sander huggiff at de strar de skulde oc neder tageff aff forffene
 Thii komme deriff suene igen oc hægge forff den ene røffueriff
 ben sander oc siden den andens Der de komme til ihesum oc
 saage at han vor død da hægge de ide hanff been sander
 Men en aff suenene stæd hanff side op oc der vdrand strar
 baade blod oc vand . oc den som dette saa han bar vidende
 byrd her om oc hanff vidende det er sant Oc han vid at
 han siger sandingen ati det alle tro stulle (Det vor Sancte
 Hanff ewangeliste som sagde disse ord men hand vilde ide
 næfne sit næffn Thii han selff screff denne hellige pass oc
 ewangelium) Dette stede at scriffen fuldkommiff skulde som
 stonder Erodi rii saa sigendiss i stulle ingen been hægge sander Erodi rii
 paa hannem Der siger oc en anden scriff om hannem De
 stulle see den de stwæge i gennem (det er paa den nderste
 dom naar han samme ioder dømte stæd for hanff wstydige død
 oc pine) Der dette vor stæet da gif Iosæp aff arimathia som
 vor ihesu lønlige discipell for den fare han havde for ioderne.
 til pilatum oc bad hannem at han motte neder tage ihesu
 legeme aff forffet Da tillod pilatus at han det gøre maatte
 Thii kom han oc neder tog det Der kom oc nicodemus som
 tilforn kom til vor herre om naten for ioderneff fare styd
 Oc bar met sig hundrede pwnd dyrebare smørelse som giord
 vaar aff mirre oc aloeff træ Saa snøbte de hannem i lyn

Neder met laastelike vrther . som det er seduan blant isderne at iorde nogen Der vor en vrtegaard hart hof som vor herre Iorff seket vor i hwillen der vor en ny grass som ingen tilforn wor iordet vdi der lagde de ihesam i for han vor der hart hof oc de twude ide lenger berre hannem om afftenen thii det vor hart mod naten oc deriff paaft hogtid om morgenen . saa lyder denne hellige lest oc pass effter terten som sancti Banff enangeliske screff etc.

Glosen oc vdydningen her paa

Sanctus Bonaventura som vor aff graabrodre orden siger oc raader alle cristne menniste at de skulde inderlige offuertende vor herriff ihesu cristi snare død oc pine fra første begyndelse oc til hans verdige oc erefulde opstondelse oc der vdoftuer op løfte deriff hierte oc sind til gud i hiemmerige oc bede hannem ydmngelige at de begræde oc betende mwe samme hans pine ligerwiff som de nu nernerendiff hof vaare oc saage hworlediff de hannem saa vbarm[her]telige plawede oc pinte paa hans alderhelligste wskyldelige legeme Oc at han samme død oc pine welwillige taale wilde for waare synder skyld oc der meth igenløse off fra dieffuelen

Certus Certus Egressus est ihesus. Ihesus cristus vor gud oc frelsere gid aff iherusalem ster torsdag afften vd i en vrtegaard offuer en aa som løb mellem staden oc olineti bierg oc talede terlige och ydmngelige paa vegn til sine apostle oc raadde dem at de skulde bede till .gud fader i hiemmerige Han gif eth skenlast langt fra dem i samme vrtegaard oc fald ydmngelige paa knæ oc bad til gud fader saa sigendiff O alder mectiste gud fader er det dyn vilge eller mweligt Da haff mig denne pine fordrag som ieg nu lide skall Men worde din vilge her vdi som dw villt oc ide ieg Saa bad han oc anden gong oc tredie gong for han sid nogen swar igen oc sagde ydermere O retwifeste gud fader Jeg ved at dw offuer lagde tilforn at ieg skulde igenløse mennistens kon fra dieffuelen paa Iorffens galie Lad det fordi bliffue effter din egen vilge Men ieg

befaler dig min alderkeriske moder och mine discipler som ieg her till bewaret haffuer at du wilt besterme dem her effter fra alt onth Men han saa bad da suettiff han blodige thaare offuer alt hanff lifff saa suarlige ath de riwde ned paa iorden aff hanff verdige ansiet oc legeme Da kom Sancte Michild offuer engild til hannem oc sagde Vill vere dw myn gwd oc herre Ihesu criste Jeg opforde din bon oc blodige swed for gwd fader i alt hiemmerigiff herflaffuiff nerwerelse Och wii swlde alle paa tna beyendiff waare hoffuit ned mod iorden oc baade hannem ydmugelige at han wilde tage den snare pine fra dig som dw lide stulde Han suarede off Min eriske son wid det well ath mennistensff son land ide tilborige och rettelige igenlofiff vden met hanff blodiff vdgndelse pine oc død Will hand at mennistensff siele frelsiff swlde Da stalt hand endelige dō Swad tydiss dig her vdi Ihesus swarede engelen oc sagde Jeg vill endelige at mennistensff siele frelsiff swlle som han slapte effter sit eget ansiet thii vdmelger ieg at thaale død oc pine for dem oc der met fult gøre min fadersff vilge Engelen swarede Strid mandelige oc stærkelige En megtig mand bor ath gøre mechtige gerninger Denne pine forgonger dig suarlige siden stalt dw haffue cwindelig ære och loff der saare Gwd fader siger at han althid vill være hoff dig at styrde dig Oc han vill beware dyn moder oc disciple karffe oc swnde som dw begærede at dem stalt inthet stade Ihesus anammede denne hwgswalelse erlige oc ydmugelen aff sit eget creatur engelen som han selff slapt hagde Ihesus hagde tilforn straffet sine apostle ath de soffue oc ide wilde vaage oc bede en time met hannem at de ide swlde falde i fristelse Nu kom han till dem igen och sagde soffuer nu oc rager eder rolighed till Thii soffue de en søge stwnd Men Ihesus vogede offuer dem som en god hyrde roger offuer syn hiord O huillen stor lertlighed bewisde ihesus dem paa den tiid at han wilde at de stulde soffue oc huile dem Men han wor i saa swar forg oc dronelse och swettiff blodig swed mod den snare pine han lide stulde paa mandommensff vegne Ihesus saa sine stender oc w venner komme langt borte met

voben oc verge Dog vacche han ide sine disciple for ioderne
 komme hart hoff hannem da sagde han til dem I haffne nod
 soffuit Seer her kommer den som mig forrade skal Men han
 sagde disse ordh da kom indas den alder stemmiste forradere
 oc losse hannem Chii at ihesus pleyde altid at losse sine
 apostle naar de komme til hannem igen effter han hagde sent
 dem nogensted fra sig der indas hagde lost hannem da gid
 han till bage igen Som han vilde sige ide er ieg met dem
 som digh gribe ville Han hagde dog sagt ioderne tilforn ath
 de gribe skulde den som han losse Siden gid han till bage
 igen till ihesum oc sagde Certus Aue rabi Vil vere du mestere
 Her skal hver merde hver kerlige oc ydmygelege ihesus tog
 denne stemme forredere i fagn och losse hannem hwillen han
 lidet tilforn om afftinen bespiset hagde met sit hellige sacramento
 oc toeth hauff foder oc han nu saa vladnemmelige oc stammelige
 forradde hannem i det han losse hannem Da sagde ihesus till
 ioderne Certus Quem queritis Hvem lede i effter De swarede
 effter ihesum nazarenum Ihesus sagde Det er ieg Saa ginge
 de til bage oc fulde ned mod iorden Siden spwrde han dem
 atther igen hvem de lette effther de sagde effter ihesum
 nazarenum Han swarede Jeg sagde eder at det er ieg Led i at
 mig da lader mine disciple gonge deriff vey I det hog Sancte
 peder det hogre ore aff den der locten bar som hed malchus
 Saa fulde de vnilde ioder paa ihesum som grumme lossuer
 falde paa eth wskyldigt lom oc sloge droge och stotte hannem
 oc bwnde hauff hender paa hauff bag Oc et reff om hauff
 halff oc lifff oc lobe oc slebede hannem effter dem mod staden
 gandste hastelige ligerwiss som det hagde vered den argiste
 forredere eller stemmiste roffuere och skal som der twnde
 nogen sted vere paa iorden Ihesus vor barhoffuit oc barsotter
 Her scriffne somme doctores ath den tiid de komme till den
 aa som lober mellem staden oc olineti bierg offuer huillen
 der laa en spong oc bro som de pleyde at gonge offuer paa
 naar det vor høyt vande Der slebede de vor herre vden faare
 i vandet paa de hwasse stene meth rebene som de hagde om
 hauff halff oc lifff Oc roethe hannem om twld i vandet en

dog det vor icke swarlige dybt Der flebede de hannem bort
 oc igen till han vor saa gaat som halff død Siden ledde de
 hannem faar Iode hofdingerne som vaare till hobe samlede
 oc bidde ath de igen komme stulde met hannem Der de saage
 ihesum da bleffue de glade som en wiff der fanger i lom
 De hagde strar falske vidende mod hannem som robte oc
 strege paa hannem oc spotte hannem i hanff hellige ansiet
 De bwnde et klæde for hanff ogen oc sloge hannem mellem
 hanff herder oc paa hanff halff och sagde Seed til hwo dig
 flo met mange andre stemme bespottelige ord huille han alle
 talmødige led Da ginge de ypperste ioder bort oc lode hannem
 sette i eth fengzell som vor i en keldere oc lode binde hannem
 der til en sten pillere oc befole nogre obenbare bewebnede
 stalle at bliffue hof hannem oc tage hannem vell vare ath
 han engelediff vndkomme stulde Swille stalle som gjorde
 hannem der hemmelig pine som han icke obenbare will
 for paa den strenge domme dag Dess offuer gid Sancte Hanff
 till iomfru marie som vor i sancte marie magdalene huff
 Oc sagde hworlediff det hagde sig meth henniff keriste søn
 Thii gråd hwn gaudste beffelige oc de andre marier met
 henne thii de visselige trode at ioderne hagde strar slaget
 hannem i hiehl Saa gid Iomfru marie offuer en side i hwofed
 oc bad ydmogelige till gud fader saa sigendiff O alder mildeste
 oc barmhertigste gwd fader i hiemmerige Jeg befaler dig din
 alder keriste eniste søn wer hannem mild oc icke formeget
 haard O ewige gud fader lad icke min søn pineff i hiehl han
 haffuer inthet ont gjort O retferdigste gud fader vilt du at
 mennistenff søn igenløffst skal Da lad det se formedelst et andet
 meddell Thii all ting er dig vel mwelig O alder helligste gwd
 fader er det mweligt oc dig behageligt da lad hannem icke
 do Men frelst hannem aff de vmilde ioderff hender oc lad
 mig fonge hannem igen Han er dig saa horig oc lydig ath
 han ingelediff hielper sig self fra dem Men han lader sig sla
 oc drage aff dem ligerwiff som han vaare plat vansmectig oc
 mact løff Hielp hannem fordi alder keriste oc mectigste gud
 i denne hanff nød oc pine

A Arle om morgenen toge isderne vor herre op aff leideren igen oc ledde hannem fra en dommere och til en anden som der stonder clarlige i terten oc hworlediff Sancte Peder forswor hannem Siden bwnde de hauff hender saa haardelige paa hauff ryg at der sprand blod aff hauff fingre oc negle De sagde till hannem met alder storste bespottelse kom nu dw stemme forrædere oc obenbare skalt Kom nu til domst i dag skalt du songe en stem vdsed saar dyn legn oc skalthed som dw far med Hwor er nu dyn visdom oc klogskaff som dw sagde dig at haffue Saa ledde oc droge de hannem till Pilatum han fulde vel villige met dem som et wstyldigt lom Der de komme paa vegen Daa møtte hauff moder Jomfru maria Sancte Hauff oc de andre marier hannem Da wor han saa yndelige stagen oc bespotten i hauff hellige ansiet at hwn neppelige twnde hannem Her maa huer tendte huad sorg oc dronelse der wor paa ferde Hwn oc de andre marier oc sancte hauff sørgede swarlige paa deriff side ihesus sørgede och swarlige paa sin side for den store medynd han hagde offuer sin moder Chii han viste at hwn saa swarlige sørgede at hwn wor woren dsd Der de komme for Pilatum met hannem da gaffue de hannem mange sager en dog de twnde icke offuer vinde hannem men ihesus swarede der inthet till Der pilatus twnde ingen sag stude mod hannem som han twnde dome hannem till dsde faare Da sende han ihesum bwnden till Herodem der han hannem saa da bleff han glad thii han hagde meget hørt om hannem tilforn oc menthe at han stwldte gjort nogre vnderlige iertegen for hannem Men ihesus vilde hwerken gøre iertegen oc ey helder tale et ord till hannem Chii holt herodes hannem for en ged oc en daare oc lod føre hannem i en hwid stortel till bespottelse oc spe oc sende hannem till bage igen til pilatum Her maa huer mercke at isderne icke reguede hannem all eniste saar en røffuere oc skalt men oc saar en daare oc ged Ihesus led all denne forsmædelse och forhaanelse tolmødige oc lod sig lede oc drage bort oc igen oc sagde der inthet emod de skalte som hannem saa droge oc ledde de laste stien oc vrenlighed aff

rendeftenen effter hanff verdige moder oc de andre marier oc Sancte hanff som ginge langt bag effter hannem ganste forfulde at de ville seet oc videt huorlediff det skulde gonge hannem i hond Der de tomme for pilatum igen met hannem Da begynte de fule ioder at lere oc klage paa hannem aff nyeff Oc baade at han hannem dome skulde Chi horde han hannem gandste strengelige offuer Oc de baare mange falske vidende mod hannem oc bleffue stadelige i deriff forbannede had och awind som de hagde till hannem oc vilde ingelediff lade hannem loss Der Pilatus kunde ingen sag finde mod hannem da vilde han gerne giffuit hannem qwit oc frelst hanem aff ioderniff hender Chii sagde han til dem ieg kand ingen sag finde paa hannem som ieg kand dome hannem faare thii vil ieg straffe oc reffse hannem om han haffuer noget forseet sig mod ether Oc lade hannem gonge sin vey Saa befall han sine tienere at de hannem hustruge skulde Chii at ioderne lode dem selffue vere for gode till at pine hannem mod deriff paaft hogtiid Sordi antworde de pilato hannem i hender at hand oc hanff tienere som hedninger vaare skulle dome oc pine hannem till dode Pilati swene droge alle hanff neder aff hannem oc bwnde hanff alder degligste oc purifte legeme sten staded noget till en stotte oc hustruge hannem met riss oc swøber som besatte vaare met bly klampe fulde met iern pige saa greselige oc vbarmhertelige at der bleff inthet helt paa hanff hellige trop fra hanff top oc til hanff taa Hanff verdige blod strømede oc rand aff alle hanff lemmer ned paa iorden Der de stemme oc swle bødele saa lunge hannem slaget hagde at de trette waare da spotte de hannem i hanff deglige ansigt oc sagde dw swle forredere oc offuer giffue stalt flamme dig nw huer maa nw se din store mact som du sagde dig for at haffue Nu bleff den Prophecie fuldkommen som Esaias tilforn om hannem spaade sigendiff Esaias . Dii saage hannem oc hanff ansigt tendiff ide wii regnede hannem for et spedalskt menniste som gud serdeliff plawed hagde Siden kom Pilatus oc bad dem løse hannem fra stotten Saa droge de hannem saa nogen om hwset blant al almuen

men de op lette hanff klæder igen som de hagde kast alle
 vegne om hwæt hannem til forsmædelse Ihesus stalf oc
 bewede gandske swarlige thi det wor stor frost Alle hanff
 fedspær som han gid stødhe swlde aff blod effter hannem Der
 han stulde føre sig i sine klæder da robte de fortwilede iøder
 igen oc sagde till Pilatum Herre han sagde sig at were
 longe lader føre hannem i kongelige klæder oc krone hannem
 som man pleger at gøre ved konger Saa toge de en gammell
 oc bruden rød silke kaabe oc kaste om hannem Oc sette hannem
 paa en stoll oc trykte den hwaske torne krone paa hanff hellige
 hoffuit at tornene stwunge ind i hanff verdige hierne Siden
 finge de hannem et røer i sin hand for den kongelige spire
 hand haffue stulde Oc swlde paa knæ mod hannem till for-
 smædelse oc sagde Vil vere du iøde longe Ihesus leed all
 denne forhaanelse tolmødige oc suarede dem ide et ord men
 tagde aldeliff qwer som et wstyldigt lom O menniste betend
 denne hanff sware pine han hagde der de sloge hannem paa
 hanff torne krone (som stact ind i hanff hierne) met teppe oc store
 valste røer aff huille de gøre sommestlediff blwff aff met off
 hwert slag de sloge paa hende det gald ind till hanff hierte
 Oc blodet rand saa swarlige offuer hanff ansigt oc egen at
 ingen hannem kende kunde De bespottede hannem ligeruiff
 som han vilde vered longe offuer dem han led det taalige
 ligeruiff som han hagde vered aldiss deriff dreng De stemme
 stalle lode dem ide nøge at de hagde saa pinet oc bespottet
 hannem mellem dem indbyrdiff Men de ledde hannem for
 pilatum at han stulde vise almwen hannem i saadan maade
 Saa lod han lede hannem vd for almwen oc sagde Seer dette
 menniste det giorde han at de stulde nycted offuer hannem oc ladet
 hannem loff han sagde oc til dem Jeg haffuer nw straffed hannem
 for det han brød eder emod oc ladet hannem krone for han sagde
 at han vor longe lader hannem nw gonge sin wey De robbede
 alle mod hannem met høy røst sigendiff forff feste hannem
 forff feste hannem Oc loge spottelige mod ihesum aff ret
 awind Som de vilde sige Nu mot du see oc vide at wii ere
 visere oc klogere en du est nw haffue wii fouget mact offuer

dig du skalt icke nu vnd gonge O huille stemme isder de vilde icke i hufomme de mange velgerninger som han hadde giort dem De vilde icke helder acte eller betende hanff store wffildighed De vilde icke helder lade dem nøge met denne suare hustrugelse oc kronelse som han hadde told for ingen sag Men de sigede oc hastede effter hanff død at han endelige korff festiff skulde Pilatus lod lede ihesum igen i raadhuset oc tage den gamle røde silke oc purpur laabe aff hannem oc lod saa lede hannem nøgen vd igen for dem saa yndelige saar oc blodig at de skulde ladet dem der met nøge Men de robede alle sammen igen sigendiff Tag bort hannem Tag bort hannem oc korff feste hannem Siden saffnede ihesus sine egne kleder till hobe igen som spredde waare om alt hwæt oc stod der met stor bløsel nøgen for dem oc førde sig i dem de pegede alle fingre at hannem oc gjorde spaat oc spe aff hannem der han saa blodig oc nøgen vor O huille fortwilede oc offnergiffne skalle vaare samme isder som da gleddiff till at bespotte hannem der han saa yndelige hustrugen oc kroned vaar at han benede oc skaff aff vasmectilse oc twld at han neppelige skonde twnde Der skal huert mennisse i hufomme denne vbarmhertelige oc suare hustrugelse oc kronelse oc alder største forsmedelse oc bespottelse som ihesus vor gud oc slabere led for vor salighedz skyld oc tade hannem ydmngelige der faare Oc bede at han intrude vill samme sin pine i vaare hierte at wii hende idelige betende mwe off till hielp oc bestermelse mod alle synder oc dieffuelensff fristelser Der pilatus engelediff frelse twnde ihesum fra isoderne met fornessnde ord Da sagde han dem til haanhd Stal ieg korff feste ether longe Certus Responderunt pontifices Wisperne suarede hannem oc sagde Mii hassue ingen longe vden kyseren Chi fryctede pilatus at de skulde kert hannem for kyseren om han icke ville dome hannem Han vilde oc hassue venstaff met isoderne oc mente at de skulde giffue hannem store penninge fordi tode han sine hender oc sagde Jeg er wffildig aff denne rettuise mandz blod Isoderne robede Hanff blod skal komme offuer off oc vaare børn Det skede oc saa aff gudz heffn

Thii de finge oc haffue alle blodfot saa lunge de leffue men verden stonder Men de hagde ide trod at der fulde kommet saadan heffu der effter Saa gaff Pilatus blodig dom offuer hannem oc antworde ioderne hannem at de hannem forff fesse stulle

Esaias

M morgenen der flosten wor ved vi Da ledde de Ihesum aff raadhwset oc ii obenbare roffuere met hannem Saa hagde de giort et forff till hannem som wor xv foder langt som somme Doctores scriffue Det lagde de paa hanff hellige arell at han selff det bare fulde til caluarie bierg som de pleyde at forff fesse obenbare stalle oc roffuere paa at han bespottiff fulde aff huer mand paa vegen Oc at hanff legeme der met twingiff stulde Dog findess det ingenstedz i scrifften at roffuerne selffue baare deriff forff till samme bierg Men de reguede vor herre flemmere oc verre en obenbare roffuere Nu fullommediff den Prophecie som Esaias for om hannem scressuit hagde Non solum cum iniquis deputatus est sed vt iniquorum iniquior etc. Ihesus wor ide al eniste regued blant stalle oc roffuere Men han vor regued flemmere oc verre en obenbare stalle ere Her stall huert menniste betende oc stedze i husomme denne vor herriff store tolmodighed at han selff velwillige bere vilde det snare forff en dog han vor saa vansmectig aff den snare hustrugelse oc kronelse for blodet vor hannem forlobet at han neppelige gonge twnde thii gid han ganste troget vnder det sware forff boyendiff sit verdige hoffsuit ned mod iorden De fule ioder lode oc henge to fielse neden paa hanff tiortel en mod hanff sinneben oc den anden bag mod hanff legge Som vaare besatte met smaa huasse iern pige som en hegle At naar han tredde fram da stwunge oc flege samme som oc iern pige hannem i sine sinneben Maar han tredde till bage da stwunge de andre iern pige hannem i hanff legge at alle hanff fodspor stode fulde aff blod effter hannem O huilken græfelig pine giorde de hannem der met de giorde ingen aff roffuerne saadan plawe Gansf benedide moder Jomfru maria vilde gerne talet met hannem

men hwn twnde ide komme till hannem for den store trong som vor i stredet som han skulde vd lediff thii alle saffnediff der at de hannem se vilde Thii gid hwn gandste hastelige met Sancte Hanss oc henniss søster vd aff en anden port at hwn hannem møde twnde paa vegn Der hwn saa hannem bere det snare korrff paa sine hellige skuldrer Oc at hanff hellige ansiet vor saa blodigt oc bespottet at hwn hannem neppelige kende kunde Da bleff hwn moren død aff reth sorg Oc henniss hierte vor saa beklemd aff stor drouelse at hwn ide kunde tale et ord till hannem Den hellige qwinde veronica sid. wor herre paa vegn et rent fiede at han skulle tørre blodet aff sit ansiet oc egen met han trycthe det till sit ansiet Saa bleff hanff efterlignelse der paa oc holdiff en nw i rom i alder første ere oc verdighed Ihesus git nogenstund fram ber Saa vende han sig om oc sagde til de quinder som fulde efter hannem gredendiff aff Iherusalem for medynd skyld) Qwinder græder ide offuer mig Men græder offuer eder selfue Oc offuer ederss børn Der han hagde gonget nogen stund fram beder Da styrte han wnder det hellige korrff aff stor vamsmecktilse thii blodet forløb hannem gandste suarlige Der stonder nw en kirke paa samme sted och en anden der som han talede till qwinderne Thii land hwer merde at det wor long vey fra staden vd till caluarie bierg Der Ioderne saage at han engelediff lenger twnde bære korrffet Da fructede de at pilatus skulde igenkalde sin dom thii de merdede vell tilforn ath han gerne ville frelst hanff lifff fra dem Thii nødde de en bonde till ath bære korrffet meth hannem som hed Simon Sirineus De hagde reff och liner om Ihesu lifff och halff oc slebede hannem efter dem som en hwn Somme stotte hannem i hanff side oc ryg met deriff voben och verge somme sloge hannem paa sit hoffsuit somme droge hannem i sit haar oc fleg och sagde Du stemme forredere gad frem Deth lader fast paa dagen hwor lenge skulde wii her toffue efter dig Saa gerige oc figende vaare de paa hanff død At de ingelediff ville vnde hannem at huile sig noget paa vegn

Her skall huer offuer tende huad pine de gjorde hannem i disse iij time oc tætte hannem ydmungelige for dem

Er floden vor ved is kom vor herre op paa Caluarie bierg met forffet Somme aff bødene baare hamere oc tenger Somme reff och liner ath vdfrede Ihesum meth Somme naglene ath forff fæste hannem met Somme naffre at bore forffet met Somme styen och anden redskaff som der till skulde Somme laste klederne aff dem at de diff bedre kunde røre dem Oc vere beqwemme till ath brnge dem vmildelige mod Ihesum Somme grossue kolen der forffet skulde stonde vdi Somme droge wor herre hastelige oc vbarmhertelige aff hanff kleder at alde hanff saar begynte at bløde paa nyess igen thii blodeth wor stordned och tyvrt op till klederne De droge och den hwasse torne trone aff hanff hoffsuit i deth de droge klederne aff hannem Och sloge hende strar haardelige paa hanff hoffsuit igen Ath hanff pine der met fornyess skulde Der stod han nogen och blodig hwer mand till spet och spe Och wor deth nu den tredie gong som de gjorde hannem saa nogen for al almwen Hanff hellige moder maria som swarlige bedressuit wor. saa hannem saa yndelige nogen och bloth ath han ey hagde eth neder klede Eller traadh paa alt hanff lifff da bluediff hende storlige der ved thii gid hwn till hannem och tog hannem i sin fagn och bant sit hoffsuit klede om hanff lender O hwer sorgswld wor hanff benedide moder paa den tiid Doctores mene ath hwn ide kunde tale eth ord till hannem for suar drønelse Hwn hagde gerne hwlped hannem mere om hwn hagde kundet Saa rwcthe bødene hannem hastelige aff heunniff hender Och laste hannem swarlige ned paa forffet oc sloge saa en stomped iern nagle gennem hanff hogre hond op till forffet Siden bwnde de liner och reff om den venstre hanff hond och droge och stredede hende saa swarlige vd till det hwll de bored hagde till nafflen ath hanff adrer oc sener stildiff fra hwer andre i hanff arme oc bryst fiden sloge de en stompet iern naffle gennem hende Saa bunde de reff oc liner om hanff foder oc stredede dem saa

suarlige ned till det tredie hwl at senerne oc aarerne offuer
 alt hanff lifff stildiff at Oc fette saa baade foderne till krosset den
 ene offuer den anden met en stor stompert iern nagle Swert
 det slag de sloge paa samme nagler det gald ind i Jomfru
 marieff herte Der de hagde saa fest hannem till krosset da
 opregde de deth met hanff verdige legeme Och lode det saa
 falde ned till iorden igen met reth foract at de der met hanff
 pine for sge stulde Siden reyffde de krosset op igen oc stode
 det saa haardelige ned i hwlen som det stulde stonde med
 hanff suare legeme At alle hanff lemmer styldiff huer fra
 anden Saa laste de stene been oc iord i hwlen om faarffet at
 fette det met Han vor saa yndelige vd racther paa krosset at
 huert menniste see oc telte motte alle hanff been oc ledemode
 det ene fra det andet Sanctus Bonaventura siger at de sette
 forst krosset i iorden for de sloge vor herre der till Och de
 hagde iii snger den stediste sige sette de mit op till krosset
 paa huillen Ihesus gid veluillige op saa hoyt som benene
 festiff stulde fra iorden oc stod der stille Den anden sige sette
 de paa den hogre side til krosset Saa vdracthe Ihesus sin
 alder degliste hogre hond til bodelen som hende vmildelige
 i gennem slo met en stor iern naffe Siden racthe han sin
 venstre hond til den anden bodel som stod paa den tredie
 sige han bant liner om hende oc stredede hende suarlige vd
 til han kunde sla naglen i gennem hanff hond ind i det hwl
 som der til boreet waar der hun naade der till da slo han
 hende vbarmhertelige i gennem met en stor iern naffe Saa
 toge de sngen fra hanff foder oc hanff sware legeme bleff
 hengendiff met henderne paa de ii naffe Saa bunde de liner
 oc reb om foderne oc stredede dem neder til det tredie hwl
 och lagde den hogre fod paa den venstre oc sloge saa en stor
 iern naffe gennem dem baade op til krosset Da saa Ihesus
 op i hiemmelen til gud fader oc sagde O hiemmelste fader
 See at ieg nw hassuer ndmyget mig til doden effter din vilge
 for mennistenff salighedz styld: Jeg offer mig nw dig veluillige
 for dem bedendiff dig ndmygelige at du formedelft den kerlighed
 du hassuer til mig oc for denne min suare pine oc dod at du

vilt forbarne dig ofuer dem oc forlade dem deriff synder
 Effter thi at dw vilde ath de skulle alle vere mine brødre oc
 søster Anamme dette mit offer for dem tadnemmelige alder
 kerifte fader Guad helder han bleff forff festet men forffet
 laa paa iorden . eller siden det vor oprenff det er alligemed
 doctores scriffue der om atffillelige thi at ewangelisterne scriffue
 ide huorlediff han vor forff festet men flet heen at han vor
 forff festet . thi at det vor den flemmiste oc w erligste død
 som de paa den tid viste at fige aff De baare oc al den
 suariste pine oc plane paa vor herre . som de alder mest oc
 flemmift optende kunde Guillen han led tolmødige for vor
 salighedz skyld Han vor saa suarlige vdract oc fest met naglene
 at han ingen aff sine lemmer røre twnde uden all eniste sit
 hoffuit Der hengde han alle for spot och spe paa iiii store
 iern nagle mellem to obenbare røffuere Jøderne robede paa
 hannem met atffillige bespottelser oc fændelige ord Somme
 sagde Stamme dig nw Oc twi vorde dig Du sagde ath dw
 vilde neder bryde templen oc op bygge hannem igen paa
 tredie dag Somme sagde han frelste andre Oc han kand ide
 nw frelse sig selff meth mange andre haanlige oc flemme ord.
 men Vøffdingerne oc prefterne de robede paa hannem saa
 figendiff Est du gwdz søn da fig ned aff forffet igen da ville
 wii tro paa dig Det vor ide deriff alwere de sagde Ihesus
 viste vel deriff hiertiff mening Jomfru maria horde disse
 stammelige bespottelser och saa den græselige pine som de
 hannem gjorde thii vilde hwn helder vared død en leffuende
 hwn stod mellem hanff forff oc røffuerenff oc aldrig vende
 sine øgen fra hannem hun bad oc inderlige til gud fader saa
 figendiff O ewige gud fader i hiemmerige det vor din vilge
 at min søn forff festiff skulde Er dhæt ide en nw dyn vilge
 ath dw vilt kalde hannem till dig igen See nw till myn store
 hiertennff sorg och drøuelse som ieg lider for hannem Jeg
 beder dig ydmngelige at du vilt formindste hanff suare pine
 Jeg befaler hannem aldeliff i dine hender Ihesus bad oc
 factelige ved sig selff for hende till gud fader saa figendiff
 O aldermegtiste gud fader see hwor yndelige min lere moder

piness oc plawess for min skyld i sit herte Aff stor sorg oc bedrøffuelse Jeg stulde ene kors festiff for mennistens salighed oc icke hun Nu kors festiff hun i sit herte met mig oc piness saa suarlige som ieg Min kors festelse och pine gør fyllest nod for mennistens synder Thii befaler ieg dig hende bedendiff dig ydmugelige at du vild formindste henniss sorg oc drøuelse Sancte Hans ewangelista oc vor fruess søster maria iacobi maria salome oc Sancta maria magdalena vaare oc hoff korsset oc græde oc sørgede gandske swarlige for den beste pine de saage paa deriff gud oc stabere oc for den store medynd de hagde offuer iomfrw maria i henniss suare bedrøuelse Den stund der Ihesus hengde paa korsset lessuendiff da wor han icke orkeløß Han gjorde altid noget som komme kunde alle menniste till salighed oc god lerdøm Han taledede vii ord samme tiid som och bescriffuiss i den hellige leest oc pass Det første vor at han bad till gud fader for dem som hannem kors fests saa sigendiff O gud forlad dem som mig pine thii ath de icke vide hwad de gøre Oc der met gaff han alle menniste got exempel ath de stulle bede got for dem som gøre dem onth oc icke bande dem Andet ordh taledede han till sin benedide moder saa sigendiff Qwinde se din søn som han vilde sig Sancte Hans stalt vere dig her effther i myn sted for din søn Siden sagde han til Sancte Hans ewangeliste se din moder som han vilde sig dw stalt nw her effther stonde hende i myn sted for henniss søn och trøste hende som ieg gjorde Det Tredie ord taledede han till røffueren oc sagde I dag stalt du vere met mig i paradiff Her maa huer merke hans store milhed oc barmhertighed mod dem som angre deriff synder Fierde ord taledede han till gud fader sigendiff O myn gud O myn gud Hwi forloft du mig saa Som han vilde sig du elste mennistene saa meget at det syness at du plat hæffuer offuer giffuit mig Femte ord vor mig tørster Somme legge det saa vdh at han tørste efter mennistens salighed Dog tørste hannem oc ret legemelige som Sanctus Bonaventura siger thii at blodet hagde suarlige forløbet hannem i hans pinelse oc han hagde suarlige arbejdet der han bar det store

Iorff saa long vey førre Thii stencethe de hannem edicke och
 galle aff vanartighed ath de der meth hanff pine diff ydermere
 for øge stulde Siette ord vor Det er nw fullommed Som
 han ville sige O gud fader ieg haffuer nw fullommed all
 ting effter din vilge for menniskens salighed som du mig
 befalet hagde Oc alt det som profeterne om mig spaad hagde
 Er det din vilge da talle mig nw till digh igen Gud fader
 Donauensuarede som Sanctus Bonaventura siger Kom min alder
 turæ. keriste søn Jeg stalt tage dig i min fagn du stalt her effter
 haffue ewindelige loff oc ære met mig dw stalt aldrig mer
 lide nogen modgong eller pine Dw haffuer alting nw erlige
 oc vell fullommed Siden begynte wor herre at blegne i hanff
 ansiet oc offuer al hanff krop oc lodt sine egen sammen oc
 bøye sit hoesnit ned til brystet thi all hanff styrde oc mact
 vor da twingd aff hanff legeme Thii sagde han da det
 Siuende ord met høy røst oc graad Saa lydendiff O gud
 fader ieg befal min siell i dine hender Oc der met vdgaff
 han sin hellige siell. & Pater noster & Dette stede der floden
 vor ved rii

Af dette høye rob som Ihesus gaff aff sigh der han
 døde bleff en mechtig riddere hed Centurio omwent oc
 sagde strax Sandelige vor dette gudz søn thii andre menniske
 twnde icke robe naar de dø Oc han trode siden stadelige paa
 hannem Doctores scriffue at vor herre robede saa høyt at
 hanff røst hørde den tiid ned till heluede Hanff benedide
 moder maria vor oc moren død aff suar sorg der hun saa
 hannem græde oc dø oc hørde hanff yndelige grædelige røst
 Hun styrthe neder till iorden aff ret bedrøuelse oc twnde
 huerken røre hender eller foder Sancte Hanff som ihesus elste
 offuer alle sine discipell oc besoll sin moder at beware Han
 renffde hende op igen met Sancte Marie magdalene hielp oc
 de andre to mariers De ville gerne alle hwgsualed hende
 men de kunde neppelige tale eth ord for sorg och graad O
 hwillen stor yndelighed vor her paa ferde Der de saage
 deriff gwd och stabere henge blodig oc død for dem paa det

hellige kross. al ting hadde medhndt ossuer hannem vden de vnilde fortuilede iøder och hedninger som hannem pinte Solen Maanen oc alle stierner bleffue formørkede oc miste deriff syn Jorden hwn bewede oc stalf Stenene sloge dem til hobe den ene mod den anden De døde stode op aff graffuerne igen faste dugen i templen brast sønder met mange andre wtalige icrtegen som da stede Siden gic almwen ind i staden igen Men hanff benedide moder sette sig vnder krosset met de iiii som met hender waare oc haabediff at songe hielp oc raad aff gud fader till ath tage hannem ned aff krosset oc iorde hannem De saage idelige op till krosset till vor herre oc græde ret hiertenn graad for hannem at han saa blodig oc saar der henge stulde forsmader oc forhaaned aff den menige almwe oc ingen vilde forbarne sig ossuer hannem oc tage hannem neder at han begraffuiff oc iordiff kunde.

DEr floden vor ved iiii effter middagen Da kom der en stor hob vebuede mend aff staden igen som stulde hwgghe benene och lemmerne sønder paa waar herre oc rossuer[n]e oc taghe dem ned aff krossene ath de ey der henge stulde paa deriff alder største hogtiidh som wor paa ste dag som vor om morgenen iomfrw maria renffde sig op oc de andre iiii som hoff hende vaare deriff store sorg bleff da fornyet igen. Hwn saa op till ihesum och sagde O min alder keriste søn huor saare komme de nw igen. haffue de ey slaget digh i hiel Jeg mente at de stulle der met ladet dem nøge Nille de en ydermere plawe dit døde legeme Jeg wilde gerne frelst dig fra døden oc din pine men Jeg twnde icke Nu wilde ieg och gerne frelse dig aff deriff hender om det waare mig mweligt Jeg vill bede till gud fader i hiemmerige at han skall gøre dem milde oc spagferdige emod dig Saa fald han ned paa knæ for krosset och de andre iiii met Siden komme de gandske grumelige oc hastelige oc saage at rossuerne leffuede en da Chii hogge de deriff been oc lemmer sønder oc toge dem neder aff krossene oc laste dem strax vdi en stor hwle der hoff Saa ginge de till bage igen till ihesum Chii

bleff iomfru maria suarlige bedroffuit oc søgte till sine vaaben som wor ydmynghed Oc fald paa knæ for de skalle oc holt sine hender sammen op mod dem oc sagde O Iere venner Jeg beder eder formedelsi den aldermectiste gudz naffn ati en ydermere plane min fattige søn. ieg er hanff sorgfwolde moder oc ieg haffner aldrig fortørned eder met eth ord Er det saa at min søn nogen tid fortørnede eder Da haffue i der saare slaget hannem i hiell Jeg vill forlade eder all den wret oc sorg som i mig der met gjorde Jeg beder eder ydmægelige ati ville gøre mig den mistundhed ati en hwgge hanff been eller lemmer sønder at ieg hannem heler iorde maa Guad hielper det eder at hwgge hanff lemmer sønder i se vell selffue ath han er død Sancte Hanff Sancte Maria magdalena oc de andre to marier stode oc paa knæ met hende for dem oc baade dem alle met grændende thaare De hoffmodige skalle bleffue diff mere offuerdadige der de saage denne store ære och ydmynghed som dem stode Da vor der en blant dem som hed longinus han vor meget offuerdadig paa den tiid men han bleff siden ydmyngh oc hellig Han staa vor herriff hogre side op met et spynd oc der vd rand blod oc vand Saa styrte Iomfru Maria moren død vdi Sancte Marie magdalene hender Da bleff Sancte Hanff suarlige fortørned aff stor sorg oc sagde till dem O i alder stemmiste menniste som gøre denne store wnilhed mod dette døde legeme i haffue slaget hannem i hiell nu ville i myrde hanff wstyldige moder met Genger eder vey wi ville iorde hannem Saa ginge de bort effter gudz vilge Siden sit Iomfru Maria till sig igen ligerwiff som hun hagde op vognet aff en sønn oc spwde om de hagde ydermere plawed henniff søn De sagde ney oc at de skalle ginge till staden igen Her skalle alle offuer tendte hwor tiit droffuelsenff swerd i gennem stadt Iomfru Marieff hierte i dag at hun vor moren død Oc der fore tade oc hedre henniff siw sware drouelser met Aue maria eller nogen anden ged bøn Nu bleff den spaadom fuldcommed som Simeon hende spaade tyndelmøffe dag At drouelsenff swerd skalle klinge hendiff hierte i gennem Iomfru Maria Sancte Hanff

oc de iii marier sette dem hoff forffet igen oc sørgede gandske swarlige at de icke kunde fonge ihesum ned aff forffet oc iorde hannem thii de vaare icke stercke nod til at tage hannem ned oc de hagde en helder redskab der til huerden stiger hammere eller tenger til at røde naglene aff forffet met De torde icke helder gonge fra hannem Oc de twnde en helder lenge bliffue hoff hannem thi det vor hart mod naten Her maa huer mercke den store sorg de vaare bestadde vdi de viste icke hwad de der till gøre skulde Som de saa bestadde vaare i denne drøenelse Da kom Josef aff arimathia oc Nicodemus oc hagde nogre andre met dem som baare stiger oc redskab til at tage ihesum aff forffet met oc hagde met dem hundrede pund dyrebare smørelse som de vilde smørge hans ligeme met for de iordede det Der iomfru maria saa dem komme fra staden da bleff hun oc de andre gandske bedrøuede oc menthe ath de vmilde skalle hagde igen kommet at hysge hans lemmer sender Der de komme nermere Da sagde Sancte Hans Benedidet vere gud i hiemmerige som off nw sender hielp oc trost Jeg kender dem som komme Det er Josef oc Nicodemus Da swarede iomfru maria Velsigned vere gud som off nw her met hugswale vill oc i hwkomme sancte Hans gid mod dem oc tog dem i fagn de grede paa begge sider at de icke tale kunde till huer anden for swar sorg Der de komme mod forffet da spurde Josef hwo de vaare som vor hoff Iomfru maria Han sagde hannem det Da spurde han frændeliff huor de andre apostle vaare Han swarede at han det icke viste Thii at ingen aff dem wor hoff dem den dag i gennem Der de komme till forffet da swolde de paa knæ oc baade till hannem Saa stode de op igen oc toge iomfru marie i fagn oc de andre marier oc bøde deriff knæ ned mod iorden for dem De græde oc sørgede at de icke tale kunde till huer anden Om siger sagde Iomfru maria till dem Nw giorde i vell att vilde i hwkomme eders meffere thii han elste eder meget Her skal huer mercke huorlediff de neder toge vor herriff legeme aff det hellige forff

Od afftinen sette de to figer till forffet en paa huer side Iosep gid op at den stige som stod hof den hogre hond Oc begynte at arbende oc drage met en tang paa den nagle som stod i gennem hanff hond Da twnde han ingelediff fonge hannem vd met minde en han oc stulle tryde honden thi naglen wor stor oc long oc slagen gandste hart i det stercke træ Der han sid hannem vd Da gaff Sancte hanff hannem et tegan at han stulle fonge hannem samme nagle hemmelige at iomfru maria det ide saage Siden tog Nicodemus de anden nagle aff den venstre hond met stort arbende oc sid oc Sancte Hanff den hemmelige Saa side Nicodemus ned at tage nagelen aff foderne Men stod iosep oppe igen oc holt ihesu legeme i sin fagn Der foderne wor løse Da gid iosep factelige neder at stigen strar Jomfru marie twnde naa ihesu hogre hond Da løste hwn hende met stor swd oc graad oc lagde hende til sit kind ben Siden toge de alle ihesu legeme oc lagde det factelige neder paa iorden iomfru maria sette sig ned paa iorden oc lagde hanff verdige hoffuit oc stuldre i sit stød oc saa der gandste inderlige paa oc løste det met gredende thaare sancta maria magdalena tog foderne till sig oc løste dem (hoff huille hun sid forre sine synderff forladelse De andre stode der om kring paa alle sider oc græde och swædede for hannem som Dauid Propheta for hagde spaad sigendiff Plangunt eum quasi vnigenitum. De grede alle for hannem som en der græder for sin eneste søn.

Dauid

Er de hagde sidet saa nogen stund oc grædet offuer hannem oc det leed fast mod afftinen Da bad iosep Jomfru Marie at hwn ville lade dem suabe hanff legeme i lyn kleder oc iorde det Hwn swarede Alder keriste brødre tager ide saa snarlige min søn fra mig Eller i mwe begraffne mig met hannem thi ieg doer aff ret sorg Hwn græd beffelige oc løste forst eth saar oc saa eth andet oc stødde hanff dybe vunder i hender oc side oc de andre saar offuer alt hanff legeme serdeliff dem som han hagde i sit hellige hoffuit aff den huasse torne trone Hwn saa oc grangibelige till huorlediff

de hagde draget hanß fleeg aff hanß hage oc kindben Oc
 haared aff hoffnedet Der met vor den prophecie fuldkommen
 som Esaias før sagde aff gudz mwnd Corpus meum dedi percus- Esaias
 cientibus et genas meas vellentibus Jeg gaff dem mit legeme
 i vold som det sloge oc hußruge Oc mine kindben som droge
 fleget aff mig Hanß verdige ansiet vor saa bespottet oc
 blodigt at neppelige nogen det kende kunde denne syn hun
 saa paa hannem hwn bellemde henniß hierte saa suarlige at
 hun vor moren død Om siger sagde sancte hanß til iomfru
 marie keriste frwe Lader off tillade at iosep oc nicodemus
 swobe oc begraffue ihesu legeme thii Det er hart mod naten
 oc de motte komme i stor skade oc vedermød om iøderne
 fornemme at de vaare her saa lenge Da betendte hun at
 hwn hannem befalen vor thii samtykede hwn strar hanß ord
 Oc giorde velsignelse offuer Ihesu legeme oc till segde at de
 motte det handtere Saa toge iosep oc Nicodemus et hwiit
 lagen oc swobte det i Dog hagde iomfru maria stedffe hoffnedet
 i sit skød oc det beswobte hwn Sancta Maria magdalena bleff
 stedffe hoff foderne oc bad ath hwn dem swobe motte thii hwn
 siel før naade oc mistwnd hoff dem Hwn græd saa suarlige
 for de waare saa yndelige saare at hwn ville strar haffue død
 i samme sorg Hwn løste oc swobte dem det erligste hwn
 kunde Der Iomfru maria saa oc fornam at hun hanß iorde
 ferd ey lenger fordrage kunde Da sagde hun O alderkeriste
 søn huer snart er det mig i mit hierte at wii nw endelige
 stulle styllieff ath Huer løstelig wor Nor omg[eng]else før till
 hobe wii aldrig fortørnede huer anden met et ord Dw tiende
 mig oc ieg dig Dw est nw saa wsthyldelige i hiell pinter Jeg
 vilde gerne hwlpet dig i denne nød Men ieg twnde ide Dw
 gaffst dig selff welwillige i døden ath dw igenløse ville alle
 menniste Dw elste dem mere en dit eget liif oc frelste dem fra
 dieffuelen met din suare død aff huilket ieg glæder mig Dog
 sørger ieg alder mest for din suare pine oc den slemme wsthyldige
 død dw haffuer told paa korsfens galie for ingen sag thii du
 syndede aldrig O keriste søn naar ieg haffuer nw iordet dig
 hwad skal ieg da gøre ieg arme bedrøuede moder Huad skal

ieg siden tende Enorlediff Ian ieg leffue for vden dig Jeg
 vilde gerne iordiff met dig at ieg motte vere der som du est
 Men ieg ide nw Iand iordiff met digh legemelige Da stalt ieg
 iorde min siel hoff dig aandelige i graffuen Jeg befaler dig
 hende nw i vold Saa gred hwn alder snarist oc sagde O fere
 son huor best oc sorgelig er denne vor atffilielse Saa bant
 hun en deylik ren suede dwg (som mange kaller nese dwg)
 om hanff hoffnit Siden giorde hun velsignelse offuer hannem
 igen oc de swlde alle paa knæ oc baade til hannem oc koste
 hanff foder Saa baare de hannem til graffuen som vor der
 hart hoff Iomfru maria bar hoffuedet Sancta maria magdalena
 foderne oc de andre baare kroppen Siden lagde de hannem
 i graffuen met alder snariste sud oc graad Oc lagde en stor
 steen offuen paa hende och swlde saa alle paa knæ och baade
 till hannem Der Iosep ville gonge i staden igen da sagde han
 til Iomfru marie O keriste frue ieg beder eder formedelst den
 kerlighed i haffue til eder gud oc son ati ville følge mig hiem
 i mit hwff thii alt det som mig hør till det stalt were edert
 Oc ieg ved vell ati haffue huerden hwff eller hiem Saa sagde
 oc sammelediff Nicodemus till hende (O huillen armød oc
 yndelighed wor det at hiemmerigiff drotning ide hagde da
 selff saa meget at hun kunde bøye sit hoffnit til) Nun bøgede
 sit hoffnit ned oc tædede dem ydmiggelige oc sagde at hun
 wor Sancte Hans befalen Thii sagde Sancte hanff till dem
 Jeg vil lede hende til det hwff som ihesus od sin naduere
 i iafftiff met sine disciple oc der vil ieg bliffue hoff hende
 De bøde hende gode nat oc ginge til staden Der natten gif
 paa sagde Sancte Hans til vor frue keriste moder det er ide
 got eller bequennemeligt at wi her lenger toffue thii det er ide
 sømeligt at wi stulle gonge i staden om natte tide Er det eder
 till vilge da ville wii gonge heden Saa stod Iomfru maria
 op oc koste graffuen oc giorde velsignelse offuer hende sigendiff
 O alder keriste son ieg Iand ide nw lenger bliffue hoff dig
 ieg vil befale dig gud fader i hiemmerige Siden saa hun op
 i hiemmelten oc sagde O ewindelige gud fader i hiemmerige
 ieg befaler dig nw myn son oc myn siell som ieg haffuer

begrassuit met hannem Oc der met gic hwn mod staden Der hwn kom till korfset paa vegn da fald hun oc dee andre paa knæ oc baade der till Hun sagde Her paa huil diff myn keriste søn oc dette er hanff dyrebar blod Siden ginge de mod staden der de komme saa langt fra grassuen oc korfset at de ide lenger dem se kunde da fald hun oc de andre paa knæ oc baade till dem Der de komme till staden Da henglede oc swøbte iomfru mariess søster hende som det vor seduan der at fiede vidner Saa ginge de saare hende ind i staden iomfru maria gif effter mellem Sancte hanff oc Sancte Maria magdalene Som de komme inden porten Da vilde Sancta maria magdalena gonged det frede som gic til hendiff hwff oc bad iomfru marie at hun hende følge vilge Hun tagde oc Saa til Sancte Hanff Som hun ville fige huad han gør der er ieg til fredz met Saa bad hun Sancte Hanff at han det gøre vilde Han suarede det er bedre at wii gonge diid som ihesus od syn naduere i iafftiff der finde wi de andre apostle saa kunde wii fige dem huorlediff all ting sig forløben er Oc i følge off diid Hun sagde ieg vill gerne følge iomfru marie ehurt hun gonger oc aldrig giffue hende offuer Siden komme der mange piger iomfruer och gode erlige quinder til hende paa frederne i staden oc græde oc suckede for hendiff store sorg oc drøuelse mange andre gode menniste som ginge om fring henne græde oc sagde O huillen stor wret oc wleg er hende steet i dag aff haffdingerne och dommerne her i staden thii de lode henniff søn pine i hieff for vden all sag och brøde Oc gwd gjorde mange vnderlige iertegen i dag for hanff skyld De stulle vell voethe dem at wor herre ey plawer dem der saare Der de komme til huset som de bliffue vilde da gif iomfru Maria ind met sine søster oc Sancta maria magdalena Men Sancte Hanff bleff ved dørren igen Oc bad de andre quinder oc piger som effter dem fulde at de ville gonge hiem tit deriff egne hwff thi det vor sille paa afftenen Han tædede dem storlige for de ginge saa langt paa gaden met dem Oc der met lucte han dørren Saa sagde iomfru maria til sancte Hanff Huor er nu min keriste søn alliff wor glæde hugsualere

oc troff Som off i iafftiß her befpisede Huer flammelige bleff
han forraader fangen oc bunden hußrugen oc ironed oc led
fiden den forfmedelige død paa forffensß galie som twinger
mit hierte alder meßß @ huer beßß er vor atßßhlyße at ieg
ey motte ds met hannem Sancte Hansß hugswalede hende det
beßß han kunde och badh ath hun ßulle giffue ßig till freedz.

Paaske aften

Al løffuerdagen som vor isøderneff paaſte dag
bleff Jomfru marie oc alle de andre i ſamme
hwiſſ vnder lwcte dørre oc torde ingen ſtedz vd
gonge for isøderne De taledede inthet ſammen
Men de ſørgede alle ſuarlige oc offuer tendte

den ſuare død oc pine ſom ihesus leed om dagen tilforn Som de
ſaade i ſamme droueſe Saa bandede en paa dørren De bleffue
alle ſwarlige forſererede oc frictede at der ſtulle vere deriſſ
w venner Sancte hanſſ gid til dørren oc ſaa i gennem i hwi
at det vor Sancte Peder thii ſagde han dem at det vor han
Jomfru marie ſuarede Lader dørren op for hannem Sancte
peder gid ind met gandſte ſtor blyſell graad oc ſwø De andre
ville bedet hannem were velkommen men de kunde icke taale
eth ord for graad oc droueſe Der effter komme de andre
apoftele den ene effter den anden ſom alle vaare ſorgfulde och
bedrouede Der de komme til dem igen oc lode noget aff ath
grede Da begynte de at tale om vor herriff ſuare pine Da
ſagde Sancte peder mig blweſſ oc ſtemiſſ at komme eller
lade mig ſee for ederiſſ aſhwn Thii ieg ſaa ſlemmelige forlod
myn gud oc ſtabere ſom mig ſaa meget elſte Oc ath ieg ſaa
ſtammelige forſwor hannem trende gonge De andre apoftele
ſloge dem for deriſſ bryſt met deriſſ hender och terde dem
obenbare ſtyldige ath were for de hagde ſaa offuer giſſuit
deriſſ gwø oc meſtere Jomfru maria ſwarede wor gode meſtere
och mechtige herre er nw gongen fra off formedelſt hanſſ
alder ſuariffe død och pine oc wii ere nw bleffne igen ligerniſſ
ſom faderloſe born men ieg tror fuldkommelige at han ſtal
ſnarlige igen komme till off I vide vell ſelfſue ath han

oc trost Som off i iafftiß her bespisede Huor Kammelige bleff
han forraader fangen oc bunden hustrugen oc kroned oc led
fiden den forsmedelige død paa krossenß galie som twinger
mit hierte alder mest O huor best er vor atfthjelpse at ieg
en motte ds met hannem Sancte Hansß hugswalede hende det
beste han kunde och badh ath hun skulle giffue sig till freedz.

Paaske aften

M løffuerdagen som vor iøderneff paaſte dag
 bleff Jomfru marie oc alle de andre i ſamme
 hwiſ vnder lwcte dørre oc torde ingen ſtedz vd
 gonge for iøderne De taledede inthet ſammen
 Men de ſørgede alle ſuarlige oc offuer tendte

den ſuare død oc pine ſom ihesus leed om dagen tilforn Som de
 ſaade i ſamme droueſe Saa bandede en paa dørren De bleffue
 alle ſwarlige forſeredede oc frictede at der ſtulle vere deriff
 w venner Sancte hanſſ gid til dørren oc ſaa i gennem i hwl
 at det vor Sancte Peder thii ſagde han dem at det vor han
 Jomfru marie ſuarede Lader dørren op for hannem Sancte
 peder gid ind met gandske ſtor blyſell graad oc ſwd De andre
 ville bedet hannem were velkommen men de kunde icke taale
 eth ord for graad oc droueſe Der effter komme de andre
 apoſtle den ene effter den anden ſom alle vaare ſorgfulde och
 bedrouede Der de komme til dem igen oc lode noget aff ath
 grede Da begynte de at tale om vor herriff ſuare pine Da
 ſagde Sancte peder mig blweſſ oc ſtemiff at komme eller
 lade mig ſee for ederſſ aſhwn Thii ieg ſaa ſlemmelige forlod
 myn gud oc ſtabere ſom mig ſaa meget elſte Oc ath ieg ſaa
 ſtammelige forſwer hannem trende gonge De andre apoſtle
 ſloge dem for deriff bryſt met deriff hender och terde dem
 obenbare ſtyldige ath were for de hagde ſaa offuer giſſuit
 deriff gwd oc meſtere Jomfru maria ſwarede wor gode meſtere
 och mechtige herre er nw gongen fra off formedelſt hanſſ
 alder ſuariffe død och pine oc wii ere nw bleffne igen ligerniff
 ſom faderloſe born men ieg tror fuldkommelige at han ſtal
 ſnarlige igen komme till off I vide vell ſelfſue ath han

eder elſte alle ſammen aff alt ſit herte Oc han er alder mildeſt oc miſtundelig thii forlader han eder gerne alt det i haſſue brudet hannem emod Viſſuer eder inthet Det wor gudꝝ faderſſ ſtrenge vilge at han ſamme død oc pine lide ſkulde for menniſtenſſ ſalighed Sancte Peder ſagde det er aldeliſſ ſandingen Jeg hagde aldrig trod at ieg ſkulde nogen tiid forſworet hannem Men der hanſſ pine begyntiſſ Da trode ieg neppelige at vndkomme met liſſuit thii forſwor ieg hannem i chanphe forſtu Oc mig kunde icke i hw komme ath iheſus mig førre det ſagt hagde Før han ſaa paa mig Da tucthe mig gandſte ilde at vere ath ieg det giort hagde Da ſpurde Sancte maria magdalena naar Iheſus hannem det hagde ſagt Han ſuarede Sler torſſdag at aſſten ſagde han till mig ath ieg hannem iii gonge forſuerge ſkulde for hønſſ gole Siden ſagde Jomfrw Maria ieg ville gerne vide huad han giorde oc ſagde ſler torſſdag at aſſten i ſin nadwere Saa begynte Sancte Hanſſ at ſige hende huorlediff alting ſig da forloben vor baade med ord oc gerninger Siden ſpwrde Sancte Peder igen om vor herriff pinelſe oc der om talede de ſiden all den dag i gennem Om louerdagen at aſſten der ſolen vor ned gongen Da gid Sancta Maria magdalena oc maria iacobi bort oc lobte dyrebare ſmorgelſer at ſmorge vor herriff legeme met oc baare dem til bage igen met dem till Jomfrw marie ſaa halp hwn dem at blende dem ſammen at de bliſſue ſkulde beqwemmelige till ath ſmorge met

Er motte nogen ſpørge hwor vor herre iheſus criſtus vor om loſſuerdagen oc huad han giorde Her till ſuarer ſanctus Bonauentura oc ſiger Strar iheſus vor død Da for han ned til de hellighe forſedre ſom vaare i helwediff forborg och de ſinge ſtrar alder ſtørſte ære oc glæde thii huor ſom helſt wor herriff ſyn oc anſict er der er fuldkommelige all ære oc velloſt Her ſtal hwer merde hanſſ ſtore ydmghed oc veluillighed at han ſelſſ for ned til dem Han motte vel ladet dem frelſſe met den minſte engild aff hiemmerige och ladet dem ført ehwort han hagde villet Men hanſſ vbegribelige lertilighed oc

hanſſ ſtore ydmuyghed hagde det ingelediff tilladet Han for
ide ned till dem ſom till ſine tienere Men han ſogte dem
ligerwiſſ ſom ſine kerlige venner oc bleff der ſtedſſe hofſ dem
til paaſte dag at morgen at det begyntiff at dagiff Her maa
hwert menniſte betende huor glade de hellige forfedre bleffue
aff hanſſ verdige tilkommelfe thi han tog fra dem all ſorg oc
drouelſe oc al anden bekommeriſe ſom de der hagde De ſwng
alle oc loffuede hannem met alder ſtorſte ære oc loff ligerwiſſ
ſom de haſſde haſſt deriff retthe egne legeme meth hwilke de
alle ſtulle opſende igen paa den yderſte domme dag oc ſiden
der met loffue oc benedide hannem ewindelig for vden endhe

DEr de hellige forfedre ſom wore i heluediff forborg for-
nuume Iheſu criſti tilkommelfe Da ſagde de til huer
anden Stonder op . ſtonder op Seer her kommer alliff wor
frelſere ſom off nw loſe vill aff denne bedroffuelfe oc mord
O i helffuediff hoſſdinge tager bort ederiſſ porte Oc lader
dem op Chi ærenſſ ſonge ſtal nw her ind gonge oc frelſe off
Saa ſwilde de alle paa Inæ oc ſagde Veſſigned vere du gudꝝ
leffuende ſon ſom kommer i den alſommectiſte gudꝝ naſſn Du
eſt vor gud oc frelſere Oc ingen kan tage vaare ſiele aff dette
ſuare fengſell vden du all eniſte O hwilken wiſigelig och
wbegribelig kerlighed bewiſer du off At nw du haſſuer igen-
loſſd werden met dyn hellige dod oc pine At du oc vilde
verdifiſſ at komme til off met din alder clariſſe ſiel at frelſſe
off Du haſſuer nw neder ſlaget heluediff porte oc loſſd de
ſware lender oc boye ſom wi vaare bundne met oc leder off
her vd met din alder ſtorſte mact Chi ville wi alle loffue
oc tade dig ewindelige Saa fulde de alle paa Inæ och baade
till hannem.

Førſt Adam ſom bad for ſig och ſyn ſleth ſaa ſigendiſſ
O dw alſommectiſte gud ſom ſtaſſte hiemmell oc iord
Neder oc vand oc alt det ſom i dem er Du ſtaſſte och mig
met dine hender oc gaſſt mig wiſdom oc fornymſtigheſt oc
lerde mig dine hellige budord oc vilge huilke ieg ſlemmelige
brød diſſ vær Chi haſſuer min ſiel haſſt ſor drouelſe i dette

mørk **A**w haſſuer du aff toet alle mine ſynder met dit hellige blodiff vdgydelfe oc betaled der met det ieg brød thi ſkal ieg oc all min ſlect loffue oc tade dig ewindelige for din milhed oc barmhertighed Saa fulde de alle paa knæ oc baade til hannem Siden ſlod ſanctus **M**oe op oc bad for fig oc ſin ſlect ſigendiff **B**elſigned vere du min gud oc ſtabere ſom mig oc min huſtru . mine ſonner oc deriff huſtruer frelſe vilde den tid du loſt den ſuare ſlod gonge offuer all verden oc drødne oc aff ſlette alle menniſte oc alle andre creatur ſom liſſ hagde vden dem all eniſte ſom ieg hagde met mig i arden **A**w frelſer du mig och mine ſonner aff dette enige mørk **T**hi ſkulle wi loffue oc ære dig ewindelige **A**braham . yſaac oc **J**acob baade framdeliſſ for dem oc deriff ſlect til gud ſigendiff **B**enedidet vere du alder veldigſte gud ſom lerde off din vilge paa iorden oc kende off huorlediff wi leffue ſkulde **O**c vdnalde ſiden din benedide moder mariam aff ver ſlect aff huilken du anammede din alder puriſte oc reniſte mandom oc frelſte al verden aff dieffuelenſſ vold oc mact oc off aff det grumme oc ſuare mōrd . thi ſkulle wi hedre oc ære dig for vden endhe **M**onſes **A**aron oc **J**oſue loffuede ſiden och tadede wor herre for han frelſte dem aff kong pharaoniſſ vmilhed oc grumhed oc ledde dem gennem det røde haſſ och ſodde dem meth engle brød ſom han nedſende aff hiemmelen ſiden ſagde de **A**w forſt dw ſelfſ ned ath frelſte off oc alle dine venner fra dieffuelenſſ vold oc mact . thi ſkulle wi loffue oc tiene dig ewindelige **K**ong **D**auid ſom ypperſt wor blant alle **P**ropheter oc giorde pſalteren han loffuede oc bad till gud ſaare fig oc ſin aff ſode ſigendiff **O** dw alſommectiſte gud dw anammede mig fra en ſaare hiord ſom ieg bewarde oc giorde mig till en mectig herre oc longe oc gaſſt mig ſiden vold oc mact offuer mine fiender oc w venner i trig oc orlog **D**u obenbarede mig mange lønlige ting aff din ſtore vbegribelige wiſdom oc mectighed oc vnthe mig ſlor wiſdom oc naade till at ſcriffue oc ſpaa om din hellige tillommelfe til verden **A**w kommer dw ſelfſ oc theer mig dit alder clariſte anſict . thi ſkal ieg loffue dig min gud oc herre for vden ende

Anmærkninger.

I. Andringer.

Side

XIII^a Alle B. oc alle

XIV^a brendendiff efter B. for brendebide;
14^m og 80^r har bg. Udg. brendede,
derimod ellers brendene 82¹⁴, 89¹⁵
eller brendende 148²⁰ 174^a

XV^r vdrydingen, B. vdrydningen

XXI^a hofferbigghed, B. hofferbigghed

—^a marieff, B. mariff

XXII^a aagerfall, B. aagerfarll

—²¹ diffle, B. dieffle

1^a og 2^a 20^a herriff efter B. for heriff

—¹⁰ veluillelige, B. veluillige

—¹⁰ apostlene forfølning, B. apo-
stlene forfølning

—¹⁰ criffne, B. Alle criffne

2¹ til eth exempel, B. til exempel

—²² 8¹, 25^a, 371^a oc efter B. for ac

—¹³ er, B. er at

—²² fred, B. freid

—²⁰ gud fader, B. hanff fader

3^a fornyeff, B. fornøyeff

—¹⁰ paa de sine, B. paa sine

—²² nytteligst .. sielfff, B. nytteligst
.. sielfff

5²¹ tiendh efter B. for tiendh i

—¹⁰ opfyldt, B. tilføjer Skulle

11¹⁰ sadde, bg. Udg. har sagde

15^a for, A. har ved Trykffil for, B.
har rettet det til vor

15²⁰ mellem, bg. Udg. melleom

16²⁰ de maade, B. den maade ff. 18²¹,
68¹¹, 214^r, 266¹⁰

18¹¹ vden, bg. Udg. vbet

—¹⁰ øffuer sig, B. tilføjer i

—²¹ de øverste, B. den øverste

20^a renlifflighed, bg. Udg. renff-
lighed

25^a byrd efter B. for byrd

—¹⁴ Fierfer efter B. for Fister

—²⁰ soffuer, efter B. for soffner

26¹⁰ saadanne, A. har saadomme

27^a 1^a 2¹ 2² det met, B. der met.

Det samme er Tilfælde 199^a, 246¹⁷

32¹⁰ voldsagere, har bg. Udg., men
det er sagtens en Stridffil for
sagvoldere f. 30¹

39^a Nuiwe (for Niniwe f. 20²²) i bg.
Udg. har vi ikke villet anse for en
Trykffil

40²² der rolige, B. udelader der

45^a Machab, for Achab, har bg. Udg.

—²⁰ vor, B. vort

46¹⁰ vor for, B. udelader vor. Det
samme er Tilfælde 77²²

49²¹ det, A. har der

50¹ Jule Dag, B. Jule Nat (fordi
Kristmesse holdes ved Midnatstimen)

53²² 2² iord for hiord har bg. Udg.
kun disse to Steder; omvendt findes
210^a hiertegen for iertegen

59¹¹ sigendiff, B. lidendiff

- 66²⁴ for leffuð, B. flege leffuð
 —²¹ mistroffig, bg. Udg. har mistroffig
 68¹⁰ vil ieg, A. har ifte ieg
 —¹¹ den anden, efter B. for de anden
 71¹⁷ worden efter B. for verben
 73⁰⁰ ydmyghed, A. ygmyghed
 75⁰⁰ bwdet, efter B. for brudet
 78⁰⁰ som, B. somt, paa samme Maade
 har B. 241⁰⁰ og 245⁰⁰ rettet som
 til sompt, men derimod ifte andre
 Steder, f. Er. 243¹
 86⁰⁰ oc efter B. for at
 89¹² alt den B. alt det
 90⁰⁰ efter deriff fynderff (bg. Udg.)
 er rimeligvis glemt et Ord, eller
 fynderff er Tryffel for fynder
 94¹¹ befynderlige efter B. for be-
 fynderlige
 101⁴ ned døde, B. ned oc døde
 102⁰⁰ Dag, bg. Udg., maaffe for Dog,
 men snarere Tryffel for Daa (Da)
 106⁴ effter, A. effte, ligeledes 129²¹,
 166²¹
 105¹⁴ fulkommeff, B. fulkommenff
 ligeledes 114¹⁴
 —⁰⁰ før, B. for, ligesaa 268⁰⁰, 272⁰⁰.
 Det Omvendte finder Sted 166¹⁷,
 hvor A. har for og B. før
 117⁰⁰ psalm, A. spalm, B. psalme
 119¹¹ hoffbonde, A. har hoffbonde
 122⁰⁴ stat, B. stad
 125⁰⁰ eller, B. else
 126⁴ de som, bg. Udg. som de
 130⁰⁰ vor, B. vore
 131⁰⁰ eth iertegen, A. eth i iertegen,
 maaffe Tryffel for i eth
 132⁰⁰ A. har glemt omfæres
 134⁰⁰ der, B. det
 136⁰ deth er, A. der eth, B. der er
 138⁰⁰ huilken, B. huilken
 143¹ glade efter B. for glæde
 —²¹ deff emellem, B. der emellem
 144¹⁷ fulde effter, A. effter fulde
 effter
 115¹ iorden, B. iorden
- ²⁷ ftierneff, B. ftierneff
 155⁴ tre, A. har træ
 156¹ høye, B. boye
 158⁰ som biuder fist paa dhet fiende
 blad her neft faare, — B. som
 biuder sig for dhet Tertegen
 som fionder paa dhet tredie
 blad her neft faare. Udgaverne
 følges nemlig ifte ad, idet anden
 Udgave rummer lidt mere paa
 hver Side. Debutelsen af de
 Hellige tre Kongers Legende, som
 i første Haar nedrft paa Siden,
 og derfor her ifte behøvet nærmere
 Betegnelse, er i anden Udgave
 kommen op paa næfte Blad, og
 Citatet har derfor maattet be-
 stemmes nærmere, ved at nævne
 det Tertiogen som følger efter.
 161¹⁷ ferft, B. fo ferft
 162⁰ færiste, efter B. for færiste
 165⁰ i galilee, bg. Udg. in galilee
 —¹⁰ 22 mendene, B. har begge Steder
 menderne
 —⁰⁰ en ferdeliff, B. en ferdeliff vey
 165⁰⁰ mit, B. miti
 167⁰⁰ høye, A. har høye
 168⁰⁰ parær, A. parær
 175¹¹ fægmeftren, B. fægemeftren
 178⁰⁴ obenberred, B. obenbareb
 179¹¹ priti, bg. Udg. har priti, men
 derimod det rigtige Tal i Randen
 183¹⁰ docter, B. doctor
 —²¹ anderftediff, B. andre ftediff
 198¹⁴ det, bg. Udg. der
 204¹⁴ 24 freife, A. har begge Steder
 freife, B. freife
 205¹⁰ elementene, B. elemente
 214¹⁷ de hellige tro, B. den h. tro
 216⁰⁰ hwynder, B. hwyndreth
 231⁰⁰ ær, A. ære
 —⁰⁰ veye, B. vey
 —⁰⁰ Cher, fal uidentvifl være Eber
 (Genef. 10²¹, 11¹⁰)
 237⁰⁰ oc Jeg, B. ubelader oc

239¹¹ stene, B. stenene
 243¹ hierter, B. hierre
 244²² discipel, B. disciple
 245²⁰ oc offte, bg. Udg. at offte
 253⁹ venstre, efter B. for vestre
 —²⁰ dem, efter B. for den
 254¹ dem der, A. dem den, B. dem som
 —¹ ser, B. se
 256²¹ rob o: roff (Rov)
 260¹² stonden, B. stundem
 —²⁴ gerighed, B. girighed.
 261²¹ gerning, B. gerninger
 —²² og 269⁶ orken, B. orken
 267² stonder, efter B. for stonde
 269¹ c. riiii, bg. Udg. har cplii
 —¹⁰ orkelsøffhed, B. ørkelsøffhed
 271²¹ taler oc, B. udelaber oc
 273²² fræselige, efter B. for fræselige
 274²⁷ at, B. aff
 275¹² foster, B. forster
 281⁴ en stoff, B. eller stoff
 282⁶ hanff efter B. for han
 283¹² giff, A. geff
 284¹² naade, A. har maade
 —²⁷ itti, B. tilføier ca.
 286²⁰ riii re., bg. Udg. har vii re.
 289¹¹ og 329¹⁷ ydmygde, B. ydmyge
 paa samme Maade har B. twinge
 for twingde 305¹⁰
 296²⁷ twebragtigt, B. twebragtig
 300¹² labe, A. labe
 301²⁰ alle galneft, B. aller galneft
 302²⁷ gonge, B. gonger
 312²⁴ saa sigendiff, B. udelaber saa
 316¹⁴ et spegel, B. en spegel

318¹⁷ apostell, B. apostle
 319¹ B. gjentager ifte sandelige
 323⁹ tw tusinde, B. udel. tw
 324²⁰ der, efter B. for det
 327²⁰ mith tale, B. min tale
 —²⁰ Fom, B. Fam
 328⁶ misfunderlig, A. har misfunderlig
 —¹⁰ fider, B. siden
 330⁶ fattes A. Matth. xxi i Over-
 striften
 335¹⁴ B. abvarer i Registret mod en
 Jell som paa dette Sted skalde
 være indløbet, og siger: „Paa
 samme blad stonder r leff vij“.
 Selvsiger = Udgiveren har imidlertid
 ifte seet sig ret for, thi vel har der
 sidst været Tale om 7 Baand,
 nemlig de 7 som holde Menneket
 i Synden, men tidligere taltes
 der om 8 andre som drog
 Menneket til Synd; om disse
 samlede 10 Baand er Talen atter
 her
 336²⁰ Der er, B. Det er
 343²⁰ hanen, A. har hanem, som B.
 har rettet til hannem
 351²⁰ et andet, B. en andet
 356¹¹ obenbare skalk og røffuere,
 bg. Udg. obenbare oc skalk
 røffuere
 360¹⁰ op bygge, B. udel. op
 361²¹ det syness, B. de syness
 362¹⁷ befal, B. befaler
 366¹⁰ de anden, B. den anden
 368²¹ Jomfru maria, A. Jomfru

II. Oplysninger.

Side

- 9^s Jep, en gammel dansk Form af Navnet Jakob (ligesom Ib, Jeppe, Ebbe; vor berømte Niels Ebbeesen nævnes ogsaa Niels Jepsen).
- 10²² En Præst i den romerske Kirke kan kun meddele Synds-Afløsning til en vis Grændse; for værre Synder maa Afløsningen søges højere i Hierarchiet; for de værste hos Paven selv, der har St. Peters egne Nøgler. Men til hans Magtfuldkommenhed hører ogsaa det, at han kan meddele sine Tjenere Myndighed til at give Afslad i Tilfælde der egentlig henhøre under hans egen Afgjørelse, det er: Myndighed til at afløse Pavesager. Og det fremhæves her, at den ældste gudelige Broder havde en saadan Magt i udstrakt Grad, for at vise, Fruen kunde ved et ærligt Striktemaal have faaet Afløsning af ham.
- 16³⁴ Selvedes Forborg, de Dødes Rige, i Modsatning til Blinestedet.
- 46^s En valst (italiensk) Mil er omtrent en Fjerdingvej. Afstanden mellem Jerusalem og Jordan angives gjerne til tre Mile eller lidt mere, altsaa vil dog de her nævnte tolv valste Mile noget nær være en rigtig Angivelse.
- ³² Derbis er Derby i det nordlige England, ved Hull og den berømte Ballybads Stanforbbridge.
- 47^s og 103²⁷ St. Edmundus, fordm Konge i Ostangeln, blev fangen, mishandlet og myrdet af Regner Lodbrog's Sønner (c. 870). Legenden fortæller hvorledes hans Venner, da der igjen var bleven lidt Ro i Landet, paa forunderlig Maade fandt hans Hoved ufladt i Skoven, bevogtet af en Ulv. Da de havde bragt det i Forvaring, begyndte det at tale, og har maaske givet Anvisning paa Kroppen. I det mindste fandt man ogsaa den, men rigtignok først en Del Aar efter. Kirken holdt Hellig Edmunds

Mindefest den 20. November. Det er denne hellige Edmund, der som straffende Gjenfærd efter somme engelske Sagn tog Evend Løvetag af Dage.

- 47¹⁰ Salve regina mater misericordiae (Daniels thesaurus hymnologicus II S. 321) er den gamle berømte Antiphon, som i den romerske Kirke synges fra Trinitatis Søndag til Advent, og udenfor Gudstjenesten ofte; Itallenerne kalde den „Sømands Sangen“, fordi den gjerne istemmes i Havsnød. Denne gløbende Vøn til den hellige Jomfru, som Luther kaldte „en stor Gudsbespottelse“ blev hos os „christelig forvendi“ af H. Lausen (s. Dansk Psalmedigtning Nr. 34).
- 48 Juleaften (Vigilia nativitatis Domini) var i Middelalderen saavel som hos Katholikerne i vor Tid en Fastedag, paa hvilken man skulde forberede sig til den egenlige Julefest, der begyndte ved Ribnatid med den Messe, som her kaldes „Cristmesse“; derpaa fulgte, ved Daggr, „den anden Messe“ og endelig, om Formiddagen „Søjmessen“.
- 51¹⁶ At det hellige Land laa midt i Verden, var en gængse Forestilling i Middelalderen, (jf. 144²¹) som de christelige Bibelfortolkere havde faaet fra Jøderne, og for hvilken de fandt et Støttepunkt i Gzech. 5,5.
- 65¹⁷ og 68¹⁷ Historia ecclesiastica er Petrus Comestor's historia scholastica, en vidtloftig Bibelhistorie med Tilfætning af Josephus o. A., der ligetil Reformationen var Bibelafernes almindelige Haandbog. Dens Forfatter var i sin Tid Kansler ved Pariser-Universitetet, men neblagde denne Værdighed, og gik i Klosteret St. Victore i Paris hvor han døde 1178.
- ²¹ og 68¹⁰ Spaafvinden Sybilla spillede i Middelalderen en stor Rolle, ikke blot i Almuens Sagn, men ogsaa i de Lærdes Skrifter. Man tillægger endog Bøden den Ærverdige den Afhandling som skal ligge til Grund for vores og andre Folkesøger om „Sybillas Spaadom“. Hun skal ifølge disse have forudsagt baade Christi Komme i Jødiet og hans Gjenkomst til Dommen, foruden mange andre mærkelige Begivenheder (s. Nyerups Almindelige Norstabslæsning S. 298). Sybillas Anseelse ser man blandt andet ogsaa af den berømte Dommefags-Hymne „Dies iræ, dies illa solvet sæclum in favilla, teste Petro cum Sybilla“, eller efter en anden Læsning: „teste David cum Sybilla“, hvor hun altsaa sættes jævnfæd Apostler og Profeter. (Om de Sybilliske Spaadomme og de i den gamle Kirke fremtraadte

„Ephylisfers“ Udsagn, som man ogsaa samlede under Navn af „Ephylisfste Bøger“ kan læses Thorlacius' Afhandlinger i hans „Prolusiones et opuscula academica“, 4de og 5te Bind, ff. G. E. Scharling: „De ephylisfste Bøger“ i Nyt theol. Tidsskrift 2. Bind S. 1—49).

68³² Det antydede Sted hos Sapo om Frodefreden, paa Christi Bødsels Løb, findes i Slutningen af 5te Bog; Chr. Pedersens egen Udg. (Paris 1514) fol. 51, Grundtvigs Oversættelse 1ste Del S. 296.

71²⁴ Stabulo impositur etc. maa rimeligvis være en Antiphon i Juletiden.

73¹² Parvoque lacte pastus est er en Rinc af Sedulius' Julefang A solis ortus cardine (Daniels thesaur. hymnol I S. 143), hvorefter Luthers „Christum sollen wir nun loben“; i vor Kirkepsalmefang kom den ind gennem denne lutherste Bearbejdelse (f. D. Psalmebigtning Nr. 25, 551), men vi have ogsaa umiddelbare Oversættelser af Hymnen (ffids. Nr. 403) senest af Grundtvig „Fra Solens Bugge til Solens Grav“ Sangb. Nr. 154.

—¹⁷ Hvor Kirkeloven her anføres, er det Gratians Decretum. Den forskellige Citationsmaade hidrører fra denne Bogs Indretning. Den bestaar nemlig af tre Dele; af disse deles igjen den første i 101 Distinctiones, som hver især indeholder en Rængde Canones. Den anden Del bestaar derimod af 36 Causæ, som deles i Qvæstiones, og disse atter i Canones, med Undtagelse af Causa 33 qvæstio 3, som danner en egen Afhandling de poenitentia, inddelt i Distinctiones og Canones. Den tredje og sidste Del af Bogen, som handler de consecratione, deles i fem Distinctiones, der atter har sine Canones hver. Hver Canon anføres med sine Begyndelsesord. Naar det altsaa hedder 73¹⁷: Kirkeloven, distinctione v (qvinta) ad eius og 279²⁴ distinctio xviii habeantur, da er det at forstaa: Decretum Gratiani, første Dels femte Afsnit, den Canon som begynder „ad eius“; og sammesteds attende Afsnit, Canon „habeantur“ [skal være habeatur]. Naar der 109²⁶ staar: v. q. v. non osculatur, da citeres Anden Dels (Causæ qvintæ qvæstio qvinta) femte Sags femte Spørgsmaal, Canon „osculatur“; 195¹² henvises til samme Del, men der er det den omtalte Afhandling de poenitentia (Causa 33 qvæstio 3), som er delt i Distinctiones; der citeres den sjette [skal være den femte] Distinction, Canon „falsas“. Endelig anføres den tredje Del af Bogen (de consecratione) fjerde og

- femte Distinction flere Gange, 271¹³, 277¹⁰, 278⁸ og 289²⁵. Den, sidstnævnte Sted citerede, Canon "symbolum" indskræper ved en Pavebefaling at udlægge Trosbekfendelsen for Kirkegangerne.
- 80° Den Bog Pelagius Pave forbød. I Aaret 494 holdt Pave Gelasius en Synode i Rom med 70 Bisper. Ved den Lejlighed gennemgik og bestemte han de kanoniske Bøger saavel af det GL. som af det Ny Testamente. Ligeledes gennemgik han de kirkelige Bøger, som plejede at læses, og angav hvilke der vare gode og hvilke forfæstelige. Bestemmelserne desangaaende findes i Gratians Defretsamling Pars I, dist. XV, can. III "Sancta Romana". I dette Defret forfæstes bl. a. Acta Andreæ, Acta Philippi osv., Evangelium Thadei, Thomæ, Barnabæ o. fl., liber de infantia Salvatoris og Liber de nativitate salvatoris et de sancta Maria vel de obstetrice salvatoris. Det maa være sidstnævnte som vor Postille har havt for Dje, og Pelagius er altsaa en Skriv- eller Samvoksmænd for Gelasius.
- 81° [ipsum regem angelorum] sola virgo lactabat ubere de cælo pleno, er et Versikel i Vigilia Ephanie (Helligtrekongers Aften).
- 87¹³ Forklaringen af St. Stephans Navn er laant af Jacobus de Voragine's Legenda aurea, men som sædvanlig behandlet noget frit. Det hedder nemlig der: Stephanus græce, latine dicitur corona, sed hebraice norma. Efterat det nærmere er forklaret, hvorfor den første Martyr kan kaldes „en Krands“ og „en Efterligning“ — omtrent som Chr. Pedersen har forklaret hans Navn paa Græsk og Hebraisk — tilføjes der efter Liden's Udblingsmaade: "vel Stephanus dicitur quasi strenue fans" osv.; derefter har Chr. P. dannet sin Forklaring „paa latine“, men det maa dog bemærkes at hans „lignes“ (som isvrigt ogsaa bruges om Forklaringen af det græske Navn s. ovfr.) kan antyde den frie Fortolkning.
- 98⁷ St. Thomas er den højt ansete Skolastiker Thomas Aquinas. Senere citeres hans Hovedværk Summa sacræ theologiæ. Det bestaar af tre Dele, der hver behandle en Rængde Quæstiones; men af disse tre Dele er anden Del igjen tvebelt. Naar der saaledes 273²⁴ og 276³³ citeres li. ii. q. cxlvii, da er det: Secundæ secundæ [scil. partis summæ sacræ theol.] quæstio 147. Det er rimeligvis Trykfejl at der 275° henvises til samme Anden Dels andet Affsnits 67de Quæstion; thi den handler om uretfærdige Dommer; det skal sikkerlig være ovennævnte 147de, der ogsaa handler om den her omtalte Fasteløber.

- 112¹¹ Der laa i Egypten to Byer, som bare Ravnets Hermopolis, (Rore og Lille) den ene i Øvre, den anden i Nedre-Egypten.
- 113¹² Iff (70) nemlig Aar ff. 175²⁷, 190⁸ o. fl. St.
- 114⁹ Som de Martyrer, der lede Døden for Christi Skyld med Villie, Hu og Gjerning, nævnes foruden St. Stephans ogsaa St. Laurentius og St. Christoffer. Den første grusomme Død paa den gloende Rist under den Deriste Forfølgelse og ligeledes Anledningen, at han ikke vilde ublevere Fattigfattren, der var ham som romersk Diakon betroet — hører til de bekendteste Træk af de christelige Martyrfortællinger. Den hellige Christoffers Liv eller rettere sagt den Maade hvorpaa han kom til at tjene den Herre Christum, da han vilde tjene den Stærkeste, er mere kendt end hans Død; dog fortæller Sagnet udtrykkelig om ham at han omvendte Mange og tilsidst led Martyr døden.
- ¹³ Apostelen Johannes led ikke Martyr døden, men udstød meget til sin sildigste Alderdom for Guds Riges Skyld. Sagnet fortæller, hvordan Kæiser Domitian lod ham gribe og "ante portam latinam" i Rom kaste i et Bad sydende Olie uden at dog Apostelen deraf tog den ringeste Skade. Paa lignende Maade gif det den hellige Martin, Biskop af Tours: han var oftere i Kudsfare og led meget, fornemmelig af Arianerne, men hans Hedsfart var stille og højtidelig i hans Disciples og Venners Krebs, den 11. Novbr. 400.
- 117²⁴ De profundis, Davids Psalme 129 (vores 130) synges ved Jordefærd. Efter Luthers Bearbejdelse „Aus tiefer Noth schrey ich zu Dir" gif den over i vores Kirkesang: „Af Dødsfæns Rød raaber jeg til Dig" (Dfl. Psalmed. Nr. 14).
- ²¹ Eorum Kloster blev stiftet c. 1150 af Erkebiskop Eskild, for Munk af Cisterciensers Ordenen, som han selv hentede i Frankrig, fra sin Ven og Belynder den hellige Bernhards Skole i Clairvaux.
- Sorø Kloster var en Afslægger fra Eorum, stiftet saa Aar efter af Neger Nys og hans Slægt. Neger døde selv som Munk i dette Kloster. (Daugaard: de danske Klosters S. 222 og 237).
- 128⁸ Saavel af dette Sted, som af 305⁸ og af hans Indledning til Oversættelsen af Galaterbrevet i Ny Testamente synes det at fremgaa, at Chr. Pedersen ikke har været paa det rene med Galaternes Bopæl, men antaget at Gallo-Gracia i Lille Asien var en Del af det egenlige Grækenland.

- 130^{aa} Den hellige Barbara skal have levet i 3die Aarhundrede. Hendes Fader Dioscorus var en ivrig Hedning, som af Garme over at Datteren hemmelig og mod hans Villie havde laabet sig bøde, selv anklagede hende for Udrigheben; af denne martredes hun nu med de mest udsøgte Pinsler, og dømdes tilslibt til at halshugges, ved hvilken Lejlighed Faderen selv i sit Raseri forrettede Bøddeltjenesten. Dioscorus ramtes kort efter af Herrens Lyn, men Barbara blev anset som en kraftig Beskytterinde for alle som lede lide og navnlig for hvem der skulde til at stride Dødens tunge Strid. Derfor bad Fattigfolk om Almisje i St. Barbaras Navn. (s. *Legenda aurea* Cap. 202).
- 136^{1a} Om Longinus, som nævnes her og 364^{1a}, fortæller Sagnet, at det var en romersk Stridsmand som faldt under Christi Kors Langfredag og var næsten blind. Alligevel vilde han ogsaa være virksom med de Andre og stak derfor med sit Spyd til Frelserens Legem for at mærke om han endnu levede. Af Saaret udgik strax Vand og Blod, hvoraf Noget sprang Longinus i Øjnene og frembragte den vidunderlige Virkning, at han strax blev klartseende. Forbavsset og glad omvendte han sig til Christendommen og led siden Martyrdøden (sfs. Cap. 47).
- 137^{1o} Cæcilia, en Christen Jomfru, havde lovet Herren at leve og dø i Jomfrustand, et Løfte hun holdt, ihvorvel hun mod sin Villie blev gift med Hedningen Valerianus; men denne vandt hun for Christendommens Sag, fik ham dødt af Paven Urban og oplevede at han kort efter tilligemed sin Broder standhaftig led Martyrdøden. Derefter blev hun ogsaa grebet og led en pinlig Død under Kæiser Alexander Severus' Regering d. 22. Novbr.; paa hvilken Dag hun og af Kirken erindres. (sfs. Cap. 169).
- 146^{1o} Naturlige Mestere kalde vi Naturkyndige, Lægerne iberegne.
- 149^{1b} Dies sanctificatus illuxit nobis, venite gentes, et adorete dominum er et Versket som bruges i Juletiden.
- 157° Liber apum, Bi-Bogen, er et Skrift fra den senere Middelalder, hvori Biernes Liv og Husboldning fremstilles som et Forbillede for Præsterne, medens Legender og Værtegn bestandig indflettes i Fortællingen. Bogens fulde Titel er "Liber apum, qui dicitur bonum universale, quia de prælatis et subditis tractat" — per exempla et stupenda miracula, tilføjes der i et Exemplar Kongens Bibliothek ejer, trykt c. 1472. Dens Forfatter siges at være en Thomas Cantipratensis eller en Gullhelmus, begge to Brabandere. Det er iøvrigt den samme Bog der 116^a kaldes „scriffen“.

- 158¹⁰ De Hellige tre Kongers Navne paa Hebraisk, Græsk og Latin er taget lige efter *Legenda aurea*, med Undtagelse af et Par Bogstavændringer: Appelleius for Apellius, Magalat for Malgalat, Saracin for Sarathin og den mere danske Form Jaspar for Caspar. Hvad Beretningen om deres Begravelse S. 161 angaar, da fortæller Joh. Hollandus i *Acta Sanctorum* I, 323, at de hellige tre Kongers Lig vare langt tilbage i Tiden blevene førte fra Persien til Constantinopel og højtidelig bisatte i Sophietirken, men derfra atter i 4de Aarhundrede af Biskop Eustorgius I en sødt Constantinopolitaner, førte til Masland, hvor man havde valgt ham til Biskop. — I Masland henstode de gjennem Aarhundreder, indtil Frederik Barbarossa efter Stadens Erobring skjenkede dem til Geln, hvis Erkebiskop Reinold i Aaret 1163 lod de hellige Lig bringe til det ny Bestemmelsessted. Over deres Rifter hvalvede man siden den berømte Domsirke, men i St. Eustorgii Kirke i Masland vises endnu bestandig „de hellige tre Kongers Kapel“ med en Sarkophag der har til Indskrift: *sepulchrum trium magorum*, og som siges at have været Ojemmestedet for de Helliges Legemer indtil Kæiser Frederik lod dem føre til Tydskland. Det hvori Postillens Angivelse adskiller sig fra denne Fremstilling, skriver sig fra Jacob de Voragine, der fortæller Sagen i *Leg. aur. Cap. 14* ganske saaledes som den af Chr. Pedersen omtales.
- 173¹ Tyvende dag Jule er Ugedagen (Octaven) efter Helligtrekongers Dag, som er den trettende Dag i Julen (s. 158⁹). Da denne falder paa den 6te Januar, bliver tyvende Dag i Julen altsaa den 13de Januar, hvormed Julefesten først sluttedes.
- 185¹⁸ **Lamperdage.** Oprindelsen til dette Navn er temmelig bekjendt; det var *jejunia quatuor temporum* der affortredes til Quatember eller Lamperdage. Fire Gange om Aaret, nemlig paa Onsdagen, med højsølgende Fredag og Lørdag, efter 1ste Søndag i Faste, efter Pinsedag, efter Korsophøjelsesfesten og efter 3die Søndag i Advent, holdt man Faste; denne Skik skal have været meget gammel i Kirken. Lamperretten eller en Ret for Høgtidsafsager, der holdtes paa de ovennævnte Dage, har ophørt at være til, Navnet „Lamperdag“ findes dog endnu i vore Almanaker.
- **Gangdage.** Der vare to Slags Gangdage: den større og de mindre. Navnet „Gangdage“ kommer af at man gik med Kristus Kors i højtideligt Optog paa visse bestemte Dage. Den store Gangdag, der faldt paa St. Markusdagen, d. 25. April, var indstiftet af Gregor d. Store til Tak for at en Overfømmelse

og Pest vare ophørte, som under Gelastus II havde plaget Rom. De mindre Gangdage vare Dagene i Himmelfartsugen (dies rogationum), som fulgte ovenpaa 5te Søndag efter Paaske (dominica rogationum), og som siges indstiftede i 5te Aarhundrede af en Biskop i Gallien, (Mamertus), for at bede om nogle svære Landeplayers Ophør. Ved begge Fesligheder blev Litaniet affunget. Lydsterne kaldte disse Gangdage „Kreuz- eller Wittgange“ og Ugen, hvori de mindre Gangdage faldt, „Kreuz- eller Betwoche“.

185²¹. ²⁶ Process er naturligvis Procession.

186⁶ Arvernien eller Alvernien, er det senere Grevskab i Auvergne i det sydlige Frankrig.

223²⁷ En Cartuser er en Carthusier-Munk, af den strenge Orden, som har Navn efter det af Bruno 1086 stiftede Kloster paa Øden Carthus eller Chartreuse ved Grenoble i Delphinatet.

226 For at forstaa hvad her fortælles om Forandringerne i Gudstjenesten under Ransensiden, vil det være tjenligt, kortelig at erindre om de Stykker, hvoraf en romersk-katholsk Messe bestod og bestaar: Efter Synsbekjendelsen (confiteor) med derpaa følgende Absolution, beder Præsten Indgangsbeden (introitus), hvorefter han siger Kyrie eleison — Christo eleison — 9 Gange, og istemmer derefter Engle-Lovsangen: Gloria in excelsis. Dernæst følger Collecten og efter denne Epistelen, efter hvis Oplæsning Messetjeneren siger: Deo gratias! Saa følger Gradualen — en kort bibelsk Psalmehøn — som sluttes med Halleluja; derefter oplæses Evangeliet, hvorefter følger den apostoliske Trossbekjendelse. Nu følger Offertorium: et Psalmeverd, der tænkes at udfylde den Tid, hvori de første Aarhundredes Christne offrede Brød og Vin paa Alteret til Brug ved Nadveren; Præsten velsigner disse Dele og bringer Herren dem som Gaveoffer. Efter at have istemmet Englesangen: hellig, hellig, hellig! udtaler Præsten Indstiftelsens Ord, beder Fadervor, bryder Hostien over Ralken, beder tre Gange: „Agnus Dei“ og nyder det Indviende; frem-siger derefter: Communio og Postcommunio: Bønner, der tænkes ligesom at udfylde den Tid, da Menigheden forðum kommunicerede med Præsten af det indviende Christi Legem og Blod. Han siger derefter til Slutning: uto missa est! velsigner Folket og oplæser Joh. 1, 1-14. — Heraf bortfalder nu, som det S. 226 i Postillen bemærkes, den glade Lovsang: „gloria in excelsis“, saa og Hallelujaet, som ellers følger ovenpaa Gradualen,

men nu ombyttes med Bibelsvers af sørgmodigt Indhold og Løse, de saakaldte Tractus.

Om Ordet „Voctesang“, saaledes som det her findes, er en tydelig Øjengivelse af Ottesang (jfr. „Gr. Oluf rider om Votte“, S. Grundtvig: Prøve paa Danmarks Folkeviser S. 5) eller om der muligvis ved den fulgte Skrivemaade er tænkt paa at aflede det af at vaage (vigilare, vigilia) kunne vi ikke afgjøre. Der menes Morgengudstjenesten (matutinum), som efterhaanden i sig optog baade de saakaldte Nocturna, der kaldes saa fordi de i ældre Tider kaldes ved Nattetider, og Morgenlovsangene der bære Navn af Laudes. Iblant de sidste findes og den ambrosianske Lovsang te deum laudamus, der dog maatte standse fra Søndag Septuagesima og hele Fasten igjennem, fordi det er en Jubelsang, som ikke turde lade sig høre, naar Kirken gjorde Bod og var i Sorg.

Hvad der siges om at den hellige Kirke paa Søndag Septuagesima begynder i sin Læsning en Dag, som kaldes Genesis, er at forstaa om de Læsestykker af den hellige Skrift, med hofsøje Bønner og Hymner, som af Præsterne hver Dag skulde læses. Præsterne havde nemlig til hver Dag syv „Liber“ (høre), hvorimellem den daglig foretagne Læsning (officium) var fordelt, saaledes som dette i Breviaret var foretaget (jfr. Bf. 119, 164); disse 7 Liber vare: ¹) Nocturner, Matutinum og Laudes; ²) Prim (ved Dagens Begyndelse); ³) Terts (Kl. 9); ⁴) Sert (Kl. 12); ⁵) Non (Kl. 3); ⁶) Vesper; ⁷) Completorium (Kl. 9 om Aftenen).

227° Martid for døde Menneske er den aarlige Sjælemesse for de Afsøde, som disse tidt selv i levende Live og ellers deres Slægt og Venner beklæbte, ved rige Gaver til vedkommende Kloster eller Kirke. Dette officium defunctorum begynder med 114de (vor 116de) Davids Psalme Dilexi quoniam, hvis tredje Vers her anføres: „Dødsens Graad haver belagt mig“, (Circumdederunt me dolores mortis), efter vores Oversættelse: Dødens Nød havde omspændt mig.

235³¹ St. Nicolaus og St. Dominicus nævnes begge som Exempel paa Mennesker, der ere blevene kaldte af Herren fra deres allertidligste Barndom til Arbejdet i hans Vingaard. St. Nicolaus var en Elkeslater, omtrent Samtidig med Konstantin den Store, Biskop i Myra og var især de Søfarendes Patron. St. Dominicus, en spansk Adelsmand af den gusmanke Slægt, levede, som

bekendt, paa Pave Innocens d. Tredies Tid og stiftede Sortebrorenes Orden. St. Nicolaus var født af fromme Forældre, og siges det om ham, at han som ganske spæd, hvor ivrig han end var efter sin Ammes Dø, dog indskrænkede sig Onsdag og Fredag til kun een Gang paa disse Dage at tage Næring til sig, og det altid om Aftenen, hvilken Fastetid han i sit senere Liv bestandig forsatte. Om St. Dominicus's Moder fortælles det, muligvis mere sandt end det i alt Fald er sænt, at da hun var frugtommelig med sin Søn, tyktes det hende i et Drømmesyn, at hun i sit Liv har en lille Hund med en Gaffel i Munden, som da den var bragt til Verden, tændte hele Jorden i Brand, et Forbillede, mente man, paa Sønnens fremtidige Storhed.

236³ St. Franciscus blev kaldt i Ungdomsalderen. Han var nemlig fra Barndommen af ingenlunde bestemt af sine Forældre til at blive Præst eller Munk. Faderen var en velhavende Kjøbmand i Assisi, en By i Kirkestaten, og Sønnen var slaaet ind paa samme Vej. Da hændte det sig en Dag, at han mod Sædvane sagde Nej til en Fattig, som bad ham om en Almisse og bad ham derom for Christi Kærligheds Skyld. Dog snart fortrød han sin Afsærd, vendte om og gav den Fattige en anseelig Gave. Han fattede ved denne Kærlighed det Forsæt, aldrig at aflaa nogen Fattig en Gave, og gik bestandig videre frem i sin Ringægt for Penge og i Kærlighed til den usynlige Verden, saa at det kom til fuldstændig Brud mellem ham og Faderen; Franciscus blev arveløs, men Ordenen han stiftede, og som Innocens 3die stadfæstede, har bragt hans Navn til Efterverdenen.

254²³ og 257²⁷ Vitæ patrum var en meget yndet Samling af Legender, samtidig med Jacob de Voragine's Legenda aurea, og ligesom denne oversat næsten paa alle europæiske Tungemaal.

270²⁴ Magnificat anima mea dominum, Jomfru Marias Lovsang Luc. 1, 46-55. Det er Vers 53 her anføres: esurientes implevit bonis.

280¹⁷ Confluencia er det latinske Navn paa flere Byer, beliggende hvor to Floder løbe sammen (confluunt). Her er sagtens ment det tydske Coblenz, hvor Mosel falder i Rhinen.

298²³ Den Marcellina, om hvem der her fortælles, at det var hende som tilraabte Jesus de Ord, som anføres Luc. 11, 27, nævnes og i Acta Sanctorum Bollandiana under 29. Juli som St. Marthas Tjenerinde, kun at hun der kaldes Marcella. Der fortælles endvidere om hende, at hun efter Jesu Himmelfart tilligemed sin

Erne og dennes Syffende samt en af de 70 Disciple ved Ravn. Maximinus blev greben af Jøderne og sat ud i et lille Kartsj, som saa fik Lov at gaa for Vind og Bøve hvorhen det vilde. Baaden landede omstredt i Gallien ved Masilia, hvor de begavede sig iland og hvorfra de begyndte at prædike Ordet med stor Fremgang.

312¹² Os er født et Barn idag og os er given en Søn —
Klinger næsten som det kunde være Vers, men en saadan dansk Julefang er os dog ikke bekendt, og naar der siges at „den hellige Kirke synger det Juledag først i Højmesse“, siges her snarere til Lectien som messes af Esajas, Cap. 9,6: *parvulus enim natus est nobis, et filius datus est nobis*; eller maaske til Antiphonen: *parvulus filius hodie natus est nobis*.

347²³ og 348⁷ Passen eller Passien er Lidelsseshistorien (*passio*).

363⁶ Fastedugen er det Klæde hvormed Billederne tilføjes i Fasten. Paa sin sædvanlige Raabe at nævne Personer og Ting i den hellige Historie med bekendte Navne laante fra hans egen Tid, kalder Chr. P. her Forhængen for det Allerhelligste i Jødernes Tempel, Fastedugen. Man sammenlign hermed: Biskopper, Messiebegne osv.

364²³ Om Marias syv Smarter var der i Middelalderen megen Tale og navnlig i de Klosterordener der havde gjort den hellige Jomfru til særegen Gjenstand for deres Dyrtelse. Simeons Ord til Jomfru Maria om Smerten der ventede hende og hans Billede om Sværdet der skulde gennemtrænge hendes Hjerte, gav Anledning til at man udfandt de syv Smarter hun havde lidt og til Afbildningen af Guds Roder med Hjertet gennemboret af 7 Sværd eller Dolke. Disse hendes syv Smarter skulde da have været: Betsymningen over Simeons varslende Ord, Sorgen over Ublændigheden i Ægypten, Angesten da Barnet Jesus var borte, Sorgen over at se ham bundet og mishandlet, Smerten hun følte da hun saae ham korsfæstet mellem begge Røverne, da hun søgte hans Lig, og da hun Dagen efter gjen saa de Steder hvor han havde lidt saa meget. (s. Daniels thesaur. hymnolog. Hymnen „*ave dulcis mater Christi*“ I. S. 347). Fredagen før Palmesøndag holder Romerkirken Fæst for Guds Roderes syv Smarter. Sequentisen paa denne Dag er den bekendte *Stabat mater dolorosa*.

